

AKOS

AGENCIJA ZA KOMUNIKACIJSKA
OMREŽJA IN STORITVE
REPUBLIKE SLOVENIJE

38241-3/2017/7

ANALIZA UPOŠTEVNEGA TRGA 3b

»Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« s predlaganimi obveznostmi

Ljubljana, maj 2017

Kazalo vsebine

1	Uporabljeni izrazi	4
2	Uvod	8
3	Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga	10
4	Kronološki pregled regulacije predmetnega upoštevnega trga	12
5	Postopek analize upoštevnega trga	15
5.1	Potek zbiranja podatkov	15
5.2	Pregled ponudnikov širokopasovnega dostopa	15
5.3	Sodelovanje Agencije z organom, pristojnim za varstvo konkurence	26
6	Opredelitev upoštevnega trga	28
6.1	Opredelitev trga proizvodov in storitev na podlagi zamenljivosti ponudbe in povpraševanja	28
6.1.1	Zamenljivost na maloprodajnem trgu	30
6.1.1.1	Zamenljivost maloprodajnih storitev za različne skupine končnih uporabnikov	30
6.1.1.2	Zamenljivost na maloprodajnem množičnem trgu	31
6.1.1.3	Širokopasovni dostop preko bakrenega omrežja	35
6.1.1.4	Zamenljivost s širokopasovnim dostopom preko koaksialnega kableskega omrežja	37
6.1.1.5	Zamenljivost s širokopasovnim dostopom preko optičnega omrežja	39
6.1.1.6	Zamenljivost s širokopasovnim dostopom preko fiksnega brezžičnega omrežja	41
6.1.1.7	Zamenljivost s fiksnim širokopasovnim dostopom preko mobilnega omrežja	42
6.1.2	Povzetek opredelitve maloprodajnega trga	45
6.1.3	Zamenljivost na veleprodajnem trgu	45
6.1.3.1	Zamenljivost med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom preko kableskega omrežja	47
6.1.3.2	Zamenljivost med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom preko optičnega omrežja	53
6.1.3.3	Zamenljivost med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom, ki temelji na veleprodajnih produktih za lokalni dostop	57
6.1.3.4	Odprta širokopasovna omrežja	59
6.1.4	Povzetek opredelitve veleprodajnega trga	62
6.2	Opredelitev geografskega trga	62
6.2.1	Splošno o geografski segmentaciji trga	62
6.2.2	Pomen in potek geografske segmentacije	63
6.2.3	Geo-podatkovni sistem Agencije	65
6.2.4	Tehnične možnosti geografske segmentacije upoštevne trgov	66
6.2.4.1	Klasifikacija statističnih teritorialnih enot v Evropski uniji (NUTS)	67
6.2.4.2	Standardna klasifikacija teritorialnih enot (SKTE)	67
6.2.4.3	Geografska koordinatna mreža	68
6.2.5	Uporabljeni kriteriji za izbiro ustrezne geografske enote	68

6.2.6	Uporabljeni kriteriji pri ocenjevanju homogenosti pogojev znotraj enot.....	77
6.2.7	Analiza podatkov za geografsko segmentacijo upoštevne trga	79
6.2.8	Razlika med geografsko segmentacijo ter diferenciacijo ukrepov	87
6.3	Definicija upoštevne geografske trga »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«	88
6.4	Sklep o opredelitvi upoštevne storitvene trga »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«	88
7	Merila za presojo pomembne tržne moči	91
7.1	Kriteriji za analizo upoštevne trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«	91
7.1.1	Tržni deleži operaterjev na upoštevni trgu in spreminjanje slednjih	92
7.1.2	Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja - izravnalna kupna moč	97
7.1.3	Nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti	99
7.2	Sklep o ugotovitvi operaterja s pomembno tržno močjo na obravnavanem upoštevni trgu	103
8	Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo	104
8.1	Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe	107
8.2	Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja	113
8.3	Obveznost zagotavljanja preglednosti.....	128
8.4	Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva	130
8.4.1	Oblikovanje veleprodajnih cen za storitve osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja.....	134
8.4.2	Oblikovanje veleprodajnih cen za storitve dostopa z bitnim tokom do NGA omrežij	137
8.4.3	Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti	138
8.4.3.1	Ustrezni prodajni (downstream) stroški	139
8.4.3.2	Ustrezen stroškovni standard	140
8.4.3.3	Ustrezni regulirani veleprodajni vložki (oblike dostopa) in ustrezne referenčne cene	140
8.4.3.4	Ustrezni maloprodajni proizvodi (flagship – vodilni proizvodi)	141
8.4.3.5	Ustrezno obdobje	142
8.4.3.6	Izvajanje predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti	143
8.4.4	Oblikovanje cen za ostale storitve, ki jih zaračunava pri zagotavljanju storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg.....	146
8.5	Obveznost ločitve računovodskih evidenc.....	148
Kazalo slik	154
Kazalo tabel	155
Uporabljeni viri	157
Uporabljene kratice.....	158
Seznam naselij	160

1 Uporabljeni izrazi

Četverček (Quadruple play) je ponudba, ki vključuje štiri vrste osnovnih storitev (govorna telefonija (fiksna ali mobilna), TV&radio, prenos podatkov). V tem primeru gre za fiksno-mobilno konvergenco.

Dostopovna infrastruktura je dostopovno kabelsko omrežje vključno s pripadajočimi gradbenimi inženirski objekti (jaški, kanalizacija, drogovi, omarice in drugo). Ta definicija ne posega v definicijo upoštevne trga, kot je ugotovljena s to analizo.

Dostopovna točka je element elektronskega komunikacijskega omrežja, ki omogoča povezavo med dostopovnim omrežjem in hrbteničnim omrežjem fizične ali pravne osebe, ki zagotavlja elektronska komunikacijska omrežja.

Dostopovna omrežja naslednje generacije (omrežja NGA) so fiksna dostopovna omrežja, ki so v celoti ali delno sestavljena iz optičnih elementov in ki v primerjavi s storitvami prek obstoječih bakrenih omrežij zagotavljajo storitve širokopasovnega dostopa z izboljšanimi lastnostmi (npr. večja pasovna širina). V večini primerov so omrežja NGA rezultat nadgradnje že obstoječega bakrenega ali koaksialnega dostopovnega omrežja ali novogradnja z optičnimi kabli.

Dostopovno omrežje je del elektronskega komunikacijskega omrežja, ki neposredno ali preko razdelilne točke povezuje končne uporabnike z najbližjo dostopovno točko.

Dvojček (Double play) ponudba (zvezana ali nezvezana) vključuje dve od navedenih storitev: storitve fiksne govorne telefonije, storitve mobilne govorne telefonije, fiksne televizijske in radijske storitve, mobilne televizijske in radijske storitve, storitve fiksne širokopasovnega dostopa in storitve mobilnega širokopasovnega dostopa.

FTTH (Fiber to the Home) ali „optika do doma“ je dostopovno omrežje iz optičnih vodov v zaključnem in dovajalnem segmentu, t.j. da je poslopje stranke (hiša ali v večstanovanjskih enotah stanovanje) prek optičnih vlaken povezano z dostopovnim vozliščem. V tem dokumentu se FTTH nanaša tako na „optiko do doma“ kot tudi na „optiko do zgradbe“ (FTTB).

Goli bitni tok je storitev širokopasovnega dostopa na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev.

Hišna komunikacijska napeljava je elektronsko komunikacijsko omrežje znotraj stavbe, ki zagotavlja povezljivost enega ali več naročnikov z javnim komunikacijskim omrežjem.

Iskalec dostopa je na danem upoštevem trgu nereguliran operater (ponudnik storitev), ki išče dostop do potencialnega končnega uporabnika preko omrežne infrastrukture na upoštevem trgu reguliranega operaterja oziroma ponudnika omrežja.

ISO/OSI referenčni model predstavlja modularno zgradbo protokolov. Sestavljen je iz sedmih plasti: fizična, povezovalna, omrežna, transportna, sejna, predstavitevna in aplikacijska plast. Na vsaki plasti so določene posamezne omrežne funkcije. Velja za osnovni arhitekturni model za komunikacijo med elementi elektronskih komunikacij.

Kabelska kanalizacija je horizontalni gradbeni-inženirski objekt, sestavljen iz kanalov, cevi in podobnega, ki omogoča postavitev in vzdrževanje telekomunikacijskih vodov.

Kartica SIM (SIM – Subscriber Identity Modul in USIM – Universal Subscriber Identity Modul) je identifikacijski kriptografski spominski modul s podatki, ki omogoča priključitev na določena mobilna omrežja in identifikacijo naročnika oz. uporabnika omrežja.

Končni uporabnik oziroma končna uporabnica (v nadaljnjem besedilu: končni uporabnik) je uporabnik, ki ne zagotavlja javnih komunikacijskih omrežij in ne izvaja javnih komunikacijskih storitev.

Konvergenca omrežij v splošnem označuje združevanje obstoječih omrežij za prenos govora, omrežij za prenos podatkov in radiodifuznega omrežja; gre torej za združevanje telefonskega, radio-televizijskega in različnih vrst podatkovnih omrežij. Konvergenca omrežij spremlja tudi integracija ali zlivanje storitev, oboje pa predstavlja eno od najpomembnejših tendenc globalnega razvoja telekomunikacij.

KPI (Key Performance Indicators) so finančni in nefinančni kazalci učinkovitosti operaterja z vidika njegovega razvoja in doseganja zastavljenih ciljev, v določenem časovnem obdobju. KPI se merijo preko različnih poslovnih tehnik, z namenom ocene trenutnega stanja poslovanja operaterja, z njihovo pomočjo pa lahko operater determinira tudi svoj bodoči poslovni načrt.

Krajevna zanka je fizični vod, ki povezuje omrežno priključno točko z glavnim omrežnim delilnikom ali enakovredno napravo, v fiksnem javnem elektronskem komunikacijskem omrežju.

Naselja belih lis (geografska širokopasovna vrzel) so ruralno in redko naseljena območja, kjer pridobitev širokopasovnega priključka ni mogoča ali pa je ponudba omejena zgolj na dostopovne tehnologije višjega cenovnega razreda.

Naročnik oziroma naročnica (v nadaljnjem besedilu: naročnik) je vsaka fizična ali pravna oseba, ki z izvajalcem javnih komunikacijskih storitev sklene pogodbo za uporabo teh storitev oziroma za njihovo zagotavljanje s strani izvajalca.

NGA bakreno omrežje je omrežje, ki je zmožno zagotavljati hitrost najmanj 30 Mbit/s.

Odprta komunikacijska omrežja so javna komunikacijska omrežja, do katerih pod enakimi pogoji lahko dostopajo vsi operaterji.

Odprto širokopasovno omrežje je širokopasovno omrežje, ki je izgrajeno na podlagi javno zasebnega partnerstva in je kot tako dostopno vsem operaterjem pod enakimi pogoji.

Omrežna priključna točka je fizična točka, na kateri ima naročnik dostop do javnega komunikacijskega omrežja; kadar omrežja vključujejo komutacijo ali usmerjanje, je omrežna priključna točka določena s posebnim omrežnim naslovom, ki je lahko vezan na številko ali ime naročnika.

Operater je operater omrežja oziroma izvajalec storitve. Fizična ali pravna oseba, ki omogoča brezplačen dostop do interneta in pri tem nima pridobitnega namena ter zagotavljanje dostopa do interneta ni del njene pridobitne dejavnosti, ni operater.

Operater omrežja je fizična ali pravna oseba, ki zagotavlja javno komunikacijsko omrežje ali pripadajoče zmogljivosti ali je obvestila pristojni regulativni organ o nameravanem zagotavljanju javnega komunikacijskega omrežja ali pripadajočih zmogljivosti.

Operaterski dostop pomeni zagotovitev razpoložljivosti naprav oziroma storitev drugemu operaterju pod določenimi pogoji, bodisi na izključni ali neizključni podlagi, za zagotavljanje elektronskih

komunikacijskih storitev, tudi kadar se uporabljajo za zagotavljanje storitev informacijske družbe ali storitev radiodifuzijskih vsebin. Med drugim zajema: dostop do omrežnih elementov in pripadajočih naprav, ki lahko vključuje tudi priključitev opreme s fiksnimi ali nefiksnimi sredstvi (zlasti dostop do krajevne zanke ter naprav in storitev, ki so potrebne za zagotavljanje storitev prek krajevne zanke), dostop do fizične infrastrukture, vključno s stavbami, kanali in drogovi, dostop do ustreznih zalednih sistemov, vključno s sistemi za obratovalno podporo, dostop do informacijskih sistemov ali podatkovnih zbirk za prednaročanje, zagotavljanje, naročanje, zahteve za vzdrževanje in popravilo ter zaračunavanje, dostop do pretvorbe števil ali do sistemov, ki zagotavljajo enakovredno delovanje, dostop do fiksnih in mobilnih omrežij, zlasti za gostovanje, dostop do sistemov s pogojnim dostopom za digitalne televizijske storitve in dostop do virtualiziranih omrežnih storitev in funkcij.

Pripadajoče zmogljivosti so pripadajoče storitve, fizična infrastruktura in druge naprave ali elementi, povezani z elektronskim komunikacijskim omrežjem oziroma elektronsko komunikacijsko storitvijo, ki omogočajo oziroma podpirajo zagotavljanje storitev po tem omrežju oziroma ali s to storitvijo ali pa imajo sposobnost za to in vključujejo med drugim stavbe ali vhode v stavbe, ožičenje stavb, antene, stolpe in druge podporne konstrukcije, kanale, vodila, stebre, vstopne jaške in omarice.

SLA (Service Level Agreement) je sporazum o zagotavljanju nivoja kakovosti storitve in predstavlja medsebojni dogovor o storitvah, nalogah, odgovornostih, jamstvih in garancijah v zvezi z zagotavljanjem določene storitve ali t.i. opredeljeno »raven storitev«. SLA lahko določajo raven dostopnosti, razpoložljivosti, uporabnosti, učinkovitosti, delovanja, lastnosti storitev in dodatne storitve ter predstavljajo minimum, ki ga lahko operaterji pričakujejo od pogodbenih partnerjev pri zagotavljanju storitev.

Starejše bakreno omrežje je bakreno omrežje, ki ni zmožno zagotavljati hitrost več kot 30 Mbit/s.

Širokopasovno dostopno vozlišče predstavlja napravo, ki omogoča združevanje podatkovnega, govornega, video in drugega prometa večjega števila naročnikov preko različnih fizičnih vmesnikov.

Širokopasovno omrežje je javno komunikacijsko omrežje, ki omogoča prenos podatkov z visoko hitrostjo.

TKI (Telekomunikacijski kabelski izvod) je element telekomunikacijskega optičnega ali bakrenega dostopnega omrežja, ki omogoča dostop in eksploatacijo posameznih optičnih ali bakrenih vodov.

Trojček (Triple play) ponudba (zvezana ali nezvezana) vključuje tri vrste osnovnih storitev (govorna telefonija (fiksna ali mobilna), TV&radio, prenos podatkov), s tem, da so storitve prenosa podatkov vezane na širokopasovni dostop.

Uporabnik ali uporabnica (v nadaljnjem besedilu: uporabnik) je fizična ali pravna oseba, ki uporablja ali zaprosi za uporabo javno dostopne elektronske komunikacijske storitve.

Vectoring je tehnologija, ki omogoča večje prenosne hitrosti preko snopov povezav z bakrenimi paricami. Tehnologija deluje na principu povečevanja razmerja med koristnim signalom in šumom v posamezni parici snopa, z zmanjševanjem vpliva presluha med paricami. Tehnologija se lahko uporablja kot nadgradnja VDSL2 standarda ali kot povsem nova tehnologija g.fast za krajše razdalje. Tehnologija omogoča sobivanje z nekaterimi starejšimi xDSL tehnologijami, vendar se pri tem poslabšajo njene prenosne zmogljivosti.

Vertikalno integrirani operater je operater, ki deluje na različnih ravneh maloprodajnega in veleprodajnega zagotavljanja omrežij in opravljanja storitev.

VPN (Virtual Private Network) je upravljana elektronska komunikacijska storitev, ki nudi naročnikom navidezno zasebno omrežje, realizirano z viri javnega omrežja. Zagotavlja jo ponudnik elektronskih komunikacijskih storitev.

VULA (Virtual Unbundled Local Access) je storitev navidezne razvezave krajevne zanke na osnovi bitnega toka, ki omogoča funkcionalnost primerljivo fizični razvezavi krajevne zanke do končnega uporabnika.

Zakupljeni vodi so vrsta elektronskih komunikacijskih zmogljivosti, ki uporabniku omogočajo transparentne prenosne povezave med omrežnimi priključnimi točkami brez funkcije avtomatske usmerjevalne komutacije, ki bi bila uporabniku na voljo kot del funkcij zakupljenega voda.

Zmogljivost omrežne priključne točke za potrebe analize pomeni obstoj omrežne priključne točke na določeni lokaciji z določljivo hitrostjo prenosa podatkov.

Ostali termini imajo enak pomen kot v ZEKom-1, če iz besedila analize ne izhaja drugače.

2 Uvod

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije; v nadaljnjem besedilu: Agencija) mora skladno s 100. členom Zakona o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 109/12, 110/13, 40/14-ZIN-B, 54/14 – Odl. US in 81/15; v nadaljnjem besedilu: ZEKom-1) v rednih časovnih intervalih (3 leta od sprejetja veljavne regulatorne odločbe) analizirati upoštevne trge. Agencija je zato izvedla ponovno analizo upoštevne trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« z namenom ugotovitve novega stanja na trgu in oblikovanja ustreznih regulatornih obveznosti operaterju s pomembno tržno močjo, v kolikor bo na trgu prepoznan operater s pomembno tržno močjo.

Agencija je pri pripravi analize in oblikovanju predlaganih obveznosti zasledovala predvsem naslednje cilje:

- spodbujanje razvoja inovativnih, kakovostnejših in uporabnikom dostopnejših storitev ter zmanjševanje ovir za prehajanje uporabnikov med operaterji;
- spodbujanje enakih konkurenčnih pogojev na trgu;
- spodbujanje storitvene konkurence;
- spodbujanje investicij v izgradnjo širokopasovnih omrežij visokih prenosnih hitrosti ob upoštevanju tehnološke nevtralnosti;
- spodbujanje prehoda operaterjev in uporabnikov na NGA omrežja;
- prilagoditev regulacije spremembam in trendom na trgu;
- predvidljive in stabilne cene dostopa do bakrenega omrežja;
- fleksibilno definiranje veleprodajnih cen dostopa do NGA omrežij glede na posamezne konkurenčne pogoje in gospodarske ponovljivosti namesto konkretne določitve cen;
- upoštevanje možnosti simetrične regulacije dostopa do omrežnih elementov, z namenom znižanja stroškov izgradnje NGA omrežij in preprečitev podvajanja pasivne infrastrukture;
- upoštevanje investicijskih planov operaterjev v izgradnjo NGA omrežij;
- prilagoditev regulacije spremembam na trgu dostopa do omrežij zaradi tehnološkega razvoja omrežij;
- upoštevanje geografskega vidika razmer na trgu;
- doseganje ciljev Digitalne agende Evrope in Načrta razvoja širokopasovnih omrežij v Sloveniji.

Agencija na podlagi analize stanja na trgu elektronskih komunikacij ugotavlja, da je izkoriščenost izgrajenega optičnega omrežja zelo nizka, v primeru družbe Telekom Slovenije d.d. in znaša le 39,7%¹. Na podlagi raziskave Agencije kar 80% končnih uporabnikov ni pripravljenih plačati več za višje prenosne hitrosti, pri čemer je glavni razlog ta, da ne vidijo potrebe po višjih prenosnih hitrostih. Glavni kriterij pri izbiri končnih uporabnikov za posamezno storitev je v 45% cena, za odločanje pri prehodu k drugemu ponudniku pa kakovost storitve 62%. Cena je tudi v slednjem primeru pomemben dejavnik 54%. Razvezan dostop na bakrenem omrežju je najbolj razširjena oblika tipa medoperaterskega širokopasovnega dostopa, pri čemer pa se v zadnjem času močno povečuje tudi povpraševanje po medoperaterskem širokopasovnem dostopu preko bitnega toka in razvezanega dostopa na optičnem omrežju. Na medoperaterskem dostopu se zvišuje tako število optičnih priključkov preko razvezanega dostopa kot tudi število optičnih priključkov preko bitnega toka. Na podlagi napisanega je moč zaključiti, da sta obe obliki dostopa na medoperaterskem nivoju še vedno pomembni za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu.

Upoštevni trg 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« je tesno povezan z upoštevним trgom 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« in trgom 4

¹ Podatek AKOS, februar 2017

»Veleprodajni visokokakovostni dostop na fiksni lokaciji«, zato je Agencija postopek za pripravo in izdelavo analize vseh treh upoštevni trgov pripravljala istočasno. Ker se Agencija zaveda teže in pomena oblikovanja regulacije tega upoštevne trga v prihodnje, je vključila zainteresirano javnost v postopek v najzgodnejši fazi priprave analize. Tako je Agencija z namenom pridobitve pogledov na prihodnjo regulacijo upoštevni trgov s strani akterjev na trgu, na svoji spletni strani 24. 12. 2015 objavila Metodologije, v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevni trgov za dostop do širokopasovnega omrežja². Dne 5. 5. 2016 je Agencija na svoji spletni strani objavila predlog metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti³. Poleg tega pa je Agencija v obdobju priprav in izvedbe analize teh upoštevni trgov z namenom še tesnejšega sodelovanja in izmenjave mnenj organizirala več strokovnih posvetov in izobraževanj, na katera so bili vabljeni tudi predstavniki operaterjev in strokovne javnosti. Vse prejete pripombe operaterjev je Agencija preučila in jih smiselno upoštevala pri izvedbi analiz upoštevni trgov 3a, 3b in 4 in oblikovanju predlaganih regulatornih ukrepov.

² <http://www.akos-rs.si/telekomunikacije-novice-2015-javno-posvetovanje:-metodologije-v-zvezi-s-prihodnjo-regulacijo-medoperaterskih-upostevnih-trgov-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrezja-z-vprasanji>

³ <http://www.akos-rs.si/javno-posvetovanje:-metodologija-za-izvedbo-predhodnega-preskusa-gospodarske-ponovljivosti->

3 Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga

Agencija opravlja analize upoštevne trgov skladno z ZEKom-1, ki v slovenski pravni red prenaša evropski regulativni okvir s področja elektronskih komunikacij, in sicer:

- Direktivo 2002/19/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o dostopu do elektronskih komunikacijskih omrežij in pripadajočih zmogljivosti ter njihovem medsebojnem povezovanju, kot bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2009/140/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009, (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o dostopu);
- Direktivo 2002/20/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o odobritvi elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev, kot bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2009/140/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009, (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o odobritvi);
- Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve, kot bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2009/140/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009, (v nadaljnjem besedilu: Okvirna direktiva);
- Direktivo 2002/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o univerzalnih storitvah in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami, kot bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2009/136/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009, (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o univerzalnih storitvah);
- Direktivo 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij, kot bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2009/136/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009, (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah).

Leta 2009 je bila na ravni EU sprejeta tudi Uredba 1211/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, z dne 25. novembra 2009, o ustanovitvi Organa evropskih regulatorjev za elektronske komunikacije (BEREC) in Urada. BEREC kot telo evropskih regulatorjev elektronskih komunikacij zagotavlja primeren mehanizem za spodbujanje sodelovanja in usklajevanja med nacionalnimi regulativnimi organi in Evropsko komisijo. Njegov ključen namen pa je spodbujanje razvoja in delovanja notranjega trga za elektronska komunikacijska omrežja in storitve.

Osnovni cilj analize upoštevnega trga je ugotovitev, ali na posameznem upoštevem trgu obstaja konkurenca in ali ima operater (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) na posameznem upoštevem trgu pomembno tržno moč. Glede na izsledke analize se operaterju s pomembno tržno močjo naložijo, spremenijo ali razveljavijo obveznosti iz 102. do 107. člena ZEKom-1.

Regulatorni okvir in ZEKom-1 predvidevata tristopenjski proces v postopku določitve operaterja ali operaterjev s pomembno tržno močjo (v nadaljnjem besedilu: OPTM) in naložitve obveznosti z namenom vzpostavitve učinkovite konkurence na trgu:

1. določitev upoštevne trgov na področju elektronskih komunikacij skladno z 99. členom ZEKom-1;
2. analiza upoštevnega trga, v okviru katere Agencija v sodelovanju z Javno agencijo RS za varstvo konkurence ugotavlja ali na upoštevem trgu obstaja konkurenca;
3. v primeru ugotovitve, da ni učinkovite konkurence na trgu, Agencija v upravnem postopku z odločbo določi OPTM, kateremu ob upoštevanju načela sorazmernosti naloži vsaj eno izmed obveznosti, ki jih predvideva ZEKom-1, z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih težav na področju konkurence.

ZEKom-1 v prvem odstavku 99. člena nalaga Agenciji, da mora na področju elektronskih komunikacij v skladu z načeli konkurenčnega prava in ob doslednem upoštevanju vsakokratnega priporočila Evropske komisije o upoštevnih trgih produktov in smernic Evropske komisije, ki urejajo tržno analizo in določitev pomembne tržne moči na področju elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev določiti produktne, storitvene in geografske trge, ki ustrezajo razmeram v državi, v analizi posamičnega upoštevnega trga.

Na podlagi zadnjega *Priporočila Komisije, z dne 9. oktobra 2014, o upoštevnih trgih proizvodov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2014/710/EU)*⁴ (v nadaljnjem besedilu: Priporočilo o upoštevnih trgih) je med pet medoperaterskih trgov, ki so podvrženi predhodnemu urejanju uvrščen tudi upošteveni trg 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«. Istočasno s sprejemom novega Priporočila o upoštevnih trgih, je Evropska komisija pripravila tudi pripadajoče Pojasnilo⁵, t.i. delovni dokument Komisije, ki podrobneje definira vsebino izvajanja omenjenega Priporočila.

Agencija je v nadaljevanju ob upoštevanju prvega odstavka 99. člena ZEKom-1 izvedla analizo predmetnega upoštevnega trga skladno s 100. členom ZEKom-1. Pri tem je upoštevala Smernice Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2002/C 165/03)⁶ (v nadaljnjem besedilu: Smernice), prav tako pa skladno z 207. členom ZEKom-1 tudi Priporočilo Komisije, z dne 20. septembra 2010, o reguliranem dostopu do dostopovnih omrežij naslednje generacije (NGA) (2010/572/EU)⁷ (v nadaljnjem besedilu: Priporočilo o regulaciji NGA omrežij) in Priporočilo Komisije, z dne 11. septembra 2013, o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in izboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave (2013/466/EU)⁸ (v nadaljnjem besedilu: Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah).

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014H0710&from=SL>

⁵ Angl. Commission staff working document - EXPLANATORY NOTE accompanying the document Commission Recommendation on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, dostop na povezavi: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/explanatory-note-accompanying-commission-recommendation-relevant-product-and-service-markets>, dne 4. 4. 2017

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A32010H0572>

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010H0572&from=SL>

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013H0466&from=SL>

4 Kronološki pregled regulacije predmetnega upoštevnega trga

Upoštevni trg 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« je bil s strani Evropske komisije določen s Priporočilom Komisije o upoštevni trgih, z dne 9. oktobra 2014⁹. Pred tem datumom je ta trg ustrezal definiciji iz Priporočila Komisije o upoštevni trgih, z dne 17. decembra 2007¹⁰ in je bil kot upoštevni trg 5 poimenovan kot »Prodaja na debelo širokopasovnega dostopa«, s Splošnim aktom o upoštevni trgih¹¹, pa je bil poimenovan »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«. Še pred tem je bil predmetni upoštevni trg (na podlagi Priporočila Evropske komisije o upoštevni trgih, z dne 11. februarja 2003¹², na podlagi katerega je bil sprejet Splošni akt o upoštevni trgih iz leta 2004, poimenovan pod zaporedno številko 12 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

Agencija je v postopku analize trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« dne 10. 4. 2006 izdala odločbo št. 300-131/2005-127, na podlagi katere je družbo Telekom Slovenije d.d. (v nadaljnjem besedilu: Telekom Slovenije) določila kot operaterja s pomembno tržno močjo. V odločbi je Agencija Telekomu Slovenije naložila naslednje obveznosti: obveznost dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, obveznost zagotavljanja preglednosti, obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ter obveznost ločitve računovodskih evidenc.

V letu 2007 je Agencija ponovno opravila analizo upoštevnega trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«. Ta je pokazala, da ima Telekom Slovenije na tem upoštevni trgu še vedno status operaterja s pomembno tržno močjo. Zato je Agencija Telekomu Slovenije z odločbo št. 3824-50/2007-3, z dne 11. 10. 2007, ponovno naložila obstoječe obveznosti in jih v nekaterih točkah dopolnila.

V drugi polovici leta 2007 je bilo v okviru posodobitve obstoječega regulativnega okvirja Evropske unije sprejeto Priporočilo, z dne 17. decembra 2007, o upoštevni trgih produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ L 344, 28.12.2007, str. 65), ki je dotedanji trg 12 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« zaradi ukinitve nekaterih upoštevni trgov preimenovalo v trg 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

⁹ PRIPOROČILO KOMISIJE z dne 9. oktobra 2014 o upoštevni trgih proizvodov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2014/710/EU), dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014H0710&from=EN>, dostop na dan 9. 5. 2016.

¹⁰ PRIPOROČILO KOMISIJE z dne 17. decembra 2007 o upoštevni trgih proizvodov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (notificirano pod dokumentarno številko C(2007) 5406) (2007/879/ES), dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007H0879&from=SL>, dostop na dan 9. 5. 2016.

¹¹ Splošni akt o določitvi upoštevni trgov (Uradni list RS št. 18/08 in 112/08). Z uveljavitvijo ZEKom-1 je bil predmetni Splošni akt razveljavljen, skladno s prvim odstavkom 99. člena ZEKom-1 pa Agencija ne sprejema več splošni aktov o upoštevni trgih, temveč ob doslednem upoštevanju vsakokratnega priporočila Evropske komisije o upoštevni trgih produktov in storitev na področju elektronskih komunikacij določi produktne, storitvene in geografske trge v analizi posamičnega upoštevnega trga.

¹² Commission Recommendation of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services (notified under document number C(2003) 497), dostopno na:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003H0311&from=EN>, dostop na dan 9. 5. 2016.

Agencija je v letu 2009 ponovno opravila analizo upoštevne trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«. Agencija je dne 12. 8. 2009 v skladu s 95. členom ZEKom predložila analizo upoštevne trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« v postopek javnega posvetovanja, tako, da jo je objavila na svojih spletnih straneh. V odločbi je Agencija Telekomu Slovenije naložila naslednje obveznosti: obveznost dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, obveznost zagotavljanja preglednosti, obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ter obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Zaradi bistveno spremenjenih razmer na trgu se je Agencija v letu 2010 odločila, da ponovno analizira upoštevni trg 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«. Na podlagi opravljene analize je Telekomu Slovenije, dne 19. 4. 2011, izdala odločbo št. 38244-2/2011/7 in ji z njo naložila obveznost operaterskega dostopa, v okviru katere mora med drugim ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop z bitnim tokom ter dostop do omrežnih elementov in zmogljivosti, ki so potrebne za prenos bitnega toka za posamezne storitve pri čemer:

- mora zagotoviti dostop do svojega omrežja na nivoju širokopasovnega dostopovnega vozlišča, na nivoju dostopa do BRAS s prenosom po agregacijskem omrežju in na nivoju BRAS z vključenim prenosom po IP/MPLS (oziroma podobnem) hrbtničnem omrežju, ter v zvezi s tem omogočiti dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih tehnologij, ki so potrebni za tovrstno obliko dostopa,
- mora na razumno zahtevo operaterja, v primeru dostopa s prenosom na nivoju BRAS omogočiti namestitev operaterjevega BRAS-a,
- mora operaterjem, ki dostopajo do njenega omrežja z bitnim tokom, omogočiti pogoje, da bodo lahko storitve širokopasovnega dostopa ponujali tudi na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev (t.i. goli DSL),
- se mora v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki želijo tovrstno obliko dostopa,
- ne sme zavrnila že odobrenega operaterskega dostopa ter mora v primeru posodabljanja omrežja operaterju za vsakega posameznega uporabnika omogočiti nemoten prehod na ekvivalentno ali boljše tehnološko rešitev,
- ne sme postavljati nerazumnih pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni oziroma se da izvajanje storitev doseči tudi z lažje izpolnjivimi pogoji.

V nadaljevanju je bila Telekomu Slovenije naložena tudi obveznost preglednosti, vključno z objavo vzorčne ponudbe, skupaj s sporazumom o zagotavljanju nivoja kakovosti storitev (SLA), ključnimi kazalniki učinkovitosti (KPI) in garancijami za zagotavljanje nivoja kakovosti storitev (SLG). Telekomu Slovenije je bila naložena tudi obveznost, da mora operaterjem zagotoviti takšno obliko dostopa z bitnim tokom, ki jim omogoča ponujanje vseh storitev v enaki kakovosti, ki jih je prek te oblike dostopa možno zagotoviti rezidenčnim ali poslovnim uporabnikom in jih tudi sam zagotavlja sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, po potrebi tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme.

Prav tako je bila Telekomu Slovenije naložena obveznost enakega obravnavanja, na podlagi katere je Telekom Slovenije operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo za razvezan dostop, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim notranjim organizacijskim enotam ter hčerinskim ali partnerskim podjetjem, v elektronski obliki prek enotnega informacijskega sistema posredovati podrobnejše informacije o omrežju, ki jih je Agencija navedla v predmetni odločbi, pri čemer morajo biti te informacije na enak način dostopne tudi Agenciji.

Telekomu Slovenije so bile naložene tudi obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, pri čemer je bila za veleprodajne cene mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop do bakrenega omrežja, cena določena na podlagi metode maloprodajna cena

minus (v %) (t.i. retail minus) z določenimi dodatki za dostop z bitni tokom na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev. Za storitve najema neosvetljenega optičnega vlakna ter Ethernet povezave je bil Telekom Slovenije zavezan cene določiti na podlagi metodologije LRIC, temelječe na principu od zgoraj navzdol (top down) in trenutno veljavnih stroških (CCA), ob tem pa upoštevati priporočila in smernice Evropske komisije in BEREC. Za vse ostale spremljajoče storitve je Telekom Slovenije dolžan oblikovati cene na podlagi LRIC metodologije. Hkrati pa ob vsem tem velja tudi prepoved škarij cen (margin squeeze). Telekomu Slovenije je bila naložena tudi obveznost ločitve računovodskih evidenc na podlagi stroškovne osnove tekočih stroškov (CCA) in na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC) od zgoraj navzdol (top down).

Agencija spremlja razmere na trgih elektronskih komunikacij ves čas. Tako je v letu 2015 na podlagi zbranih podatkov in informacij, ki jih zbira od operaterjev ter na podlagi poročil Evropske komisije Digital scoreboard¹³, ugotovila, da so se od datuma izdaje prej navedene regulatorne odločbe bistveno spremenile razmere na trgu elektronskih komunikacij, predvsem z vidika povpraševanja končnih uporabnikov po storitvah na trgu širokopasovnega dostopa ter dejstvu, da Slovenija močno zaostaja po hitrosti dostopa do interneta glede na ostale države članice EU. Posledično se je Agencija odločila, da navedena dejstva z analizo preveri v smislu ustreznosti obstoječe regulacije trga širokopasovnega dostopa in ugotovi, ali je obstoječa regulacija upoštevnega trga še ustrezna z vidika zagotavljanja konkurenčnih razmer na trgu in posledično koristi za končne uporabnike glede kakovosti, cene in vrste storitev.

Na podlagi tako izvedene analize je Agencija ugotovila, da je na trgu elektronskih komunikacij od časa uveljavitve veljavne regulatorne odločbe št. 38244-2/2011/7, z dne 19. 4. 2011, na predmetnem upoštevem trgu prišlo do bistvenih sprememb v segmentu hitrosti širokopasovnega dostopa do interneta, tako z vidika povpraševanja končnih uporabnikov kot tudi z vidika oblikovanja ponudb operaterjev na maloprodajnem trgu. Ob spremljanju učinkov regulacije, je Agencija ugotovila, da je naloženo metodo »maloprodajna cena minus« glede na opisane spremenjene razmere na trgu, potrebno revidirati, da se s tem omogoči normalno delovanje celotnega trga širokopasovnih storitev v Republiki Sloveniji. Glede na to, da je Agencija na podlagi opravljene analize ugotovila, da obstoječa oblika obveznosti oblikovanja cen po metodologiji »maloprodajna cena minus« v odločbi Agencije št. 38244-2/2011/7, z dne 19. 4. 2011, ni več ustrezna glede na spremenjeno stanje na trgu, je navedeno obveznost prilagodila tem spremembam. Tako je z odločbo 38244-2/2015/3, z dne 25. 1. 2016 spremenila alinejo a), b), c), d) e), in f) 8. točke izreka odločbe 38244-2/2011/7, z dne 19. 4. 2011. Spremenjene cenovne obveznosti Telekoma Slovenije (predvsem v obliki spremenjenih % maloprodajne cene minus in nekatere druge, z dostopom povezane cene) so se tako prilagodile razmeram na trgu in omogočile razvoj trga v prihodnje ter prilagoditev dejanskim okoliščinam na trgu.

¹³ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-agenda-scoreboard>, dostop na dan 10. 5. 2016.

5 Postopek analize upoštevnega trga

5.1 Potek zbiranja podatkov

Agencija je na podlagi svojih evidenc in rednega četrletnega zbiranja podatkov o razvoju trga elektronskih komunikacij in skladno s Splošnim aktom o zbiranju, uporabi in dajanju podatkov o razvoju trga elektronskih komunikacij (Uradni list RS, št. 62/13 in 107/13) od fizičnih in pravnih oseb, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja oziroma izvajajo elektronske komunikacijske storitve ter so vpisane v uradno evidenco Agencije, pridobila podatke, na podlagi katerih je izvedla tržno analizo upoštevnega trga. Agencija tako redno zbira podatke od operaterjev elektronskih komunikacij, ki vključujejo podatke, relevantne za predmetni upoštevni trg. Na podlagi zbranih podatkov Agencija ugotavlja stanje na upoštevem trgu in po potrebi sprejme ustrezne obveznosti, z namenom vzpostavitve učinkovite konkurence.

Agencija je uporabila zadnje razpoložljive in preverjene podatke na podlagi izpolnjenih vprašalnikov operaterjev, ki so se nanašali na obdobje od izdaje trenutno veljavne regulatorne odločbe, torej od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2016, in na podlagi katerih je v štirimesečnih časovnih serijah posredovanja podatkov na tem trgu spremljala in analizirala stanje konkurenčnosti. Vsled dejstva, da izsledki analize predstavljajo osnovo za ugotovitev OPTM in posledično za naložitev ustreznih obveznosti z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih težav na področju konkurence, ki imajo takojšen ali relativno kratkoročen vpliv na delovanje operaterja, ki je bil spoznan za OPTM, je Agencija želela v analizi upoštevati stanje na trgu, ki je časovno čim bližje zaključku analize, hkrati pa zaobjeti dovolj dolgo obdobje tudi za nazaj, saj je le tako mogoče dovolj gotovo ugotavljati in potrditi trende razvoja trga tudi za prihodnje obdobje in naložitvi ustreznih obveznosti spoznanemu OPTM. Analiza se je obenem posebej osredotočila na obdobje od zadnje analize predmetnega upoštevnega trga, na podlagi katere so bili izvedeni regulatorni ukrepi, kar omogoča obenem tudi ustrezen pogled na učinke dosedanje regulacije predmetnega upoštevnega trga in bolj celostno pokaže trende na tem upoštevem trgu.

5.2 Pregled ponudnikov širokopasovnega dostopa

V uradni evidenci Agencije je bilo ob koncu četrtega kvartala 2016 vpisanih 142 operaterjev, ki so Agencijo obvestili, da razpolagajo z lastnim ali zakupljenim javnim komunikacijskim omrežjem ali so, povedano drugače, imetniki oziroma upravljalci dostopovne infrastrukture v obliki bakrenega omrežja, optičnega omrežja, kableskega omrežja, zakupljenega širokopasovnega dostopa ali razvezanega dostopa do krajevne zanke – bodisi lastnega, bodisi najetega.

Tabela 1: Seznam operaterjev, ki razpolagajo z lastnim ali zakupljenim javnim komunikacijskim omrežjem

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
AKCENTIS d.o.o.	Gradišče v 009	1291	Škofljica	Slovenija
AKTON d.o.o.	Dunajska cesta 009	1000	Ljubljana	Slovenija
ALSTAR, d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
ANSAT d.o.o.	Cesta krških žrtev 047	8270	Krško	Slovenija
ARIO, d.o.o.	Partizanska cesta 037	2000	Maribor	Slovenija
ASD d.o.o.	Boračeva 032 c	9252	Radenci	Slovenija
AT & T d.o.o.	Trg republike 003	1000	Ljubljana	Slovenija
AVISION d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija

BBTEL, d.o.o.	Belingerjeva ulica 002	2352	Selnica ob Dravi	Slovenija
BT Globalne storitve, d.o.o.	Cesta v Mestni log 001	1000	Ljubljana	Slovenija
CATV RADLJE-VUHRED d.o.o.	Mariborska cesta 004	2360	Radlje ob Dravi	Slovenija
CATV SELNICA RUŠE d.o.o.	Mariborska cesta 025	2352	Selnica ob Dravi	Slovenija
COGENT ADRIA d.o.o.	Cesta v Mestni log 088 a	1000	Ljubljana	Slovenija
DANILO MILOŠIČ S.P.	Vareja 002 a	2284	Videm pri Ptuj	Slovenija
DARS d.d.	Ulica XIV. divizije 004	3000	Celje	Slovenija
DEM d.o.o.	Obrežna ulica 170	2000	Maribor	Slovenija
Detel Global d.o.o.	Pot za brdom 104	1000	Ljubljana	Slovenija
DOMCOMMERCE d.o.o.	Puhova ulica 001	1000	Ljubljana	Slovenija
Domen Kokelj s. p.	Poljane nad škofjo loko 150	4223	Poljane nad Škofjo Loko	Slovenija
DOSTOP KOMUNIKACIJE d.o.o.	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija
E.B. KOMUNIKACIJE d.o.o.	Podmilščakova ulica 028 a	1000	Ljubljana	Slovenija
ELCATEL, d.o.o.	Levstikova ulica 007	6330	Piran	Slovenija
ELSAT d.o.o.	Nazorjeva ulica 013	9252	Radenci	Slovenija
ELSTIK d.o.o.	Novi dom 004	1430	Hrastnik	Slovenija
ELTA d.o.o.	Prešernova cesta 004 a	6310	Izola - Isola	Slovenija
EQUANT d.o.o.	Železna cesta 018	1000	Ljubljana	Slovenija
EUROTEL d.o.o.	Tivolska cesta 050	1000	Ljubljana	Slovenija
EVJ Elektroprom d.o.o.	Loke pri Zagorju 022	1412	Kisovec	Slovenija
FMC d.o.o.	Letališka cesta 032	1000	Ljubljana	Slovenija
FREENET d.o.o.	Godovič 007	5275	Godovič	Slovenija
freeTEL d.o.o.	Godovič 007	5275	Godovič	Slovenija
GOROSAN d.o.o.	Savska cesta 040 a	1230	Domžale	Slovenija
GRATEL d.o.o.	Laze 018 a	4000	Kranj	Slovenija
GVO, d.o.o.	Cigaletova ulica 010	1000	Ljubljana	Slovenija
HIP KOMUNIKACIJE d.o.o.	Cesta krških žrtev 141	8270	Krško	Slovenija
HOT mobil d.o.o.	Šmartinska cesta 106	1000	Ljubljana	Slovenija
IGOR KAJTNA S.P.	Koreninova ulica 012 a	1000	Ljubljana	Slovenija
IKT, d.o.o.	Jamnikova ulica 002	2342	Ruše	Slovenija
INATEL d.o.o. Ljubljana	Ribniška ulica 031	1000	Ljubljana	Slovenija
INFRATEL d.o.o.	Partizanska cesta 109	6210	Sežana	Slovenija
ISKRA, d.d.	Stegne 021	1000	Ljubljana	Slovenija
IT TEL d.o.o.	Tivolska cesta 050	1000	Ljubljana	Slovenija
IT TEL TELEKOMUNIKACIJE LIMITED	2 woodberry grove, finchley,	N12 odr	London	Velika Britanija
IZI mobil d.d.	Stegne 011 b	1000	Ljubljana	Slovenija
KABELSKA TELEVIZIJA RADENCI	Prisojna cesta 004 a	9252	Radenci	Slovenija
KAJTNA B. I. d.o.o.	Cesta dolomitskega odreda 159	1000	Ljubljana	Slovenija
KaTe Nova Gorica	Erjavčeva ulica 002	5000	Nova Gorica	Slovenija
KATV BOVŠKE, Bovec	Trg golobarskih žrtev 008	5230	Bovec	Slovenija
KATV LIVADE, d.o.o.	Veluščkova ulica 008	6310	Izola	Slovenija
KA-TV TOLMIN	Prešernova ulica 004	5220	Tolmin	Slovenija
KKS d.o.o.	Damelj 004	8344	Vinica	Slovenija
KKS KOMOK	Zajčeva cesta 023	1218	Komenda	Slovenija
KKS Ptuj d.o.o.	Slovenski trg 001	2250	Ptuj	Slovenija
KKS VUZENICA d.o.o.	Sejmarska ulica 002	2367	Vuzenica	Slovenija
K-NET, d.o.o.	Kolomban 045	6280	Ankaran	Slovenija
KOMO d.o.o.	Polšnik 023	1272	Polšnik	Slovenija
KOSTAK d.d.	Leskovška cesta 002 a	8270	Krško	Slovenija
KRON TELEKOM, d.o.o.	Koroška cesta 020	4000	Kranj	Slovenija

KRS LENART d.o.o.	Nikova ulica 009	2230	Lenart v Slov. Goricah	Slovenija
KRS ŠOŠTANJ, z.o.o.	Trg svobode 012	3325	Šoštanj	Slovenija
KRS Štepanjsko naselje	Jakčeva ulica 043	1000	Ljubljana	Slovenija
KRS, d.o.o.,	Ulica toneta melive 002	3210	Slovenske Konjice	Slovenija
KTV Črna d.o.o.	Center 101	2393	Črna na Koroškem	Slovenija
KTV DRAVOGRAD d.o.o.	Meža 143	2370	Dravograd	Slovenija
KTV Ravne d.o.o.	Javornik 054	2390	Ravne na Koroškem	Slovenija
Level 3 Communications GmbH	Rüsselsheimer straße 22	60326	Frankfurt am main	Nemčija
LUNA-NET d.o.o.	Ulica Heroja Mohorja 030	9220	Lendava	Slovenija
M3 - NET d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
MAXTEL d.o.o., Ljubljana	Brnčičeva ulica 049	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
MEGA M, d.o.o., Velenje	Šaleška cesta 002 a	3320	Velenje	Slovenija
METALING d.o.o.	Krakovo 011	1433	Radeče	Slovenija
METRONET d.o.o.	Tehnološki park 018	1000	Ljubljana	Slovenija
MIKROPING, d.o.o.	Dobračevska ulica 090	4226	Žiri	Slovenija
MK-institut d.o.o.	Jiršovci 072	2253	Destrnik	Slovenija
MOBIK d.o.o.	Cesta v gorice 034 a	1000	Ljubljana	Slovenija
NAKLO, d.o.o. Logatec	Notranjska cesta 014	1370	Logatec	Slovenija
NAKOM d.o.o.	Mariborska cesta 070	2370	Dravograd	Slovenija
nfon GmbH	Scillerplatz 1	A-3100	St. Pölten	Avstrija
NOVATEL d.o.o.	Bukovžlak 101	3000	Celje	Slovenija
Obalni tehnološki sklad d.o.o.	Senčna pot 010	6320	Portorož	Slovenija
OBČINA DOMŽALE	Ljubljanska cesta 069	1230	Domžale	Slovenija
Omrežje d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
OPTIC-TEL d.o.o.	Letališka cesta 032	1000	Ljubljana	Slovenija
P&ROM d.o.o.	Stranska cesta 002	1360	Vrhnika	Slovenija
PETER JAZBINŠEK s.p.	Cesta na grad 041	8290	Sevnica	Slovenija
PETER-S TELEURH d.o.o.	Drenikova ulica 033	1000	Ljubljana	Slovenija
POLANS d.o.o.	Hotovlja 078 a	4223	Poljane nad Škofjo Loko	Slovenija
POŠTA SLOVENIJE d.o.o.	Slomškov trg 010	2000	Maribor	Slovenija
REDOX d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija
RM SISTEMI d.o.o.	Kolodvorska pot 008	5000	Nova Gorica	Slovenija
RTV SLOVENIJA	Kolodvorska ulica 002	1000	Ljubljana	Slovenija
SANMIX d.o.o. Cerknica	Brestova ulica 006	1380	Cerknica	Slovenija
SENG d.o.o.	Erjavčeva ulica 020	5000	Nova Gorica	Slovenija
SENSOLINK d.o.o.	Peričeva ulica 023	1000	Ljubljana	Slovenija
SGN d.o.o.	Tivolska cesta 050	1000	Ljubljana	Slovenija
SHCG SK S. R. O.	Štefanovičova 12	811 4	Bratislava	Slovaška
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 b	1000	Ljubljana	Slovenija
SIA NETBALT	Antonijas iela 8-4	Lv-1010	Riga	Latvija
SISTEM - TV d.o.o.	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija
SITA, Podružnica za Slovenijo	Železna cesta 018	1000	Ljubljana	Slovenija
SKYLINE d.o.o.	Celovška cesta 150	1000	Ljubljana	Slovenija
SOFTNET d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
Stelkom d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
STN d.d.	Kidričeva ulica 022 a	1233	Dob	Slovenija
STUDIO PROTEUS, d.o.o., Postojna	Cesta v Staro vas 002	6230	Postojna	Slovenija
SURFANJE FLORIM ASANI S.P.	Trg svobode 036	1420	Trbovlje	Slovenija
SVISLAR TELEKOM d.o.o.	Sestranska vas 024	4224	Gorenja vas	Slovenija
SŽ - Infrastruktura, d.o.o.	Kolodvorska ulica 011	1000	Ljubljana	Slovenija

T - 2 d.o.o.	Verovškova ulica 064 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TAMISAN d.o.o.	Grušova 018	2231	Pernica	Slovenija
TELEING d.o.o.	Razkrižje 023	9246	Razkrižje	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach Pobrežje d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tabor d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tezno d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
TELES, d.o.o.	Vilharjeva cesta 035	6250	Ilirska Bistrica	Slovenija
TELESAT, d.o.o., Jesenice	Cesta talcev 020	4270	Jesenice	Slovenija
TELE-TV d.o.o.	Oldhamska cesta 001 a	4000	Kranj	Slovenija
TELPROM d.o.o.	Kvedrova cesta 005 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TERRA IN d.o.o.	Polšnik 028	1272	Polšnik	Slovenija
TISOS d.o.o.	Letališka cesta 032	1000	Ljubljana	Slovenija
TIWS II, podružnica v Sloveniji	Cesta v Mestni log 088 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TK MARKELJ d.o.o.	Tomšičeva ulica 012	1370	Logatec	Slovenija
TMG d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
TRIKSERA d.o.o.	Pot za brdom 102	1000	Ljubljana	Slovenija
TRITEL d.o.o.	Nadgoriška cesta 037	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
TRITON-OPTIČNE KOMUNIKACIJE d.o.o.	Nadgoriška cesta 037	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
TRNOVEC MILAN S.P.	Srednja vas pri Polh. Grad. 004	1355	Polhov Gradec	Slovenija
TS RPL d.d.	Pohorska ulica 009	2000	Maribor	Slovenija
T-Systems d.o.o.	Cesta v mestni log 088 a	1000	Ljubljana	Slovenija
Türk Telekom International d.o.o.	Železna cesta 008 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TV EKTRAN d.o.o.	Borcev za severno mejo 033	2000	Maribor	Slovenija
Unitel d.o.o.	Brnčičeva ulica 049	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
VAHTA d.o.o.	Gorjansko 032	6223	Komen	Slovenija
VALTEL d.o.o.	Boletina 004	3232	Ponikva	Slovenija
VELCOM d.o.o.	Likoarjeva ulica 003	1000	Ljubljana	Slovenija
VOXBONE SA	Avenue louise 489, claus building	1050	Bruselj	Belgija
ZAVOD KABELSKE TELEVIZIJE, NHM SEVNICA	Trg svobode 013 a	8290	Sevnica	Slovenija
Zavod KTV NA JAMI, Ljubljana	Tržna ulica 010	1000	Ljubljana	Slovenija
ZAVOD ZA RAZVOJ KABELSKO-SATELITSKO TELEVIZIJSKEGA sistema Kamnik	Nevlje 018	1241	Kamnik	Slovenija

Agencija je na podlagi rednega zbiranja podatkov o razvoju trga elektronskih komunikacij ugotovila, da od zgoraj navedenih operaterjev na trgu delujeta 102 operaterja.

Tabela 2: Seznam aktivnih operaterjev na trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
AKCENTIS d.o.o.	Gradišče V 009	1291	Škofljica	Slovenija
AKTON d.o.o.	Dunajska cesta 009	1000	Ljubljana	Slovenija
ANSAT d.o.o.	Cesta krških žrtev 047	8270	Krško	Slovenija
ARIO, d.o.o.	Partizanska cesta 037	2000	Maribor	Slovenija
ASD d.o.o.	Boračeva 032 c	9252	Radenci	Slovenija
AT & T d.o.o.	Trg republike 003	1000	Ljubljana	Slovenija
AVISION d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož - Portorose	Slovenija
BBTEL, d.o.o.	Belingerjeva ulica 002	2352	Selnica ob dravi	Slovenija
BT Globalne storitve, d.o.o.	Cesta v Mestni log 001	1000	Ljubljana	Slovenija

CATV RADLJE-VUHRED d.o.o.	Mariborska cesta 004	2360	Radlje ob Dravi	Slovenija
CATV SELNICA RUŠE d.o.o.	Mariborska cesta 025	2352	Selnica ob Dravi	Slovenija
COGENT ADRIA d.o.o.	Cesta v Mestni log 088 a	1000	Ljubljana	Slovenija
DANILO MILOŠIČ S.P.	Vareja 002 a	2284	Videm pri Ptuj	Slovenija
DARS d.d.	Ulica XIV. divizije 004	3000	Celje	Slovenija
DEM d.o.o.	Obrežna ulica 170	2000	Maribor	Slovenija
Domen Kokelj s. p.	Poljane nad Škofjo Loko 150	4223	Poljane nad Škofjo Loko	Slovenija
DOSTOP KOMUNIKACIJE d.o.o.	Obala 114	6320	Portorož - Portorose	Slovenija
ELCATEL, d.o.o.	Levstikova ulica 007	6330	Piran - Pirano	Slovenija
ELSAT d.o.o.	Nazorjeva ulica 013	9252	Radenci	Slovenija
ELSTIK d.o.o.	Novi dom 004	1430	Hrastnik	Slovenija
ELTA d.o.o.	Prešernova cesta 004 a	6310	Izola - Isola	Slovenija
EQUANT d.o.o.	Železna cesta 018	1000	Ljubljana	Slovenija
EVJ Elektroprom d.o.o.	Loke pri Zagorju 022	1412	Kisovec	Slovenija
FMC d.o.o.	Letališka cesta 032	1000	Ljubljana	Slovenija
FREENET d.o.o.	Godovič 007	5275	Godovič	Slovenija
GOROSAN d.o.o.	Savska cesta 040 a	1230	Domžale	Slovenija
GVO, d.o.o.	Cigaletova ulica 010	1000	Ljubljana	Slovenija
HIP KOMUNIKACIJE d.o.o.	Cesta krških žrtev 141	8270	Krško	Slovenija
IGOR KAJTNA S.P.	Koreninova ulica 012 a	1000	Ljubljana	Slovenija
IKT, d.o.o.	Jamnikova ulica 002	2342	Ruše	Slovenija
INATEL d.o.o. Ljubljana	Ribniška ulica 031	1000	Ljubljana	Slovenija
ISKRA, d.d.	Stegne 021	1000	Ljubljana	Slovenija
IT TEL d.o.o.	Tivolska cesta 050	1000	Ljubljana	Slovenija
IZI mobil d.d.	Stegne 011 b	1000	Ljubljana	Slovenija
K K S Radeče, d.o.o.	Cesta za gradom 004 a	1433	Radeče	Slovenija
KABELSKA TELEVIZIJA RADENCI	Prisojna cesta 004 a	9252	Radenci	Slovenija
KaTe Nova Gorica	Erjavčeva ulica 002	5000	Nova Gorica	Slovenija
KATV BOVŠKE, Bovec	Trg golobarskih žrtev 008	5230	Bovec	Slovenija
KATV LIVADE, d.o.o.	Veluščkova ulica 008	6310	Izola - Isola	Slovenija
KA-TV TOLMIN	Prešernova ulica 004	5220	Tolmin	Slovenija
KKS VUZENICA d.o.o.	Sejmarska ulica 002	2367	Vuzenica	Slovenija
K-NET, d.o.o.	Kolomban 045	6280	Ankaran - Ancarano	Slovenija
KOMO d.o.o.	Polšnik 023	1272	Polšnik	Slovenija
KOSTAK d.d.	Leskovška cesta 002 a	8270	Krško	Slovenija
KRS LENART d.o.o.	Nikova ulica 009	2230	Lenart v Slov. Goricah	Slovenija
KRS Štepanjsko naselje	Jakčeva ulica 043	1000	Ljubljana	Slovenija
KTV Črna d.o.o.	Center 101	2393	Črna na Koroškem	Slovenija
KTV DRAVOGRAD d.o.o.	Meža 143	2370	Dravograd	Slovenija
KTV Ravne d.o.o.	Javornik 054	2390	Ravne na Koroškem	Slovenija
Level 3 Communications GmbH	Rüsselsheimer straße 22	60326	Frankfurt am Main	Germany
MAXTEL d.o.o., Ljubljana	Brnčičeva ulica 049	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
MEGA M d.o.o.	Šaleška cesta 002 a	3320	Velenje	Slovenija
METALING d.o.o.	Krakovo 011	1433	Radeče	Slovenija
METRONET d.o.o.	Tehnološki park 018	1000	Ljubljana	Slovenija
MIKROPING, d.o.o.	Dobračevska ulica 090	4226	Žiri	Slovenija
NAKLO, d.o.o. Logatec	Notranjska cesta 014	1370	Logatec	Slovenija
NAKOM d.o.o.	Mariborska cesta 070	2370	Dravograd	Slovenija
Omrežje d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija

P&ROM d.o.o.	Stranska cesta 002	1360	Vrhnika	Slovenija
PETER-S TELEURH d.o.o.	Drenikova ulica 033	1000	Ljubljana	Slovenija
POLANS d.o.o.	Hotovlja 078 A	4223	Poljane nad Škofjo Loko	Slovenija
POŠTA SLOVENIJE d.o.o.	Slomškov trg 010	2000	Maribor	Slovenija
REDOX d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož - Portorose	Slovenija
SANMIX d.o.o. Cerknica	Brestova ulica 006	1380	Cerknica	Slovenija
SENG d.o.o.	Erjavčeva ulica 020	5000	Nova Gorica	Slovenija
SGN d.o.o.	Tivolska cesta 050	1000	Ljubljana	Slovenija
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 b	1000	Ljubljana	Slovenija
SISTEM - TV d.o.o.	Obala 114	6320	Portorož - Portorose	Slovenija
SKYLINE d.o.o.	Celovška cesta 150	1000	Ljubljana	Slovenija
SOFTNET d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
Stelkom d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
STUDIO PROTEUS, d.o.o., Postojna	Cesta v Staro vas 002	6230	Postojna	Slovenija
SŽ - Infrastruktura, d.o.o.	Kolodvorska ulica 011	1000	Ljubljana	Slovenija
T - 2 d.o.o.	Verovškova ulica 064 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TELEING d.o.o.	Razkrižje 023	9246	Razkrižje	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach Pobrežje d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tabor d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tezno d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
TELES, d.o.o.	Vilharjeva cesta 035	6250	Ilirska Bistrica	Slovenija
TELESAT, d.o.o., Jesenice	Cesta talcev 020	4270	Jesenice	Slovenija
TELE-TV d.o.o.	Oldhamska cesta 001 a	4000	Kranj	Slovenija
TELPROM d.o.o.	Kvedrova cesta 005 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TERRA IN d.o.o.	Pošnik 028	1272	Pošnik	Slovenija
TISOS d.o.o.	Letališka cesta 032	1000	Ljubljana	Slovenija
TIWS II, podružnica v Sloveniji	Cesta v mestni log 088 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TK MARKELJ d.o.o.	Tomšičeva ulica 012	1370	Logatec	Slovenija
TMG d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
TRITEL d.o.o.	Nadgoriška cesta 037	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
TRNOVEC MILAN S.P.	Srednja vas pri Polh. Grad. 004	1355	Polhov Gradec	Slovenija
T-Systems d.o.o.	Cesta v Mestni log 088 a	1000	Ljubljana	Slovenija
Türk Telekom International d.o.o.	Železna cesta 008 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TV EKTRAN d.o.o.	Borcev za severno mejo 033	2000	Maribor	Slovenija
Unitel d.o.o.	Brnčičeva ulica 049	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
VAHTA d.o.o.	Gorjansko 032	6223	Komen	Slovenija
VALTEL d.o.o.	Boletina 004	3232	Ponikva	Slovenija
VELCOM d.o.o.	Likozarjeva ulica 003	1000	Ljubljana	Slovenija
ZAVOD KABELSKE TELEVIZIJE, NHM SEVNICA	Trg svobode 013 a	8290	Sevnica	Slovenija
Zavod KTV NA JAMI, Ljubljana	Tržna ulica 010	1000	Ljubljana	Slovenija
ZAVOD ZA RAZVOJ KABELSKO-SATELITSKO TELEVIZIJSKEGA sistema Kamnik	Nevlje 018	1241	Kamnik	Slovenija

Na medoperaterskem trgu je ponudba širokopasovnega dostopa omejena na (xDSL), optično in kabelsko omrežje ter zakupljene vode in Ethernet.

Širokopasovni dostop preko razvezave bakrenega omrežja ali sodostopa (xDSL) na medoperaterskem trgu ponuja le en operater.

Tabela 3: *Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko razvezave bakrenega omrežja ali sodostop na medoperaterskem trgu*

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija

Širokopasovni dostop z bitnim ali golim bitnim tokom preko bakrene parice na medoperaterskem trgu prav tako ponuja le en operater.

Tabela 4: *Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop z bitnim ali golim bitnim tokom preko bakrene parice na medoperaterskem trgu*

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija

Širokopasovni dostop preko razvezave optičnih vlaken na medoperaterskem trgu ponuja 8 operaterjev.

Tabela 5: *Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko razvezave optičnih vlaken na medoperaterskem trgu*

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
GVO, d.o.o.	Cigaletova ulica 010	1000	Ljubljana	Slovenija
KOSTAK d.d.	Leskovška cesta 002 A	8270	Krško	Slovenija
NAKLO, d.o.o. Logatec	Notranjska cesta 014	1370	Logatec	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tabor d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
TRITEL d.o.o.	Nadgoriška cesta 037	1231	Ljubljana - Črnuče	Slovenija
VALTEL d.o.o.	Boletina 004	3232	Ponikva	Slovenija

Širokopasovni dostop z bitnim tokom preko optičnega vlakna na medoperaterskem trgu ponuja 10 operaterjev.

Tabela 6: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop z bitnim tokom preko optičnega vlakna na medoperaterskem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
ASD d.o.o.	Boračeva 032 C	9252	Radenci	Slovenija
FMC d.o.o.	Letališka cesta 032	1000	Ljubljana	Slovenija
IGOR KAJTNA S.P.	Koreninova ulica 012 a	1000	Ljubljana	Slovenija
ISKRA, d.d.	Stegne 021	1000	Ljubljana	Slovenija
KOMO d.o.o.	Polšnik 023	1272	Polšnik	Slovenija
SKYLINE d.o.o.	Celovška cesta 150	1000	Ljubljana	Slovenija
Stelkom d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
VAHTA d.o.o.	Gorjansko 032	6223	Komen	Slovenija
VALTEL d.o.o.	Boletina 004	3232	Ponikva	Slovenija

Širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja na medoperaterskem trgu ponuja 8 operaterjev.

Tabela 7: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja na medoperaterskem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
ELTA d.o.o.	Prešernova cesta 004 a	6310	Izola	Slovenija
EVJ Elektroprom d.o.o.	Loke pri Zagorju 022	1412	Kisovec	Slovenija
KRS LENART d.o.o.	Nikova ulica 009	2230	Lenart v Slov. Goricah	Slovenija
KRS Štepanjsko naselje	Jakčeva ulica 043	1000	Ljubljana	Slovenija
NAKLO, d.o.o. Logatec	Notranjska cesta 014	1370	Logatec	Slovenija
SKYLINE d.o.o.	Celovška cesta 150	1000	Ljubljana	Slovenija
TV EKTRAN d.o.o.	Borcev za severno mejo 033	2000	Maribor	Slovenija
Zavod KTV NA JAMI, Ljubljana	Tržna ulica 010	1000	Ljubljana	Slovenija

Širokopasovni dostop preko storitve zakupljenih vodov na medoperaterskem trgu ponuja 8 operaterjev.

Tabela 8: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko storitve zakupljenih vodov na medoperaterskem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
AKTON d.o.o.	Dunajska cesta 009	1000	Ljubljana	Slovenija
BT Globalne storitve, d.o.o.	Cesta v Mestni log 001	1000	Ljubljana	Slovenija
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 B	1000	Ljubljana	Slovenija
Stelkom d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
SŽ - Infrastruktura, d.o.o.	Kolodvorska ulica 011	1000	Ljubljana	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
Türk Telekom International d.o.o.	Železna cesta 008 A	1000	Ljubljana	Slovenija

Širokopasovni dostop preko storitev Ethernet na medoperaterskem trgu ponuja 10 operaterjev.

Tabela 9: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko storitev Ethernet na medoperaterskem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
AKTON d.o.o.	Dunajska cesta 009	1000	Ljubljana	Slovenija
COGENT ADRIA d.o.o.	Cesta v Mestni log 088 a	1000	Ljubljana	Slovenija
EQUANT d.o.o.	Železna cesta 018	1000	Ljubljana	Slovenija
METRONET d.o.o.	Tehnološki park 018	1000	Ljubljana	Slovenija
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 B	1000	Ljubljana	Slovenija
Stelkom d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
T - 2 d.o.o.	Verovškova ulica 064 A	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tabor d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija

Agencija je pri pregledu podatkov ugotovila, da na maloprodajnem trgu preko tehnologije xDSL ponuja širokopasovni dostop 8 operaterjev.

Tabela 10: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko tehnologije xDSL na maloprodajnem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
MEGA M, d.o.o., Velenje	Šaleška cesta 002 a	3320	Velenje	Slovenija
Omrežje d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 B	1000	Ljubljana	Slovenija
SOFTNET d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
T - 2 d.o.o.	Verovškova ulica 064 A	1000	Ljubljana	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija

Širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja na maloprodajnem trgu ponuja 39 operaterjev.

Tabela 11: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja na maloprodajnem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
ANSAT d.o.o.	Cesta krških žrtev 047	8270	Krško	Slovenija
CATV RADLJE-VUHRED d.o.o.	Mariborska cesta 004	2360	Radlje ob Dravi	Slovenija
CATV SELNICA RUŠE d.o.o.	Mariborska cesta 025	2352	Selnica ob Dravi	Slovenija
DOSTOP KOMUNIKACIJE d.o.o.	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija
ELCATEL, d.o.o.	Levstikova ulica 007	6330	Piran	Slovenija
ELSTIK d.o.o.	Novi dom 004	1430	Hrastnik	Slovenija
ELTA d.o.o.	Prešernova cesta 004 a	6310	Izola	Slovenija
INTELL d.o.o.	Cesta prvih borcev 028 a	8250	Brežice	Slovenija
K K S Radeče, d.o.o.	Cesta za gradom 004 a	1433	Radeče	Slovenija
KABELSKA TELEVIZIJA RADENCI	Prisojna cesta 004 a	9252	Radenci	Slovenija
KaTe Nova Gorica	Erjavčeva ulica 002	5000	Nova Gorica	Slovenija
KATV BOVŠKE, Bovec	Trg golobarskih žrtev 008	5230	Bovec	Slovenija

KATV LIVADE, d.o.o.	Veluščkova ulica 008	6310	Izola	Slovenija
KA-TV TOLMIN	Prešernova ulica 004	5220	Tolmin	Slovenija
KKS VUZENICA d.o.o.	Sejmarska ulica 002	2367	Vuzenica	Slovenija
KTV Črna d.o.o.	Center 101	2393	Črna na Koroškem	Slovenija
KTV DRAVOGRAD d.o.o.	Meža 143	2370	Dravograd	Slovenija
KTV Ravne d.o.o.	Javornik 054	2390	Ravne na Koroškem	Slovenija
METALING d.o.o.	Krakovo 011	1433	Radeče	Slovenija
Omrežje d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
P&ROM d.o.o.	Stranska cesta 002	1360	Vrhnika	Slovenija
SANMIX d.o.o. Cerknica	Brestova ulica 006	1380	Cerknica	Slovenija
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 b	1000	Ljubljana	Slovenija
SISTEM - TV d.o.o.	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija
STUDIO PROTEUS, d.o.o., Postojna	Cesta v Staro vas 002	6230	Postojna	Slovenija
TELEING d.o.o.	Razkrižje 023	9246	Razkrižje	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach Pobrežje d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tabor d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tezno d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
TELES, d.o.o.	Vilharjeva cesta 035	6250	Ilirska Bistrica	Slovenija
TELESAT, d.o.o., Jesenice	Cesta talcev 020	4270	Jesenice	Slovenija
TELE-TV d.o.o.	Oldhamska cesta 001 a	4000	Kranj	Slovenija
TK MARKELJ d.o.o.	Tomšičeva ulica 012	1370	Logatec	Slovenija
TRNOVEC MILAN S.P.	Srednja vas pri Polh. Grad. 004	1355	Polhov Gradec	Slovenija
ZAVOD KABELSKE TELEVIZIJE, NHM SEVNICA	Trg svobode 013 a	8290	Sevnica	Slovenija
ZAVOD ZA RAZVOJ KABELSKO- SATELITSKO TELEVIZIJSKEGA sistema Kamnik	Nevlje 018	1241	Kamnik	Slovenija

Širokopasovni dostop preko optičnega dostopovnega omrežja na maloprodajnem trgu ponuja 29 operaterjev.

Tabela 12: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko optičnega dostopovnega omrežja na maloprodajnem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
ANSAT d.o.o.	Cesta krških žrtev 047	8270	Krško	Slovenija
CATV RADLJE-VUHRED d.o.o.	Mariborska cesta 004	2360	Radlje ob Dravi	Slovenija
CATV SELNICA RUŠE d.o.o.	Mariborska cesta 025	2352	Selnica ob Dravi	Slovenija
DARS d.d.	Ulica XIV. divizije 004	3000	Celje	Slovenija
DOSTOP KOMUNIKACIJE d.o.o.	Obala 114	6320	Portorož - Portorose	Slovenija
ELTA d.o.o.	Prešernova cesta 004 a	6310	Izola - Isola	Slovenija
KABELSKA TELEVIZIJA RADENCI	Prisojna cesta 004 a	9252	Radenci	Slovenija
KaTe Nova Gorica	Erjavčeva ulica 002	5000	Nova gorica	Slovenija
KKS VUZENICA d.o.o.	Sejmarska ulica 002	2367	Vuzenica	Slovenija
K-NET, d.o.o.	Kolomban 045	6280	Ankaran - Ancarano	Slovenija

KTV DRAVOGRAD d.o.o.	Meža 143	2370	Dravograd	Slovenija
MEGA M, d.o.o., Velenje	Šaleška cesta 002 a	3320	Velenje	Slovenija
Omrežje d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
P&ROM d.o.o.	Stranska cesta 002	1360	Vrhnika	Slovenija
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 b	1000	Ljubljana	Slovenija
SOFTNET d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
Stelkom d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
STUDIO PROTEUS, d.o.o., Postojna	Cesta v Staro vas 002	6230	Postojna	Slovenija
T - 2 d.o.o.	Verovškova ulica 064 a	1000	Ljubljana	Slovenija
TELEING d.o.o.	Razkrižje 023	9246	Razkrižje	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach Pobrežje d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tabor d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
Telemach Tezno d.d.	Cankarjeva ulica 006	2000	Maribor	Slovenija
TELES, d.o.o.	Vilharjeva cesta 035	6250	Ilirska Bistrica	Slovenija
TK MARKELJ d.o.o.	Tomšičeva ulica 012	1370	Logatec	Slovenija
ZAVOD KABELSKE TELEVIZIJE, NHM SEVNICA	Trg svobode 013 A	8290	Sevnica	Slovenija

Širokopasovni dostop preko fiksno brezžičnega dostopa na maloprodajnem trgu ponuja 20 operaterjev.

Tabela 13: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko fiksno brezžičnega dostopa na maloprodajnem trgu

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
ARIO, d.o.o.	Partizanska cesta 037	2000	Maribor	Slovenija
AVISION d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija
DANILO MILOŠIČ S.P.	Vareja 002 a	2284	Videm pri Ptuj	Slovenija
DARS d.d.	Ulica XIV. divizije 004	3000	Celje	Slovenija
Domen Kokelj s. p.	Mlaka nad lušo 004	4223	Poljane nad Škofjo Loko	Slovenija
ELSAT d.o.o.	Nazorjeva ulica 013	9252	Radenci	Slovenija
FREENET d.o.o.	Godovič 007	5275	Godovič	Slovenija
GOROSAN d.o.o.	Savska cesta 040 A	1230	Domžale	Slovenija
HIP KOMUNIKACIJE d.o.o.	Cesta krških žrtev 141	8270	Krško	Slovenija
KaTe Nova Gorica	Erjavčeva ulica 002	5000	Nova Gorica	Slovenija
KA-TV TOLMIN	Prešernova ulica 004	5220	Tolmin	Slovenija
METALING d.o.o.	Krakovo 011	1433	Radeče	Slovenija
MIKROPING, d.o.o.	Dobračevska ulica 090	4226	Žiri	Slovenija
Omrežje d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
POLANS d.o.o.	Hotovlja 078 A	4223	Poljane nad Škofjo Loko	Slovenija
REDOX d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož	Slovenija
Stelkom d.o.o.	Špruha 019	1236	Trzin	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
TELE-TV d.o.o.	Oldhamska cesta 001 A	4000	Kranj	Slovenija

Širokopasovni dostop preko zakupljenih vodov in Etherneta na maloprodajnem trgu ponuja 12 operaterjev.

Tabela 14: *Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko zakupljenih vodov in Etherneta na maloprodajnem trgu*

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
IKT, d.o.o.	Jamnikova ulica 002	2342	Ruše	Slovenija
METALING d.o.o.	Krakovo 011	1433	Radeče	Slovenija
METRONET d.o.o.	Tehnološki park 018	1000	Ljubljana	Slovenija
Omrežje d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
REDOX d.o.o. Portorož	Obala 114	6320	Portorož - Portorose	Slovenija
SGN d.o.o.	Tivolska cesta 050	1000	Ljubljana	Slovenija
SI.MOBIL d.d./A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 b	1000	Ljubljana	Slovenija
SOFTNET d.o.o.	Borovec 002	1236	Trzin	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija
TELESAT, d.o.o., Jesenice	Cesta talcev 020	4270	Jesenice	Slovenija
TELPROM d.o.o.	Kvedrova cesta 005 a	1000	Ljubljana	Slovenija
VELCOM d.o.o.	Likožarjeva ulica 003	1000	Ljubljana	Slovenija

Širokopasovni dostop preko UMTS in LTE tehnologij na maloprodajnem trgu (vključno s fiksnim širokopasovnim dostopom preko mobilnih omrežij) ponuja 6 operaterjev.

Tabela 15: *Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko UMTS in LTE tehnologij na maloprodajnem trgu*

Imetnik naziv ali ime	Naslov	Pošta	Kraj	Država
IZI mobil d.d.	Stegne 011 B	1000	Ljubljana	Slovenija
MEGA M, d.o.o., Velenje	Šaleška cesta 002 a	3320	Velenje	Slovenija
SI.MOBIL d.d. /A1 Slovenija, d.d.	Šmartinska cesta 134 B	1000	Ljubljana	Slovenija
T - 2 d.o.o.	Verovškova ulica 064 A	1000	Ljubljana	Slovenija
TELEKOM SLOVENIJE, d.d.	Cigaletova ulica 015	1000	Ljubljana	Slovenija
Telemach d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 021	1000	Ljubljana	Slovenija

Družba Si.mobil d.d. se je dne 20.4.2017 preimenovala v družbo A1 Slovenija, d.d. (v nadaljevanju: A1), pri čemer pa so podatki v analizi še vedno prikazani kot podatki družbe Si.mobil, saj je do navedene spremembe prišlo tik pred objavo predmetne analize.

5.3 Sodelovanje Agencije z organom, pristojnim za varstvo konkurence

Agencija je dolžna skladno s tretjim odstavkom 214. člena ZEKom-1 pri izvajanju analiz upoštevni trgov in določanju pomembne tržne moči, sodelovati z organom pristojnim za varstvo konkurence, to je Javno agencijo Republike Slovenije za varstvo konkurence (v nadaljevanju: AVK), ki na opravljeno analizo poda svoje mnenje, kar pa ne posega v izključno pristojnost Agencije pri sprejemanju odločitev na tem področju.

Skladno s tem je Agencija z dopisom št. 38241-3/2017/4 z dne 25. 4. 2017 posredovala AVK osnutek analize in predloge ukrepov na upoštevni trgu 3b, ter ga zaprosila za mnenje. AVK je po preučitvi

prejete dokumentacije odgovoril z dopisom št. 306-3/2009-64 z dne 8. 5. 2017, v katerem je k zadevni analizi izrekel pritrdilno mnenje.

AVK je v svojem mnenju zapisal, da ne nasprotuje ugotovitvam v zvezi z opredelitvijo upoštevnega trga in določitvijo Telekoma Slovenije kot operaterja s pomembno tržno močjo, kateremu je potrebno naložiti določene regulatorne ukrepe. Pri tem AVK poudarja, da lahko v posameznem konkretnem primeru upoštevni trg opredeli drugače po preučitvi dejanskih razmer na trgu.

AVK pri tem poudarja, da je z vidika presoje dejanskega števila podjetij na določenem trgu, ki si medsebojno konkurirajo in s tem izvajajo konkurenčni pritisk drug na drugega, pomembno da se upošteva njihova medsebojna lastniška povezava, kot tudi drugi faktorji. Različna podjetja v okviru iste ekonomske celote oziroma v sistemu skupine se štejejo kot eno podjetje, razen če je odvisno podjetje v celoti neodvisno pri svojem delovanju. Polega tega pa sta lahko dve podjetji medsebojno povezani in odvisni tudi na pogodbeni podlagi. Pri ugotavljanju števila aktivnih ponudnikov veleprodajnega dostopa z bitnim tokom je tako pomembno, da se ne upošteva zgolj števila pravnih oseb, ki ponujajo oziroma imajo v lasti infrastrukturo na posameznem območju, ampak število dejansko prisotnih konkurentov Telekoma Slovenije, ki lahko nanj izvajajo konkurenčni pritisk. V nasprotnem primeru bi lahko prišlo do tega, da iskalci dostopa ne bi imeli možnosti izbire, kljub navideznemu obstoju večjega števila operaterjev, ki ponujajo dostop.

AVK tudi opozarja, da ravnanje posameznega podjetja v skladu z naloženimi obveznostmi v zadevni analizi ne pomeni, da je takšno ravnanje avtomatično tudi v skladu s pravili konkurence. Pri tem še zlasti opozarja, da se mora operater, ki ima na določenem geografskem območju infrastrukturo, ki ni zlahka podvojiva in je nujna za zagotavljanje maloprodajne storitve drugih operaterjev, vzdržati ravnanja, ki bi pomenilo zlorabo prevladujočega položaja, pri ugotavljanju katerega zgolj višina tržnega deleža ni odločujoča, temveč gre za kombinacijo več dejavnikov.

AVK še dodaja, da v primeru, da operater, ki ima prevladujoči položaj, protikonkurenčno omejuje dostop drugim (enako) učinkovitim operaterjem do svojega omrežja, ki ga ti nujno potrebujejo za opravljanje svoje dejavnosti na trgu, je lahko izkazana verjetnost, da je prišlo do zlorabe prevladujočega položaja, pri čemer lahko AVK posreduje na glede na obstoječo regulacijo.

6 Opredelitev upoštevnega trga

Pri opredelitvi upoštevnega trga je potrebno upoštevati določila regulativnega okvira na področju elektronskih komunikacij v EU. Na podlagi prvega odstavka 15. člena Okvirne direktive je Evropska komisija sprejela prenovljeno Priporočilo o upoštevnehih trgih produktov in storitev. V njem je Evropska komisija opredelila trge produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, katerih značilnosti lahko utemeljujejo uvedbo regulativnih obveznosti iz posebnih direktiv in so tako lahko predmet predhodne (*ex ante*) regulacije. Pri določitvi t.i. upoštevnehih trgov je Evropska komisija ravnala v skladu z načeli konkurenčnega prava. Agencija je skladno z 99. členom ZEKom-1 pri določitvi upoštevnehih trgov dolžna upoštevati vsakokratno Priporočilo o upoštevnehih trgih, ki upoštevne trge produktov in storitev zgolj navaja, v fazi analize pa jih je treba še dodatno opredeliti, in sicer z namenom določitve produktov in storitev, ki sestavljajo del upoštevnega trga ter določitve geografskega območja, kjer se pogoji konkurence bistveno razlikujejo.

Upoštevni trg se tako določi in podrobno definira na podlagi predhodne:

- opredelitve trga proizvodov in storitev ter
- določitve geografskega trga.

Opredelitev storitvene in geografske dimenzije trga ima za cilj opredeliti dejanske konkurente udeleženehih podjetij, ki so sposobni omejevati ravnanje drugih udeleženehih podjetij in preprečevati, da bi ta ravnala neodvisno od pritiska učinkovite konkurence. Tako mora Agencija v postopku priprave analize ugotavljati, ali ima kateri operater sam ali skupaj z drugimi operaterji na trgu položaj, enakovreden prevladujočemu, torej tak ekonomski vpliv, ki omogoča znatno mero samostojnosti nasproti ostalim konkurentom, uporabnikom in potrošnikom. Pri ugotovitvi pomembne tržne moči je tako treba opredeliti upoštevni trg in določiti ekonomsko moč operaterja, ki ima sam ali skupaj drugimi operaterji, samostojen ali skupen prevladujoči položaj. V kolikor na trgu obstaja učinkovita konkurenca, takšnega položaja nima noben operater.

6.1 Opredelitev trga proizvodov in storitev na podlagi zamenljivosti ponudbe in povpraševanja

V zvezi s prvim kriterijem (opredelitev trga proizvodov in storitev), je potrebno v okviru posamezne analize podrobneje opredeliti produkte oziroma storitve, ki jih uporabnik smatra za zamenljive glede na lastnosti proizvodov, ki se na tem trgu nahajajo, njihove cene in namen uporabe. Opredelitev upoštevnega trga produktov in storitev je potrebno definirati s pomočjo dveh kriterijev:

- zamenljivosti povpraševanja (*Demand side substitutability*) in
- zamenljivosti ponudbe (*Supply side substitutability*).

Navedena kriterija omogočata tudi upoštevanje morebitnih specifičnih nacionalnih okoliščin pri definiranju posameznega upoštevnega trga produktov in storitev.

Zamenljivost povpraševanja se ugotavlja na podlagi zamenljivosti storitve z vidika uporabnika. Ugotavlja se zlasti s predvidenim prehodom večjega števila uporabnikov na drugo storitev. Zamenljivost povpraševanja omogoča, da se določi storitve ali nabor storitev, ki so po mnenju uporabnikov medsebojno zamenljivi v primeru relativnega zvišanja cen. Proizvodi ali storitve, za katere se ugotovi, da so medsebojno zamenljive, so del istega upoštevnega trga.

Eden od načinov presoje zamenljivosti povpraševanja je mogoč s testom SSNIP (*small but significant non-transitory increase in price*). Ta test pokaže, ali bi kupci ob majhnem od 5% do 10%, vendar kljub

temu pomembnem in stalnem povečanju relativne cene proizvoda A, prešli na že razpoložljive substitute proizvod B. V kolikor se zvišanje cen izkaže za nedobičkonosno, potem proizvod A in B tvorita isti upoštevni trg in obratno. Možnost potrošnikov, da lahko zamenjajo storitev za drugo storitev zaradi majhnega vendar pomembnega dviga cen, je lahko ovirana zaradi znatnih stroškov prehoda. Potrošniki, ki so investirali v tehnologijo z namenom prejemanja storitve, morda ne bodo pripravljeni prevzeti kakršnihkoli dodatnih stroškov, ki so povezani z zamenjavo obravnavane storitve za substitut. Pogosto pa se tudi zgodi, da so potrošniki vezani na obstoječega ponudnika z dolgoročnimi pogodbami ali visokimi stroški zamenjave terminalske opreme. V primerih, ko je potrošnik soočen z visokimi stroški zamenjave storitve A za storitev B, ti dve storitvi ne smeta biti vključeni v isti upoštevni trg. Pri ugotavljanju obstoja zamenljivosti povpraševanja se lahko upošteva tudi preteklo obnašanje potrošnikov.

Pri ugotavljanju **zamenljivosti ponudbe** je potrebno ugotoviti ali podjetja, ki sicer proizvajajo različne proizvode oz. zagotavljajo različne storitve in ne delujejo na istem upoštevnom trgu, lahko relativno enostavno pričnejo proizvajati proizvode oziroma opravljati storitve konkurentov ter jih tržiti v zelo kratkem času, ne da bi jim to povzročilo kakšne večje dodatne stroške ali tveganje. To pomeni sposobnost proizvajalca, da v primeru povečanja cene obravnavanega proizvoda oz. storitve, lahko v kratkem času vstopi na upoštevni trg in preide na proizvodnjo in distribucijo enakega proizvoda oz. storitve. Ko so ti pogoji izpolnjeni, bo imela dodatna proizvodnja, dana na trg, disciplinski učinek na konkurenčno ravnanje udeleženih podjetij. Tak vpliv je enakovreden učinku zamenljivosti povpraševanja. Dejstvo, da ima konkurenčno podjetje v lasti sredstva za zagotavljanje storitev pa je lahko irelevantno, če so potrebne znatne dodatne investicije za zagotavljanje te storitve. Prav tako pa je potrebno upoštevati dolgoročno vezavo kapacitet pri zagotavljanju storitev. Zgolj slučajna hipotetična zamenljivost ponudbe ni zadosten pogoj za določitev trga. Prav tako je treba upoštevati obstoječe zakonodajne in regulativne zahteve, ki lahko preprečijo pravočasen vstop na upoštevni trg in posledično onemogočijo zamenljivost ponudbe. Zamenljivost ponudbe ne služi samo za definiranje upoštevnega trga, ampak tudi za določanje udeležencev na upoštevnom trgu.

Evropska komisija v Smernicah opozarja še na tretji vir konkurenčne omejitve – **potencialno konkurenco**. Smernice tako ločijo med zamenljivostjo na strani ponudbe in potencialno konkurenco, razliko pa navajajo v tem, da se zamenljivost na strani ponudbe hitro ali takoj odziva na zvišanje cene, medtem, ko lahko potencialni novi tekmeči potrebujejo več časa, preden so sposobni začeti oskrbovati trg. Zamenljivost na strani ponudbe ne vključuje nobenih pomembnejših dodatnih stroškov, medtem ko potencialna nova konkurenca zahteva visoke fiksne stroške.

V Priporočilu o upoštevni trgih je trg 3b določen kot »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«. Skladno s Smernicami o analizi trga in oceni pomembne tržne moči, točka 44, je Agencija pri opredelitvi veleprodajnega trga, ki je predmet predhodnega urejanja, izhajala iz analize storitev na trgu za končne uporabnike, saj povpraševanje na medoperaterskem trgu izhaja neposredno iz povpraševanja končnih uporabnikov na maloprodajnem trgu. Izhodišče za določitev reguliranih veleprodajnih trgov je namreč analiza ustreznih maloprodajnih trgov, ki jo je treba izvesti glede na pričakovani prihodnji razvoj v danem časovnem okviru, ob upoštevanju zamenljivosti povpraševanja in, kadar je ustrezno, ponudbe.

Agencija je tako, v nadaljevanju z namenom opredelitve upoštevnega trga, najprej ugotavljala zamenljivost produktov in storitev na maloprodajnem trgu, nato pa je zamenljivost dodatno preverjala še na veleprodajnem trgu. Agencija je pri tem, skladno s Priporočilom o upoštevni trgih, izhajala iz načela tehnološko nevtralne regulacije.

6.1.1 Zamenljivost na maloprodajnem trgu

Agencija je v nadaljevanju ugotavljala zamenljivost med različnimi oblikami širokopasovnega dostopa, ki omogočajo končnim uporabnikom na maloprodajnem trgu dostop do širokopasovnih storitev.

6.1.1.1 Zamenljivost maloprodajnih storitev za različne skupine končnih uporabnikov

Agencija je skladno s Pojasnilom k novemu Priporočilu o upoštevnih trgih najprej ugotavljala, ali obstajajo razlike v povpraševanju po širokopasovnih storitvah med različnimi končnimi uporabniki, torej ali obstajajo različne skupine uporabnikov, ki povprašujejo po produktih in storitvah za različne namene, pri čemer je analizirala zahteve rezidenčnih in različnih vrst poslovnih uporabnikov. Ker je predmetni veleprodajni trg neposredno vertikalno povezan z maloprodajnim množičnim trgom, je Agencija pri tem ugotavljala, ali obstaja skupina uporabnikov, ki povprašuje po produktih in storitvah, ki niso del množičnega trga.

Po širokopasovnih storitvah za množični trg povprašujejo rezidenčni uporabniki, ki nastopajo v obliki gospodinjstev, ter predvsem manjši in nekateri srednje veliki poslovni uporabniki, katerim zadostuje pričakovana kakovost širokopasovnih storitev z ustrezno definiranimi parametri kakovosti posameznih storitev, pri čemer so nekateri poslovni uporabniki za hitrejšo odzivnost in odpravo napak pripravljeni tudi doplačati. Med storitve, ki se zagotavljajo na omenjen način sodijo: dostop do interneta, fiksna telefonija, televizija in podatkovne storitve za povezovanje lokacij (VPN) s pričakovano kakovostjo.

Na drugi strani pa predvsem določen obseg poslovnih uporabnikov povprašuje po visokokakovostnih storitvah, ki omogočajo povezovanje več lokacij v enotno omrežje podjetja, pri čemer se zahteva visok nivo kakovosti z zagotovljeno simetrično pasovno širino, visoko zanesljivostjo delovanja storitve, kratkimi odzivnimi časi in kratkimi časi za odpravo napak. V to skupino uporabnikov se uvrščajo predvsem velika podjetja, ki delujejo na več lokacijah, in ki potrebujejo neprekinjeno in zanesljivo podatkovno povezavo. Cene takšnih povezav so zaradi navedenih značilnosti višje od cen običajnega širokopasovnega dostopa in so praviloma odvisne od dolžin posameznih povezav. V praksi se končnim uporabnikom zaračuna priključna kapaciteta do IP/MPLS omrežja in razdalje posameznih lokacij uporabnika do najbližje priključne točke na IP/MPLS omrežje. Cene takšnih podatkovnih povezav so predmet individualnih dogovorov med uporabniki in operaterji ter niso javno objavljene. Posamezen uporabnik lahko glede na svoje potrebe na vsaki lokaciji izbere način priključitve, ki mu tehnično in cenovno najbolj ustreza. Tako lahko v celotni poslovni rešitvi, ki mu jo zagotovi operater, kombinira tudi produkte visokokakovostnega in množičnega trga.

Na podlagi navedenega lahko ugotovimo, da končni uporabniki na maloprodajnem trgu praviloma povprašujejo po dveh vrstah storitev, ki se med seboj dovolj pomembno razlikujeta glede na cene in značilnosti storitev, kar pomeni, da zamenljivost na maloprodajnem trgu s strani povpraševanja med produkti za množični trg in produkti za visokokakovostni trg, ne obstaja. Pri tem lahko uporabniki visokokakovostnih produktov za povezovanje manj pomembnih lokacij v enovito omrežje povprašujejo tudi po produktih za množični trg, ki pa medsebojno, kot že navedeno, niso zamenljivi.

Na podlagi zgornjih navedb Agencija ugotavlja, da zamenljivost na maloprodajnem trgu med produkti za množični trg in produkti za visokokakovostni trg ne obstaja, zato je v nadaljevanju ugotavljala zamenljivosti na maloprodajnem trgu izključno med produkti, ki se ponujajo za množični trg, produkti za visokokakovostni trg pa so obravnavani ločeno v analizi upoštevnega trga 4 »Veleprodajni visokokakovostni dostop na fiksni lokaciji«.

6.1.1.2 Zamenljivost na maloprodajnem množičnem trgu

Na maloprodajnem množičnem trgu končni uporabniki povprašujejo po storitvah širokopasovnega dostopa do interneta in drugih storitvah, ki jih operaterji pogosto ponujajo v paketih. Med te storitve sodijo predvsem televizija ter fiksna in mobilna telefonija, kakor tudi različne dopolnilne storitve, kot sta npr. časovni zamik in video na zahtevo.

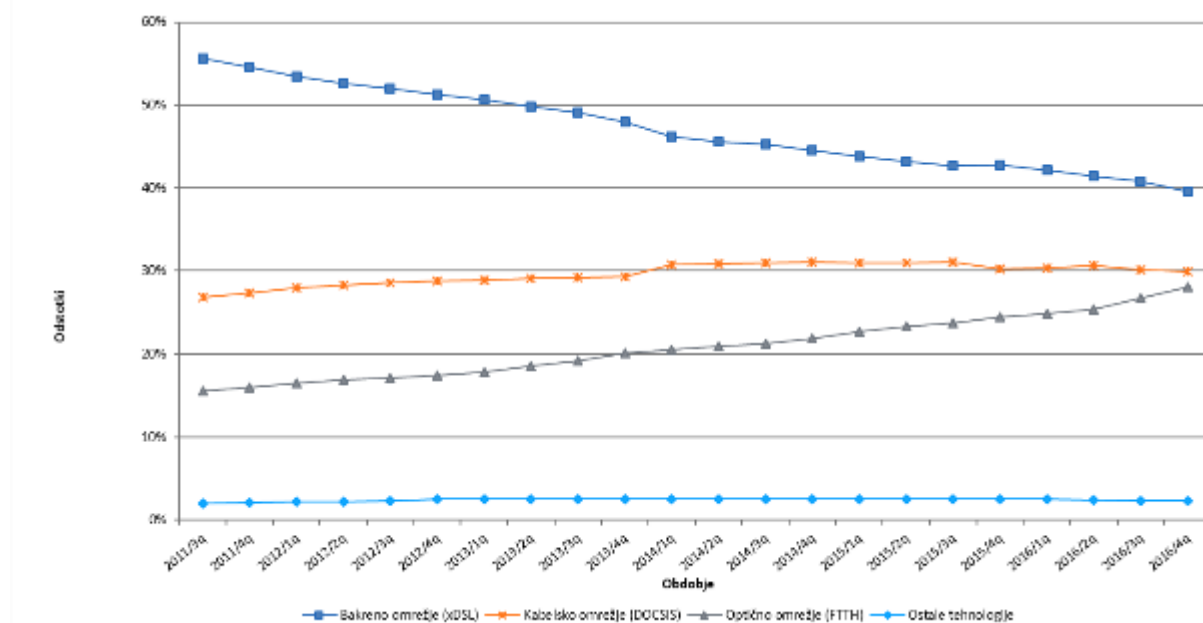
Na podlagi poročila periodične raziskave »Mesečni izdatki gospodinjstev za storitve elektronskih komunikacij 2016«, ki ga je Agencija objavila dne 16. 1. 2017 na svoji spletni strani, je razvidno, da znaša povprečni znesek, ki ga je slovensko gospodinjstvo v mesecu oktobru 2016 namenilo za elektronske komunikacije na fiksni lokaciji, 43 EUR. Dobra tretjina 36% anketiranih uporabnikov že ima izkušnjo z menjavo ponudnika internetnih storitev. Pri tem sta ključna dejavnika izbire ponudnika visoka hitrost dostopa do interneta 41% in cena 37%, kot pomemben dejavnik pa se izkaže še kakovost storitev 27%. Za menjavo ponudnika paketov storitev se je v preteklosti že odločilo 26% gospodinjstev, pri čemer med ključne dejavnike izbire ponudnika paketov storitev sodita cena 45% in kakovost storitev 26%. Ugotovitve raziskave je Agencija upoštevala pri analizi zamenljivosti, ki jo je opravila v nadaljevanju.

Pri ugotavljanju zamenljivosti na maloprodajnem trgu je Agencija analizirala zamenljivost med različnimi oblikami dostopa na fiksni lokaciji, ki omogočajo širokopasovne storitve, po katerih povprašujejo uporabniki na množičnem trgu. Pri tem je analizirala naslednje oblike dostopa:

- širokopasovni dostop preko bakrenega omrežja (ADSL, VDSL, itd.),
- širokopasovni dostop preko koaksialnega kablanskega omrežja (DOCSIS 2.0 in 3.0),
- širokopasovni dostop preko optičnega omrežja (FTTH – P2P in P2MP),
- širokopasovni dostop preko fiksne brezžične omrežja (MMDS, WiFi in Satelitski dostop) in
- fiksni širokopasovni dostop preko mobilnih omrežij (UMTS, HSPA, HSPA+ in LTE)¹⁴.

¹⁴ <http://www.akos-rs.si/raziskava-o-mesecnih-izdatkih-gospodinjstev-za-storitve-elektronskih-komunikacij-in-analiza-stanja-povprasevanja-po-visjih-hitrostih-dostopa-do-interneta-in-e-vsebinah>

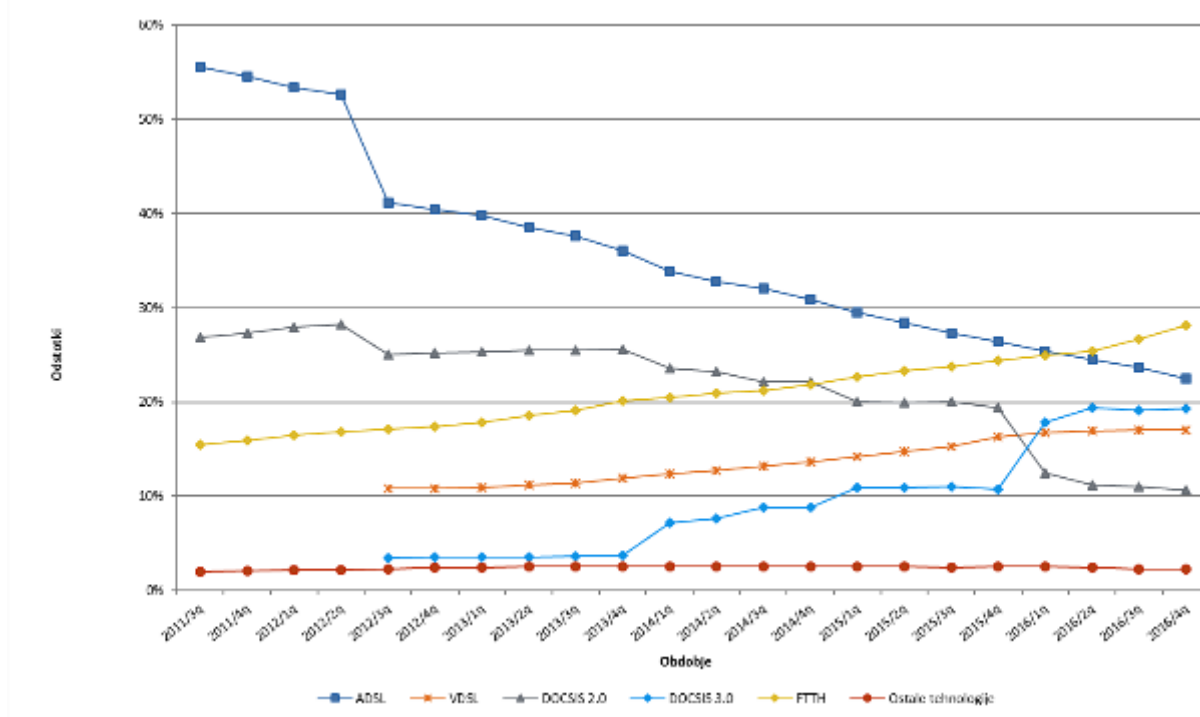
Slika 1: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev fiksni oblik širokopasovnega dostopa glede na število priključkov

Vir: AKOS, december 2016

Ob koncu obravnavanega obdobja je na maloprodajnem trgu največji delež fiksni širokopasovni priključki še vedno pripadali dostopu preko bakrenega omrežja, ki se postopoma zmanjšuje, vendar še vedno dosega 39,6%. Sledita mu dostop preko hibridno optično koaksialnega omrežja, ki dosega 30% delež in dostop preko optičnega omrežja, ki se konstantno povečuje in tako dosega že 28,1% delež, medtem ko deleži ostalih oblik fiksni širokopasovni dostopa, med katerimi prevladujeta MMDS in WiFi, ostajajo pri 2,3%.

Slika 2: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev fiksni oblik širokopasovnega dostopa po tehnologijah glede na število priključkov

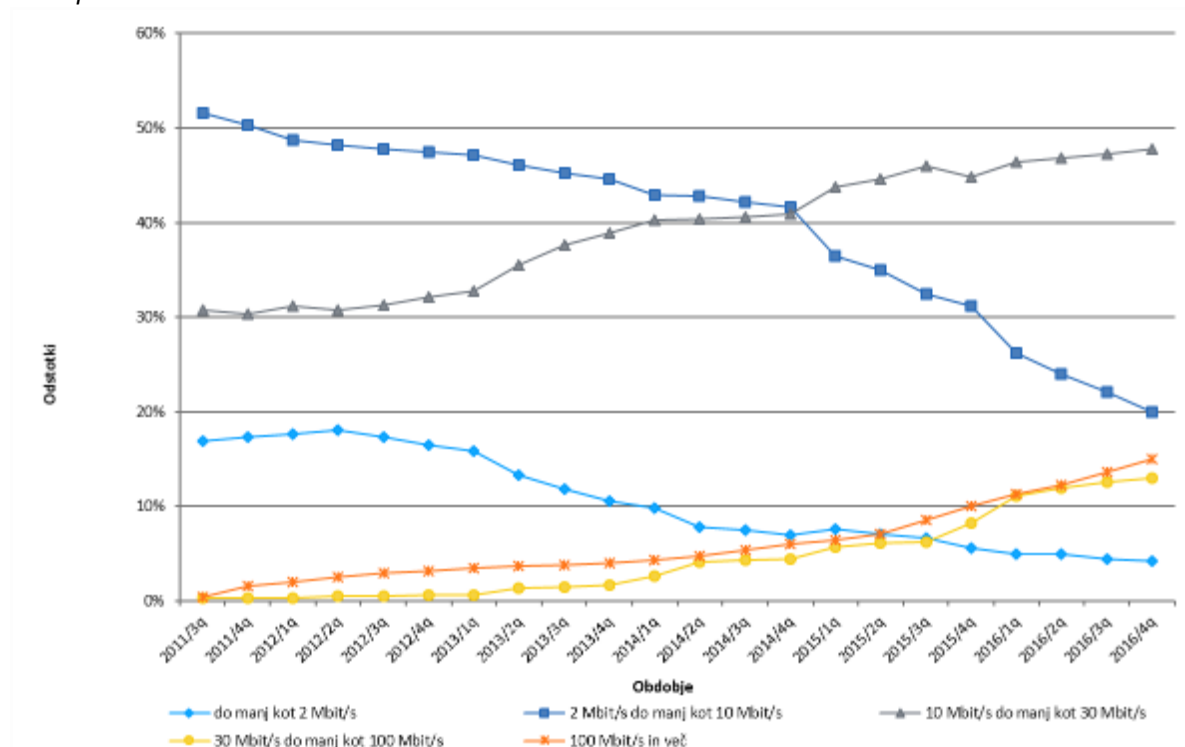
Vir: AKOS, december 2016

Na sliki je prikazano gibanje maloprodajnih tržnih deležev različnih širokopasovnih dostopovnih tehnologij, od uveljavitve trenutno veljavnih regulatornih odločb na predmetnih upoštevni trgih za medoperaterski dostop do fiksne širokopasovnega omrežja. Spremembe razmerij med posameznimi tehnologijami spodbujata predvsem infrastrukturna konkurenca in potrebe končnih uporabnikov po zmogljivejših povezavah, to pa se odraža v nadgradnjah obstoječih omrežij operaterjev z novejšimi in zmogljivejšimi tehnologijami ter izgradnji novih omrežij, ki temeljijo na optičnih povezavah. Pri tem gre za nadgradnje bakrenega omrežja iz ADSL na VDSL tehnologije in skrajšave krajevnih zank z izgradnjo FTTC vozlišč, nadgradnje kabelskega omrežja na DOCSIS 3.0 tehnologijo in segmentacijo priključkov z izgradnjo dodatnih vozlišč z optično/kabelskimi pretvorniki bližje končnim uporabnikom, ter izgradnjo optičnih točka-točka (P2P) in točka-več točk (P2MP) dostopovnih omrežij, katerih del predstavljajo tudi odprta širokopasovna omrežja.

Ob koncu obravnavanega obdobja je največji maloprodajni tržni delež fiksni širokopasovnih priključkov dosegla FTTH tehnologija z 28,1%, ki je tako postala prevladujoča tehnologija. Delež ADSL tehnologij, ki predstavlja 22,5% delež, se zmanjšuje predvsem zaradi nadgradenj na VDSL tehnologije, ki dosegajo že 17,1% delež. Na tretjem mestu je z 19,3% deležem DOCSIS 3.0 tehnologija, kateri se je ob koncu obravnavanega obdobja delež močno povečal, sledi DOCSIS 2.0 tehnologija z 10,7% deležem, kateri se je delež posledično močno znižal in ostale tehnologije, ki dosegajo 2,3% delež.

Kot že navedeno, končni uporabniki povprašujejo po vse višjih hitrostih širokopasovnega dostopa predvsem zaradi uporabe storitev, ki zahtevajo večje prenosne hitrosti, povezovanja vse večjega števila naprav v omrežje in razpoložljivosti zmogljivejših dostopovnih omrežij ter s tem konkurenčnih ponudb operaterjev.

Slika 3: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev fiksni širokopasovnih priključkov glede na hitrost dostopa do interneta

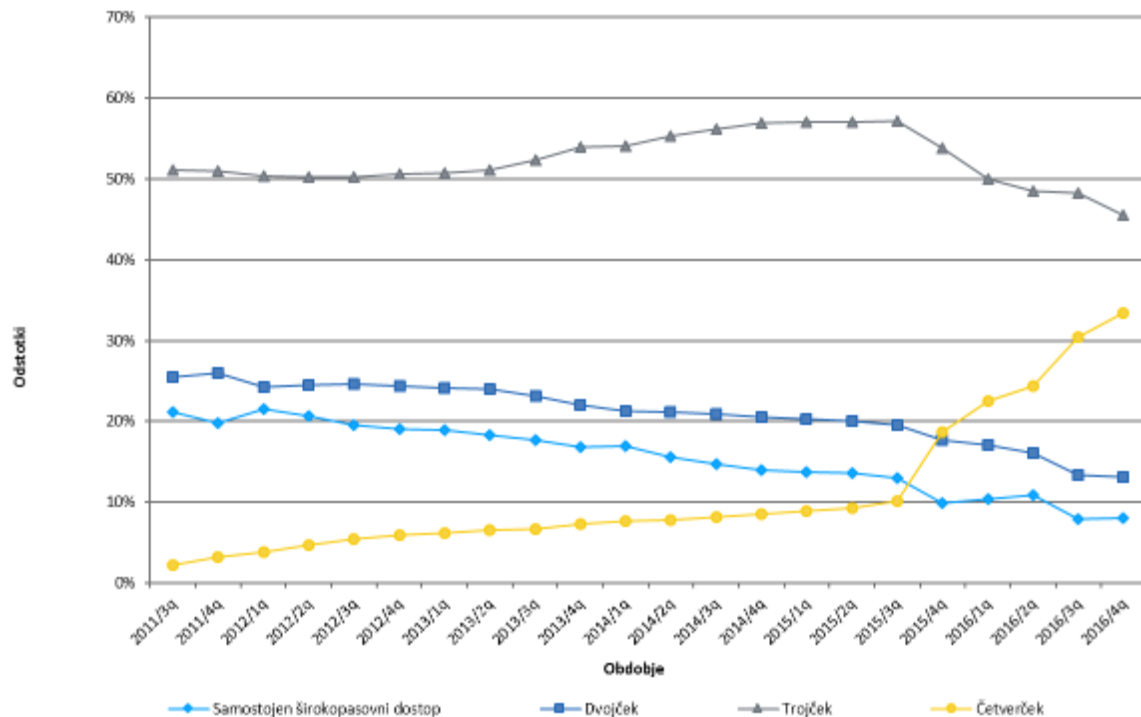

Vir: AKOS, december 2016

Od predhodne analize predmetnega trga, so se hitrosti širokopasovnih priključkov občutno povečale. Največ končnih uporabnikov povprašuje po širokopasovnem dostopu do interneta z zmogljivostjo od 10 Mbit/s do manj kot 30 Mbit/s, pri čemer se tržni delež teh priključkov še povečuje, tako da ob koncu opazovanega obdobja znaša 47,7%. Največjo rast, predvsem proti koncu obdobja, beležijo priključki s prenosno hitrostjo 100 Mbit/s in več, ki trenutno predstavljajo 15,1% in priključki s prenosno hitrostjo 30 Mbit/s do manj kot 100 Mbit/s, ki predstavljajo 13,1%. Hitra rast priključkov s hitrostmi 30 Mbit/s in več je posledica nadgradenj omrežij z NGA tehnologijami, kot so VDSL, DOCSIS 3.0 in FTTH, ki takšne hitrosti omogočajo. Posledično se občutno zmanjšuje delež priključkov s hitrostjo nižjo od 10 Mbit/s. Delež priključkov s hitrostjo od 2 Mbit/s do manj kot 10 Mbit/s tako znaša 19,9%, delež priključkov s hitrostjo do 2 Mbit/s pa le še 4,2%.

Povpraševanje končnih uporabnikov po hitrih širokopasovnih povezavah tako pozitivno vpliva na investicije operaterjev v NGA omrežja. Pri tem ima pomembno vlogo tudi povpraševanje po paketih storitev, ki jih operaterji ponujajo v obliki dveh ali več konvergenčnih storitev. Ker so cene paketov storitev nižje kot nakup posameznih storitev, se končni uporabniki v veliki meri odločajo za takšno ponudbo. V paketih storitev operaterji ponujajo storitve internetnega dostopa, televizije ter fiksne in mobilne telefonije. Ponudba paketov storitev tako temelji na povezovanju več storitev v enovito ponudbo, ki obsega različne kombinacije paketov dvojček, trojček in četverček. Pri tem ni nujno, da so vse storitve, ki so vključene v paket, tudi širokopasovne ali omejene na fiksno lokacijo. V pakete storitev so tako, poleg širokopasovnih storitev na fiksni lokaciji, vključene tudi storitve kableske televizije in mobilne telefonije s širokopasovnim dostopom in praviloma omejenim zakupom količine prenosa podatkov v okviru paketa.

Slika 4: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev paketov storitev

Vir: AKOS, december 2016

Na trgu je že več let prisoten trend konvergence storitev, kar se odraža predvsem v povečevanju povpraševanja končnih uporabnikov po večstoritvenih paketih. Preko celotnega obravnavanega obdobja se tako delež paketov trojček, ki praviloma povezujejo storitve internetnega dostopa, televizije in fiksne telefonije, povečuje, ob koncu obdobja pa je zaznati občuten porast paketov četverček, ki vključujejo še storitev mobilne telefonije in dostopa do interneta. Slednje je posledica konkurenčnih ponudb štirih vertikalno integriranih operaterjev, ki so se na maloprodajnem trgu pojavile ob koncu obravnavanega obdobja. Omenjene ponudbe vključujejo štiri vrste storitev v paketu četverček ali pa je paketu trojček priključena še samostojna storitev mobilne telefonije, pri čemer je končni uporabnik upravičen do popusta na mesečno naročnino.

Ob koncu obravnavanega obdobja tako paketi trojček obsegajo 45,5% tržni delež, ki se je zmanjšal zaradi prehodov končnih uporabnikov na paket četverček, kateri pa dosega že 33,4% delež. Deleža paketov dvojček in samostojnih storitev se skozi celotno obravnavano obdobje zmanjšujeta, tako da ob koncu obdobja paketi dvojček dosega le še 13,1%, samostojne storitve pa 8,0% delež.

Na podlagi zgornjih ugotovitev o preferenčnih širokopasovnih storitvah, ki jih končni uporabniki naročajo v paketih storitev, je Agencija pri analizi zamenljivosti ugotavljala tudi, ali različne oblike fiksne širokopasovnega dostopa omogočajo ponujanje storitev internetnega dostopa, televizije in fiksne telefonije, na podlagi česar bi jih uporabniki lahko smatrali za zamenljive.

6.1.1.3 Širokopasovni dostop preko bakrenega omrežja

Širokopasovni dostop preko bakrenega omrežja (xDSL) je najstarejša in še vedno ena najbolj razširjenih oblik širokopasovnega dostopa¹⁵. Pri tej obliki dostopa poteka prenos podatkov po posukanem

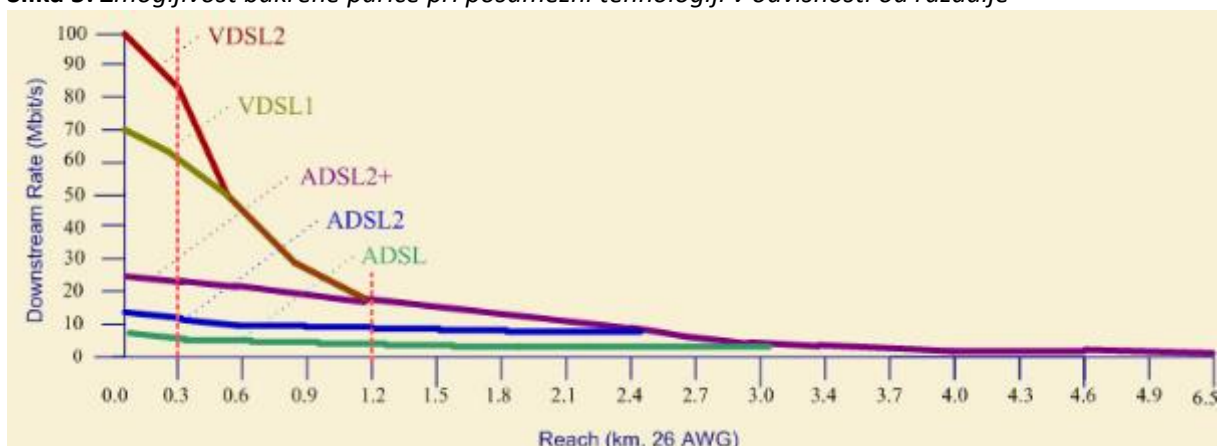
¹⁵ Kvartalno poročilo o razvoju trga elektronskih komunikacij AKOS, Q4/2016

bakrenem paru krajevne zanke, ki vsakega končnega uporabnika individualno povezuje z lokalnim vozliščem. Prenosna zmogljivost, ki jo je možno zagotoviti na posameznem priključku, je pri bakrenem omrežju odvisna od kakovosti bakrenega para krajevne zanke, razdalje do končnega uporabnika in uporabljene tehnologije. Prenosna zmogljivost, ki je tako na voljo, se praviloma ne deli z drugimi uporabniki, saj do lokalnega vozlišča z aktivno opremo operaterja poteka fizično ločeni bakreni par, obstaja pa medsebojni vpliv med paricami, ki pa ga sodobne tehnologije (vectoring) odpravljajo. Največja prenosna hitrost za dostop do interneta, ki jo lahko operater zagotovi uporabniku, je pri tem dodatno pogojena s hkratno uporabo drugih storitev, kot sta televizija in fiksna telefonija, ki si delijo razpoložljivo pasovno širino povezave do uporabnika.

Zahteve po povečevanju zmogljivosti obstoječih bakrenih omrežjih in razvoju novih tehnologij narekujejo visoki stroški povezani z izgradnjo novih optičnih dostopovnih omrežij. Prvotne tehnologije na bakrenem omrežju so bile ADSL tehnologije, kasneje tudi ADSL2 in ADSL2+, ki so bile namenjene za zagotavljanje širokopasovnega dostopa preko krajevnih zank, kasnejše VDSL tehnologije, nato še VDSL2, pa za dostop do končnih uporabnikov na krajših razdaljah oziroma preko skrajšave krajevnih zank z izgradnjo FTTC vozlišč. Vsaka nova tehnologija za doseganje višjih zmogljivosti uporablja širši frekvenčni pas in s tem višje hitrosti, za to pa so nujne krajše razdalje. Na VDSL2 tehnologiji je že nekaj časa na voljo tehnika odpravljanja daljnega presluha med bakrenimi paricami v istem kablu (vectoring), ki občutno poveča razpoložljivo zmogljivost. Podobno je tudi pri G.fast tehnologiji, ki zmogljivost bakrene parice na krajših razdaljah še dodatno povečuje.

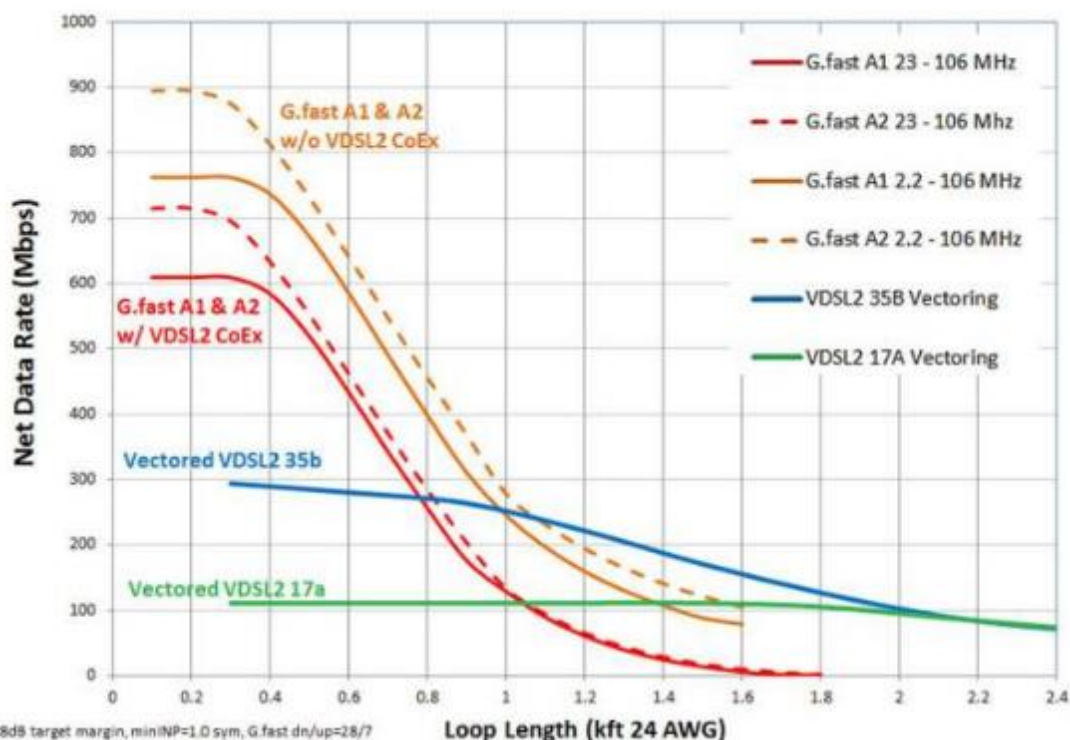
Telekom Slovenije postopno v omejenem obsegu nadgrajuje obstoječe bakreno omrežje s skrajšavami bakrenih zank, tako da na območjih s slabo širokopasovno pokritostjo končnim uporabnikom omogoči širokopasovni dostop s hitrostmi 30 Mbit/s in več, vendar tehnologij, kot sta vectoring ali G.fast, do sedaj v omrežju še ni implementirala. Najvišja hitrost, ki jo družba ponuja svojim uporabnikom preko bakrenega dostopa je 40 Mbit/s.

Slika 5: Zmogljivost bakrene parice pri posamezni tehnologiji v odvisnosti od razdalje

Vir: AKOS po tujih virih, 2017

Slika 6: Zmožljivost bakrene parice pri vektorskih tehnologijah

Vir: AKOS po tujih virih, 2017

Kot že navedeno, se na bakrenem omrežju poleg internetnega dostopa zagotavljata tudi storitvi IP telefonije (VoIP) in IP televizije (IPTV). IPTV programi se običajno v omrežju razširjajo na način en tok podatkov, več odjemalcev (multicast), ki omogoča operaterjem učinkovitejšo izrabo kapacitet v jedrnem in zalednem delu omrežja, saj se individualni tok izbranega TV programa do končnega uporabnika prenaša samo v dostopnem delu omrežja. Poleg linearne televizije pa lahko uporabniki uporabljajo še dopolnilne storitve, kot sta časovni zamik (Time Shift) in video na zahtevo (VoD), ki delujeta v načinu (unicast). Navedeni dve storitvi potrebuje za delovanje individualni podatkovni tok čez celotno omrežje (za vsakega uporabnika, svoj tok podatkov), zaradi česar uporaba takšnih storitev povečuje potrebo po dodatnih kapacitetah jedrnega in zalednega omrežja. Dopolnilne storitve, ki jih ponujajo operaterji, se na trgu ne ponujajo brez osnovne storitve IP televizije.

V zadnjih letih se vse več storitev ponuja preko internetnega dostopa (OTT). Te storitve delujejo v (unicast) načinu in se bolje prilagajajo prenosnim razmeram v omrežju. Ob zadovoljivi zmožljivosti in kakovosti povezave tovrstne video storitve lahko dosegajo kakovost storitev IP televizije, porabljajo pa pomembno več virov v jedrnem in zalednem omrežju v primerjavi z multicast oddajanjem preko katerega se distribuira IP televizija.

6.1.1.4 Zamenljivost s širokopolovnim dostopom preko koaksialnega kablanskega omrežja

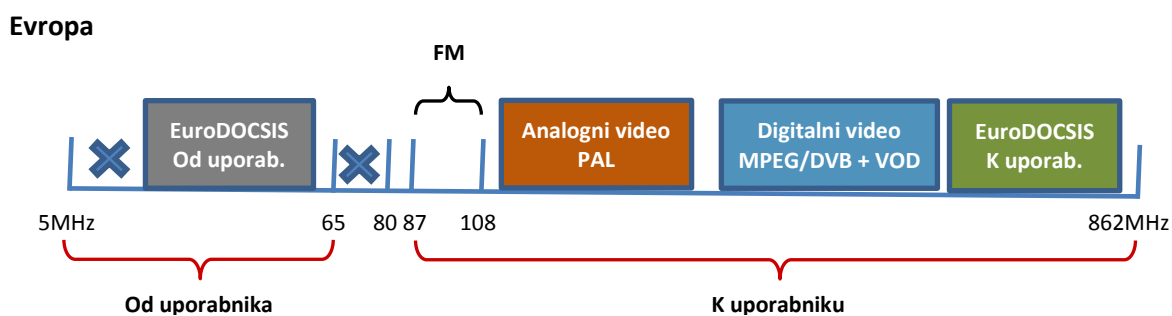
Širokopolovni dostop preko koaksialnega kablanskega omrežja oziroma hibridnega optično koaksialnega omrežja z uporabo DOCSIS tehnologije je oblika širokopolovnega dostopa, ki omogoča širokopolovni dostop na omrežju, katero se je prvotno uporabljalo samo za distribucijo televizije. V zadnjem času večina kablanskih operaterjev svoja kablanska omrežja deloma nadgrajuje z optičnimi povezavami, pri čemer so končni uporabniki v omrežja še vedno povezani preko koaksialnih kablov. Kablanska omrežja so prisotna v večini urbanih središč oziroma gosteje poseljenih območjih. Kablanska

omrežja so v večjem delu že nadgrajena na DOCSIS 3.0 tehnologijo, pri čemer pa je določen delež končnih uporabnikov v omrežje še vedno povezan z DOCSIS 2.0 modemi, na katerih so omogočene hitrosti do 20 Mbit/s. Nadaljnje nadgradnje kablskih omrežij se izvajajo v smeri večje segmentacije posameznih vej omrežja, pri čemer se skrajšujejo obstoječi koaksialni kabli na račun optičnih. Tudi v primerih, kadar je optični kabel napeljan do večjega objekta, je znotraj samega objekta večina uporabnikov še vedno povezanih s koaksialnimi kabli, saj slednji zaenkrat zagotavljajo zadostno zmogljivost. Standard DOCSIS 3.1 bo v prihodnje omogočal še višje zmogljivosti, vendar bo poleg nadaljnje skrajšave koaksialnih kablov potrebna tudi popolna zamenjava aktivne opreme, vključno z vsemi ojačevalniki signala, ki bodo zahtevali veliko gostejšo namestitev na preostalem koaksialnem omrežju.

Zmogljivost koaksialnega kabla je zaradi širšega frekvenčnega pasu nekajkrat višja od zmogljivosti posamezne bakrene parice, vendar gre pri tem za zmogljivost, ki je deljena med več končnih uporabnikov. Pri kablskem omrežju namreč v praksi en kabel lahko povezuje med 50 in 200 končnih uporabnikov, kar je odvisno predvsem od količine podatkovnega prometa, ki ga ustvarijo. Družba Telemach d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: Telemach), kot največji kablški operater v Sloveniji, tako ponuja v lastnem in lastniško povezanih kablških omrežjih končnim uporabnikom zmogljivosti, ki omogočajo dostop do interneta s hitrostjo do 220 Mbit/s, kar občutno presega zmogljivosti, ki so trenutno mogoče na bakrenem omrežju Telekoma Slovenije z uporabo xDSL tehnologije.

Frekvenčni spekter, ki se uporablja v kablskem omrežju je razdeljen na pritočni (downstream) pas za dobavljanje storitev končnim uporabnikom in odtočni (upstream) pas za promet proti operaterju, pri čemer je za vsako storitev rezerviran svoj frekvenčni pas. Dva frekvenčna pasova, ki sta namenjena za paketni prenos podatkov, sta neodvisna od frekvenčnih pasov rezerviranih za distribucijo TV programov in radia.

Slika 7: Razdelitev frekvenčnega spektra v HFC omrežju

Vir: AKOS po tujih virih, 2017

Za distribucijo digitalnega TV signala k uporabnikom se uporablja DVB-C standard, ki omogoča enosmerno razširjanje TV programov do končnih uporabnikov, pri čemer se v spektru do uporabnikov, za razliko od unicast IPTV, kjer se prenaša samo izbran TV program, prenašajo vsi TV programi hkrati, tako da se izbira TV programa izvrši z izbiro frekvence pri analogni televiziji in z izbiro kode pri digitalni televiziji. Za delovanje dopolnilnih storitev, kot sta časovni zamik in video na zahtevo, je nujen povratni kanal za posredovanje zahteve uporabnika v omrežje, ki je omogočen preko širokopasovnega dostopa, sama vsebina pa se k uporabniku nato individualno prenaša preko DVB-C standarda ali IP protokola. Za uporabo dopolnilnih storitev so zato, znotraj frekvenčnega pasu za distribucijo TV programov, rezervirani dodatni frekvenčni kanali.

Agencija na podlagi zgornjih navedb ugotavlja, da so storitve, ki se ponujajo na dostopu preko kablanskega omrežja popolnoma enakovredne storitvam po katerih povprašujejo uporabniki na bakrenem omrežju, kar pomeni, da je kablanski dostop funkcionalno popolnoma zamenljiv z dostopom preko bakrenega omrežja. Prav tako so primerljive tudi cene storitev, kar se kaže na visokem tržnem deležu kablanskega dostopa, ki dosega slabo tretjino maloprodajnega trga širokopasovnega dostopa.

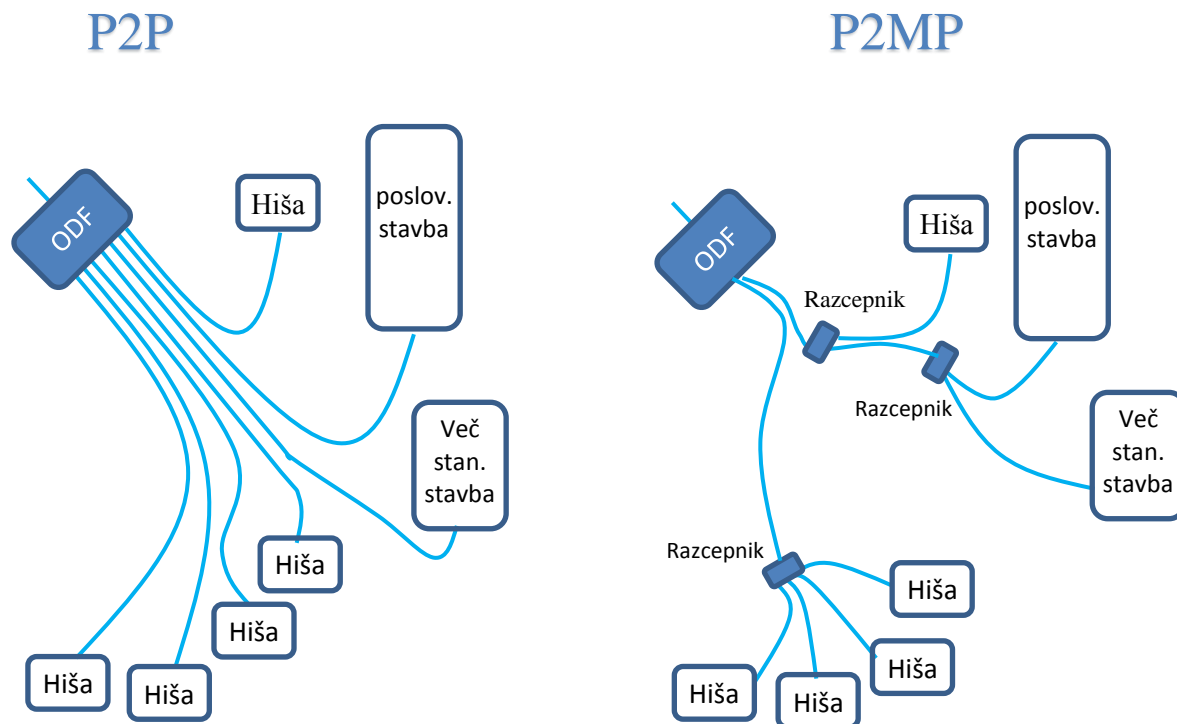
Agencija na tej podlagi ugotavlja, da lahko uporabnik, ki ima na voljo dostop do obeh infrastruktur, v primeru povišanja maloprodajne cene zamenja dostop preko bakrenega omrežja za kablanski dostop in obratno. Ker vodi Telekom Slovenije enotno maloprodajno cenovno politiko za vso državo, obstaja cenovni pritisk kablanskega širokopasovnega dostopa v maloprodaji, na maloprodajne cene storitev na bakrenem omrežju, kar nenazadnje potrjuje tudi visok delež širokopasovnih priključkov, ki so na kablanskem omrežju.

Agencija na podlagi navedenega zaključuje, da je širokopasovni dostop prek kablanskega omrežja na maloprodajnem trgu s strani povpraševanja zamenljiv s širokopasovnim dostopom preko bakrenega omrežja, zato je del istega maloprodajnega upoštevne trga.

6.1.1.5 Zamenljivost s širokopasovnim dostopom preko optičnega omrežja

Širokopasovni dostop preko optičnega omrežja (FTTH) je oblika širokopasovnega dostopa, pri kateri je optično omrežje zgrajeno vse do končnih uporabnikov. Izgradnja takšnega omrežja zahteva visoke investicije, ki se praviloma povrnejo šele v obdobju daljšem od desetih let, predvsem pa je to odvisno od gostote poselitve. Optična dostopovna omrežja so se v preteklem obdobju gradila predvsem v točka-točka (P2P) načinu, ki pa ga je v zadnjem času skoraj povsem zamenjal točka-več točk (P2MP) način gradnje z GPON tehnologijo. Operaterji na maloprodajnem trgu tako končnim uporabnikom na optičnih omrežjih ponujajo dostop do interneta, s hitrostjo do 1 Gbit/s.

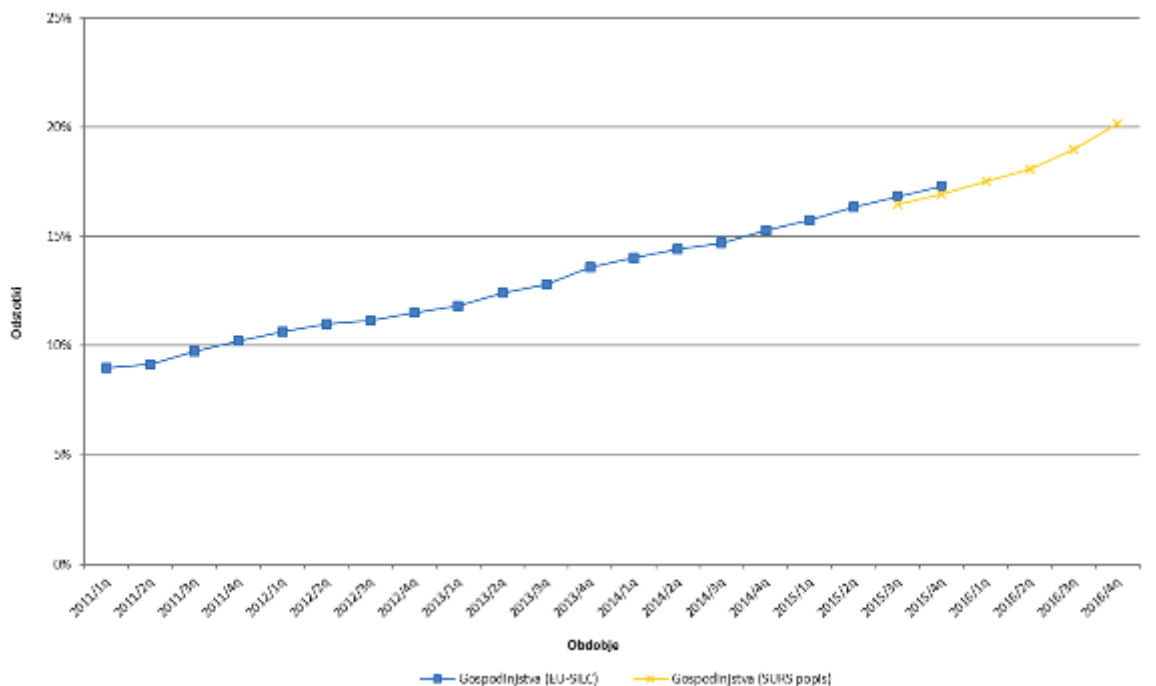
Slika 8: Prikaz P2P in P2MP načina gradnje optičnega omrežja

Vir: AKOS, 2017

Širokopasovni dostop preko optičnega omrežja beleži konstantno rast preko celotnega obravnavanega obdobja, tako da dosega 20,2% penetracijo gospodinjstev in na celotnem trgu širokopasovnega dostopa do interneta obsega četrtnino maloprodajnega trga.

Slika 9: Trend penetracije FTTH priključkov na gospodinjstva

Vir: AKOS, december 2016

Storitve, ki se ponujajo na dostopu preko optičnega omrežja so povsem enakovredne storitvam, po katerih povprašujejo uporabniki na bakrenem omrežju, to pa tudi pomeni, da je optični dostop funkcionalno popolnoma zamenljiv z dostopom preko bakrenega omrežja. Cene storitev ponudnikov optičnega dostopa so praviloma nižje od cen dostopa na bakrenem omrežju, pri čemer so na voljo zmogljivejše povezave celo za nižjo ceno, kar se odraža tudi na konstantni rasti deleža optičnega širokopasovnega dostopa.

Agencija tako ugotavlja, da je optični dostop na maloprodajnem trgu s strani povpraševanja zamenljiv s širokopasovnim dostopom preko bakrenega omrežja, zato ga je vključila na isti maloprodajni upoštevni trg.

6.1.1.6 Zamenljivost s širokopasovnim dostopom preko fiksnega brezžičnega omrežja

Širokopasovni dostop preko fiksnega brezžičnega omrežja je oblika širokopasovnega dostopa, pri kateri je dostop na fiksni lokaciji zagotovljen preko brezžičnega omrežja. Tehnologije, ki se uporabljajo za zagotavljanje te vrste dostopa so MMDS, WiFi in satelitski dostop.

Pri MMDS širokopasovnem dostopu se uporabljajo podobni standardi kot pri koaksialnih kablinskih omrežjih, DVB-C za storitev televizije in DOCSIS za širokopasovne storitve, pri čemer pa gre za brezžični sistem. Posamezne oddajno sprejemne postaje, ki so povezane z glavno postajo, lahko pokrivajo končne uporabnike v razdalji do 25 km. Za ponujanje storitve pa je potrebna pridobitev radijskih frekvenc, ki so omejena dobrina, kar otežuje ponujanje dostopa večjemu številu končnih uporabnikov. Zaradi deljenega medija z omejeno kapaciteto, so najvišje hitrosti, ki se ponujajo do največ 12 Mbit/s. Operaterji preko MMDS sistema ponujajo tudi pakete storitev, ki lahko poleg internetnega dostopa vključujejo tudi, televizijo in fiksno telefonijo. Zaradi višje cene takšnega dostopa in omejenih zmogljivosti se uporabniki za tovrstni dostop odločajo na območjih, kjer ni razpoložljivih drugih oblik fiksnega dostopa.

Pri WiFi dostopu ponujajo nekateri manjši operaterji končnim uporabnikom proti mesečnemu plačilu naročnine izključno samo storitev širokopasovnega dostopa do interneta, ki je mogoča na manjšem številu omejenih območjih. Zaradi omejenosti izključno na storitev dostopa do interneta in omejenih zmogljivosti se uporabniki za ta dostop odločajo le na območjih, kjer druge oblike fiksnega dostopa niso na voljo.

Satelitski širokopasovni dostop je možno uporabljati na praktično katerikoli lokaciji, pri čemer pa se storitve zagotavljajo preko satelitov z geostacionarno orbito, ki so oddaljeni več kot 33.000 km od Zemlje, kar pa vpliva na zakasnitve. Signal namreč potrebuje za pot do satelita in nazaj več kot 250 ms, kar pri dostopu do interneta, kjer gre zahteva najprej preko satelita do ponudnika storitve, ki nato nazaj preko satelita posreduje vsebino uporabniku, predstavlja zakasnitev med 500 do 700 ms, ki pa se lahko še dodatno podvoji v primerih, kot so vzpostavljanje varnih povezav ali igranju interaktivnih iger. Glede hitrosti dostopa satelitski dostop ne zaostaja bistveno za hitrostmi, ki so trenutno na voljo na bakrenem omrežju, vendar pa je njegova cena, ker gre za deljen medij z omejeno kapaciteto, zelo pogojena s količino vključenih podatkov v paketu. V ponudbi satelitskega dostopa do interneta so hitrosti do 22 Mbit/s, pri čemer znašajo količinske omejitve od 16 GB do 100 GB na mesec. Poleg širokopasovnega dostopa do interneta je preko satelitskega dostopa uporabljati še IP telefonijo. Sama struktura stroškov je pri satelitskem dostopu do interneta bistveno drugačna, kot pri ostalih tehnologijah, saj je za zagotovitev dostopa potreben nakup opreme za dostop in montaža satelitske antene, kar pri drugih oblikah dostopa ni potrebno. V praksi se je izkazalo, da je satelitski dostop ekonomsko upravičen le na območjih, kjer ni mogoče zagotoviti druge oblike širokopasovnega dostopa.

Agencija na podlagi navedenega povzema, da se dostop do fiksnega brezžičnega omrežja uporablja predvsem na območjih, kjer ni pokritosti z drugimi oblikami širokopasovnega dostopa, na kar kaže tudi zelo majhen delež širokopasovnih priključkov, ki ga dosega ta oblika dostopa. Poleg tega se pri brezžičnem širokopasovnem dostopu prenosna zmogljivost, ki je na voljo, deli med več uporabnikov, kar lahko pri večji zasedenosti občutno vpliva na nivo kakovosti storitev. Vse to pa kaže na to, da je fiksni brezžični dostop komplementaren dostopu preko bakrenega omrežja, predvsem na območjih, kjer pokritost s slednjim ni zadostna oziroma ni zagotovljena.

Agencije na podlagi napisanega zaključuje, da širokopasovni dostop preko fiksnega brezžičnega omrežja ni zamenljiv z dostopom preko bakrenega omrežja, ter zato ni vključen v isti maloprodajni upoštevni trg.

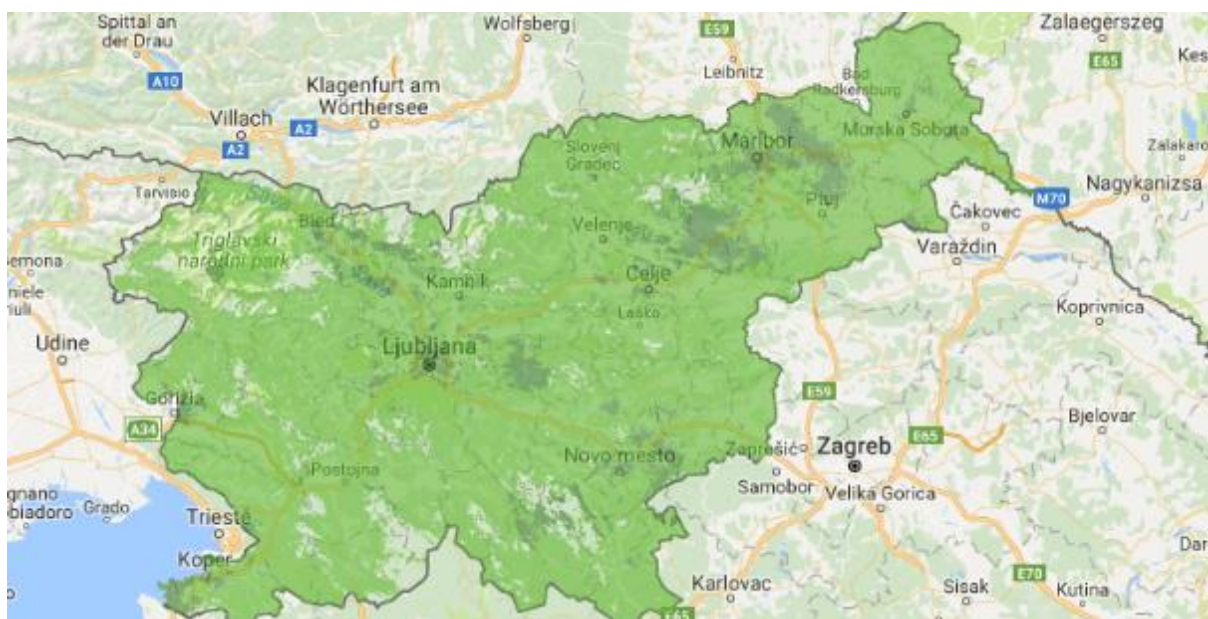
6.1.1.7 Zamenljivost s fiksnim širokopasovnim dostopom preko mobilnega omrežja

Fiksni širokopasovni dostop preko mobilnega omrežja je oblika širokopasovnega dostopa, pri kateri je dostop na fiksni lokaciji zagotovljen preko mobilnega omrežja. Pri tem je za fiksni širokopasovni dostop relevantno predvsem 3G omrežje nadgrajeno s HSPA in HSPA+ tehnologijama ter 4G omrežje s tehnologijo LTE. Zmogljivosti, ki so pri tem na voljo uporabnikom so pri HSPA tehnologiji do 7,2 Mbit/s, HSPA+ tehnologiji do 21,6 Mbit/s oziroma do 42,2 Mbit/s v načinu 2x2 MIMO in pri LTE tehnologiji do 150 Mbit/s v načinu 2x2 MIMO ter uporabi 20 MHz frekvenčnega pasu. V prihodnje bodo z LTE-a tehnologijo na voljo še višje zmogljivosti, ki bodo omogočale zanesljivejše delovanje povezave in prepustnosti do 300 Mbit/s.

Z nadgradnjami omrežja na LTE tehnologijo so operaterji pričeli v drugi polovici leta 2012. Največjo pokritost prebivalstva z LTE signalom v Sloveniji ob koncu obravnavanega obdobja z več kot 98% dosega A1, ki mu z nekaj manj kot 98% sledi Telekom Slovenije ter z več kot 86% Telemach. Največja

operaterja na trgu mobilne telefonije Telekom Slovenije in A1, ki imata tudi največjo pokritost prebivalstva z LTE signalom, ponujata v omrežju LTE tudi fiksno-mobilne priključke. A1 je sicer obveznost zagotavljanja te vrste priključkov na posebej določenih ruralnih naseljih s slabo pokritostjo s fiksnim širokopolasovnim dostopom pridobil leta 2014, in sicer v okviru posebne obveznosti pokrivanja s spektrom v pasu 800 MHz. Storitve, ki jo A1 ponuja, je širokopolasni dostop do interneta s hitrostmi do 40 Mbit/s in zmanjšanjem hitrosti na 2 Mbit/s po prenosu 200 GB podatkov na mesec, ki je namenjen vsem uporabnikom brez oziroma s slabo pokritostjo s fiksnimi širokopolasovnimi omrežji, a dobro pokritostjo z LTE signalom A1. Poleg tega A1 končnim uporabnikom na teh paketih ponuja tudi možnost spremljanja omejenega nabora TV programov¹⁶. Telekom Slovenije ponuja pakete, ki poleg dostopa do interneta s hitrostjo do 10 Mbit/s vključujejo še storitev telefonije in televizije, kjer je hitrost dostopa do interneta odvisna od sočasne uporabe storitev telefonije in televizije z omejenim naborom TV programov. Ti paketi so omejeni na območja, kjer ni možnosti dostopa do fiksnih širokopolasovnih storitev Telekoma Slovenije oziroma kjer na bakrenem omrežju Telekoma Slovenije ni možnih hitrosti višjih od 4 Mbit/s.

Slika 10: Pokritost prebivalstva z LTE signalom A1

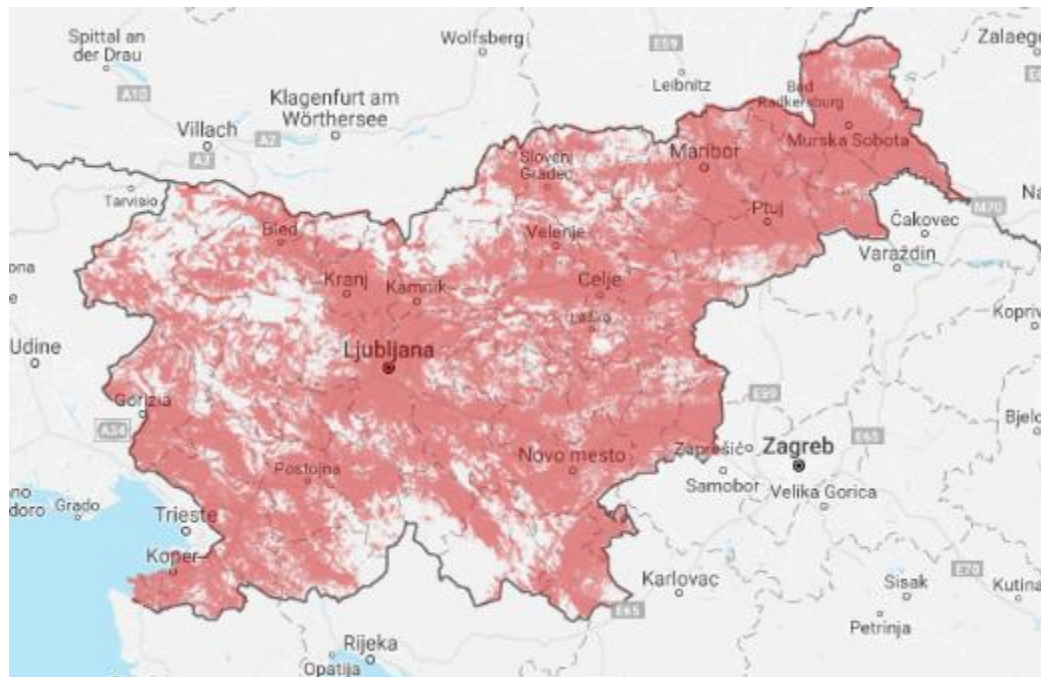

Vir: Spletna stran A1, april 2017¹⁷

¹⁶ <https://www.simobil.si/mobilni-internet/domaci-internet/tv-as-lte>

¹⁷ <https://www.a1.si/omrezje/pokritost-in-hitrosti>, dostop na dan 24.4.2017

Slika 11: Pokritost prebivalstva z LTE signalom Telekoma Slovenije

Vir: Spletna stran Telekoma Slovenije, april 2017¹⁸

Slika 12: Pokritost prebivalstva z LTE signalom Telemach

Vir: Spletna stran Telemach, april 2017¹⁹

¹⁸ <http://www.telekom.si/pomoc-in-podpora/teme-pomoci/pokritost-in-dostopnost/pokritost-mobilnega-omrezia>, dostop na dan 5.4.2017

¹⁹ <http://telemach.si/o-podjetju/omreze#tab=tab-14363>, dostop na dan 5.4.2017

Pri fiksnem širokopasovnem dostopu preko mobilnih omrežij si uporabniki, ki so povezani na isto celico mobilnega omrežja, delijo razpoložljivo pasovno širino, kar pomeni, da se ob veliki zasedenosti celice posameznim uporabnikom zmanjša zmogljivost povezave. To lahko privede za poslabšanja kakovosti storitev oziroma motenj pri zagotavljanju storitev.

Cene navedenih fiksno-mobilnih paketov družb so primerljive s cenami storitev na fiksnem dostopu, kljub temu pa se končni uporabniki zaradi podatkovnih kpic ter navedenih tehničnih oziroma komercialnih omejitev, ne odločajo za zamenjavo obstoječega fiksnega širokopasovnega dostopa ali pa taka ponudba s strani operaterjev v primeru paketov storitev niti ni na voljo. Uporabniki pojmujejo predmetni dostop, ki obsega le 0,9% vseh širokopasovnih priključkov na maloprodajnem trgu, za komplementaren fiksnemu, predvsem na območjih brez ustreznega fiksnega širokopasovnega dostopa. Poleg tega pa je ponudba paketa trojček na fiksno-mobilnem dostopu Telekoma Slovenije omejena izključno na območja, na katerih Telekom Slovenije na svojem fiksnem omrežju ne more zagotoviti zadostnih zmogljivosti za delovanje storitev. Agencija tako ugotavlja, da tudi fiksno-mobilni širokopasovni dostop ni zamenljiv s širokopasovnim dostopom preko bakrenega omrežja, zaradi česar ni vključen na isti maloprodajni trg.

Agencija glede na navedeno ugotavlja, da v krajšem časovnem obdobju ni pričakovati bistvenih sprememb stanja na trgu, ki bi lahko vplivale na zaključke glede zamenljivosti, kljub temu pa bo stanje na trgu spremljala, ter v primeru bistvenih sprememb ponovno ugotavljala zamenljivost med fiksnim širokopasovnim dostopom preko mobilnega omrežja in dostopom preko bakrenega omrežja.

6.1.2 Povzetek opredelitve maloprodajnega trga

Agencija na podlagi opravljene analize zamenljivosti storitev na maloprodajnem trgu ugotavlja, da maloprodajni upoštevni trg za širokopasovne storitve za množični trg vključuje naslednje oblike dostopa na fiksni lokaciji:

- širokopasovni dostop preko bakrenega omrežja,
- širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja in
- širokopasovni dostop preko optičnega omrežja.

Storitve, po katerih pretežno povprašujejo končni uporabniki na množičnem trgu so širokopasovni dostop do interneta, fiksna telefonija, televizija in podatkovne storitve za povezovanje lokacij (VPN). Te storitve se v omrežju zagotavljajo z ustrežno definiranimi parametri kakovosti posameznih storitev. Za storitve za množični trg praviloma veljajo običajni pogoji glede zagotavljanja zanesljivosti delovanja storitev, odzivnih časov in časov za odpravo napak.

6.1.3 Zamenljivost na veleprodajnem trgu

Agencija je v nadaljevanju ugotavljala zamenljivost med različnimi oblikami veleprodajnega širokopasovnega dostopa, ki omogočajo drugim operaterjem ponujanje širokopasovnih storitev končnim uporabnikom na maloprodajnem trgu.

Agencija je pri ugotavljanju zamenljivosti na veleprodajnem trgu skladno s poglavjem 2 Smernic o analizi trga in oceni pomembne tržne moči izhajala iz ugotovitev zamenljivosti na maloprodajnem trgu. Skladno s tem je Agencija v nadaljevanju ugotavljala zamenljivost na medoperaterskem trgu le med oblikami dostopa, ki so se že na maloprodajnem trgu izkazale za zamenljive. Širokopasovne oblike

dostopa, ki so zamenljive na maloprodajnem trgu, lahko namreč omogočajo samo z njimi vertikalno povezane veleprodajne oblike dostopa.

Operaterji potrebujejo za ponujanje širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom ustrezen prenosni kanal z zadostno prenosno zmogljivostjo, ki omogoča zagotavljanje širokopasovnih storitev. Vsak operater, ki želi ponujati širokopasovne storitve končnim uporabnikom, mora bodisi zgraditi lastno omrežje bodisi pridobiti dostop do že obstoječe infrastrukture, na kateri pa je lahko dostop dodeljen na različnih nivojih omrežja.

Skladno s Pojasnilom k novemu Priporočilu o upoštevnih trgih glede na tehnološki razvoj, razlikovanje med fizičnimi in virtualnimi veleprodajnimi produkti ni več primerno, pri čemer je še vedno potrebno razlikovati med načini nudenja veleprodajne storitve, glede na nivo dostopa. Drugi operaterji so za ponujanje maloprodajnih storitev še vedno odvisni od dveh različnih vertikalno povezanih medoperaterskih trgov, t.j. od produktov dostopa z bitnim tokom in razvezanega dostopa, kar pomeni, da sta to še naprej komplementarni in ne zamenljivi storitvi. Skladno s tem Evropska komisija še naprej definira dva ločena proizvodna trga za obe vrsti dostopa.

Na upošteveni trg za veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg so tako uvrščeni veleprodajni produkti, ki omogočajo iskalcem dostopa dostop do omrežja infrastrukturnega operaterja na višjem nivoju omrežja ter manj neposreden in bolj standardiziran nadzor nad širokopasovno povezavo z omejeno možnostjo diferenciacije lastne maloprodajne ponudbe. Kot navedeno so veleprodajni produkti za osrednji dostop namenjeni zagotavljanju maloprodajnih storitev končnim uporabnikom na množičnem trgu, ti pa se zagotavljajo preko nefizičnega oziroma virtualnega dostopa do končnih uporabnikov ali t.i. bitnega toka. Pri dostopu z bitnim tokom operater omrežja vzpostavi širokopasovno povezavo do končnih uporabnikov, preko katere lahko drugi operaterji ponujajo širokopasovni dostop na maloprodajnem trgu svojim končnim uporabnikom. Pri tem operater omrežja zagotovi drugim operaterjem dostop na eni ali več osrednjih točkah omrežja, na katerih lahko operaterji prevzemajo promet. Veleprodajni produkti za osrednji dostop tako omogočajo novim vstopnikom na trg ponujanje storitev na celotnem območju, ki ga pokriva omrežje ponudnika veleprodajnega dostopa. Prav tako pa navedene storitve omogočajo operaterjem, ki z lastnim omrežjem oziroma preko reguliranega lokalnega dostopa niso prisotni na določenih območjih, da lahko tudi na takšnih območjih ponujajo storitve na maloprodajnem trgu.

Skladno z načelom tehnološke nevtralnosti, ki mu sledi Evropska komisija, je pri regulaciji upoštevnih trgov lahko predmet predhodne (*ex ante*) regulacije vsa omrežna infrastruktura. Ker je Agencija ugotovila, da sta z vidika maloprodajnega trga širokopasovni obliki dostopa preko kablanskega in optičnega omrežja zamenljivi z dostopom preko bakrenega omrežja, je nadalje ugotavljala, ali v veleprodaji obstaja ekvivalent dostopu z bitnim tokom preko kablanskih in optičnih omrežij ter dostopu, ki temelji na veleprodajnih produktih za lokalni dostop, pri čemer pa je Agencija upoštevala tudi izkušnje in mnenja operaterjev, ki jih je pridobila pri posvetovanju z operaterji²⁰.

Agencija je pri tem ugotavljala zamenljivost med zagotavljanjem širokopasovnega dostopa prek bakrenega omrežja s širokopasovnim dostopom prek kablanskega in optičnega omrežja glede na štiri dejavnike:

- tehnološki vidik ponudbe glede na različnost infrastrukture,
- razširjenost omrežij in dostopnost do končnih uporabnikov,
- cenovni vidik zamenljivosti in

²⁰ <http://www.akos-rs.si/javno-posvetovanje:-metodologije-v-zvezi-s-prihodnjo-regulacijo-medoperaterskih-upostevnih-trgov-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrežja-z-vprasanji>, dostop na dan 19.10.2016

- poslovni modeli.

6.1.3.1 Zamenljivost med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom preko kabelskega omrežja

Agencija je ugotavljala zamenljivost na veleprodajnem trgu med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom preko kabelskega omrežja na podlagi predhodno navedenih štirih dejavnikov.

6.1.3.1.1 Tehnološki vidik ponudbe glede na različnost infrastrukture

Na podlagi vzorčne ponudbe Telekoma Slovenije za veleprodajni širokopasovni dostop je operaterjem za dostop preko bitnega toka omogočena sklenitev le ene pogodbe in dostop do vseh uporabnikov že preko ene same točke, kar je predvsem pomembno za operaterje, ki šele vstopajo na trg. Operaterji imajo tako preko omrežja Telekoma Slovenije na nivoju celotne države dostop do skoraj vseh končnih uporabnikov, ki jim tako lahko ponudijo svoje maloprodajne storitve na množičnem trgu. Poleg tega lahko povezovanje z velikim številom omrežij po drugi strani dodatno povečuje stroške za operaterja, saj so večje kapacitete na enoto bistveno cenejše od manjših.

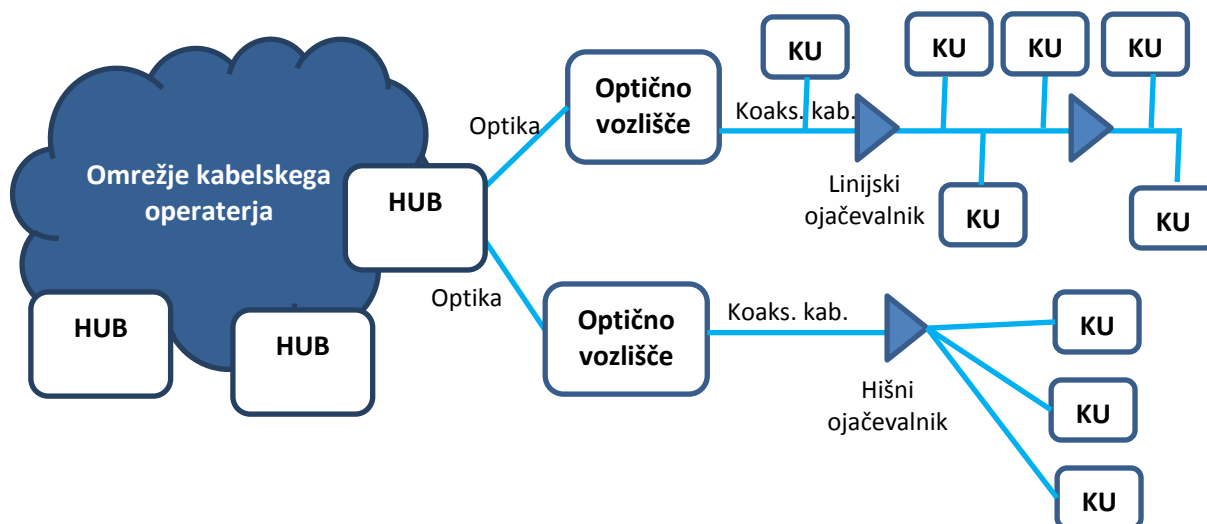
Kabelski operaterji na drugi strani na medoperaterskem trgu pogosto nastopajo zgolj v vlogi lastnika fizične infrastrukture (običajno hibridnega optično koaksialnega omrežja), ki jo dajejo v zakup izključno enemu operaterju. Kadar pa omenjeni kabelski operaterji ponujajo dostopovno omrežje, opremljeno s širokopasovno infrastrukturo, njihove storitve prav tako ne kažejo na ustrezen substitut osrednjemu dostopu preko bitnega toka, saj nudijo le lokalni dostop do omrežja in še to izključno enemu operaterju. Pri tem gre izključno za majhne kabelske operaterje, ki se vertikalno povezujejo z namenom zagotavljanja širše palete storitev končnim uporabnikom, ki jih ponujajo v paketih. Prav vstop na dveh vertikalno povezanih nivojih je pomemben, saj operaterju omogoča, da se z dodatnimi investicijami postopno vedno bolj približuje končnemu uporabniku, ne da bi se predhodno omejil na določeno geografsko območje, hkrati pa mu to omogoča vedno večje diferenciranje storitev, ki jih ponuja. Glede na vse večjo konsolidacijo kabelskih omrežij, ki so vključena v skupino Telemach, kateri se je nazadnje priključila še družba Elektro Turnšek d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: Elektro Turnšek), je Agencija ugotavljala, ali bi slednje lahko s seboj prineslo tudi poslovne modele, primerljive s poslovnim modelom bitnega toka Telekoma Slovenije. Na podlagi odgovorov Telemacha, ki jih je Agencija pridobila na podlagi javnega posvetovanja v zvezi s prihodnjo regulacijo upoštevanih trgov²¹, ni pričakovati takšne ponudbe, saj konsolidirana kabelska omrežja niso ne tehnično niti komercialno pripravljena na zagotavljanje veleprodajnega dostopa.

Na trgu storitev širokopasovnega dostopa obstajata dva vertikalno povezana veleprodajna trga, ki omogočata operaterjem vstop na trg na dveh ključnih nivojih omrežja, t.i. lokalnem in osrednjem nivoju, pri čemer morajo operaterji za vsak nivo upoštevati tako tehnične kot ekonomske karakteristike vstopa. Od nivoja vstopa je namreč odvisno koliko nadzora ima vstopajoči operater nad določenimi tehničnimi karakteristikami omrežja in posledično storitev, ki jih ponuja končnim uporabnikom, in ali popolnoma upravlja svoje omrežje, tako da lahko nadzoruje kakovost, ki jo nudi uporabnikom. Glavni namen vstopajočega operaterja, ki je kupec na veleprodajnem trgu, je prodaja storitev širokopasovnega dostopa na maloprodajnem nivoju, kar pomeni, da vsako povpraševanje na veleprodajnem trgu izvira iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. Na povpraševanje uporabnikov na

²¹ <http://www.akos-rs.si/javno-posvetovanje:-metodologije-v-zvezi-s-prihodnjo-regulacijo-medoperaterskih-upostevnih-trgov-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrezja-z-vprasanji>, dostop na dan 19.10.2016

maloprodajnem trgu pa vplivajo cena, kakovost, raznolikost in dostopnost storitev, tehnična pomoč uporabnikom in druge karakteristike storitev, ki jih nudi operater. Povpraševanje izbranega operaterja na veleprodajnem trgu tako narekujejo končni uporabniki kot tudi trend razvoja trga.

Kabelski sistemi so omrežja narejena s koaksialnimi kabli, ki so bila prvotno namenjena samo za distribucijo televizijskih signalov. Kasneje je bil v kabelske sisteme dodan še povratni kanal, tako da danes ta omrežja ob sočasni implementaciji DOCSIS tehnologije omogočajo tudi dvosmerni širokopasovni podatkovni prenos podatkov in s tem ponujanje storitev, kot sta dostop do interneta in IP telefonija. Pri kabelskih omrežjih zaradi souporabe istega prenosnega medija v dostopovnem delu pri večjem številu uporabnikov ali v času večjih obremenitev lahko prihaja do zasičenj in s tem do degradacije storitev oziroma zmanjšanja hitrosti prenosa, kar se pri bakrenem dostopovnem omrežju ne dogaja. V primeru kabelskega dostopa se namreč povezave individualnih uporabnikov združujejo že na sami trasi dostopovnega omrežja, medtem ko pri dostopu preko bakrenega omrežja poteka združevanje povezav na MSAN-u v funkcijski lokaciji Telekoma Slovenije, kar daje operaterju boljšo možnost upravljanja s kakovostjo povezave do samega naročnika. Sicer je kabelska infrastruktura, razen manjših sistemov, pretežno že v celoti nadgrajena na hibridna optično koaksialna omrežja (HFC) z DOCSIS 3.0 standardom, kar pomeni, da z vidika varnosti navedena infrastruktura povečini predstavlja ekvivalent dostopu z bitnim tokom. Pri kabelskih omrežjih je zaradi omejenega frekvenčnega spektra koaksialnega kabla, ki se deli med več uporabniki, potrebno za zagotovitev zadostne kapacitete, in s tem primerne kakovosti storitev, po katerih povprašujejo končni uporabniki, postopoma nadgrajevati obstoječe dostopovne zmogljivosti z optično segmentacijo omrežja, ki je operativno in finančno zahtevna aktivnost. Zagotavljanje kakovosti storitev na ravni DOCSIS tako ni primerljivo z rešitvami na xDSL tehnologiji. Pri tem se uporabnike posamezne veje razdeli na dva dela, tako da je vsak del povezan na svoj optični dovod. V kabelskih omrežjih v Sloveniji tako predvsem zaradi omejenih kapacitet in tudi tehničnih možnosti obstoječih kabelskih omrežij, je veleprodajni model za druge operaterje, ki bi želeli ponujati storitve dostopa do interneta, IP televizijo in VoIP, otežen.

KU Končni uporabnik

Vir: AKOS, 2017

Pri ponudbi veleprodajnih storitev Telekoma Slovenije lahko operaterji, ki vstopajo na trg, uporabljajo veleprodajne produkte, ki jih drugi operaterji lahko prevzamejo na nacionalnem ali regionalnem delu omrežja Telekoma Slovenije, nato pa preidejo na produkte za razvezan dostop, pri tem pa imajo dostop do istih končnih uporabnikov. Skladno z nivojem veleprodajnega dostopa lahko operater vpliva na kakovost, kar pomeni, da večje kot so njegove investicije, večji je njegov nadzor nad kakovostjo storitve na vertikalno povezanem maloprodajnem trgu. Poleg tega največji kabljski operater Telemach zaradi trenutnih tehničnih in komercialnih omejitev ni sposoben ponuditi odprtega veleprodajnega dostopa. V takih okoliščinah prav tako ni objektivno pričakovati, da bi kabljski operaterji na povišanje cen dostopa s strani Telekoma Slovenije reagirali dovolj hitro s primerljivo paleto alternativnih storitev v svojih kabljskih omrežjih.

Hipotetični ponudnik storitev širokopasovnega dostopa do končnih uporabnikov bi lahko v primeru majhnega, vendar trajnega zvišanja cene širokopasovnega dostopa z bitnim tokom pri Telekomu Slovenije (t.i. SSNIP test) iskal alternativne možnosti dostopa pri kabljskih operaterjih. V tem primeru zaradi slabše pokritosti s kabljskim omrežjem določen del končnih uporabnikov nima možnosti prehoda na tovrstno omrežje, zaradi česar bi se moral ponudnik storitev določenemu delu uporabnikom odpovedati. Pokritost kabljskega širokopasovnega omrežja namreč dosega le 57% pokritosti, ki ga sicer dosega bakreno širokopasovno omrežje, in še to je omejeno zgolj na bolj gosto poseljena območja oziroma dele naselij. Poleg tega pa bi moral operater pri končnih uporabnikih, ki imajo možnost prehoda na kabljsko omrežje, zamenjati uporabniški modem ter pri tem izvesti tudi interno inštalacijo, kar bi mu predstavljalo dodatno oviro pri prehodu na kabljsko omrežje.

Navedeno je razvidno tudi iz odgovorov, ki jih je Agencija pridobila pri posvetovanju z operaterji v okviru metodologij prihodnje regulacije, ki navajajo, da so kabljska omrežja glede veleprodajnega

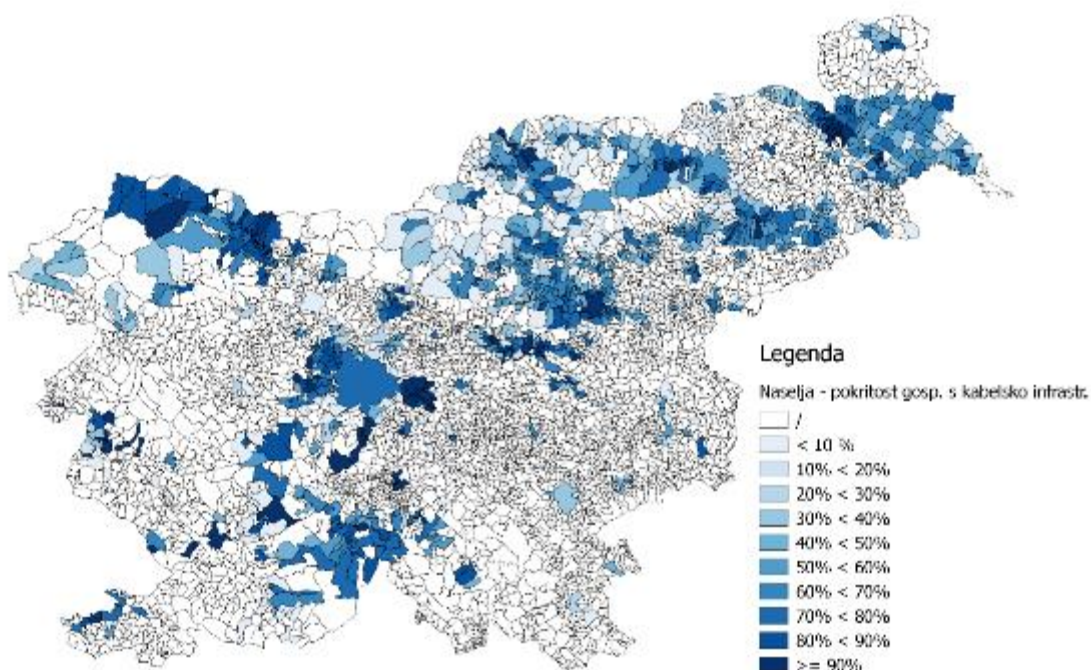
dostopa omejena tako glede tehničnih možnosti in dodatnih prenosnih kapacitet, ki jih potrebuje iskalec dostopa za ponujanje storitev, po katerih povprašujejo končni uporabniki. Dodatno k temu operaterji navajajo, da bi za izvedbo prehoda iz bakrenega na kabelsko omrežje morali vsem uporabnikom zamenjati terminalne naprave in interno inštalacijo ter v večji meri spremeniti koncept tehnične rešitve in ponudbe storitev, kar bi zahtevalo znatne investicije.

Na podlagi navedenega Agencija zaključuje, da dostop preko kabelskega omrežja z vidika tehnoloških karakteristik infrastrukture ne predstavlja ustreznega substituta dostopu z bitnim tokom preko bakrenih oziroma optičnih omrežij.

6.1.3.1.2 Razširjenost omrežij in dostopnost do končnih uporabnikov

Razširjenost omrežij je Agencija ugotavljala na podlagi podatkov iz geo-podatkovnega sistema Agencije²², ki je bil vzpostavljen za namen spremljanja geografske pokritosti ozemlja s širokopasovnimi infrastrukturnimi omrežji in zmogljivostmi posameznih omrežnih priključnih točk. Agencija je pri analiziranju tega kazalnika upoštevala naselja kot primerno administrativno enoto na območju Republike Slovenije, ki jo je kasneje uporabila tudi pri geografski analizi trga.

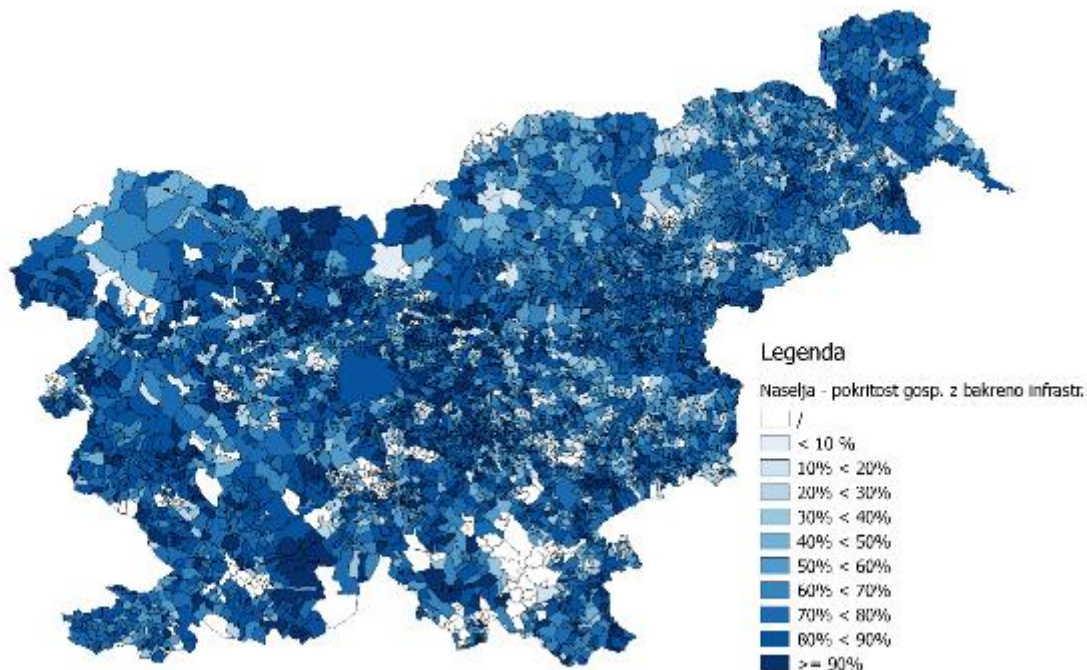
Slika 14: Pokritost gospodinjstev s kabelskim širokopasovnim omrežjem po naseljih

Vir: AKOS, marec 2017

²² Geo-podatkovni sistem Agencije združuje podatke iz javno dostopnih baz, pri čemer je ključna evidenca omrežnih priključnih točk, in podatke, ki jih Agencija dodatno zbira od operaterjev za namen spremljanja geografske pokritosti ozemlja s širokopasovnimi infrastrukturami.

Slika 15: Pokritost gospodinjstev z bakrenim širokopasovnim omrežjem po naseljih

Vir: AKOS, marec 2017

Kot je razvidno iz zgornjih slik, ima kabelsko omrežje v primerjavi z bakrenim omrežjem bistveno manjšo pokritost gospodinjstev na območju države. Bakreno širokopasovno omrežje je prisotno v 94,5% slovenskih naselij, pokritost gospodinjstev z bakreno širokopasovno infrastrukturo na nivoju države pa znaša 78,9%. Kabelsko omrežje je prisotno le v 25% slovenskih naselij, pri tem pa pokritost gospodinjstev s kabelsko širokopasovno infrastrukturo na nivoju države znaša 45%, kar kaže na to, da je kabelska infrastruktura prisotna pretežno v naseljih z večjo gosto poselitve in večjim potencialom gospodinjstev.

Agencija na podlagi navedenega ugotavlja, da razširjenost omrežij in dostopnosti do končnih uporabnikov kažejo, da tudi v kolikor bi največji kabelski operater dovolj hitro reagiral s ponudbo veleprodajnega modela, s katerim bi bitni tok preko bakrenega omrežja postal zamenljiv, bi šlo pri tem le za geografsko omejeno ponudbo, ki bi bila za obstoječe operaterje, ki prodajajo storitve preko bakrenega omrežja le delno sprejemljiva.

Navedeno je razvidno tudi iz odgovorov, ki jih je Agencija pridobila pri posvetovanju z operaterji v okviru metodologij o prihodnji regulaciji, v katerih navajajo, da kabelska omrežja ne zagotavljajo pokritosti, ki bi bila primerljiva pokritosti dostopu z bitnim tokom preko bakrenega omrežja, poleg tega pa so v precejšnji meri razdrobljena med veliko manjših ponudnikov, od katerih ima vsak specifično stanje svojega omrežja, kar lahko pomeni specifično rešitev za posamezno omrežje. V manjših krajih kabelskega omrežja sploh ni. Prav tako kabelsko omrežje ne pokriva vseh potreb poslovnih uporabnikov tako, da bi v primeru prehoda na kabelsko omrežje drugi operaterji ostali brez večjega dela poslovnih strank.

6.1.3.1.3 Cenovni vidik zamenljivosti

Agencija je v postopku analize ugotovila, da večini kabelskih operaterjev, ki ponujajo dostop do fizičnega omrežja oziroma širokopasovni dostop na veleprodajni ravni, ponudniki maloprodajnih širokopasovnih storitev plačujejo v povprečju 30% delež mesečne naročnine vsakega končnega uporabnika. Pri tem gre praviloma za manjše lokalne kabelske operaterje, ki nimajo dovolj lastnih virov, da bi lahko končnim uporabnikom sami zagotovili širokopasovne storitve. Zato se povezujejo z manjšimi lokalnimi oziroma nišnimi ponudniki storitev na maloprodajnem trgu, ki so lahko tudi sami lokalni kabelski operaterji.

Za primerjavo je Agencija upoštevala mesečno naročnino za paket 20 Mbit/s največjega ponudnika kabelskega širokopasovnega dostopa Telemacha in ugotovila, da operaterji, ki ponujajo širokopasovni dostop na maloprodajnem trgu preko zakupa kabelskega omrežja, kabelskim operaterjem v povprečju mesečno plačujejo 5,40 EUR, medtem ko pri Telekomu Slovenije mesečna zakupnina za samostojni širokopasovni dostop do interneta s hitrostjo 20 Mbit/s za regionalni dostop na bakrenem omrežju znaša 15,52 EUR. Agencija je na podlagi odgovorov, ki jih je pridobila pri posvetovanju z operaterji v okviru metodologij o prihodnji regulaciji, ugotovila, da operaterji, ki ponujajo širokopasovni dostop preko zakupa bitnega toka, niso zainteresirani za prehod na kabelska omrežja in to kljub nižji ceni, ki velja za takšen veleprodajni dostop, kar ne kaže na zamenljivost teh dveh oblik operaterskega dostopa.

Agencija tako ugotavlja, da kabelski dostop z vidika zamenljivosti ne predstavlja substituta dostopu preko bitnega toka, saj bistveno nižja cena veleprodajnega zakupa ne predstavlja dovolj pomembnega vzvoda za nove vstopnike na trg, da bi ti storitve na maloprodajnem trgu širokopasovnega dostopa nudili v okviru zakupa kapacitet pri kabelskih operaterjih.

6.1.3.1.4 Poslovni modeli

Največji kabelski operater Telemach je nadaljeval s konsolidacijo lokalnih kabelskih operaterjev, pri čemer je v obravnavanem obdobju pripojil naslednje družbe: Telemach Velenje d.d., KTV Šentjanž d.o.o., KKS Slivnica d.o.o., Telemach Murska Sobota d.d., EKDS d.o.o., Kabel TV d.o.o., Elektro Turnšek d.o.o. in Kabelsko televizijo Apače. Poleg tega ima družba večinski lastniški delež še v družbah Telemach Rotovž d.d., Telemach Tabor d.d. in Telemach Pobrežje d.d., ter delež, ki pa ni večinski, še v družbi Telemach Tezno d.o.o. Celotna skupina Telemach je ob koncu obravnavanega obdobja med vsemi kabelskimi operaterji tako dosegala že 69,8% delež v pokritosti, ki jo predstavljajo kabelska omrežja v Sloveniji.

Skupina Telemach nastopa na maloprodajnem trgu z enotno ponudbo storitev, enotnimi cenami storitev, zagotavlja enake tehnološke standarde ter nudi uporabnikom enotno pomoč in tehnično podporo. Skupina pri tem drugim operaterjem ne ponuja veleprodajnega širokopasovnega dostopa. Agencija je na podlagi odgovorov, ki jih je pridobila pri posvetovanju z operaterji²³ v okviru metodologij o prihodnji regulaciji, ugotovila, da skupina Telemach tudi v prihodnje ne načrtuje enotnega veleprodajnega modela za širokopasovni dostop.

²³ <http://www.akos-rs.si/javno-posvetovanje:-metodologije-v-zvezi-s-prihodnjo-regulacijo-medoperaterskih-upostevnih-trgov-za-dostop-do-sirokopasovnega-omrezja-z-vprasanji>

Drugi, predvsem manjši lokalni kabelski operaterji, pa imajo na medoperaterskem trgu z izbranim ponudnikom širokopasovnih storitev dogovorjenega enega izmed naslednjih poslovnih modelov, in sicer:

- model, pri katerem kabelski operater zakupi storitev ponudnika širokopasovnih storitev, ki jih nato ponuja svojim končnim uporabnikom, pri čemer gre za preprodajo storitev,
- model, pri katerem kabelski operater daje svoje omrežje v zakup ponudnikom širokopasovnih storitev bodisi kot fizično infrastrukturo, bodisi kot infrastrukturo opremljeno za širokopasovni dostop, pri čemer lahko kabelski operater storitve ponudnika ponuja tudi v paketih s svojimi storitvami.

Navedena poslovna modela se bistveno razlikujeta od modela dostopa z bitnim tokom Telekoma Slovenije, saj omogočata le lokalno omejen dostop do končnih uporabnikov. Poleg največjega kabelskega operaterja na trgu so lahko lokalni kabelski operaterji istočasno tudi sami ponudniki širokopasovnih storitev, ki jih ponujajo prek svojega omrežja, manjše število takšnih kabelskih operaterjev pa širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom sploh ne ponuja.

Agencija na podlagi obravnavanih kriterijev zaključuje, da dostop preko kabelskega omrežja, kljub povezovanju oziroma konsolidaciji kabelskih operaterjev na trgu in razvoju kabelskih omrežij, trenutno na strani ponudbe in povpraševanja, predvsem zaradi tehnoloških razlogov, ne predstavlja substituta dostopu preko bitnega toka na bakrenem omrežju in tako ni del upoštevnega trga. Agencija bo stanje na predmetnem upoštevne trgu in obstoj zamenljivosti ponovno preverjala v naslednji analizi, kljub temu pa bo redno spremljala prihodnji razvoj kabelskih omrežij in oblikovanje morebitnih poslovnih modelov za veleprodajni dostop. V primeru, da se bodo razmere na trgu bistveno spremenile, bo Agencija predčasno opravila novo analizo upoštevnega trga.

6.1.3.2 Zamenljivost med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom preko optičnega omrežja

Fiksne dostopovne povezave med končnim uporabnikom in funkcijsko lokacijo, kjer sta locirana glavni delilnik in aktivna oprema, so večinoma še vedno bakrene. Komunikacijska oprema na funkcijski lokaciji je s hrbteničnim omrežjem praviloma povsod povezana z optičnimi vlakni. Takšno bakreno omrežje ne podpira zelo visokih hitrosti prenosa podatkov, prav tako pa je tudi zmogljivost omejena z uporabljenimi tehnologijami, dolžino in kakovostjo kabla. Obstoječa bakrena dostopovna omrežja se zato vse pogosteje nadgrajujejo s skrajšavami krajevnih zank ali popolno nadomestitvijo bakrenih kablov z optičnimi vlakni. Kot navedeno zgoraj Evropska komisija v Priporočilu o upoštevni trgih sledi stališču tehnološke nevtralnosti, kar pomeni, da je skladno s tem načelom lahko predmet predhodne (ex ante) regulacije vsa omrežna infrastruktura, ki vključuje tudi širokopasovni dostop preko omrežij naslednje generacije.

Agencija je tako v nadaljevanju ugotavljala zamenljivost na veleprodajnem trgu med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom preko optičnega omrežja, na podlagi predhodno navedenih štirih dejavnikov.

6.1.3.2.1 Tehnološki vidik ponudbe glede na različnost infrastrukture

Omrežja naslednje generacije omogočajo ponujanje novih oziroma izboljšanih vrst maloprodajnih produktov, ki za delovanje zahtevajo večje pasovne širine, kot so na voljo na bakreni krajevni zanki. Takšne storitve, kot so npr. širokopasovni dostop do interneta z zelo visokimi hitrostmi ter TV in video storitve zelo visoke ločljivosti, bodo v prihodnje ustvarile veleprodajno povpraševanje, ki se bo

razlikovalo od povpraševanja po že obstoječih veleprodajnih storitvah. V primerjavi s prenosom po bakrenih ali koaksialnih kablkih ima optični prenos znatne prednosti, saj je zaradi izredno majhnega slabljenja signala na optičnem vlaknu, brez vmesnih naprav za ojačanje signala, mogoče dosežati relativno velike razdalje, ki lahko znašajo tudi do 100 km. Med vlakni tudi ni presluha, ki bi lahko zmanjševal zmožljivost povezav, tako da zelo velika pasovna širina, ki je na voljo, omogoča hitrosti prenosa, merjene v Gbit/s. Optična vlakna poleg tega tudi niso občutljiva na elektromagnetne motnje in električne obremenitve iz okolja, kot so strele oziroma nihanja v energetskih omrežjih.

Nadgradnja dostopovnega omrežja Telekoma Slovenije še vedno pretežno temelji na polaganju optičnega kabla do lokacij končnih uporabnikov (FTTH) in ne, kot v mnogih evropskih državah, na skrajšavah krajevnih zank in polaganju optičnega kabla do cestnih omaric (FTTC). Telekom Slovenije je na začetku gradnje optičnega dostopovnega omrežja izbrala tehnologijo točka-točka (P2P), pri kateri je vsak končni uporabnik povezan s svojim fizičnim vlaknom na optični delilnik (ODF), ki se nahaja v funkcijski lokaciji. Kasneje je družba v letu 2015 prešla na gradnjo dostopovnega omrežja s tehnologijo točka-več točk (P2MP), ki je grajeno kot drevesno razvejano optično omrežje, pri katerem pa si več končnih uporabnikov preko pasivnih razcepnikov deli fizično povezavo, ki se preko optičnega delilnika (ODF) zaključi na portu optičnega dostopovnega vozlišča (OLT). Na ta način se je zmanjšalo število vlaken povezanih na posamezno funkcijsko lokacijo, kar je omogočilo združevanje lokacij na višji ravni v omrežju.

Pri tehnologiji optičnega kabla do lokacij končnih uporabnikov (FTTH) optično vlakno nadomesti celotno bakreno zanko in omarice, glavni delilnik pa nadomesti optični delilnik, ki je lahko tudi na drugi bolj oddaljeni lokaciji. V Sloveniji so operaterji v preteklosti gradili predvsem omrežja tipa točka-točka (P2P), pri katerem je vsakemu končnemu uporabniku na voljo polna pasovna širina povezave. Kot že navedeno, pa v zadnjem obdobju predvsem Telekom Slovenije in Telemach, ki je sicer največji kabelski operater in nekateri drugi operaterji, gradijo omrežja tipa točke-več točk (P2MP), kjer se pasovna širina kot tudi sama veja, ki je priključena na port aktivne opreme, deli običajno med 32 do 64 končnih uporabnikov. Pri tem oba navedena tipa optičnega dostopovnega omrežja omogočata oblikovanje veleprodajne storitve, ekvivalentne dostopu preko bitnega toka na bakrenem omrežju.

Pri nadgradnji bakrenega omrežja s skrajšavami krajevnih zank, ki jo vzporedno vendar v manjšem obsegu izvaja Telekom Slovenije, poteka zamenjava bakrenih dostopovnih vodov med glavnim delilnikom in bolj lokaliziranimi optičnimi točkami, na lokacijah katerih se postavijo cestne omarice. Takšna nadgradnja pa še naprej omogoča uporabo veleprodajne storitve širokopasovnega dostopa preko bitnega toka.

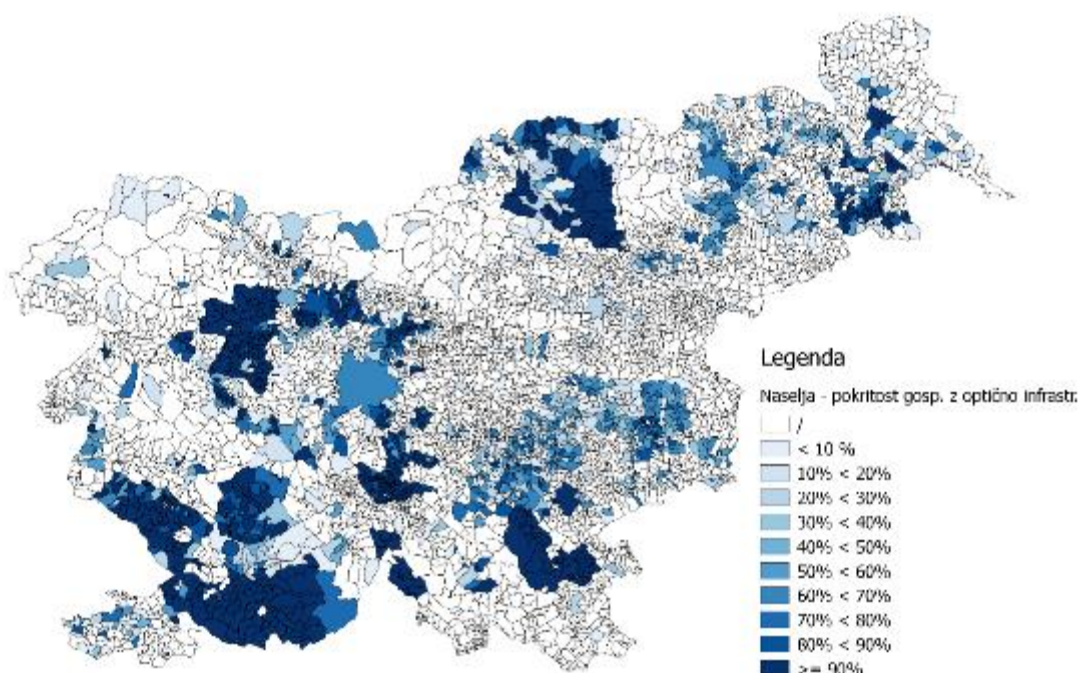
Optična omrežja operaterjem sicer omogočajo ponujanje višjih prenosnih hitrosti končnim uporabnikom kot bakreno omrežje, ki se na optičnem dostopu ponujajo do 1 Gbit/s, vendar pa na podlagi podatkov, ki jih zbira Agencija, ni mogoče ugotoviti, da bi operaterji nujno potrebovali hitrosti, ki jih zagotavljajo optična omrežja. Iz ponudb Telekoma Slovenije in družbe T-2 d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: T-2), ki zagotavljata storitve preko obeh oblik dostopa na maloprodajnem trgu, je mogoče ugotoviti, da oba preko optičnega omrežja ponujata tudi pakete s hitrostmi, ki jih hkrati ponujata tudi preko bakrenega omrežja. Najnižja hitrost paketov, ki jih navedeni družbi ponujata na maloprodajnem trgu v primeru optičnega dostopa je 10 Mbit/s, istočasno pa enake oziroma še višje hitrosti prenosa do 40 Mbit/s (Telekom Slovenije) in do 60 Mbit/s (T-2) proti uporabniku ponujata pri paketih na bakrenem omrežju²⁴.

²⁴ Vir: spletne strani Telekoma Slovenije in T-2, dostop na dan 2.12.2016

6.1.3.2.2 Razširjenost omrežij in dostopnost do končnih uporabnikov

Agencija je tudi razširjenost optičnih omrežij ugotavljala na podlagi podatkov iz svojega geopodatkovnega sistema, ki je bil vzpostavljen z namenom spremljanja geografske pokritosti ozemlja s širokopasovnimi infrastrukturami in zmogljivostmi posameznih omrežnih priključnih točk. Agencija je pri analiziranju tega kazalnika prav tako upoštevala naselja kot primerno administrativno enoto na območju Republike Slovenije, ki jo uporabila tudi pri geografski analizi trga.

Slika 16: Pokritost gospodinjstev z optičnim širokopasovnim omrežjem po naseljih

Vir: AKOS, marec 2017

Iz zgornje slike je razvidno, da optična omrežja operaterjev, med katerimi sta največja T-2 in Telekom Slovenije, ne omogočajo primerljive pokritosti z bakrenim omrežjem. Operaterji gradijo optična omrežja predvsem v naseljih, kjer je tovrstna gradnja zaradi večjega števila potencialnih končnih uporabnikov ekonomsko upravičena. Optično omrežje je tako prisotno le v 39,1% vseh slovenskih naselij, pri čemer pa pokritost gospodinjstev z optičnim omrežjem na nivoju države znaša 36,8%. Podatki vključujejo tudi odprta optična širokopasovna omrežja (OŠO), ki pokrivajo 4,8% gospodinjstev in obsegajo zajeten del pokritosti ozemlja z optično dostopovno infrastrukturo, kar je prikazano v nadaljevanju analize.

Pokritost z optičnim omrežjem se bo v prihodnje še povečevala tako na račun Telekoma Slovenije, ki postopno nadgrajuje obstoječe bakreno omrežje, kot tudi na račun novogradenj s strani drugih operaterjev.

6.1.3.2.3 Cenovni vidik zamenljivosti

Agencija je primerjala veleprodajne cene širokopasovnega dostopa preko bakrenega in optičnega omrežja, ter na podlagi podatkov iz vzorčne ponudbe za širokopasovni dostop (BRO)²⁵ Telekoma Slovenije ugotovila, da za regionalni dostop na bakrenem omrežju znaša znesek mesečne zakupnine za samostojni širokopasovni dostop do interneta s hitrostjo 20 Mbit/s 15,52 EUR, medtem ko znesek na optičnem omrežju znaša 19,29 EUR. Navedeni ceni sta oblikovani na podlagi metode maloprodajna cena minus, ki jo je Agencija naložila družbi v okviru spremembe ukrepa na upoštevem trgu 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

Nadaljnja primerjava cen maloprodajnih storitev zagotovljenih preko bakrenega omrežja in storitev zagotovljenih preko optičnega omrežja je pokazala njihovo zamenljivost, saj so cene na maloprodajnem trgu enake, pri dostopu preko optičnega omrežja pa velikokrat celo nižje. Agencija je na podlagi odgovorov, ki jih je pridobila pri posvetovanju z operaterji v okviru metodologij o prihodnji regulaciji, ugotovila, da bi bili operaterji v primeru povišanja cene za dostop z bitnim tokom pripravljeni preiti iz bakrenega na dostop prek optičnega omrežja, kjer je to geografsko izvedljivo. Istočasno operaterji navajajo, da se za omogočanje storitev preko bakrenega in optičnega dostopa običajno uporablja enak koncept tehnične rešitve, kar omogoča lažji prehod med obema oblikama dostopa.

Optično omrežje tako dejansko predstavlja zamenjavo za bakreno omrežje. Strategija Telekoma Slovenije je v komercialnem smislu postopna zamenjava bakrenih zank z optičnimi, zaradi česar je njeno kombinirano optično-bakreno omrežje na istem upoštevem trgu, saj zgolj zaradi postopne zamenjave tehnološke platforme znotraj enotnega omrežja tudi ni mogoče govoriti o ločenem upoštevem trgu za optično omrežje Telekoma Slovenije. Prav tako je na istem upoštevem trgu tudi optično omrežje T-2 in drugih operaterjev, ki sicer ne omogoča primerljive pokritosti na nivoju celotne države, da bi lahko govorili o alternativnih produktih dostopa z bitnim tokom Telekoma Slovenije, kljub temu pa lahko predstavljajo ustrezno alternativo na posameznih geografskih območjih. Ne glede na navedeno je Agencija v nadaljevanju opravila še natančnejšo analizo potreb po morebitni geografski segmentaciji upoštevne trga.

Uporabniki na medoperaterskem trgu so drugi operaterji in maloprodajna enota operaterja, ki uporablja storitve dostopa svojega lastnega veleprodajnega dela (self supply). Drugi operaterji povprašujejo po dostopu do omrežne infrastrukture, kjer nimajo zgrajenega svojega lastnega omrežja na fiksni lokaciji ali ker le-to ni zgrajeno v obsegu, ki bi omogočal konkuriranje na trgu ter lahko le preko zakupa infrastrukture drugega operaterja ponujajo svoje storitve na maloprodajnem trgu. Pomemben del za vstopajoče operaterje pri tem še vedno predstavlja širokopasovni dostop z bitnim tokom, ki omogoča ponujanje maloprodajnih storitev tudi na območjih, kjer sicer gradnja več vzporednih dostopovnih omrežij ni ekonomsko upravičena.

6.1.3.2.4 Poslovni modeli

V Sloveniji je v času opravljanja analize na maloprodajnem trgu širokopasovni dostop prek optičnih vlaken ponujalo 29 operaterjev, vendar pa med njimi po tržnem deležu izstopata T-2 in Telekom Slovenije, ki gradita svoji lastni optični dostopovni omrežji. T-2 kot drugi operater gradi lastno optično omrežje, ki ga dopolnjuje s ponudbo, ki temelji na reguliranih produktih Telekoma Slovenije, ima na maloprodajnem trgu širokopasovnega dostopa preko optičnega omrežja 46,1% tržni delež. Pri tem pa

²⁵ <http://www.telekom.si/operaterji/vzorcne-ponudbe/bro-sirokopasovni-dostop>, z veljavnostjo od 1.12.2016

ima Telekom Slovenije, ki z optičnimi vlakni nadgrajuje svoje obstoječe bakreno omrežje, 34,4% tržni delež in ima v zadnjih obdobjih trend rasti.

Telekomu Slovenije je bila na podlagi predhodno izdane regulatorne odločbe na upoštevem trgu 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« kot operaterju s pomembno tržno močjo, naložena obveznost zagotavljanja veleprodajnega širokopasovnega dostopa z bitnim tokom tudi preko optičnega omrežja za območje celotne Slovenije. Drugi operaterji, ki prav tako delujejo na maloprodajnem trgu, veleprodajnih produktov na optičnem omrežju neodvisnim ponudnikom širokopasovnih storitev ne ponujajo.

Pri tem Agencija na podlagi napisanega ugotavlja, da dostop preko optičnega omrežja v primerjavi z dostopom prek bakrenega omrežja omogoča boljše tehnične zmogljivosti in posledično tudi kakovostnejše storitve, kar pomeni, da je dostop prek optičnega omrežja substitut za dostop preko bakrenega omrežja, medtem ko obratno to ne velja.

Agencija bo glede na hiter razvoj optičnih omrežij in visokih investicij, ki so s tem povezane, še naprej aktivno spremljala dogajanje na trgu in v primeru, da bo pri tem ugotovila bistvene spremembe stanja na trgu, tudi predhodno opravila ponovno analizo predmetnega upoštevnega trga.

Agencija na podlagi obravnavanih kriterijev zaključuje, da širokopasovni dostop z bitnim tokom preko optičnega omrežja predstavlja substitut dostopu z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in je tako del upoštevnega trga.

6.1.3.3 Zamenljivost med dostopom z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in dostopom, ki temelji na veleprodajnih produktih za lokalni dostop

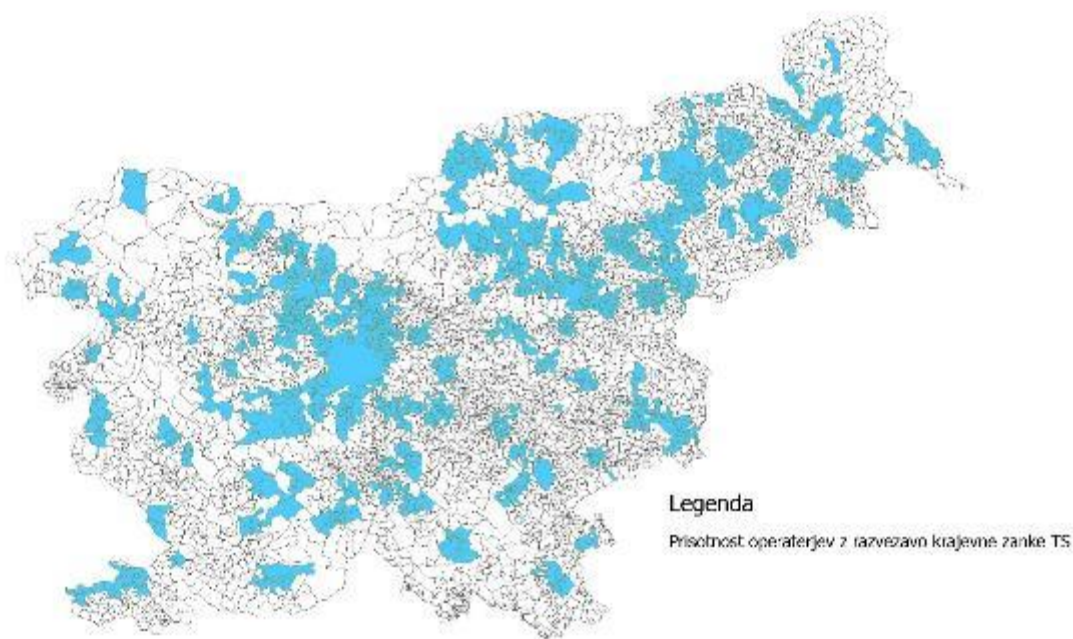
6.1.3.3.1 Tehnološki vidik ponudbe glede na različnost infrastrukture

Operaterji, ki ponujajo storitve prek razvezane krajevne zanke Telekoma Slovenije, bi lahko na veleprodajnem trgu vstopajočim operaterjem ponudili dostop z bitnim tokom ter slednjim tako preko razvezanih bakrenih oziroma optičnih zank zagotovili širokopasovno povezavo do končnih uporabnikov. Glede na to, da operaterji uporabljajo razvezane krajevne zanke Telekoma Slovenije, ki je istočasno tudi edini ponudnik dostopa z bitnim tokom na veleprodajnem trgu, gre v obeh primerih za isto infrastrukturo, tako da bi bil dostop z bitnim tokom v obeh primerih ekvivalenten in bi s strani vstopajočega operaterja predstavljal substitut.

6.1.3.3.2 Razširjenost omrežij in dostopnost do končnih uporabnikov

Operaterji se odločajo za razvezavo krajevne zanke Telekoma Slovenije predvsem tam, kjer je taka razvezava ekonomsko upravičena, zato razvezane krajevne zanke ostalih operaterjev ne morejo zagotoviti geografske pokritosti primerljive s pokritostjo, ki jo omogoča celotno omrežje Telekoma Slovenije. T-2 poleg tega, da dostopa do razvezanih krajevnih zank Telekoma Slovenije na gosteje poseljenih območjih gradi tudi svoje lastno optično omrežje, vendar pa kljub temu, da bi ostalim operaterjem ponudil dostop z bitnim tokom, slednjim še vedno ne bi mogel zagotoviti geografske pokritosti, ekvivalentne s pokritostjo, ki jo omogoča Telekom Slovenije s svojim optičnim in bakrenim omrežjem. Agencija je pri ugotavljanju tega kazalnika upoštevala naselja kot primerno administrativno enoto na območju Republike Slovenije, ki jo je kasneje uporabila tudi pri geografski segmentaciji trga.

Slika 17: Prisotnost operaterjev z razvezano krajevno zanko Telekoma Slovenije po naseljih

Vir: AKOS, december 2016

Iz zgornje slike je razvidno, da so operaterji, ki se odločajo za razvezavo krajevne zanke Telekoma Slovenije, prisotni v 25% vseh slovenskih naselij. Več operaterjev hkrati je prisotnih predvsem v naseljih, kjer je ponujanje storitev prek razvezave krajevne zanke zaradi velikega števila potencialnih končnih uporabnikov za operaterja ekonomsko upravičeno. Poleg tega je potrebno poudariti tudi to, da penetracija navedenih operaterjev v povprečju znaša 11,5% in v nobenem naselju ne presega 46%. Glede na povedano ti operaterji ne bi mogli ponuditi dostopa z bitnim tokom, ki bi na ravni države omogočil operaterjem, ki uporabljajo bitni tok Telekoma Slovenije, prehod na njihove storitve. Namreč, ob prehodu na omrežja z bistveno nižjo penetracijo bi operaterji, ki ponujajo storitve prek dostopa z bitnim tokom utrpeli bistveno višji odstotek izgube uporabnikov in s tem prihodkov, kot pa bi znašal dvig cen Telekoma Slovenije v višini od 5% do 10%. Operaterji, ki se odločajo za razvezavo krajevne zanke Telekoma Slovenije, tudi ne načrtujejo ponudbe enotnega širokopasovnega produkta neodvisnim ponudnikom storitev širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom za območje, ki ga pokriva njihovo omrežje. Izjema je le T-2, ki je tako obliko medoperaterske ponudbe v preteklosti že napovedoval, vendar le tam, kjer ima zgrajeno lastno optično omrežje in obstajajo tehnične možnosti, kar pa še vedno ne bi predstavljalo alternative za vstopajoče operaterje, saj je pokritost ozemlja z optičnim omrežjem T-2 bistveno nižja kot pokritost, ki jo omogoča dostop preko bitnega toka Telekoma Slovenije, pri čemer je 53,3% priključkov vezanih na dostop do omrežja Telekoma Slovenije.

6.1.3.3 Cenovni vidik zamenljivosti

V času izvajanja analize na trgu ni obstajala ponudba za dostop z bitnim tokom s strani operaterjev, ki dostopajo do razvezanih krajevnih zank, ki bi omogočala storitev ekvivalentno storitvi dostopa z bitnim

tokom, kot jo ponuja Telekom Slovenije, zato Agencija cen na veleprodajni ravni na tem mestu ni mogla primerjati. Prav tako na trgu s strani vstopajočih operaterjev ni bilo opaznejšega povpraševanja po tovrstni obliki medoperaterske ponudbe.

6.1.3.3.4 Poslovni modeli

V Sloveniji so v času opravljanja analize trije operaterji T-2, A1 in Telemach, ponujali svoje storitve na maloprodajnem trgu preko razvezave krajevnih zank Telekoma Slovenije. Tam, kjer razvezava krajevne zanke ekonomsko ni upravičena, navedeni operaterji pri Telekomu Slovenije zakupujejo storitev dostopa z bitnim tokom. Ti operaterji povprašujejo po razvezanih krajevnih zankah na medoperaterskem trgu zgolj z namenom zagotavljanja storitev širokopasovnega dostopa lastnim končnim uporabnikom na maloprodajnem trgu. T-2 kljub gradnji lastnega optičnega omrežja zagotavlja kar 53,3% vseh širokopasovnih priključkov na maloprodajnem trgu preko zakupa infrastrukture Telekoma Slovenije.

Trenutno nobeden od navedenih operaterjev ne ponuja enotnega širokopasovnega produkta neodvisnim ponudnikom storitev širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom za območje cele Slovenije. Pri tem pa to še ne pomeni, da do tega v prihodnje ne more priti. Po podatkih s katerimi razpolaga Agencija Telekom Slovenije operaterjem ne preprečuje (prepoveduje) takšnega ravnanja.

Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da ponudba dostopa z bitnim tokom s strani operaterjev, ki dostopajo do razvezanih krajevnih zank, trenutno ne obstaja in v kolikor pa bi, pa lahko predstavlja substitut dostopa z bitnim tokom, ki ga zagotavlja Telekom Slovenije in je tako del istega upoštevne trga.

6.1.3.4 Odprta širokopasovna omrežja

Ministrstvo za gospodarstvo je v letih 2007 in 2010 objavilo dva javna razpisa za pridobitev sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) za gradnjo, upravljanje in vzdrževanje odprtega širokopasovnega omrežja (OŠO) v lokalni skupnosti. Predmet obeh javnih razpisov je bil sofinanciranje gradnje odprtih širokopasovnih omrežij v lokalnih skupnostih na območju belih lis, kjer s strani potencialnih investitorjev ni bilo izkazanega obstoja komercialnega interesa za gradnjo širokopasovnega omrežja. Na razpisih so lahko sodelovale lokalne skupnosti, ki so predhodno izbrale izvajalca gradnje, upravljanja in vzdrževanja odprtega širokopasovnega omrežja t.i. soinvestitorja. Namen javnih razpisov je bil spodbujanje gradnje širokopasovnih omrežij v manj razvitih regijah, še posebej na podeželskih območjih in povezovanje teh omrežij z nacionalnimi hrbtničnimi omrežji ter enakomernejša teritorialna razvitost omrežij in dostopnost storitev.

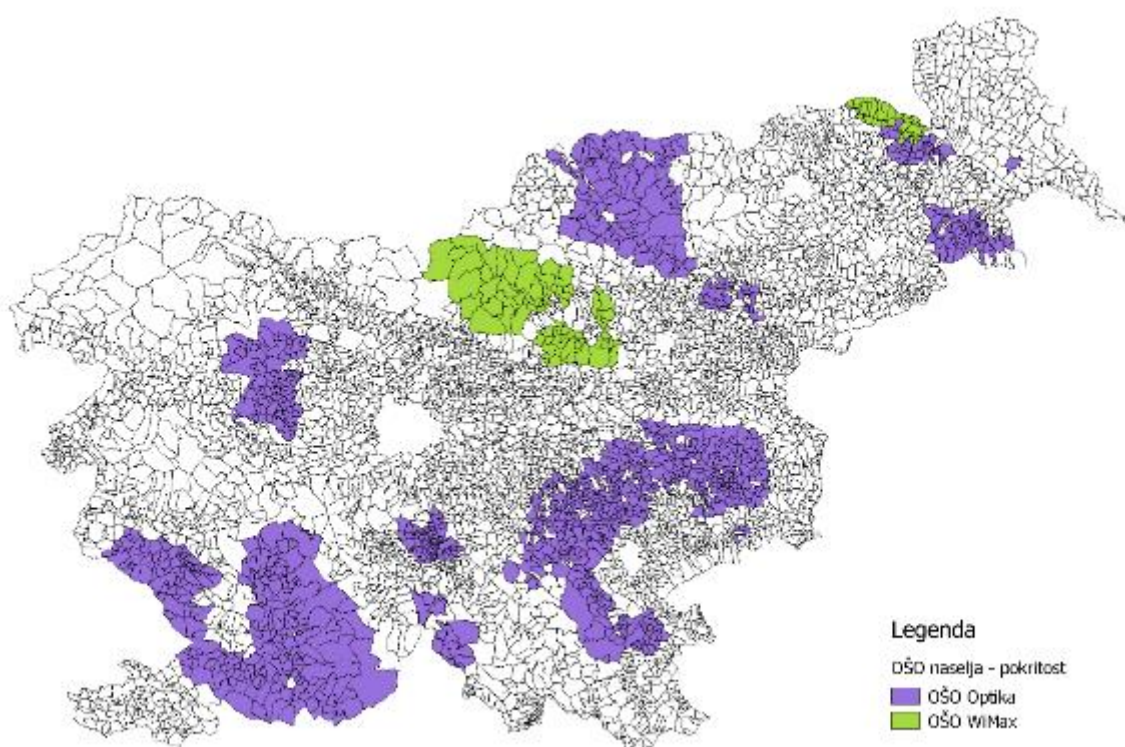
Odprta širokopasovna omrežja omogočajo veleprodajni dostop vsem operaterjem, ki želijo ponujati storitve končnim uporabnikom na maloprodajnem trgu, pod enakimi pogoji, s čimer je preprečeno monopolno ravnanje upravljavca omrežja. Poleg tega lahko upravljavec z lastnimi sredstvi zgrajen del omrežja upravlja z namenom ustvarjanja dobička, medtem ko mora z državnimi in evropskimi sredstvi zgrajen del omrežja upravljati neprofitno.

Lastništvo dela omrežja, ki je zgrajeno z zasebnimi sredstvi, je za obdobje vsaj 20 let (vendar ne več kot 30 let) zasebno. Po preteku tega obdobja pa mora za ta del omrežja zasebni partner prenesti svojo

lastninsko pravico na lokalno skupnost, potencialno pa so skladno z Zakonom o javno-zasebnem partnerstvu dopuščene tudi druge oblike javno-zasebnega partnerstva.²⁶

V sklopu prvega javnega razpisa za gradnjo OŠO 1 v letu 2007 so bili izbrani projekti v 20 občinah. Projekti so bili končani decembra 2010, pri tem pa je bil dostop do širokopasovnega omrežja omogočen 15.921 gospodinjstvom na belih lisah. Pri drugem javnem razpisu za gradnjo OŠO 2 iz leta 2010 so bili izbrani projekti v 23 občinah, pri tem pa je bil dostop do širokopasovnega omrežja omogočen dodatnim 13.497 gospodinjstvom na belih lisah. Zgrajena OŠO omrežja tako pokrivajo 4,8% vseh gospodinjstev in po pokritosti gospodinjstev tako niso primerljiva z bakrenim omrežjem Telekoma Slovenije.

Slika 18: Prisotnost odprtih širokopasovnih omrežij po naseljih

Vir: AKOS, marec 2017

Večina odprtih širokopasovnih omrežij (OŠO) je optičnih 93%, medtem ko je brezžičnih (WiMax) 7%. Glede na ugotovitve v poglavju o zamenljivosti storitev na maloprodajnem trgu so lahko zamenljiva z vidika dostopa le OŠO, ki so bila zgrajena z optično tehnologijo.

Operaterji imajo do OŠO omrežij že po definiciji odprt dostop pod enakimi pogoji, pri čemer pa je v okviru pogodbe o sofinanciranju gradnje odprtih širokopasovnih omrežij v lokalnih skupnostih na območjih belih lis o dodelitvi sredstev za gradnjo OŠO določena tudi cena oziroma metodologija njenega izračuna.

²⁶ Povzeto po: Načrtu razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020, dostopno na: http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/DID/Informacijska_druzba/NGN_2020.pdf

Glede na to, da so OŠO omrežja zgrajena na območjih, kjer ni bilo izkazanega tržnega interesa, so tako na teh območjih edina širše prisotna širokopasovna omrežja, ki so na voljo operaterjem za dostop do končnih uporabnikov.

Cilj obeh javnih razpisov je bil skladen s ciljem Operativnega programa krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013, torej zagotovitev dostopa do širokopasovnih povezav uporabnikom na celotnem ozemlju Slovenije. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je na podlagi potrjenega Partnerskega sporazuma med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014 – 2020, s katerima so opredeljene prednostne naložbe, v katere bo Republika Slovenija vlagala razvojna sredstva v obdobju do leta 2020, pripravilo strateški dokument Načrt razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020 (Načrt razvoja NGN 2020). Za izpolnitev finančne konstrukcije doseganja ciljev razvoja širokopasovne infrastrukture, pri kateri so poleg razpoložljivosti javnih sredstev zelo pomembni investicijski načrti operaterjev elektronskih komunikacij, je ministrstvo zaprosilo operaterje, da posredujejo:

- načrte investicijskih vlaganj v gradnjo širokopasovnih omrežij na področju celotne Slovenije in
- načrte o sodelovanju v projektih javno zasebnih partnerstev za gradnjo odprtih širokopasovnih omrežij na podeželskih področjih (na belih lisah).

Za določitev območij belih lis je bilo potrebno testiranje tržnega interesa za gradnjo ustrezne infrastrukture. Skladno z Načrtom razvoja NGN 2020 je pristojno ministrstvo (Ministrstvo za javno upravo) v maju 2016 objavilo prvi javni poziv za izkaz tržnega interesa za gradnjo širokopasovnih omrežij na področju Republike Slovenije. Javni poziv je bil namenjen vsem zainteresiranim operaterjem in lastnikom omrežij elektronskih komunikacij ter drugim investitorjem, da izkažejo:

- tržni interes za gradnjo širokopasovnih omrežij z omrežnimi priključnimi točkami pasovne širine vsaj 100 Mbit/s, v geografskem segmentu goste poseljenosti, za 216.892 gospodinjstev in
- tržni interes za gradnjo širokopasovnih omrežij z omrežnimi priključnimi točkami pasovne širine vsaj 30 Mbit/s, v geografskem segmentu redke poseljenosti, za 25.410 gospodinjstev.

Na podlagi podatkov o izkazanem tržnem interesu investitorjev je pristojno ministrstvo opravilo analizo, ki je pokazala, da je:

- v segmentu goste poseljenosti na belih lisah 4.204 gospodinjstev ter
- v segmentu redke poseljenosti na belih lisah 176 gospodinjstev.

Z vidika javnega interesa zagotovitve napredne širokopasovne infrastrukture za vsa gospodinjstva in skladno z Načrtom razvoja NGN 2020, v katerem je predviden premik meje med geografskima segmentoma goste in redke poseljenosti, je ministrstvo v pozivu za izkaz tržnega interesa v geografskem segmentu redke poseljenosti za 25.410 gospodinjstev, oktobra 2016, ponovilo oziroma izvedlo drugi krog testiranja tržnega interesa za gradnjo omrežnih priključnih točk, tokrat za hitrost vsaj 100 Mbit/s.

Prioritizacija gradnje širokopasovnih omrežij z zasebnimi in javnimi sredstvi se nadaljuje. Zasebni investitorji, ki so izkazali tržni interes, bodo predvidoma v roku 6 mesecev po končanem postopku izkazanega tržnega interesa s pristojnim ministrstvom podpisali dogovor o izvedbi tržnega interesa v naslednjih treh letih. Za sofinanciranje gradnje širokopasovnih omrežij naslednje generacije z javnimi sredstvi bosta objavljena dva javna razpisa ministrstva za bele lise, ki bodo ugotovljene v prvem in drugem krogu testiranja tržnega interesa.

Kljub temu bo Agencija spremljala razvoj in gradnjo tovrstnih omrežij tudi v prihodnje in v naslednji analizi ponovno ugotovljala stanje na predmetnem upoštevem trgu oziroma v primeru, da se bodo razmere na trgu kljub vsemu bistveno spremenile, predčasno opravila novo analizo trga.

Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da optična OŠO omrežja predstavljajo substitut dostopu z bitnim tokom preko bakrenega omrežja in so tako del upoštevnega trga.

6.1.4 Povzetek opredelitve veleprodajnega trga

Agencija na podlagi opravljene analize zamenljivosti storitev na veleprodajnem trgu ugotavlja, da osrednji dostop za izdelke za množični trg vključuje dostop z bitnim tokom prek bakrenega in optičnega omrežja.

6.2 Opredelitev geografskega trga

Po opredelitvi upoštevnega proizvodnega oziroma storitvenega trga je treba opredeliti geografski obseg trga, kar omogoči ustrežno oceno razmer učinkovite konkurence na njem.

Kot izhaja iz Smernic²⁷, ustrezni geografski trg obsega območje, na katerem so zadevna podjetja vključena v ponudbo in povpraševanje po zadevnih proizvodih in storitvah, na katerem so pogoji konkurence dovolj enotni in ki ga je moč razlikovati od sosednjih območij, ker so pogoji konkurence na teh območjih znatno drugačni.

Kot v nadaljevanju izhaja iz Smernic²⁸ se je geografski obseg ustreznega po tradiciji določal na podlagi dveh glavnih meril, in sicer:

- območje, ki ga pokriva omrežje in
- obstoj pravnih in drugih normativnih instrumentov.

Določitev geografskega trga je tako ena izmed dveh glavnih komponent definicije upoštevnega trga, primerne za predhodno urejanje trga. Prva, določitev trga proizvodov in storitev je opisana v prejšnjem poglavju tega dokumenta, druga, določitev geografskega trga pa je opisana v nadaljevanju.

6.2.1 Splošno o geografski segmentaciji trga

Geografska segmentacija v največji meri pomeni način analize, ki regulatorju omogoča, da se predhodna regulacija uveljavi predvsem na področjih, kjer je to nujno potrebno in se umakne s področij, ki predhodnega urejanja ne potrebujejo več, saj trg deluje pod pogoji učinkovite konkurence. Vendar pa je pri tem potrebna previdnost, saj se lahko preuranjen dvig regulacije izkaže kot neustrezen v povišanju cen, zmanjšanju kakovosti in inovacij ter drugih škodljivih posledicah za končne uporabnike. Po drugi strani pa ima lahko prestroga regulacija enake posledice, saj se s tem omejujejo inovativni komercialni dogovori med operaterji, ki se lahko izkažejo kot zelo koristni za končne uporabnike.

Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah kot osnovo za ocenitve tržne moči na posameznem področju Republike Slovenije oziroma za segmentiranje regulatornih ukrepov, navaja geografsko segmentacijo. Geografska segmentacija lahko poteka na različne načine, kjer je Agencija v prednosti glede na dejstvo, da je že predhodno vzpostavila sistem baz prostorskih podatkov, glede na

²⁷ 56 točka Smernic Smernic

²⁸ 59 točka Smernic.

katere je pričakovan rezultat geografske segmentacije veliko bolj realen kot v primeru, da tega ne bi imela.

Skladno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je potrebno z uporabo metode geografske segmentacije preveriti, ali so na vseh področjih Republike Slovenije enaki konkurenčni pogoji za nastopanje na trgu. Priporočilo namreč govori, da je potrebno preveriti ali se konkurenčni pogoji razlikujejo vsaj v tistih delih nacionalnega teritorija, kjer je prisotnih več infrastruktur in se na njih diferencira dele, s prisotnostjo več infrastrukture (večinoma urbana središča) od tistih, kjer je prisotna zgolj ena infrastruktura in je operater s pomembno tržno močjo en sam.

Regulatorni organi so v večini evropskih držav tradicionalno opredeljevali nacionalna geografska področja, ko so definirali geografski obseg telekomunikacijskih trgov. Povečanje števila, pokritosti in tržnih deležev alternativnih omrežij ali operaterjev je rezultiralo v razlikah v konkurenčnih pogojih med geografskimi področji. Ofcom je bil prvi regulatorni organ v Evropski Uniji, ki je definiral pod-trge na veleprodajnem širokopasovnem dostopu in ugotovil, da prvotni operater nima prevladujočega tržnega deleža v enem izmed definiranih lokalnih trgov. Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah kot osnova za preverjanje tržne moči na območju Republike Slovenije oziroma za segmentiranje regulatornih ukrepov navaja možnost uporabe geografske segmentacije. Po opredelitvi upoštevne proizvodnega oziroma storitvenega trga je potrebno opredeliti geografski obseg trga, na katerem lahko regulatorni organ oceni učinkovitost konkurenčnih razmer.

Agencija v nadaljevanju dokumenta predstavlja pomen geografske segmentacije pri analizi upoštevne trga, geo-podatkovni sistem, ki je bil vzpostavljen v letu 2015, tehnične možnosti in uporabljene kriterije pri izbiri ustrezne geografske enote in izvedbi geografske segmentacije upoštevne trgov in uporabljene kriterije pri ocenjevanju homogenosti pogojev znotraj posameznih enot. Na koncu tega poglavja so poleg analize podatkov za geografsko segmentacijo predstavljeni tudi razlika med geografsko segmentacijo trgov in diferenciacijo ukrepov in ključne ugotovitve diferenciacije ukrepov. Poglavje se zaključuje z definicijo upoštevne geografskega trga.

6.2.2 Pomen in potek geografske segmentacije

Pri postopkih vsakokratnih tržnih analiz in ocenjevanju morebitnega obstoja znatne tržne moči, mora Agencija trg tudi dodatno opredeliti s produktnege in geografskega vidika. Pristojnost za to, ji daje ZEKom-1, ki je v slovenski pravni red implementiral zakonodajo Evropske unije, ki sestavlja regulativni okvir držav članic.

Prvi odstavek 99. člena ZEKom-1 med drugim določa, da mora Agencija določiti geografski trg v skladu z načeli konkurenčnega prava in ob doslednem upoštevanju vsakokratnega Priporočila o upoštevne trgov in Smernic, obenem pa mora upoštevati tudi vse specifikke trga zadevne države.

Ob začetkih regulacije upoštevne trgov elektronskih komunikacij v Evropski Uniji, so bili ti navadno opredeljeni nacionalno, torej so njihove meje določale državne meje posamezne države članice, zdaj pa se geografske opredelitve upoštevne trgov razlikujejo in tako poznamo lokalne, regionalne, nacionalne ali celo geografsko opredeljene upoštevne trge, ki presegajo meje posamezne države²⁹.

²⁹ Po navedbah 15(4) člena Okvirne direktive lahko Komisija, po posvetovanju z nacionalnimi regulatornimi organi in upoštevanju mnenja Organa evropskih regulatorjev elektronskih komunikacij (BEREC), sprejme odločbo o določitvi transnacionalnega trga.

Pomen geografske segmentacije in opredelitve pod-trgov s trendom tehnološkega razvoja narašča. Razloge za to gre iskati predvsem v razvoju poslovanja drugih ponudnikov storitev elektronskih komunikacij po liberalizaciji trga telekomunikacij. Prav drugi ponudniki izvajajo konkurenčni pritisk na prvotnega operaterja, ter mu konkurirajo bodisi z razvojem svojih kabelskih, optičnih ali brezžičnih omrežij bodisi z najemom in razvezavo njegovega bakrenega ali optičnega omrežja, preko katerega tudi ponujajo storitve končnim uporabnikom. Alternativna omrežja in ponudba storitev se najpogostejše razvija v gosteje poseljenih predelih države, kjer je tudi povpraševanje po storitvah strnjeno, prav tako pa so investicijski stroški izgradnje posamezne omrežne priključne točke nižji in prav omenjeno jim omogoča boljše doseganje ekonomije obsega. Določena alternativna omrežja se lahko razvijajo lokalno ali regijsko, kamor sodijo na primer omrežja manjših lokalnih kabelskih operaterjev ali omrežja, ki so zgrajena v javno-zasebnem partnerstvu s sredstvi državne pomoči. Vsem naštetim dejavnikom je skupno, da izvajajo konkurenčni pritisk na ponudbo prvotnega operaterja, kar ga sili v izboljšave ter tržno usmerjeno delovanje na trgu. Število ponudnikov, njihova velikost, tržni delež in tudi sama ponudba se tako v osnovi razlikuje glede na posamezna področja po državi, saj je na določenih področjih strnjene več ponudbe, kot na ostalih in posledično ta delujejo konkurenčnejše, kar se za končne uporabnike kaže predvsem v širši izbiri ponudbe ter dostopom do inovativno naprednejših tehnologij.

V postopkih predhodne (ex ante) regulacije, torej v postopku vnaprejšnjega določanja pravil delovanja deležnikov na trgu, se predhodne analize konkurenčnih pogojev in delovanja trga izvede v prvi fazi postopka – definicija upoštevne trga. Na podlagi ugotovitev se nato upoštevni trg opredeli nacionalno, v primeru zadostno homogenih pogojev na področju celotnega teritorija države, ali pa se trg segmentira na manjše enote oz. pod-trge, v primeru da se pogoji delovanja trga po posameznih področjih države bistveno razlikujejo med seboj.

Po Smernicah geografska segmentacija upoštevne trgov sledi podrobni produktni opredelitvi trga, s čemer je mogoče oceniti razmere učinkovite konkurence na njih. To je tudi pogoj za nadaljnje ocenjevanje morebitnega obstoja operaterjev z znatno tržno močjo ter uvedbo, spremembo, ohranitev ali odstranitev s tem povezanih obveznosti za konkurenčno delovanje trgov. Ustrezna geografska segmentacija ima številne pozitivne učinke, ki posredno prinašajo koristi tudi za končne uporabnike. V določeni meri namreč stimulira vlaganje operaterjev v sodobno infrastrukturo, kar potencialno vpliva na dvig kakovosti storitev ter potencialno večjo izbiro na strani ponudbe za končne uporabnike. Ravno nasprotno bi neustrezno pripravljena geografska segmentacija načeloma vodila v neustrezno regulacijo in neustrezne ukrepe, negativno bi vplivala na tržno strukturo zadevnega področja, saj bi se razlike med deležniki na trgu potencialno lahko še celo zvišale, kar bi se lahko na maloprodajnem trgu odrazilo s cenovno diferenciacijo maloprodajnih cen na nacionalnem področju ali okrnjeno izbiro na strani ponudbe na posameznih geografskih trgih znotraj teritorialnega območja države. Agencija mora pri ustrezni segmentaciji preprečiti nastanek napak segmentacije tipa 1 in 2. Napake tipa 1 označujejo geografska področja znotraj države, ki so izvzeta iz regulacije, torej so deregulirana, zaradi neustrezno razvite konkurence, pa bi bilo pravzaprav potrebno tovrstna področja lažje ali celo strožje regulirati ter deležnim operaterjem na tem področju naložiti ukrepe, ki stimulirajo konkurenčno delovanje trga. Napake tipa 2 označujejo področja, ki so lažje ali celo strožje regulirana, ker pa na teh delih trg deluje konkurenčno, bi bilo le ta ustrezneje izvzeti iz regulacije, torej jih deregulirati.

Ustrezni geografski trg, glede na uveljavljeno sodno prakso torej obsega območje, na katerem so zadevna podjetja vključena v povpraševanje in ponudbo po zadevnih proizvodih in storitvah, na katerem so pogoji konkurence dovolj enotni in ki ga je moč razlikovati od sosednih območij, v katerih se pogoji konkurence bistveno razlikujejo. Pri opredelitvi trga ni nujno potrebno, da so konkurenčne razmere med gospodarskimi subjekti in ponudniki storitev popolnoma homogene. Zadostuje, da so si podobne ali zadostno homogene, kar jih razlikuje od sosednih, heterogenih območij.

Pri ocenjevanju zadostne stopnje homogenosti pogojev konkurence v posameznih območjih ter sledeči določitvi meja geografskih trgov, se kot pri produktni opredelitvi upoštevni trgov preverja morebiten obstoj konkurenčnih ovir, kot je presoja substitucije tako na strani povpraševanja kot ponudbe.

V nadaljevanju poglavja je predstavljen geo-podatkovni sistem Agencije za zbiranje in analize podatkov z namenom pridobitve celotne slike telekomunikacijske infrastrukture v Republiki Sloveniji, s katerim je Agencija opravila vsa preverjanja tržnih razmer na področju celotne države za določitev ustreznega geografskega trga.

6.2.3 Geo-podatkovni sistem Agencije

Agencija je v letu 2015 pričela z vzpostavitvijo geo-podatkovnega sistema za zbiranje in analize podatkov, z namenom pridobitve celotne slike telekomunikacijske infrastrukture v Republiki Sloveniji. V ta namen je združila nekatere javno dostopne baze in jih dopolnila z dodatnimi podatki, ki so jih Agenciji posredovali operaterji elektronskih komunikacij. Dodatno je Agencija od operaterjev elektronskih komunikacij, skladno z 201. členom ZEKom-1, zbrala tudi podatke iz aplikacijskih sistemov za zaračunavanje maloprodajnih in veleprodajnih produktov ter storitev širokopasovnega dostopa.

Ključne javno dostopne baze in tudi podatki, ki jih je pridobila Agencija iz njih, so na kratko predstavljeni v nadaljevanju.

- Evidenca omrežnih priključnih točk (OPT)

Podatki o omrežnih priključnih točkah so zbrani na podlagi Splošnega akta o vpisovanju, zbiranju in dostopu do podatkov o omrežnih priključnih točkah iz evidence infrastrukturnih omrežij in objektov (Ur.l.RS, št. 107/13). V tem splošnem aktu so določeni podatki o omrežni priključni točki na fiksni lokaciji, ki jih morajo lastniki javnega komunikacijskega omrežja in pripadajoče infrastrukture, v skladu z drugim odstavkom 14. člena ZEKom-1 poročati neposredno organu, pristojnemu za geodetske zadeve - torej Geodetski upravi RS (GURS). Lastniki javnega komunikacijskega omrežja in pripadajoče infrastrukture morajo v skladu s priložo splošnega akta poročati attribute, ki se nanašajo na podatke o zmogljivosti OPT.

- Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture (ZK GJI)

Zbirni kataster GJI predstavlja temeljno nepremičninsko evidenco v Sloveniji, v kateri se evidentirajo objekti gospodarske javne infrastrukture. Osnovni namen zbirnega katastra je prikaz zasedenosti prostora z objekti gospodarske javne infrastrukture, ki omogoča bolj smotrno urejanje prostora in varnejše izvajanje posegov v prostor.

Evidentiranje objektov komunikacijskega omrežja podrobneje ureja Pravilnik o katastru komunikacijskega omrežja in pripadajoče infrastrukture³⁰. 14. člen ZEKom-1 v prvem odstavku določa, da mora lastnik ali lastnica komunikacijskega omrežja in pripadajoče infrastrukture iz drugega odstavka 9. člena ZEKom-1 sporočiti podatke o vrstah in legi omrežij ter objektov, kolikor so ti del pripadajoče infrastrukture, neposredno organu, pristojnemu za geodetske zadeve, za vpis v evidenco infrastrukturnih omrežij ter objektov v skladu s predpisom, ki ureja vpis v to evidenco.

- Register prostorskih enot (RPE)

³⁰ Uradni list RS, št. 55/15.

Osnova RPE je integrirana podatkovna baza z lokacijskimi in opisnimi podatki. V registru so evidentirane tudi vse hišne številke in se povezuje s katastrom stavb.

Vzdrževanje Registra prostorskih enot je sprotno in se izvaja po enotnih predpisanih postopkih. Pristojnosti za vzdrževanje registra so deljene med geodetske pisarne, območne geodetske uprave in glavni urad Geodetske uprave Republike Slovenije.

- Poslovni register Slovenije (AJPES)

AJPES je nacionalna institucija, ki uporabniku zagotavlja podatke in informacije za pregledno nacionalno in evropsko poslovno okolje in ki vodi, vzdržuje in upravlja Poslovni register Slovenije (PRS).

PRS je skladno z Zakonom o Poslovnem registru Slovenije osrednja javna baza podatkov o vseh poslovnih subjektih s sedežem na območju Republike Slovenije, ki opravljajo pridobitno ali nepridobitno dejavnost ter o njihovih podružnicah in drugih delih poslovnih subjektov. PRS vsebuje tudi podatke o podružnicah tujih poslovnih subjektov, ki opravljajo dejavnost na območju Republike Slovenije.

Agencija je iz PRS pridobila naslednje podatke: matična številka, popolno ime poslovnega subjekta, pravnoorganizacijska oblika, registrski (pristojni) organ in sedež poslovnega subjekta.

- Kataster stavb (KS)

Kataster stavb je temeljna evidenca podatkov o stavbah in se povezuje z zemljiškim katastrom in zemljiško knjigo. V katastru stavb se evidentirajo podatki o stavbah in delih stavb.

Agencija je tako pri vzpostavitvi geo-podatkovnega sistema za namen pridobitve celostne slike telekomunikacijske infrastrukture v Sloveniji pridobila tudi podatke iz katastra stavb, pri čemer je pridobila podatke o številki stavbe in dela stavbe.

- Centralni register prebivalstva (CRP)

Centralni register prebivalstva (CRP) je osrednja podatkovna baza z najosnovnejšimi podatki o prebivalstvu Slovenije. Upravlja ga Ministrstvo za notranje zadeve. V CRP-ju se podatki o prebivalstvu centralno zbirajo, obdelujejo, hranijo in uporabljajo z namenom spremljati stanje in gibanje prebivalstva.

Agencija je iz CRP pridobila podatke (dopolnjene s HSMID³¹) o številu gospodinjstev ter stalnim in začasnim prebivalstvom.

6.2.4 Tehnične možnosti geografske segmentacije upoštevnihi trgov

Agencija je v procesu pregledovanja možnosti izvedbe geografske segmentacije identificirala več različnih relevantnih geografskih enot, med katerimi so se nekatere v postopku preliminarnih analiz

³¹ Medresorski identifikator naslova dela stavbe

izkazale kot metodološko pomanjkljive oziroma neprimerne za razdelitev Slovenije na njenem celotnem področju. V nadaljevanju Agencija podaja opise geografskih enot in identificira najbolj primerno za geografsko segmentacijo.

6.2.4.1 Klasifikacija statističnih teritorialnih enot v Evropski uniji (NUTS)

Za namene zbiranja, evidentiranja, obdelovanja, analiziranja, posredovanja in izkazovanja statističnih podatkov po teritorialni razdelitvi Republike Slovenije, Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot dopolnjuje statistično klasifikacijo teritorialnih enot, kot jo določa Uredba 1059/2003/ES (ES)³² tako, da določa podrobnejše teritorialne ravni, ki nadalje razčlenjujejo raven NUTS 3.

NUTS je kratica za klasifikacijo statističnih teritorialnih enot v Evropski uniji, imenovano Nomenclature of Territorial Units for Statistics. Zagotavlja celovito teritorialno delitev držav za potrebe zagotavljanja regionalnih statistik v Evropski uniji. Klasifikacija NUTS je hierarhična in vsaka država članica je razdeljena v teritorialne enote na ravni NUTS 1, vsaka od teh je razdeljena v teritorialne enote na ravni NUTS 2, te pa so potem nadalje razdeljene v teritorialne enote na ravni NUTS 3.

Skladno s trenutno veljavno NUTS klasifikacijo, ki je v veljavi od 1. 1. 2015 dalje se zdajšnjih 28 držav članic Evropske unije na ravni NUTS 1 člani v 98 enot, na ravni NUTS 2 v 276 enot in na ravni NUTS 3 v 1.342 enot (npr. statistične regije).

6.2.4.2 Standardna klasifikacija teritorialnih enot (SKTE)

Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot za potrebe statistike ureja delitev teritorija Republike Slovenije na ravneh, nižjih od NUTS 3. Vse prostorske enote, navedene v prej omenjeni uredbi, vodi in vzdržuje Geodetska uprava RS v Registru prostorskih enot (RPE). SKTE je obvezen nacionalni standard, ki se uporablja pri evidentiranju, zbiranju, obdelovanju, analiziranju, posredovanju in izkazovanju podatkov o teritorialni razdelitvi Republike Slovenije.

SKTE do tretje ravni temelji na klasifikaciji NUTS, ki jo določa Uredba 1059/2003/ES, od četrte ravni naprej pa se za potrebe statistike teritorij Republike Slovenije razdeli na pet nižjih ravni.

Na območju Republike Slovenije torej v celoti pridejo v poštev naslednje geografske delitve:

- NUTS 2 (2 kohezijski regiji),
- NUTS 3 (12 statističnih regij),
- SKTE 4 (58 upravnih enot),
- SKTE 5 (212 občin),
- SKTE 6 (65 mestnih skupnosti, 983 krajevnih skupnosti in 180 vaških skupnosti),
- SKTE 7 (6036 naselij).

³² Uredba št. 1059/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS; »Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques«) (UL L št. 154 z dne 21. 6. 2003, str. 1, z vsemi spremembami)

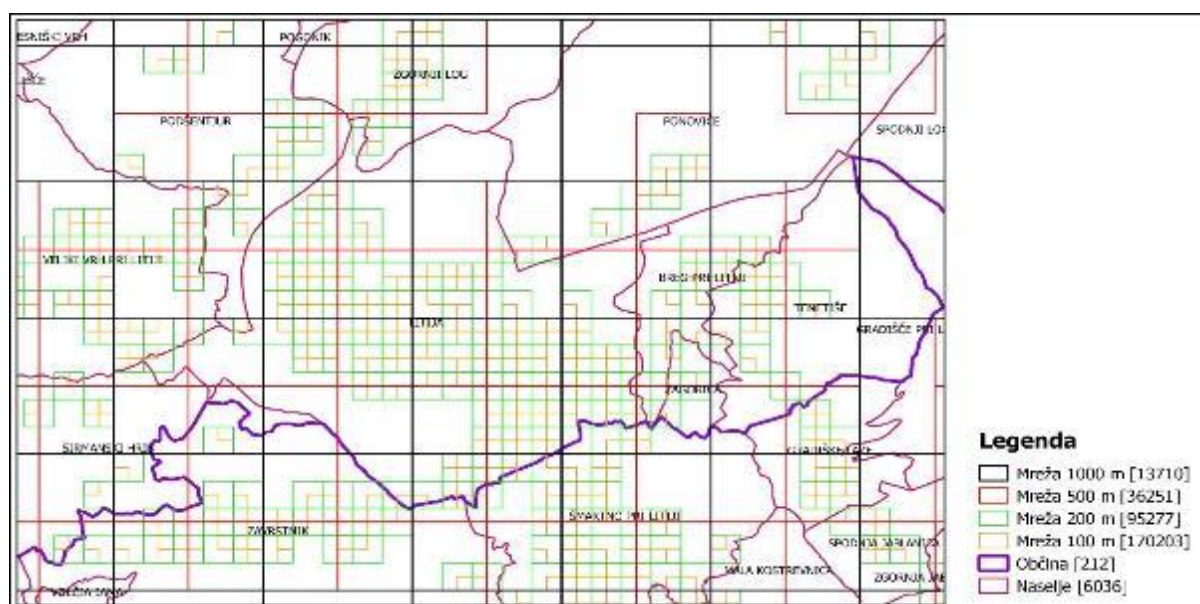
6.2.4.3 Geografska koordinatna mreža

Agencija je v okviru možnosti geografski enot za razdelitev Slovenije preizkusila tudi geografsko koordinatno mrežo kot enega izmed možnih analitičnih pristopov k diseminaciji statističnih podatkov. Geografska koordinatna mreža zajema pravokotno kvadratno mrežo, ki služi za posredno določitev lokacije v prostoru. Mreža je dvodimenzionalna in se v glavnem uporablja za namene analiz ali poročanja in za potrebe posrednega določanja lokacije v prostoru (georeferenciranja). Agencija je preverila možnost geografskega pristopa tudi z analitičnim pristopom mrežnih celic na velikostih strani: 100m, 200m, 500m in 1000m.

Agencija torej z lastnim sistemom za kartiranje podatkov lahko na mikro nivojih preverja dejansko stanje na trgu elektronskih komunikacij, pri čemer v najmanjšo enoto analize vključi poseljeno hišno številko oziroma hišno številko, na kateri je prijavljeno gospodinjstvo, stalni prebivalec ali poslovni subjekt.

Primerna velikost mrežnih celic je odvisna od njihovega namena uporabe. Mrežne celice večjih velikosti, npr. 1000 m, se lahko uporabljajo pri prikazih različnih stanj na nacionalni ravni (oziroma pri prikazih stanj na področjih z večjimi površinami), pri čemer bi z uporabo manjših mrežnih celic izgubili preglednost oz. željen namen prikaza. Manjše mrežne celice pa, kot je tudi navedeno v prejšnjem odstavku, omogočajo natančnejšo analizo dejanskega stanja na trgu, kot je na primer pokritost ali dostopnost do omrežja.

Slika 19: Zemljevid možnosti različnih geografskih enot

Vir: AKOS, GURS, avgust 2016

6.2.5 Uporabljeni kriteriji za izbiro ustrezne geografske enote

Postopek določitve meja geografskih trgov poteka s pregledom homogenosti pogojev konkurenčnosti delovanja upoštevne trga. Ti pa so lahko zadostno homogeni na celotnem področju države ali pa se razlikujejo med posameznimi področji manjšega obsega znotraj nacionalnega trga, slednje označujemo kot pod-trge.

V postopkih definicij upoštevni trgov ter opredeljevanju potencialnega obstoja operaterjev s pomembno tržno močjo BEREC v Skupnih stališčih³³ dodatno pojasnjuje kriterije za izbiro primernih geografskih enot, ki morajo izpolnjevati naslednje pogoje, in sicer:

- morajo biti medsebojno izključujoče in manjše od nacionalnega teritorija države,
- struktura omrežja in storitve vseh relevantnih operaterjev morajo biti mapirane v geografske enote,
- morajo imeti jasne in stabilne meje,
- morajo biti ustrezne velikosti, torej dovolj majhne, da se znotraj njih konkurenčni pogoji bistveno ne razlikujejo ter dovolj velike, da ne povzročajo dodatnih bremen, tako pri analizi, kot poročanju.

Regulatorni organi se običajno odločajo med dvema oblikama segmentacije geografskih pod-trgov in sicer:

- segmentacijo na podlagi političnih administrativnih enot ali
- segmentacijo na podlagi topologije omrežja prvotnega operaterja, ob upoštevanju pokritosti drugih operaterjev.

Pri odločanju za najbolj primerno obliko segmentacije, je za nacionalni regulatorni organ pomembno, da predvidi potencialne prihodnje spremembe, ki bi lahko imele vpliv na tržne analize in sicer: ali sprememba političnih mej v primeru opredelitve po prvem kriteriju ali pa sprememba topologije omrežja po drugem.

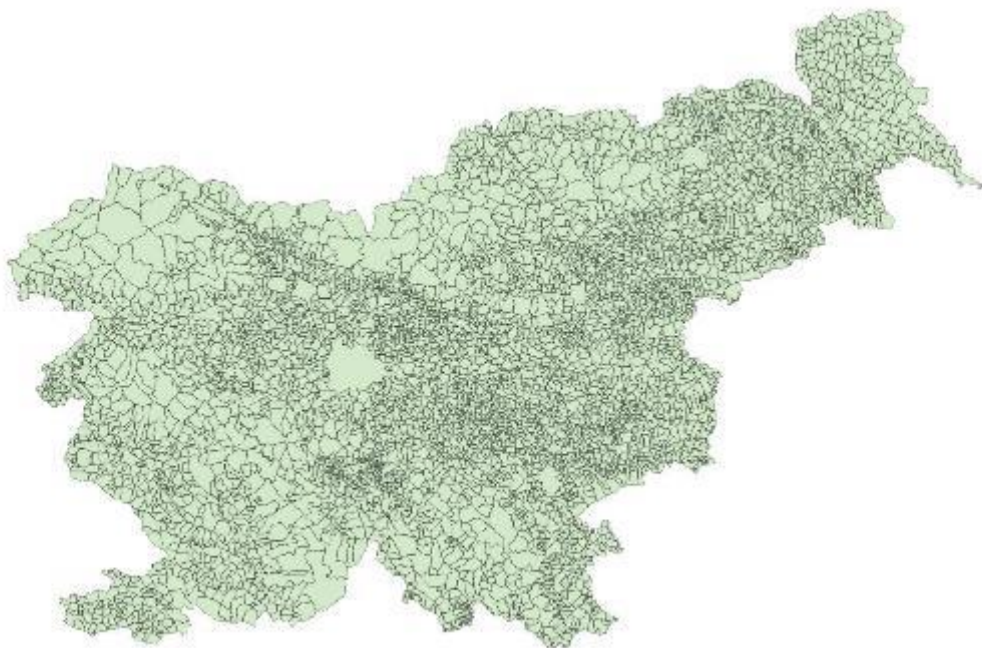
Geografska segmentacija Agenciji tako omogoča uvedbo določenih ukrepov na področjih, kjer je to potrebno za zagotovitev učinkovitega delovanja trga, prav tako pa ji omogoča, da deregulira oziroma umakne regulatorne ukrepe s področij, kjer trg že sam po sebi deluje učinkovito in je stopnja konkurenčnosti visoka. Z razvojem informacijsko komunikacijske tehnologije ter stalnim napredkom na področju novih tehnoloških rešitev so tudi tradicionalno razvita omrežja na posameznih področjih podvržena večjim konkurenčnim pritiskom, navadno je to na gosteje poseljenih območjih, kar se posledično odraža v različnih pogojih konkurence po enotah znotraj nacionalnega teritorija države in potrebi po geografski opredelitvi pod-trgov.

Agencija se je ob upoštevanju navedenega odločala za uporabo najprimernejše geografske enote. Pri tem je ugotovila, da bi lahko z uporabo enot v obliki mrežnih celic sicer lahko na mikro ravni izjemno zanesljivo določila homogenost pogojev znotraj teh enot, a meje teh niso dovolj jasno določene oziroma so težko določljive v naravi, saj niso del osnovnih prostorskih enot. Prav tako pa tudi velikost mrežnih celic ni ustrezna in bi tako za Agencijo kot tudi operaterje lahko uporaba velikega števila teh enot povzročala nejasnosti in dodatno breme pri opredelitvi območja. Agencija je preverjala tudi primernost uporabe večjih geografskih enot z jasno opredeljenimi mejami po standardni klasifikaciji teritorialnih enot, kamor sodijo v Republiki Sloveniji: kohezijski regiji, statistične regije, upravne enote, občine, mestne, krajevne in vaške skupnosti. Pri navedenih je Agencija ugotovila, da predvsem zaradi neenakomerno razpršene poselitve znotraj teh konkurenčni pogoji tako na strani povpraševanja kot tudi ponudbe niso zadostno homogeni, da bi jih to razlikovalo od sosednjih enot s heterogenimi pogoji. Agencija je preverjala tudi možnost uporabe naselja, kot primerno geografsko enoto. Ugotovila je, da so pogoji konkurenčnosti v naseljih zadostno homogeni, da je te geografske enote moč razlikovati med seboj, meje so jasne, se ne prekrivajo, prav tako pa ne obstaja velika verjetnost, da bi se v prihodnje politične meje naselij bistveno spremenile. Geografska enota naselje Agenciji omogoča tudi učinkovito mapiranje infrastrukture in storitev, pri čemer so možnosti statističnih napak nizke.

³³ BEREC common position on geographical aspects of market analysis (definition and remedies)

Agencija je torej v postopku preliminarnih analiz, z namenom najučinkovitejše definicije razmer in z vidika prikaza najbolj realne slike dejanskih razmer na trgu, preverila možnosti uporabe različnih geografskih enot in se tako odločila, da je najprimernejša geografska enota v Republiki Sloveniji **naselje**, saj ta izpolnjuje vse potrebne pogoje pri izbiri primerne geografske enote. V Republiki Sloveniji je 6.036 naselij, kot prikazuje spodnja slika.

Slika 20: Prikaz naselij v Republiki Sloveniji

Vir: AKOS, avgust 2016

Agencija je dostopnost do omrežja, prisotnost maloprodajnih priključkov in še nekatere dele analize v naseljih preverjala z uporabo mrežnih celic, ki so mapirana v ta naselja, več o tem je napisanega tudi v nadaljevanju tega poglavja. Administrativna enota naselje se je tako v procesu preliminarnih analiz tudi v primeru združevanja manjših enot v večje izkazala kot najprimernejša geografska enota, saj je tudi glede na mrežne celice v velikosti 200m najbližja geografska enota glede na razdelitev Slovenije po Uredbi o standardni klasifikaciji teritorialnih enot za potrebe statistike ter hkrati najbolj določljiva (v primerjavi s prostorskih okolišem).

Agencija je v predhodni analizi št. 38241-6/2010/22, z novembra 2010 na upoštevem trgu 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« geografsko analizirala stanje na trgu na nivoju večjih geografskih enot - občin. Zato je Agencija dodatno opravila tudi primerjavo uporabe geografskih enot v velikosti naselja in občine.

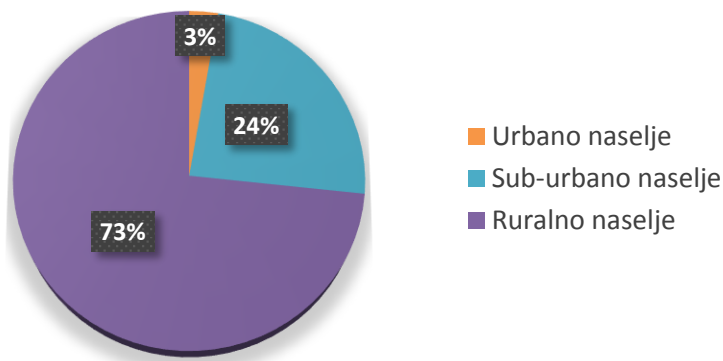
Kot je navedeno že zgoraj se z uporabo enot manjših površin namreč minimizira možnost metodoloških napak v primerjavi z delitvijo po višjih enotah npr. regij, občin, ipd. Pri omenjenih delitvah bi zaradi raznolikosti in prevelikih velikostih posameznih enot posledično prihajalo do razlik v ponudbenem delu ter infrastrukturni razvitosti znotraj njih, kot rezultat analize pa bi Agencija lahko dobila posamezne enote z nehomogenimi pogoji konkurenčnosti znotraj le teh. Območje Republike Slovenije je primer neenakomerne razpršene poselitve, saj obstaja 73% ruralnih naselij glede na gostoto prebivalstva³⁴,

³⁴ Klasifikacija naselij glede na gostoto prebivalstva (eno naselje je ena enota):

- urbano naselje: gostota prebivalstva nad 500 preb./km²,
- sub-urbano naselje: od 100 do 499 preb./km²,

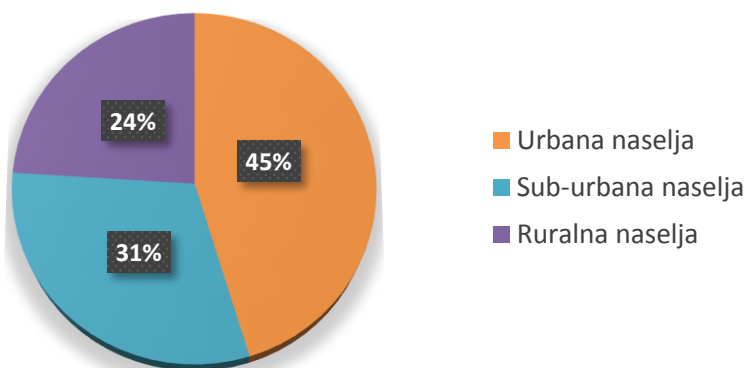
medtem ko je urbanih naselij le 3% (suburbanih naselij je 24%). V kolikor preverjamo še tipe naselij po deležu prebivalstva pa lahko vidimo, da je večina prebivalstva koncentrirana v urbanih naseljih (45%), medtem ko je ruralnih tipov naselij glede na delež prebivalstva le 24%.

Slika 21: Tip naselij po gostoti prebivalstva

Vir: AKOS, februar 2017

Slika 22: Tip naselij po deležu prebivalstva

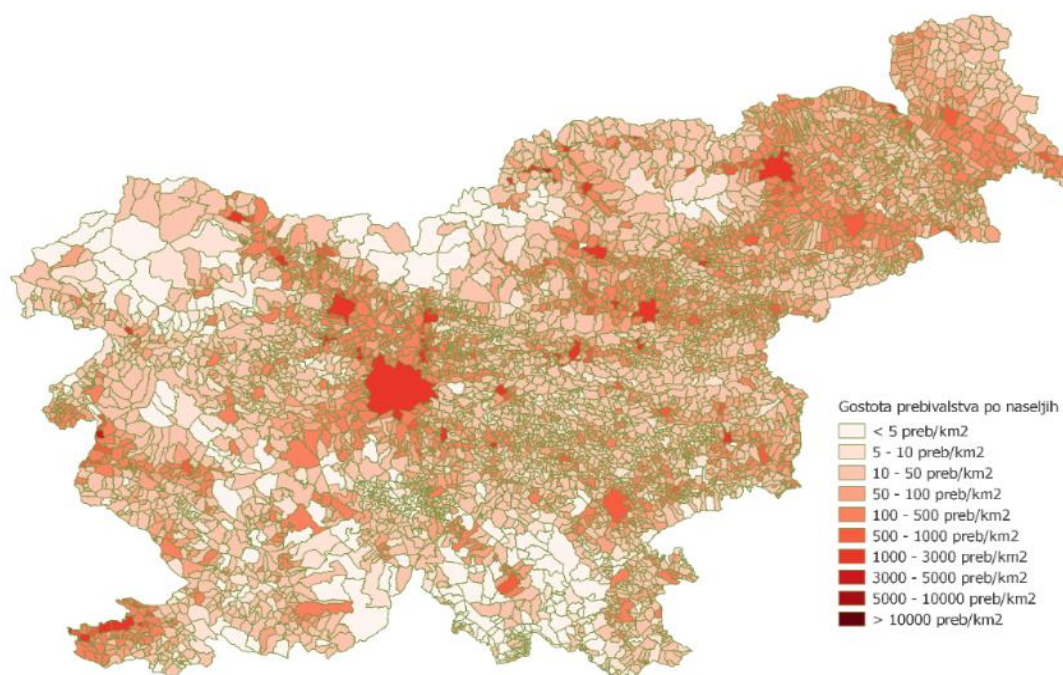

Vir: AKOS, februar 2017

Prikazi gostote poseljenosti in števila prijavljenih gospodinjstev po naseljih v nadaljevanju podrobneje prikazujejo razpršeno poseljenost v Republiki Sloveniji.

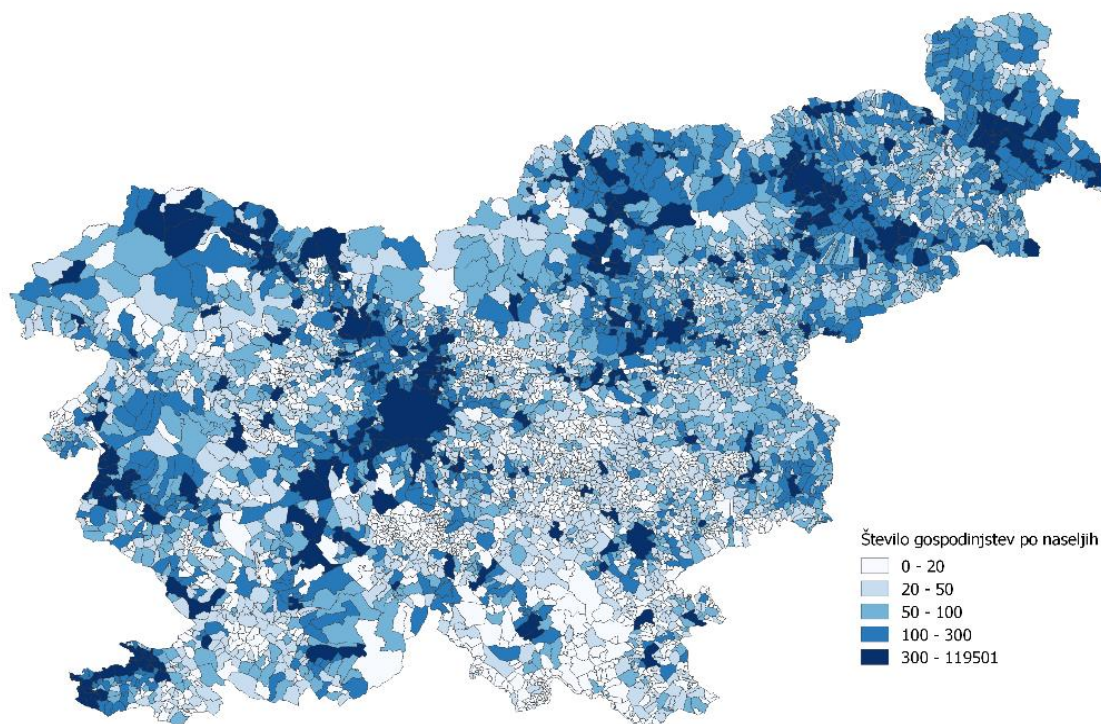
- ruralno naselje: manj kot 100 preb./km².

Slika 23: Grafični prikaz gostote prebivalstva po naseljih

Vir: AKOS, februar 2017

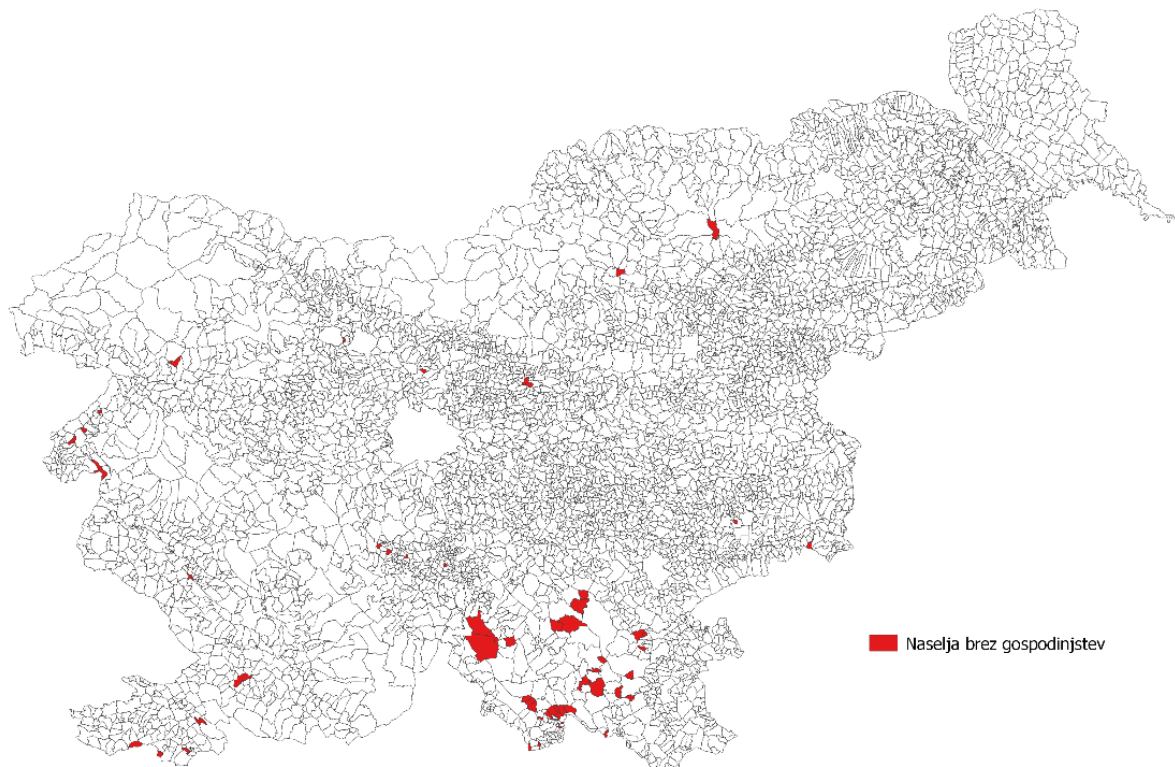
Slika 24: Grafični prikaz števila prijavljenih gospodinjstev po naseljih

Vir: AKOS, februar 2017

Prav tako je potrebno dodatno omeniti, da izmed 6.036 naselij obstaja tudi nekaj takih, kjer ni prijavljenega nobenega gospodinjstva, kar prikazuje spodnja slika.

Slika 25: Grafični prikaz naselij brez prijavljenega gospodinjstva v Republiki Sloveniji

Vir: AKOS, februar 2017

Primerjava uporabe geografskih enot različnih velikosti, občine in naselja, na primeru posamezne občine je nazorno prikazana v nadaljevanju.

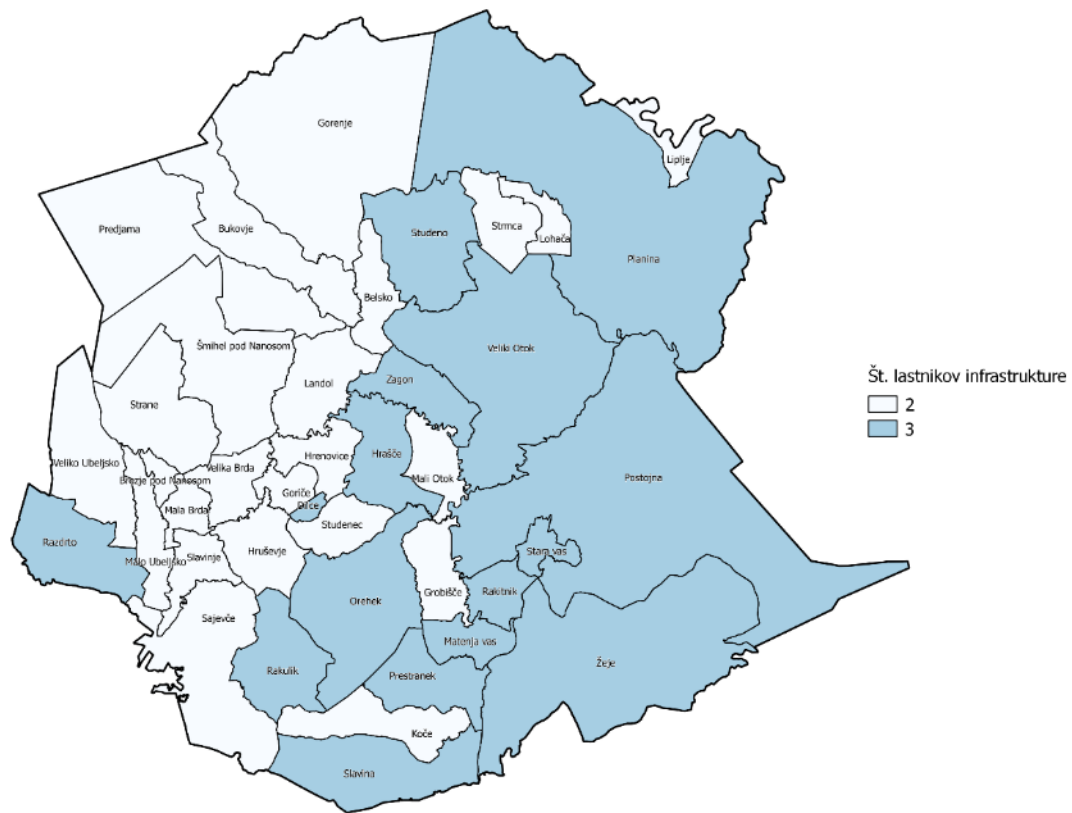
Slika 26: Prikaz naselij v Občini Postojna

Vir: AKOS, april 2017

Zgornja slika, na primeru Občine Postojna, prikazuje dodatno delitev občine na naselja. V tem primeru gre za 40 naselij, ki sestavljajo občino. Agencija mora z izbiro geografske enote primerne velikosti zagotoviti, da se konkurenčni pogoji znotraj nje bistveno ne razlikujejo, kot je omenjeno zgoraj. V nadaljevanju že nekaj osnovnih primerjav med geografskimi enotami občine in naselij prikaže razlike v razmerah na trgu, kar še dodatno potrди primernost izbere manjše geografske enote, naselja.

Slika 27: Prikaz števila prisotnosti različnih infrastrukturnih lastnikov v naseljih v Občini Postojna

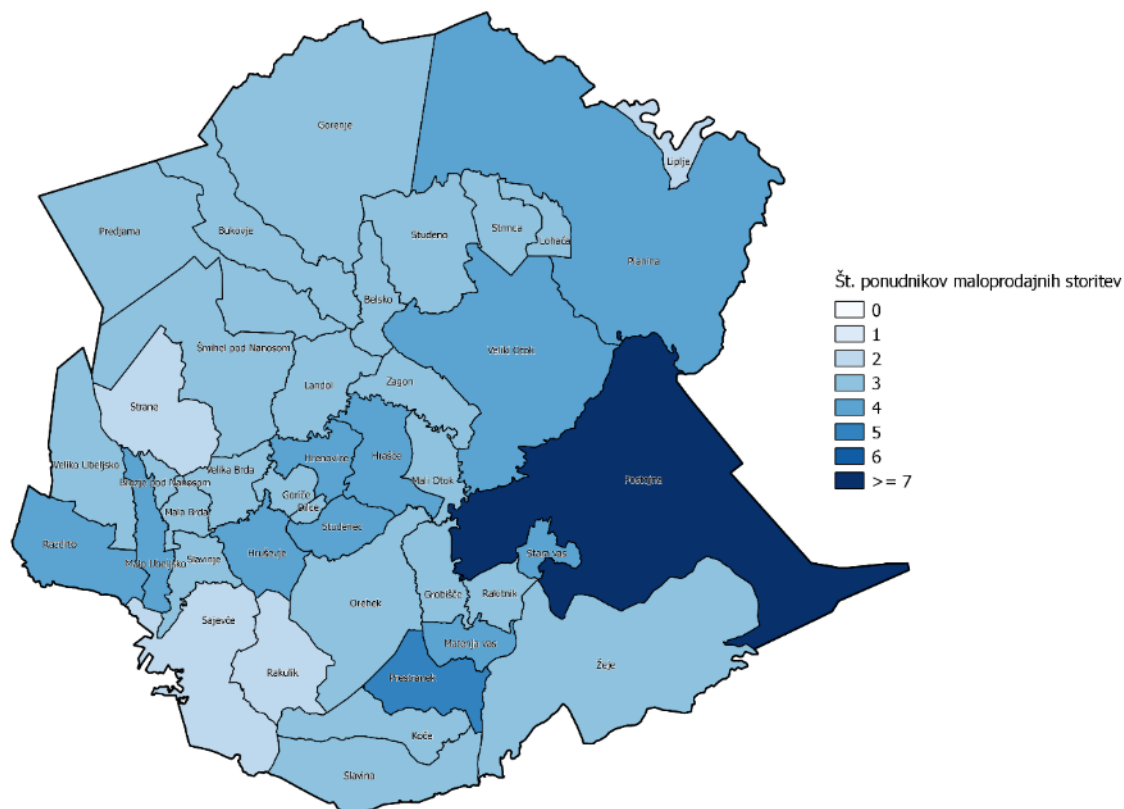

Vir: AKOS, april 2017

S prikaza je razvidno, da se število infrastrukturnih lastnikov po naseljih v Občini Postojna razlikuje in s tega sklepamo, da bi v primeru izbire večje geografske enote težko zagotovili zadostno stopnjo

homogenosti pogojev znotraj nje. Še bolj nazoren je naslednji prikaz, ki prikazuje stanje na maloprodajnem trgu za primer omenjene občine.

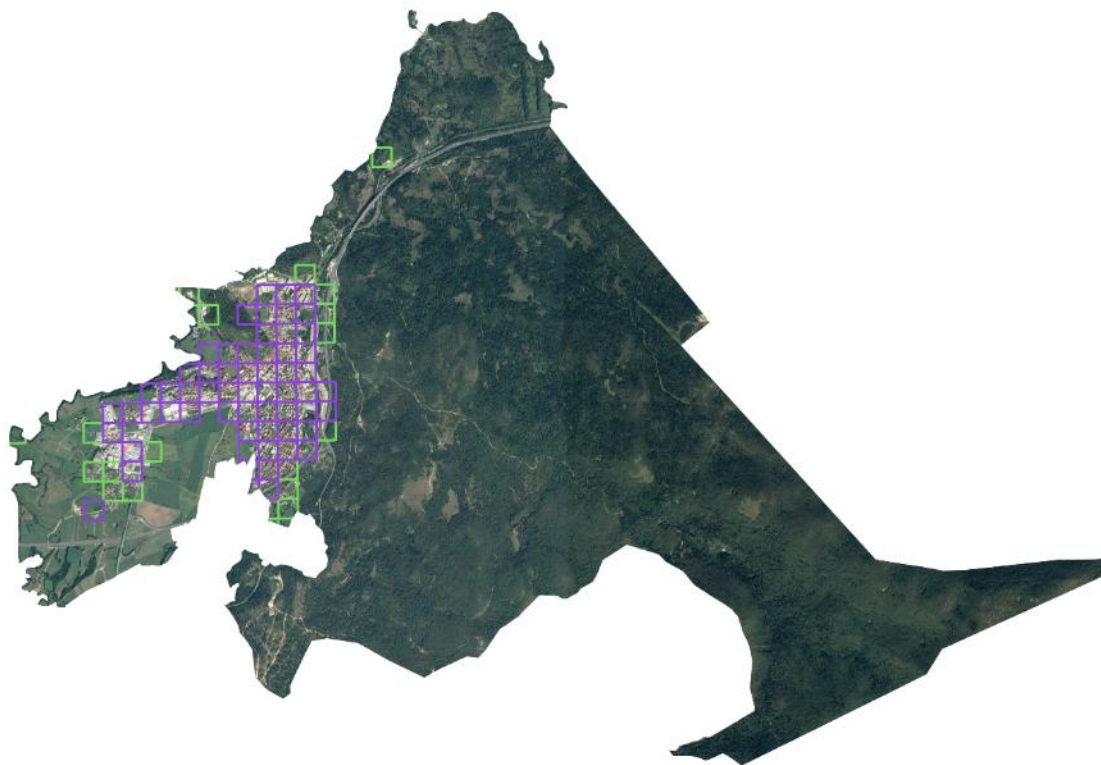
Slika 28: Prikaz števila prisotnosti različnih maloprodajnih ponudnikov v naseljih v Občini Postojna

Vir: AKOS, april 2017

Slika v nadaljevanju prikazuje tudi primer uporabe mrežnih celic velikosti 200 m, mapiranih v naselje. Agencija je s tovrstnimi analizami preverjala dostopnost gospodinjstev do omrežne infrastrukture o čemer je več napisanega tudi v nadaljevanju. Tovrstna preverba zajame tako gospodinjstva, ki imajo že dejansko zgrajeno omrežno priključno točko, kot tista ki so na dosegu omrežja, bodisi je torej zgrajena omrežna priključna točka na naslovu hišne številke, kjer se nahajajo ali pa je v neposredni bližini in bi bila izgradnja v večini primerov mogoča v zelo kratkem času.

Slika 29: Prikaz uporabe mrežnih celic velikosti 200 m pri preverbi dostopnosti gospodinjstev do omrežne infrastrukture v naselju Postojna

Vir: AKOS, april 2017

V nadaljevanju je Agencija podrobneje preverjala tržne pogoje v naseljih.

6.2.6 Uporabljeni kriteriji pri ocenjevanju homogenosti pogojev znotraj enot

V postopku definicij in segmentacije veleprodajnih upoštevni trgov ter opredeljevanju potencialnega obstoja operaterjev s pomembno tržno močjo je Agencija prav tako upoštevala Skupna stališča³⁵ BEREC. Ta kot glavni cilj predhodne (ex ante) regulacije vidi v popolni odstranitvi ali vsaj minimiziranju negativnega vpliva na končne uporabnike, ki je posledica pomanjkanja konkurenčnih pogojev na strani ponudbe.

Agencija je z uporabo geografske koordinatne mreže³⁶ v mrežnih celicah velikosti 200 m preverjala prisotnost omrežne infrastrukture. Glede na zastavljene pogoje je tako ugotavljala, ali posamezna celica ustreza postavljenemu kriteriju ali ne. V teh celicah je Agencija na podlagi lokacij hišnih števil in gospodinjstev, uparjenih na te hišne številke, preverjala deleže gospodinjstev, ki so na dosegu omrežja v posameznem naselju. Omenjena preverba zajema tako objekte z že zgrajeno omrežno priključno točko, kot tudi objekte, ki so na dosegu omrežja ter bi ponudniki storitev na omenjenem področju potencialnim interesentom v razumnem času lahko ponudili storitve dostopa do omrežja, v primeru zanimanja ali dogovora o izgradnji le teh.

³⁵ BEREC common position on geographical aspects of market analysis (definition and remedies)

³⁶ <http://prostor4.gov.si/imps/srv/slv/catalog.search#/metadata/1d339812-b27f-4024-8839-b6c350bffd7>

Merjenje tovrstne pokritosti omrežja identificiramo kot število gospodinjstev na poseljenih objektih s hišno številko, ki so na dosegu javnega komunikacijskega omrežja (homes passed).

Primer razporeditve mrežnih celic velikosti 200 m v delu naselja Ljubljana prikazuje naslednja slika:

Slika 30: Primer razporeditve mrežnih celic velikosti 200m

Vir: AKOS, april 2017

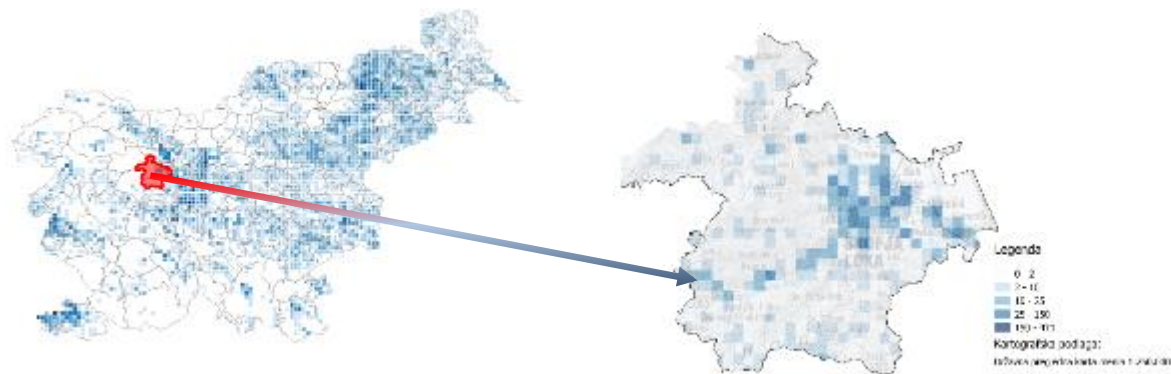
Agencija je z uporabo analitičnega pristopa diseminacije statističnih podatkov z uporabo mrežnih celic velikosti 200 m, ki so mapirana v naselja, opravila pregled infrastrukturnega stanja na trgu. V nadaljevanju sta prikazana primera uporabe geografske koordinatne mreže in mrežnih celic velikosti 200 m.

Slika 31: Primer prikaza preverbe izpolnjevanja zadanih pogojev v mrežnih celicah 200m v delu naselja Ljubljana

Vir: AKOS, april 2017

Slika 32: Primer prikaza uporabe mrežnih celic pri različnih analizah razpoložljivosti infrastrukture

Vir: AKOS, februar 2017

Agencija s preverbo kriterijev znotraj naselij loči tista z zadostno homogenimi pogoji od tistih s heterogenimi, ki se od njih razlikujejo. Ugotovitve geografske analize so predstavljene v nadaljevanju.

6.2.7 Analiza podatkov za geografsko segmentacijoupoštevnega trga

V praksi prisotnost fiksne omrežne infrastrukture narekuje pokritost območja z omrežjem, z obstojem pravnih in drugih normativnih inštrumentov pa označujemo območje veljavnosti normativnega okvirja, ki je lahko enak za celotno državo ali lokalno.

Agencija je v tem delu preverjala tudi, ali med posameznimi zadostno homogenimi enotami (v našem primeru naselja) obstajajo razlike, ki omogočajo razlikovanje od ostalih do te mere, da bi bila posledično potrebna geografska segmentacija in opredelitev pod-trgov.

Izbrane geografske enote in način segmentacije le teh v skupine, ki odražajo zadostno homogene pogoje, Agenciji omogoča opredelitev področij, kjer je potencialno:

- razpoložljive več infrastrukturne konkurence, prisotnih več maloprodajnih ponudnikov storitev, visoka pokritost z omrežjem oziroma
- je razpoložljiva le ena omrežna infrastruktura, prisotnih malo ponudnikov na maloprodajnem nivoju ter, prisotna nizka pokritost omrežja.

Agencija je razmere na trgu z geografskega vidika ugotavljala na podlagi analize vpisanih podatkov omrežnih priključnih točk, ki jih je skladno z določili 14. člena ZEKom-1 pridobila iz evidence infrastrukturnih omrežij in objektov (Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture). Podatke so lastniki javnih komunikacijskih omrežij in pripadajoče infrastrukture glede na določila ZEKom-1 dolžni sporočiti Geodetski upravi Republike Slovenije.

Za celovito ugotovitev razmer na trgu je Agencija uporabila tudi podatke, ki jih je skladno z 201. členom ZEKom-1 od operaterjev pridobila iz aplikacijskih sistemov za zaračunavanje maloprodajnih in veleprodajnih produktov ter storitev širokopasovnega dostopa in podatke, ki jih je pridobila iz informacijskega sistema Telekom Slovenije o funkcijskih lokacijah bakrenih in optičnih delilnikov ter o kočnih lokacijah priključkov, ki se povezujejo na te lokacije.

Agencija je z uporabo geo-podatkovnega sistema združila tudi nekatere javno dostopne baze ter jih uparila z omenjenimi pridobljenimi podatki.

Agencija je v okviru predmetne analize na začetku ugotavljala razširjenost omrežij in ugotovila, da ima Telekom Slovenije najbolj razširjeno dostopovno omrežje, ki pokriva več kot 81%³⁷ vseh gospodinjestev v Republiki Sloveniji, prav tako obstajajo njegove omrežne priključne točke skoraj na celotnem ozemlju Republike Slovenije, in sicer v več kot 95% vseh naselij, z maloprodajno ponudbo je prav tako prisoten v večini naselij in sicer v več kot 93%. Agencija je preverila tudi prisotnost optičnega ali bakrenega omrežja posameznih drugih operaterjev po naseljih, ki na Telekom Slovenije kot največjega operaterja izvajajo posredne in neposredne konkurenčne pritiske. Ugotovitve prikazuje v naslednji tabeli.

³⁷ V tem primeru gre za dejansko izgrajene omrežne priključne točke na lokacijah hišnih števil, kjer so prijavljena gospodinjstva.

Tabela 16: Prikaz števila naselij po številu različnih lastnikov omrežne infrastrukture

Skupno število lastnikov optične ali bakrene omrežne infrastrukture ³⁸	Število naselij
0	166
1	4.314
2	1.131
3	361
4 ali več	64
	6.036

Vir: AKOS, marec 2017

V 166 naseljih brez infrastrukture, se sicer nahaja 1.143 gospodinjstev, kar je 0,14% vseh gospodinjstev v Republiki Sloveniji. Od tega je v 136 naseljih brez infrastrukture manj kot 10 gospodinjstev, v 46 naseljih pa ni prijavljenega nobenega gospodinjstva.

Analiza je potrdila, da se število prisotnih infrastrukturnih lastnikov, ki na največjega operaterja lahko izvajajo posredne ali neposredne pritiske, po naseljih razlikuje. Že tradicionalno so se sicer druga omrežja intenzivneje razvijala v gosteje poseljenih delih držav, saj imajo tako lastniki boljše pogoje pri doseganju ekonomije obsega. V naslednjem koraku je Agencija preverila tudi delež gospodinjstev z možnostjo dostopa do vsaj ene dodatne infrastrukture drugega operaterja, ki znaša 27,1%³⁹ in se pojavi v 27,5% vseh naselij.

Dodatno je Agencija po metodologiji, ki je opisana v prejšnjem poglavju (homes passed), preverila tudi število gospodinjstev, ki so na dosegu omrežja. S to metodologijo je preverila gospodinjstva, ki jim, glede na bližino omrežja, operaterji v primeru zanimanja ali potrebe po storitvah lahko te zagotovijo v doglednem času. Agencija je najprej preverila delež gospodinjstev, ki so na dosegu optičnega in bakrenega omrežja Telekom Slovenije, ta znaša 96,4% vseh gospodinjstev v Republiki Sloveniji. Prav tako je ta podatek preverila tudi za gospodinjstva, ki so na dosegu optičnega omrežja katerega koli drugega operaterja in pri tem ugotovila, da je takih 35,5% vseh gospodinjstev v državi. S to metodologijo je Agencija nadalje preverila tudi delež naselij z zadostno (homes passed) pokritostjo gospodinjstev z omrežno infrastrukturo⁴⁰ največjega operaterja Telekom Slovenije in drugih operaterjev. Ta znaša 86,9% vseh naselij v primeru pokritosti z omrežjem največjega operaterja Telekom Slovenije ter 18,8% vseh naselij v primeru pokritosti naselij z omrežjem vseh drugih operaterjev. Drugi operaterji v primerjavi z največjim operaterjem Telekom Slovenije pokrivajo omejeno območje Republike Slovenije, prav tako z zgrajenimi omrežnimi priključnimi točkami pokrivajo manj gospodinjstev.

V nadaljevanju je Agencija preverila tudi prisotnost operaterjev na maloprodajnem trgu, ki se tudi razlikuje po naseljih. V naseljih, kjer se na maloprodaji pojavi en sam operater, je to v večini primerov Telekom Slovenije (82% naselij s prisotnostjo enega maloprodajnega ponudnika), sicer pa se največ različnih maloprodajnih ponudnikov pojavi v naseljih Ljubljana in Maribor. Število maloprodajnih

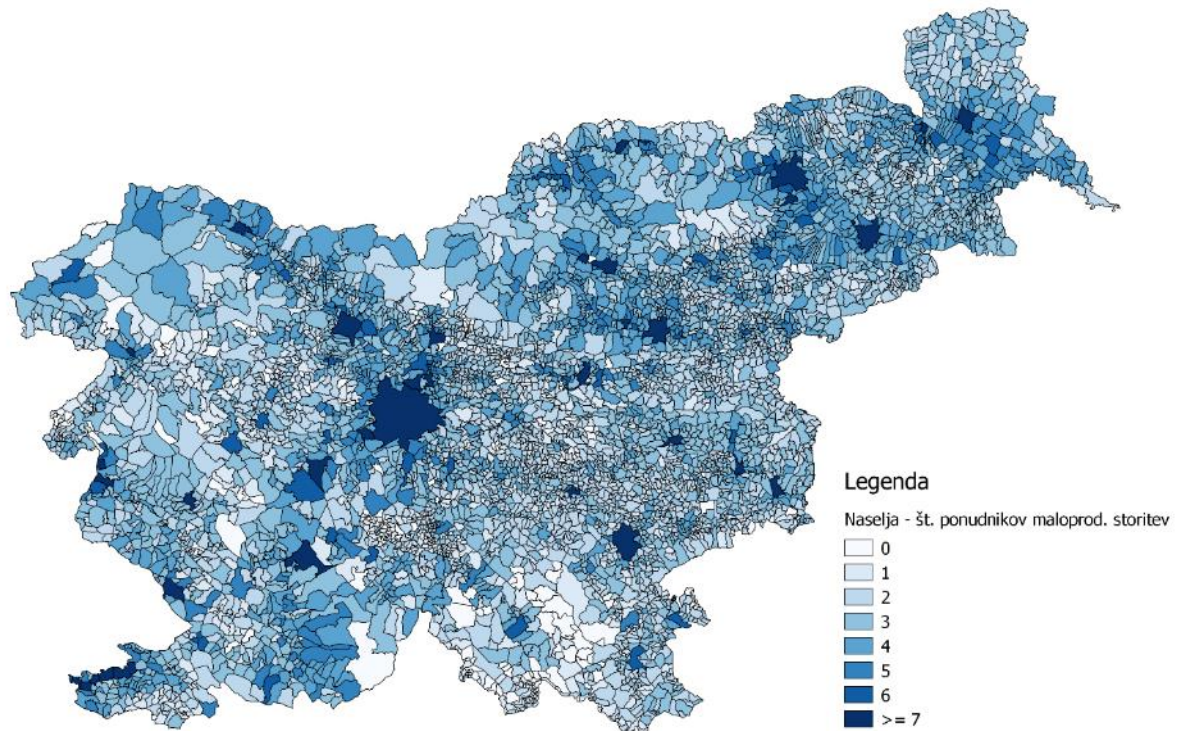
³⁸ Tabela prikazuje število lastnikov v naselju s prisotnostjo optične ali bakrene vrste priključka, s katero je opredeljen zadnji del fizične infrastrukture, na katero je neposredno povezana omrežna priključna točka.

³⁹ V tem primeru gre za dejansko izgrajene omrežne priključne točke na lokacijah hišnih števil, kjer so prijavljena gospodinjstva.

⁴⁰ Vsaj 65% delež v naselju po mnenju Agencije ob upoštevanju vseh dodatnih kriterijev pomeni možnost izbire za iskalce dostopa. Višji del pokritosti z infrastrukturo drugih operaterjev bi namreč po mnenju Agencije pomenil veliko podvajanje infrastrukture.

ponudnikov prikazuje naslednja slika, pri pripravi katere je Agencija upoštevala le širokopasovne maloprodajne priključke na tehnologijah, ki predstavljajo substitut na maloprodaji.

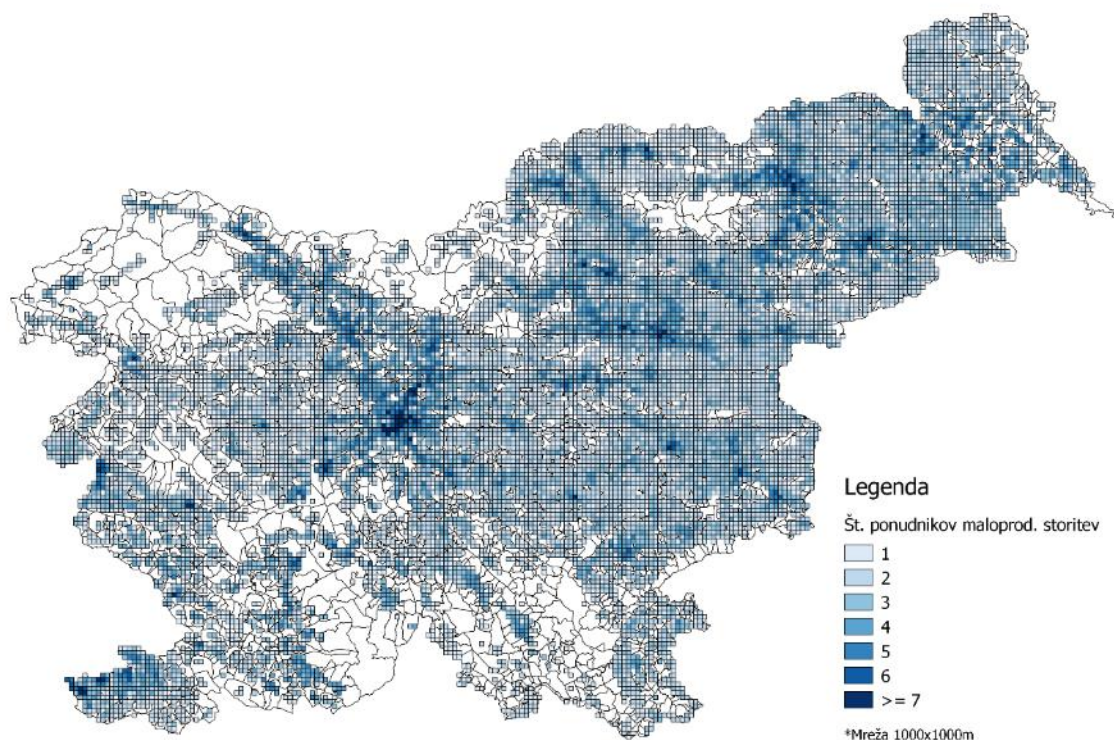
Slika 33: Število prisotnih ponudnikov maloprodajnih storitev po naseljih

Vir: AKOS, april 2017

Za podrobnejši prikaz gibanja števila prisotnosti ponudnikov maloprodajnih storitev se lahko uporabi tudi geografsko mrežo velikosti 1000m, kar prikazuje naslednja slika.

Slika 34: Prikaz števila ponudnikov maloprodajnih storitev

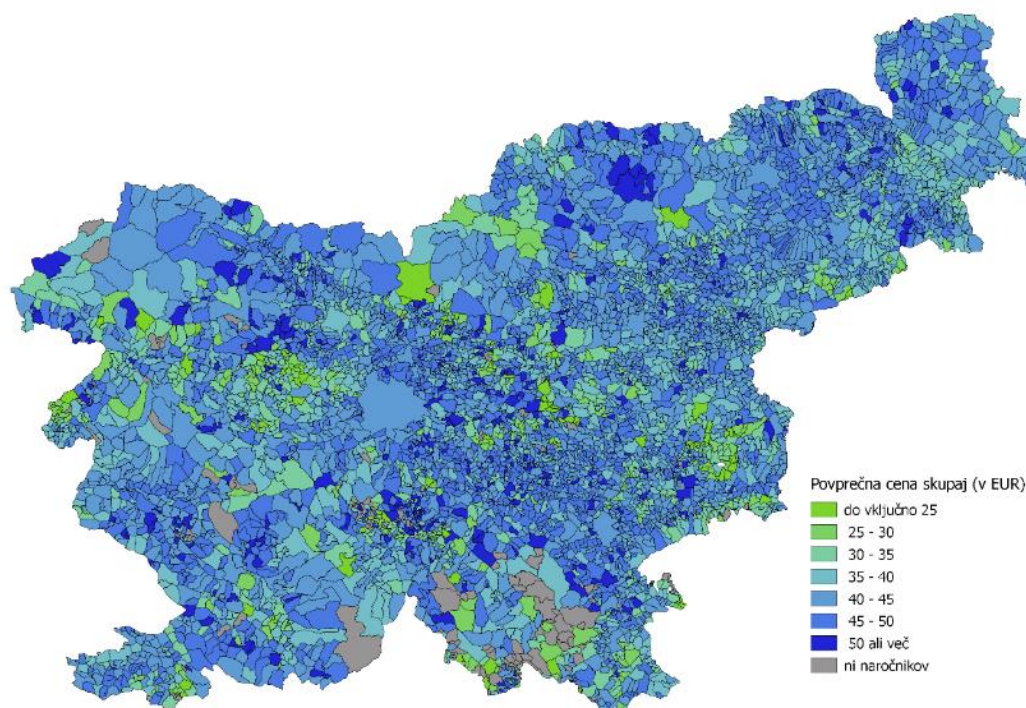
Vir: AKOS, april 2017

V nadaljevanju je Agencija analizirala stanje tudi z vidika diferenciacije ponudb na pripadajočem maloprodajnem trgu in pri tem ugotavlja, da štirje (4) največji operaterji, tj. Telekom Slovenije, Telemach, T-2 in A1, pri svoji politiki trženja praviloma ne diferencirajo maloprodajnih cen glede na posamezna področja države. Pri določenih operaterjih je bilo opaženo cenovno odstopanje pri maloprodajni ponudbi na odprtih širokopasovnih omrežjih, ki so bila izgrajena s sredstvi državne pomoči v javno-zasebnih partnerstvih. Primer tovrstnega odstopanja je paket Modri Telekoma Slovenije, kjer se je v času analize maloprodajna cena paketa 62,95 EUR z DDV razlikovala od cene njihovega enakega paketa na odprtih širokopasovnih omrežjih, kjer je znašala 66,95 EUR z DDV⁴¹.

Navkljub cenovni politiki, ki se pri največjih operaterjih praviloma bistveno ne razlikuje po področjih države, razen v omenjenem primeru na omejenih lokacijah, na skupno povprečno ceno priključkov po naseljih vplivajo tudi ostali dejavniki, ki pa niso nujno obratno sorazmerni s številom prisotnih maloprodajnih operaterjev in infrastrukturnih lastnikov v naselju. Povprečne skupne cene širokopasovnih naročniških priključkov po naseljih prikazuje naslednja slika.

⁴¹ <http://www.telekom.si/pomoc-in-podpora/ceniki/vsi-ceniki#4/5>, dostop na dan 10.4.2017

Slika 35: Prikaz gibanja povprečnih maloprodajnih cen po naseljih

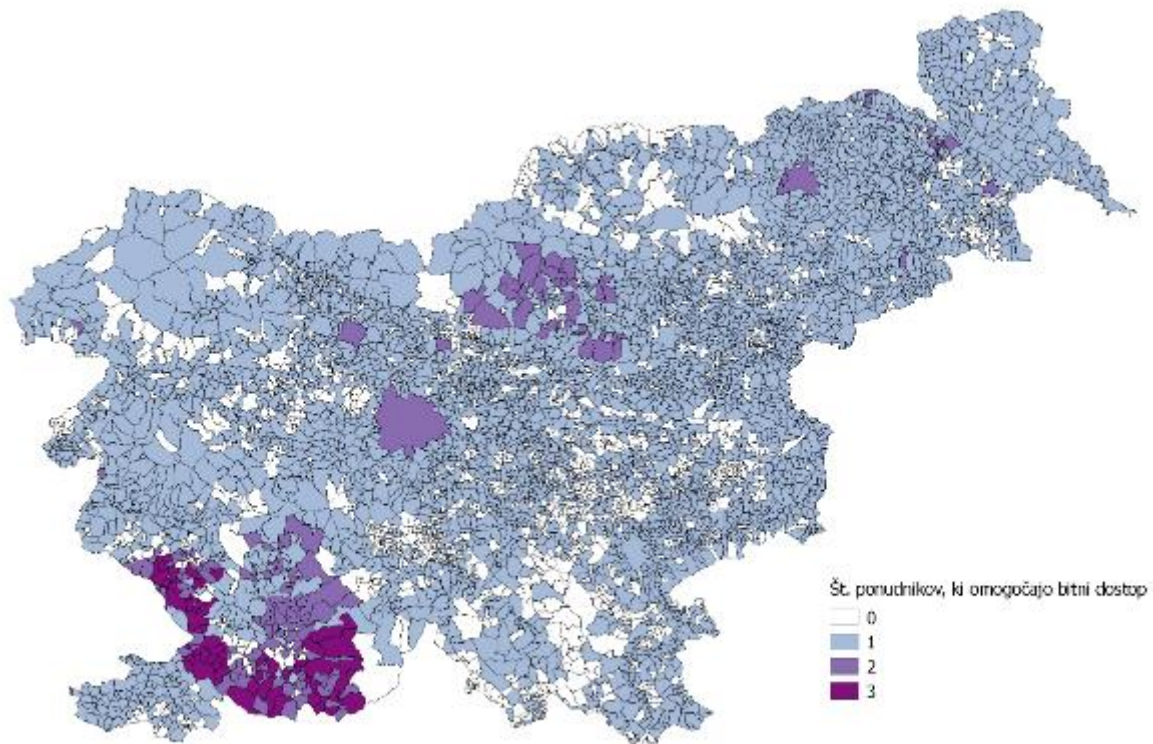

Vir: AKOS, december 2016

Agencija na trgu 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« tudi ugotavlja, da Telekom Slovenije kot trenutno prevladujoči operater ponuja dostop do fiksne dostopovne infrastrukture pod pogoji, opredeljenimi v vzorčni ponudbi za dostop z bitnim tokom (BRO), na področju celotne države in je tudi edini ponudnik, ki to storitev ponuja nacionalno. Prav tako Telekom Slovenije pri trženju omenjenega dostopa cenovno tega ne diferencira po posameznih področjih države, torej storitev ponuja pod enakimi pogoji na celotnem področju države. Agencija tako ugotavlja prisotnost bakrenega ali optičnega omrežja operaterja Telekom Slovenije v 5.743 naseljih, kar je več kot 95% vseh naselij v Republiki Sloveniji, v katerih Telekom Slovenije omogoča veleprodajni razvezan dostop in dostop z bitnim tokom do širokopasovne infrastrukture. Prisotnost optičnih omrežij drugih operaterjev se pojavi v 1.660 naseljih, kar znaša 27,5% vseh naselij v Republiki Sloveniji.

Glede na dejstvo, da je Telekom Slovenije s svojim omrežjem prisoten skoraj v večini Slovenskih naselij, je Agencija preverila naselja in število aktivnih ponudnikov veleprodajnega dostopa z bitnim tokom. Iz spodnje slike je razvidno, da obstaja malo naselij, kjer se pojavi več potencialnih ponudnikov veleprodajnega dostopa z bitnim tokom. Poleg tega skoraj 82,5% teh priključkov ponuja Telekom Slovenije.

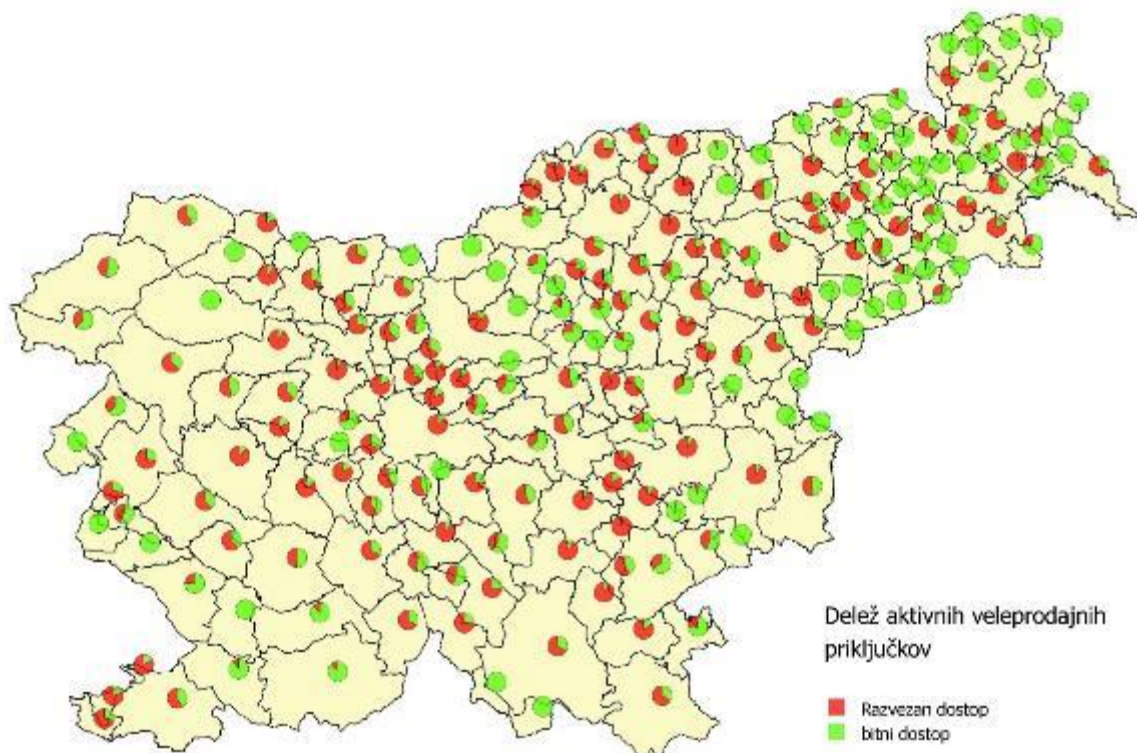
Slika 36: Število aktivnih veleprodajnih ponudnikov, ki omogočajo bitni dostop po naseljih

Vir: AKOS, april 2017

Dodatno pa je Agencija preverila tudi deleže aktivne veleprodajne ponudbe dostopa prek bitnega toka. Zaradi boljše preglednosti je ta prikaz narejen na nivoju občin, poleg že omenjenega operaterja Telekom Slovenije ta prikaz prikazuje tudi ostale ponudnike te storitve, ki v primerjavi z omenjenima predstavljajo le zanemarljiv delež.

Slika 37: Deleži aktivnih veleprodajnih priključkov glede na tip dostopa po občinah

Vir: AKOS, april 2017

Na podlagi zgornjih ugotovitev o prisotnosti omrežne infrastrukture drugih operaterjev in aktivne ponudbe dostopa z bitnim tokom Agencija tako ugotavlja, da pokritosti omrežij drugih operaterjev, ki že ponujajo dostop do končnega uporabnika prek bitnega toka ali pa bi ga potencialno lahko ponudili, ne spreminja konkurenčnih razmer. Agencija namreč ugotavlja, da navkljub prisotnosti različnih operaterjev z lastno širokopasovno infrastrukturo na celotnem področju Republike Slovenije, še vedno ne gre v celoti za podvojeno infrastrukturo operaterja Telekom Slovenije. Agencija nadalje tudi ugotavlja, da lastna infrastruktura drugih operaterjev ni odprta, oziroma konkurenčnim operaterjem ne omogoča možnosti zakupa širokopasovnega dostopa do končnega uporabnika, izjema so pogodbeno vezani operaterji odprtih širokopasovnih omrežij, ki so bila zgrajena s sredstvi državne pomoči na ruralnih območjih. Prav tako je bila v preteklem obdobju Agencija na trgu elektronskih komunikacij priča številnim konsolidacijam operaterjev in ob upoštevanju tega trenda bi bilo navkljub dejstvu, da bi posamezen operater svoje omrežje odprl in omogočil dostop konkurenčnim operaterjem, nemogoče z gotovostjo trditi, da bo omenjeno omrežje v primeru menjave lastništva zadevnega operaterja ostalo odprto tudi vnaprej.

Agencija nadalje ugotavlja, da obstaja velika verjetnost, da bodo posamezne meje med enotami, ki odražajo zadostno homogene pogoje, zaradi predvidene nadaljnje posodobitve obstoječih omrežij in gradnje novih NGA omrežij, še nekaj časa nestabilne v smislu sprememb pogojev konkurenčnosti znotraj le teh. Agencija ob tej predpostavki jemlje v obzir predvsem povečan trend gradnje pasivnih optičnih omrežij Telekoma Slovenije in gradnje oziroma posodobitve omrežij drugih operaterjev. Poleg tega se v prihodnjem obdobju pričakuje gradnja odprtih širokopasovnih omrežij, v zvezi s čemer je pristojno Ministrstvo že ugotavljalo tržni interes na trgu. O tem in o odprtih širokopasovnih omrežjih

je Agencija več pisala v poglavju 6.1.3.4. Vse navedeno lahko bistveno vpliva na spremembo razmer in pogojev v posameznih naseljih, ki pa jih Agencija v tej fazi težko s popolno zanesljivostjo predvidi.

V teh primerih kot primernejši pristop tudi Evropska komisija v poglavju 2.5 Pojasnil k priporočilu o upoštevnih trgih produktov in storitev predlaga preučitev obstoja konkurenčnih ovir, ki jih operaterju s pomembno tržno močjo, ki deluje nacionalno, povzročajo drugi operaterji na posameznih področjih države, v fazi določanja ukrepov operaterju s pomembno tržno močjo. Omenjeno sicer vodi k nacionalni opredelitvi upoštevnega trga z diferenciacijo ukrepov po področjih znotraj trga, v kolikor se to izkaže za potrebno in upravičeno.

Agencija ugotavlja, da je predvsem v gosteje poseljenih naseljih ali posameznih delih naselij prisotne več infrastrukturne konkurence, prav tako je tudi s številom aktivnih ponudnikov na maloprodajnem trgu, ki se po naseljih razlikuje. Omenjeno na največjega operaterja, Telekom Slovenije, vrši posredne in neposredne pritiske. Kljub temu je Agencija trg 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« geografsko opredelila nacionalno iz naslednjih razlogov:

- (1) zaradi nacionalne tržne usmerjenosti prevladujočega operaterja,
- (2) zaradi strategij poslovanja drugih največjih operaterjev, ki tudi delujejo nacionalno,
- (3) zaradi infrastrukture, ki jo je težko podvojiti,
- (4) zaradi neodprtosti omrežja za veleprodajne produkte drugega operaterja,
- (5) zaradi sorazmerno enotnih pogojev v cenah, trženju, prodajnih strategijah, kakovosti, funkcionalnosti storitev in naravi povpraševanja,
- (6) in ob upoštevanju Pojasnil Evropske komisije.

Pri ugotavljanju obstoja pravnih in drugih normativnih instrumentov je Agencija ugotovila enotnost normativnega okvirja za celotno področje države, saj je normativni okvir pridržan izključno zakonodajalcu. Lokalne skupnosti namreč nimajo pristojnosti sprejemanja pravnih aktov, s katerimi bi posegale na področje elektronskih komunikacij, zato tudi kriterij obstoja pravnih in drugih normativnih območij na manjših enotah oziroma posameznih območjih države ni izpolnjen.

Agencija na podlagi napisanega ugotavlja, da med posameznimi naselji ne obstajajo zadostne geografske razlike, ki bi upravičile dodatno segmentacijo upoštevnega trga na pod-trge. Prav tako Agencija v okviru opravljene geografske analize trga ni zaznala izrazito nehomogenih pogojev delovanja trga na različnih področjih Republike Slovenije. Dodatno Agencija tudi ugotavlja, da je zaradi razvojnih trendov in strategij poslovanja največjega in drugih operaterjev trajnostno nemogoče zagotoviti zadostno stopnjo homogenosti pogojev znotraj posameznih enot. Navedeno se posledično odraža v neprimernosti nadaljnje delitve geografskega trga na pod-trge. Trg 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« tako ostaja nacionalen in obsega celotno področje Republike Slovenije.

6.2.8 Razlika med geografsko segmentacijo ter diferenciacijo ukrepov

V primeru obstoja heterogenih pogojev konkurenčnega delovanja trga po območju države, obstajata dva načina razlikovanja med nehomogenimi področji:

- geografsko segmentacijo trgov,
- geografsko diferenciacijo ukrepov.

Pri geografski segmentaciji trgov gre v fazi definicije upoštevnega trga za opredelitev več pod-trgov, kjer nacionalni regulatorni organ nadalje v fazi tržne analize preverja učinkovito delovanje le teh. Glede na rezultate analize, nacionalni regulatorni organ po posameznih področjih identificira operaterje s

pomembno tržno močjo in na koncu v fazi določanja ukrepov določi ukrepe regulacije. Tako status operaterja s pomembno tržno močjo kot tudi ukrepi so tako vezani na posamezne pod-trge. V tem primeru bi tako Agencija v skupini nekonkurenčnih ali delno konkurenčnih naselij identificirala enega ali več operaterjev s pomembno tržno močjo in jim določila ukrepe. V konkretni odločbi bi tudi jasno opredelila seznam področij in veljavnost ukrepov za vsakega izmed operaterjev s pomembno tržno močjo.

Pri geografski diferenciaciji ukrepov v fazi definicije upoštevnega trga ni izrazitih kazalnikov nehomogenih pogojev konkurenčnosti na nacionalnem področju ali pa ob upoštevanju vseh kriterijev za izbiro primerne geografske enote ni mogoče jasno opredeliti pod-trgov, ki jih bo mogoče trajno razlikovati od sosednjih, z različnimi pogoji, o čimer je Agencija v tem poglavju že pisala. V primeru diferenciacije ukrepov nacionalni regulatorni organ identificira enega ali več operaterjev s pomembno tržno močjo na področju celotne države, glede na različno stopnjo konkurenčnih pritiskov, ki jo operaterju s pomembno tržno močjo predstavljajo drugi operaterji na trgu, pa po posameznih področjih lahko razlikuje/diferencira ukrepe regulacije. V primeru, da bi Agencija torej identificirala operaterja s pomembno tržno močjo na celotnem področju Republike Slovenije, bi nadalje v fazi določanja ukrepov lahko za posamezna področja, kjer trg deluje konkurenčno, določila blažje regulatorne ukrepe, medtem ko bi preostanek države ostal strožje reguliran.

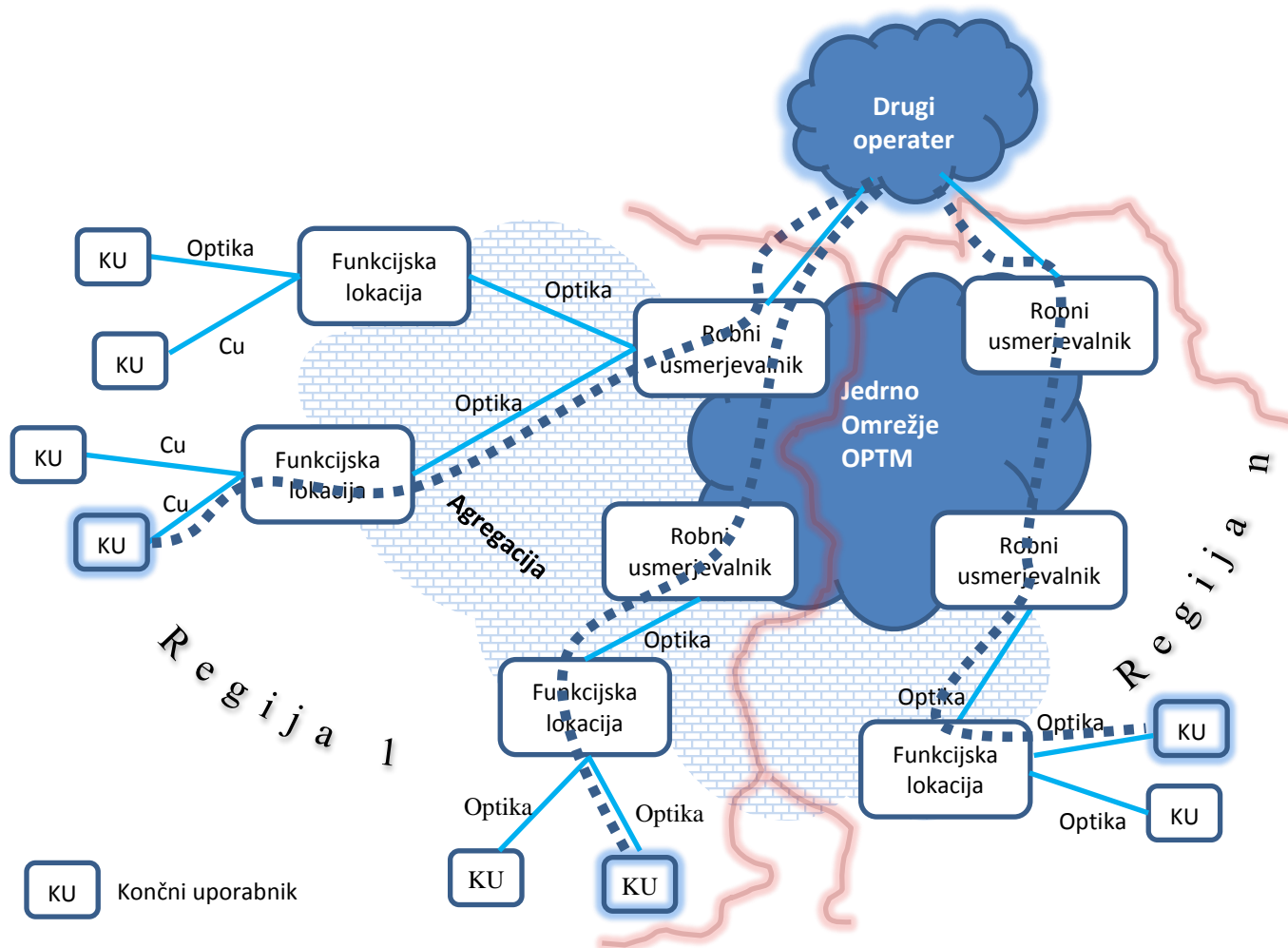
6.3 Definicija upoštevnega geografskega trga »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«

Agencija na podlagi predhodnih ugotovitev v tem poglavju zaključuje, da za geografski trg upoštevnega trga »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« velja celotno območje Republike Slovenije. Iz vsega navedenega je razvidno, da ni dovolj razlogov, da bi obseg predmetnega upoštevnega trga ožili na pod-trge znotraj območja Republike Slovenije, saj so pogoji v zadostni meri homogeni na nacionalnem nivoju.

6.4 Sklep o opredelitvi upoštevnega storitvenega trga »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«

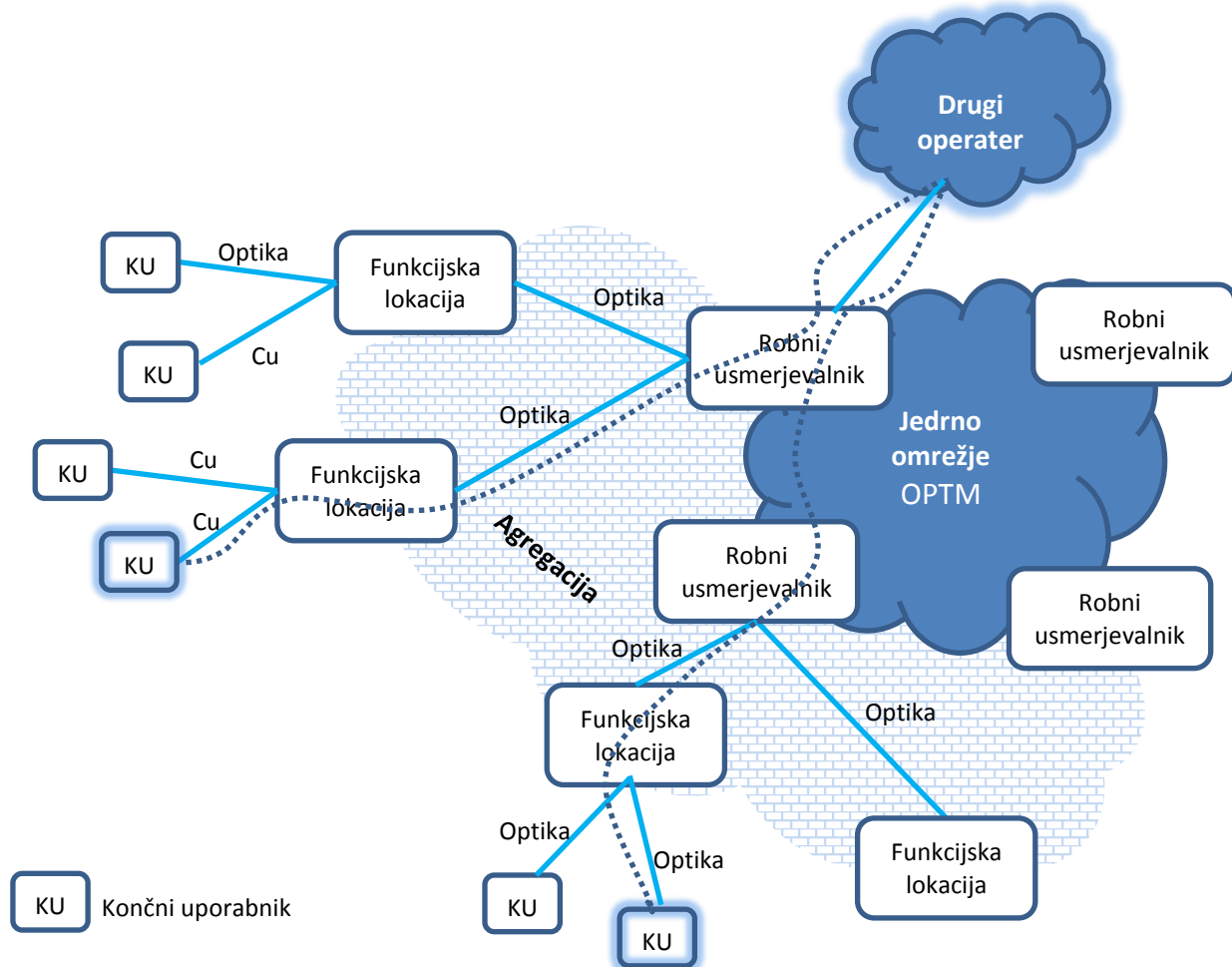
Agencija na podlagi predhodnih ugotovitev zaključuje, da upoštevni trg »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« obsega dostop z bitnim tokom preko bakrenega in preko optičnega omrežja na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Osrednji dostop z bitnim tokom vključuje dostop na regionalnem in nacionalnem nivoju.

Slika 38: Regionalni dostop z bitnim tokom

Vir: AKOS in vzorčna ponudba Telekoma Slovenije za dostop z bitnim tokom, 2017

Slika 39: Nacionalni dostop z bitnim tokom

Vir: AKOS in vzorčna ponudba Telekoma Slovenije za dostop z bitnim tokom, 2017

7 Merila za presojo pomembne tržne moči

V okviru analize Agencija ugotavlja, ali na posameznem upoštevnem trgu obstaja učinkovita konkurenca. Evropska komisija je sprejela Smernice, ki nacionalnim regulatorjem držav članic EU pomagajo pri ugotavljanju obstoja konkurence na upoštevnih trgih in ugotavljanju položaja s pomembno tržno močjo. Iz Smernic izhaja, da je ugotovitev, da na ustreznem trgu obstaja učinkovita konkurenca, enakovredna ugotovitvi, da nobeno podjetje samo ali skupaj z drugim podjetjem nima pomembne tržne moči na tem trgu. Iz tega sledi, da mora nacionalni regulatorni organ v primeru, da ugotovi, da na ustreznem trgu ni učinkovite konkurence, določiti operaterja oziroma operaterje s pomembno tržno močjo na tem trgu in naložiti ustrezne obveznosti ali pa ohraniti ali spremeniti take obveznosti, kjer že obstajajo.

Agencija je na podlagi 98. člena ZEKom-1 zavezana, da pri določanju pomembne tržne moči ravna skladno z zakonodajo EU in dosledno upošteva Smernice, ki urejajo tržno analizo in določitev pomembne tržne moči na področju elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev.

Definicija operaterja s pomembno tržno močjo je v ZEKom-1 določena v prvem odstavku 95. člena. Iz določila izhaja, da ima operater pomembno tržno moč, če ima sam ali skupaj z drugimi operaterji na določenem upoštevnem trgu položaj, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno samostojnost nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

Za razliko od naknadnega (*ex post*) nadzora, pri katerem se s pomočjo uporabe pravil splošnega konkurenčnega prava s strani organa pristojnega za varstvo konkurence ugotavlja zloraba prevladujočega položaja, se z vnaprejšnjo oziroma predhodno (*ex ante*) regulacijo, ki jo na področju elektronskih komunikacij opravlja Agencija, izboljšujejo oziroma vzpostavljajo konkurenčne razmere na ne dovolj konkurenčnem trgu z namenom hitrejšega razvoja in vzpostavitve konkurence.

7.1 Kriteriji za analizo upoštevnega trga 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«

Skladno s 95. členom ZEKom-1 se za operaterja domneva, da ima pomembno tržno moč, če bodisi samostojno ali skupaj z drugimi uživa položaj, ki je enakovreden prevladujočemu položaju, to pomeni položaj gospodarske moči, ki mu omogoča, da ravna v precejšnji meri neodvisno od konkurentov, strank in končno tudi od porabnikov. Kriterije za določanje pomembne tržne moči, ki pa niso kumulativne narave, opredeljujejo Smernice⁴², v 96. členu pa tudi ZEKom-1, ob tem pa je po Smernicah in ZEKom-1 Agenciji prepuščena odločitev, katera merila so glede na specifiko posameznega upoštevnega trga najbolj primerna in jih bo pri presoji uporabila. Agencija je za ugotavljanje pomembne tržne moči na predmetnem upoštevnem trgu uporabila naslednja merila, ki so skladna s Smernicami in 96. členom ZEKom-1:

- tržni delež operaterja na upoštevnem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnem trgu v daljšem obdobju;
- vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč);
- nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti.

⁴² 78. točka Smernic

Agencija drugih meril ni preverjala, saj vsled dejstva, da merila niso kumulativne narave⁴³ in ob specifikih predmetnega upoštevnega trga ter pomembnosti zgoraj navedenih meril, uporaba drugih kriterijev v nobenem primeru ne bi mogla dati drugačnih rezultatov in ugotovitev.

7.1.1 Tržni deleži operaterjev na upoštevnom trgu in spreminjanje slednjih

Kot prvi indikator v okviru ekonomskih (ter kvalitativnih in količinskih) kriterijev, ki lahko služi preverjanju, ali je trg konkurenčen ali ne, je ugotavljanje velikosti tržnih deležev operaterjev na upoštevnom trgu ter njihove stabilnosti v določenem časovnem okviru. Pri tem Agencija opazuje tržne deleže na maloprodaji glede na število priključkov po tehnologijah in glede na tržne deleže po operaterjih ter tržne deleže po operaterjih na veleprodaji.

Čeprav visok, tržni delež sam zase še ni nujno zadosten pogoj za določitev pomembne tržne moči ali njen nedvomni pokazatelj, je pa vsekakor pomemben indikator, da ta na določenem upoštevnom trgu lahko obstaja.

Kot izhaja tudi iz Smernic⁴⁴, je izračun tržnih deležev izhodiščna točka za ugotavljanje ali na upoštevnom trgu obstaja konkurenca oziroma ali ima določen operater pomembno tržno moč, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom. Evropska komisija v Smernicah navaja, da so v skladu z uveljavljeno sodno prakso tržni deleži, večji od 40 - 50% že sami po sebi, razen v izjemnih primerih, dokaz obstoja prevladujočega položaja. Še posebej, če ti skozi daljše časovno obdobje pri posameznem podjetju ostanejo nespremenjeni in se ne nižajo. Vsekakor je treba tržni delež posameznega podjetja gledati v povezavi z ostalimi kriteriji in merili ocenjevanja.

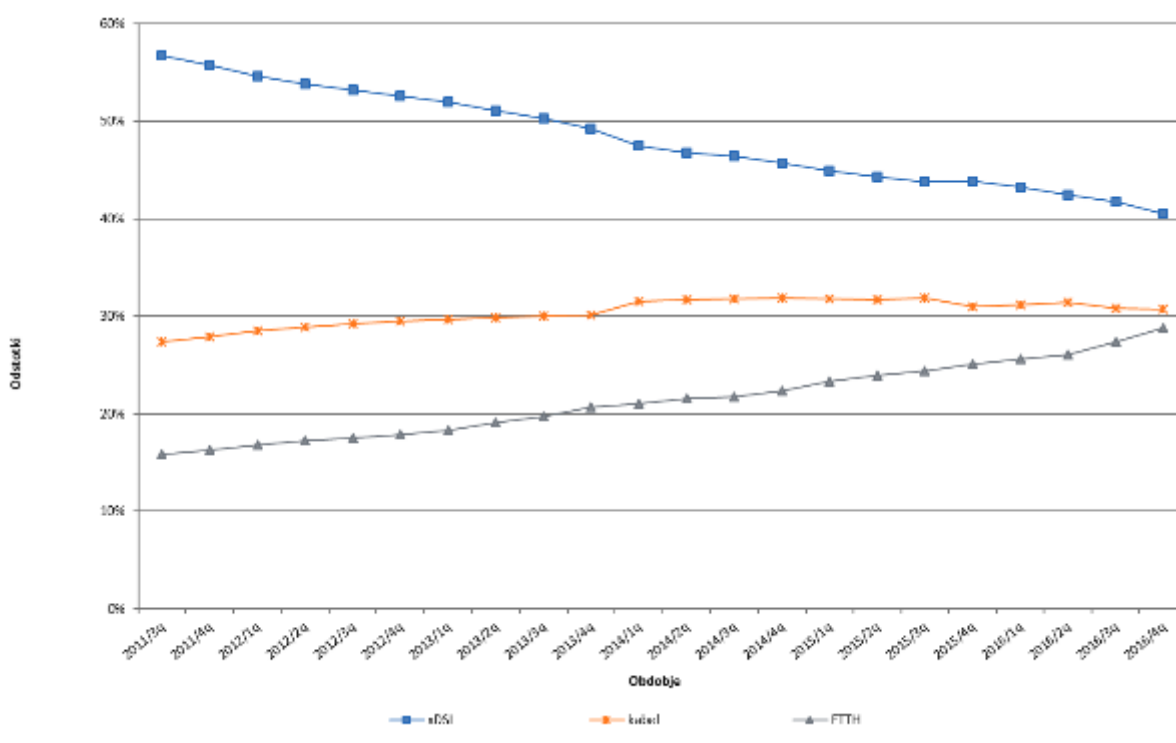
Kot nadalje izhaja iz Smernic⁴⁵, se je kot pravilo uveljavilo tudi, da operaterji z manj kot 25% tržnim deležem načeloma (samostojno) nimajo statusa pomembne tržne moči. Kljub temu iz Smernic tudi v tem primeru posredno izhaja, da kadar je tak tržni delež stabilen oziroma raste in če na to kažejo tudi druge okoliščine, obstoja statusa pomembne tržne moči ni mogoče a priori izključiti.

⁴³ Tako tudi 79. točka Smernic

⁴⁴ 75. točka Smernic

⁴⁵ 75. točka Smernic

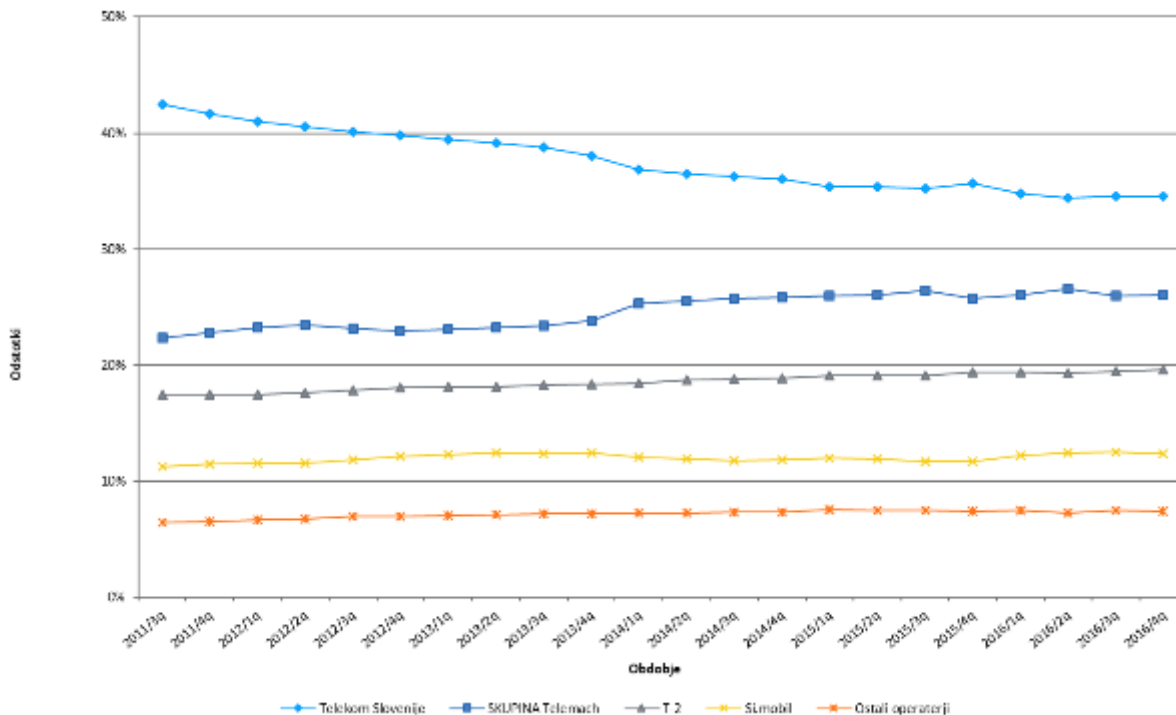
Slika 40: Tržni deleži zamenljivih oblik širokopasovnega dostopa na maloprodajnem upoštevnem trgu glede na število širokopasovnih priključkov

Vir: AKOS, december 2016

Zgornja slika prikazuje gibanje tržnih deležev širokopasovnih priključkov glede na zamenljive oblike širokopasovnega dostopa na maloprodajnem upoštevnem trgu, med katere je Agencija pri analizi zamenljivosti na maloprodajnem trgu uvrstila dostop preko bakrenega, kableskega in optičnega omrežja. Največji tržni delež še vedno predstavljajo širokopasovni priključki prek bakrenega omrežja v višini 40,5%, ki pa konstantno pada skozi opazovano obdobje. Tržni delež priključkov prek kableskega koaksialnega omrežja se je po začetni rasti ustavil, tako da ob koncu obdobja dosega 30,7%, medtem ko delež priključkov prek optičnega omrežja skozi celotno obravnavano obdobje konstantno raste in dosega že 28,8% vseh priključkov na maloprodajnem upoštevnem trgu.

Slika 41: Tržni deleži operaterjev na maloprodajnem upoštevnom trgu glede na število širokopasovnih priključkov

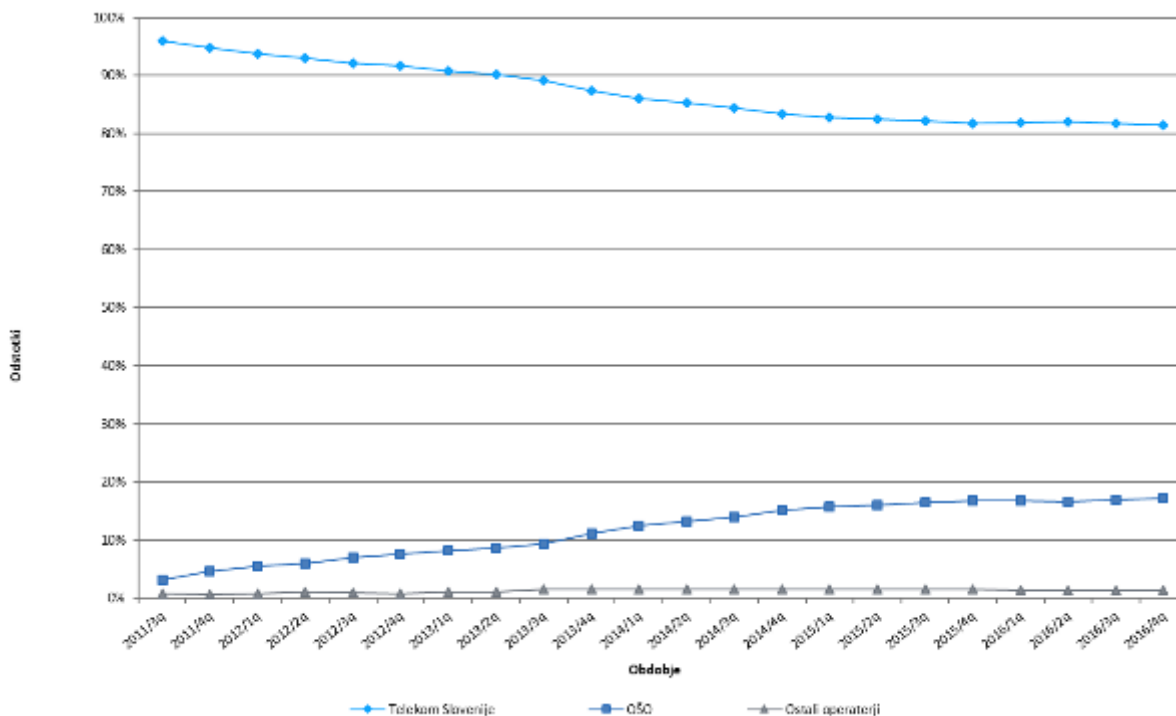

Vir: AKOS, december 2016

Zgornja slika prikazuje gibanje tržnih deležev operaterjev glede na število širokopasovnih priključkov na maloprodajnem upoštevnom trgu, ki vključuje dostop preko bakrenega, kablanskega in optičnega omrežja. Najvišji tržni delež 34,5% ima Telekom Slovenije, sledi mu skupina Telemach s 26,1%, T-2 z 19,6%, Si.mobil (A1) z 12,4% ter ostali operaterji s skupno 7,4% tržnim deležem. Telekom Slovenije postopoma izgublja prevladujoči tržni delež, ki je na začetku obravnavanega obdobja znašal še 42,5%, kar kaže na to, da maloprodajni trg postaja konkurenčnejši, vendar pa to avtomatično še ne izključuje dejstva, da ima Telekom Slovenije pomembno tržno moč.

V nadaljevanju je Agencija tako preverjala še gibanje tržnih deležev operaterjev na veleprodajnem upoštevnom trgu, ki na podlagi ugotovitev Agencije glede zamenljivosti na veleprodajnem trgu vključuje izključno dostop preko bakrenega in optičnega omrežja.

Slika 42: Tržni deleži operaterjev na veleprodajnem upoštevnem trgu glede na število širokopasovnih priključkov

Vir: AKOS, december 2016

Zgornja slika prikazuje gibanje tržnih deležev operaterjev glede na število širokopasovnih priključkov na veleprodajnem upoštevnem trgu, ki vključuje dostop preko bakrenega in optičnega omrežja. Tržni delež Telekoma Slovenije, ki znaša 81,4%, preko opazovanega obdobja konstantno upada na račun veleprodajnega dostopa, ki ga zagotavljajo OŠO omrežja in nekateri manjši operaterji. Pri tem obsega veleprodajni dostop Telekoma Slovenije izključno produkte, ki jih Telekom Slovenije zagotavlja drugim operaterjem na podlagi obveznosti, ki izhajajo iz predhodno naloženih regulatornih odločb na upoštevnih trgih razvezanega dostopa do krajevne zanke in dostopa preko bitnega toka. Tržni delež OŠO omrežij na veleprodajnem upoštevnem trgu ob koncu obdobja dosega že 17,2%, tržni delež ostalih operaterjev pa dosega 1,3%.

Merila, ki jih je potrebno uporabiti pri merjenju tržnega deleža operaterja, so odvisna predvsem od značilnosti upoštevnega trga, ki je predmet obravnave. Agencija je v zvezi z upoštevnim trgom »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« pri določanju tržnega deleža v nadaljevanju upoštevala tržne deleže glede na število končnih uporabnikov vključno s ponudbo samemu sebi (self supply).

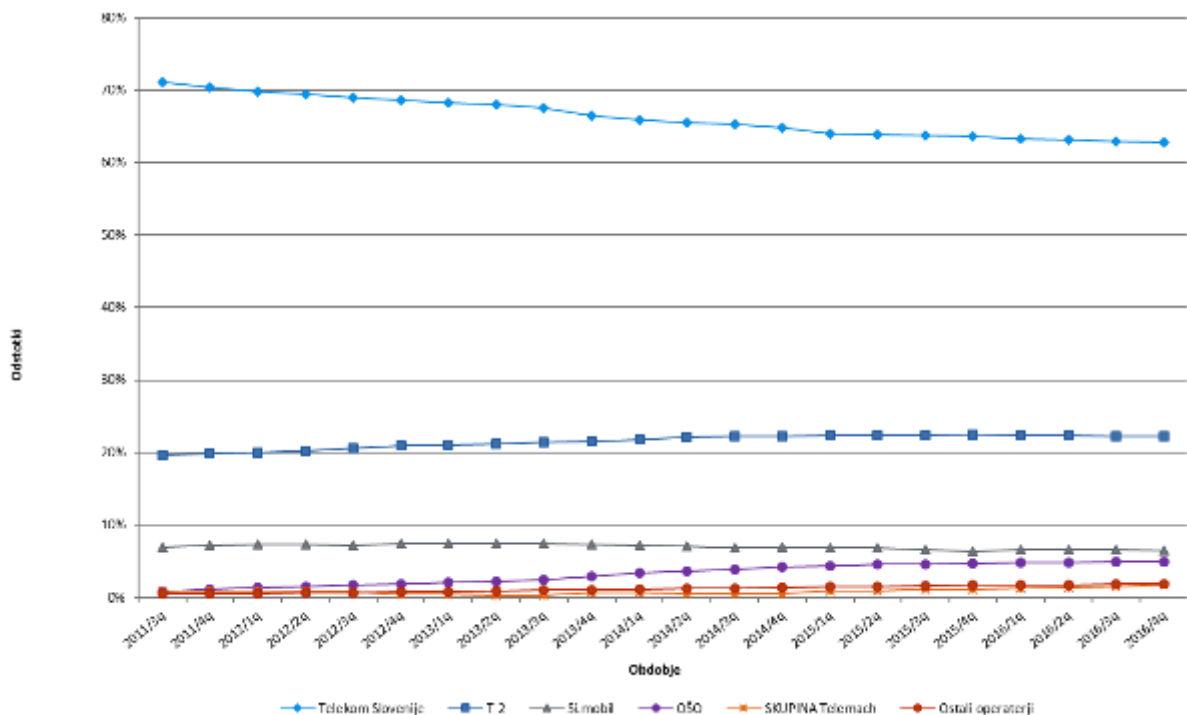
Uporabniki storitev na medoperaterskem trgu so drugi operaterji in maloprodajna enota operaterja, ki uporablja storitve dostopa svojega lastnega veleprodajnega dela (self supply). Drugi operaterji povprašujejo po dostopu do omrežne infrastrukture, ker nimajo izgrajenega svojega lastnega omrežja na fiksni lokaciji ali ker to ni izgrajeno v obsegu, ki bi jim omogočal konkuriranje na trgu, ter lahko le preko zakupa infrastrukture drugega operaterja ponujajo svoje storitve na maloprodajnem trgu.

Tudi če na veleprodajnem trgu ne bi obstajali drugi operaterji, ki bi povpraševali po storitvah dostopa do fiksnega omrežja, je mogoče opredeliti hipotetičen trg na osnovi zagotavljanja storitev dostopa operaterja samemu sebi. Hipotetična odsotnost sklenjenih pogodb na veleprodajnem trgu dostopa

kaže zgolj na to, da se vsa ponudba na zadevnem medoperaterskem trgu izstavlja interno preko vertikalne integracije operaterja fiksnega omrežja. V takem primeru se struktura ponudbe na veleprodajnem nivoju (npr. tržni deleži operaterjev, ki so dejavni na zadevnem trgu) izvede iz ponudbe na maloprodajnem trgu. Veleprodajni trg dostopa do omrežja torej vključuje elemente, ki so potrebni, da se storitve na trgu zagotovijo drugim operaterjem in samemu sebi (self supply) kot lastne storitve. Tržno moč vertikalno integriranega operaterja se torej lahko izmeri le, če je v definicijo trga vključena tudi ponudba samemu sebi. Tržna moč operaterja, ki ponuja veleprodajni produkt dostopa, je omejena s ponudbo tega produkta s strani vertikalno integriranega operaterja tistemu integriranemu delu istega operaterja, ki deluje v smislu ponudbe storitev na maloprodajnem trgu. V kolikor bi se iz analize predmetnega trga izpustila analiza ponujanja storitev samemu sebi, bi se zaradi navedenega napačno ocenila njegova tržna moč pri nujenju storitev drugim operaterjem.

Vključitev zagotavljanja storitve dostopa samemu sebi v predmetni veleprodajni trg je konsistentna tudi z določili Pojasnila k novemu Priporočilu oupoštevnihtgrih.

Slika 43: Tržni deleži operaterjev na veleprodajnem upoštevnem trgu glede na število širokopasovnih priključkov z vključeno ponudbo samemu sebi (self supply)

Vir: AKOS, december 2016

Zgornja slika prikazuje gibanje tržnih deležev operaterjev glede na število širokopasovnih priključkov na veleprodajnem upoštevnem trgu, ki vključuje dostop preko bakrenega in optičnega omrežja, z upoštevanje ponudbe samemu sebi (self supply). Podatki zajemajo tako priključke na lastnem omrežju kot tudi priključke zagotovljene na najetih oziroma zakupljenih omrežjih preko razvezave krajevnih zank, ki temelji na reguliranem dostopu do omrežja Telekoma Slovenije in odprtem veleprodajnem dostopu, ki ga zagotavljajo OŠO operaterji. Preko razvezave krajevne zanke namreč operaterji zagotavljajo storitve bitnega toka svoji vertikalno povezani maloprodajni enoti, poleg tega pa imajo možnost, da bitni tok ponudijo tudi drugim operaterjem. Tržni delež Telekoma Slovenije pri tem skozi opazovano obdobje pada, vendar je še vedno občutno nad deleži ostalih operaterjev 62,7%, sledi mu T-2 s 22,2%, Si.mobil (A1) z 6,5%, OŠO omrežja s 5,0%, ostali operaterji, ki dosegajo 1,9% tržni delež, in skupina Telemach z 1,7% deležem.

Ne glede na povedano ugotovitev odsotnosti nagibanja trga k učinkoviti konkurenci na trgu ne more temeljiti zgolj na podlagi velikosti tržnega deleža operaterja. Velik tržni delež namreč pomeni le večjo možnost, da ima tak operater prevladujoč položaj, kar pomeni, da mora biti ocena tega statusa dodatno utemeljena tudi v luči preostalih kriterijev. Položaj operaterjev tako opredeljuje vrsta različnih okoliščin, kar bi ob njihovem morebitnem ne preverjanju lahko vodilo v izkrivljeno sliko celotnega upoštevne trga in položaja preostalih akterjev na njem. Poleg tega posamezne postavke, kadar bi bile preverjane zgolj samostojno, zaradi svoje narave ne bi več nujno določevale oziroma dokazovale (ne)obstoja prevladujočega položaja. V primeru, da tržni delež določenega operaterja v določenem časovnem obdobju bistveno pada, lahko slednje razumemo tudi kot nagibanje h konkurenci. Zato je tudi za ugotovitev, ali se trg ob odsotnosti ex ante regulacije nagiba k učinkoviti konkurenci, potrebno opazovati bodisi stabilnost, bodisi trend, ki ga morebitno gibanje tržnih deležev skozi merjeno časovno obdobje kaže. Pri tem pa vsakega gibanja ne gre razumeti kot nagibanja h konkurenčnim razmeram na trgu oziroma obstoja učinkovite konkurence na trgu.

Glede na navedeno Agencija ugotavlja, da ima na veleprodajnem trgu »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« glede na kriterij tržnih deležev, Telekom Slovenije s tržnim deležem 81,4% ter tržnim deležem 62,7%, v kolikor upoštevamo tudi ponudbo samemu sebi (self supply) veleprodajnega širokopasovnega dostopa preko bakrenih in optičnih dostopovnih omrežij, pomembno tržno moč, kar mu omogoča znatno samostojnost nasproti konkurentom ter posledično uporabnikom in potrošnikom.

7.1.2 Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja - izravnalna kupna moč

Prisotnost kupcev s pogajalsko močjo lahko omeji ponudnikovo možnost, da bi se obnašal neodvisno od trga. Takšna izravnalna kupna moč je lahko posledica kupčevega obsega oziroma velikosti, količine storitve, ki jo kupuje ali kompenzacijskega faktorja. Kjer so torej kupci zadosti veliki in imajo zadosti moči, se lahko racionalno odzovejo na vsak poskus na zvišanje cen prodajalca in temu ustrezno poskušajo zadostiti potrebe pri drugih dobaviteljih ali ponudnikih.

Na upoštevne trgu »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«, ki je bil v poglavju 6.3 te analize opredeljen kot trg, ki obsega dostop z bitnim tokom preko bakrenega in preko optičnega omrežja na celotnem ozemlju Republike Slovenije, lahko povprašujejo po dostopu (izključno z namenom ponujanja storitev končnim uporabnikom na maloprodaji) operaterji, ki v celoti razpolagajo s svojim dostopovnim omrežjem, z njim razpolagajo le deloma, ali pa lastne infrastrukture nimajo. Pri dostopu z bitnim tokom operater omrežja vzpostavi širokopasovno povezavo do končnih uporabnikov, preko katere lahko drugi operaterji ponujajo širokopasovni dostop na maloprodajnem trgu svojim končnim uporabnikom. Pri tem operater omrežja zagotovi drugim operaterjem dostop na eni ali več osrednjih točkah omrežja, na katerih lahko operaterji prevzemajo promet. Veleprodajni produkti za osrednji dostop tako omogočajo novim vstopnikom na trg ponujanje storitev na celotnem območju, ki ga pokriva omrežje ponudnika veleprodajnega dostopa. Prav tako pa navedene storitve omogočajo operaterjem, ki na določenih območjih niso prisotni z lastnim omrežjem oziroma preko veleprodajnih produktov za lokalni dostop, da na teh območjih ponujajo storitve na maloprodajnem trgu. Glede na to, da je bil predmetni upoštevni trg opredeljen enotno nacionalno, torej na celotno ozemlje Republike Slovenije (saj želijo operaterji praviloma nuditi svoje maloprodajne storitve na nivoju celotne države), lahko ugotovimo, da zgolj en operater, to je Telekom Slovenije, edini z lastno bakreno in optično dostopovno infrastrukturo pokriva največji del geografskega trga, tako da (razen na območju, kjer so prisotna odprta širokopasovna omrežja) njegova maloprodajna enota za zagotavljanje povpraševanja končnih uporabnikov ne najema infrastrukture pri drugih operaterjih, ki v

določenem delu razpolagajo z lastnim dostopovnim omrežjem. Na drugi strani Agencija ugotavlja, da ostali ponudniki storitev na predmetnem upoštevnom trgu sami na celotnem ozemlju Republike Slovenije niso sposobni zgolj z lastnim omrežjem zadostiti povpraševanju končnih uporabnikov, zato morajo v ta namen, kljub obstoju druge infrastrukture, v znatnem delu najemati kapacitete Telekoma Slovenije (več o tem je napisanega že v poglavju o ugotavljanju zamenljivosti).

Pri obravnavi kriterija, kakšen vpliv imajo ti operaterji na moč podjetja, ki obvladuje največ infrastrukture na največjem območju predmetnega upoštevnom trga, se moramo tako vprašati, ali bi slednji v primeru, ko bi se s strani takšnega podjetja soočili s poslabšanjem komercialnih oziroma tehničnih pogojev, lahko takšno poslabšanje pogojev preprečili z grožnjo, da bodo v tem primeru veleprodajne vloške namesto pri dosedanem ponudniku pričeli nabavljati drugje pod sprejemljivejšimi pogoji. V kolikor bi ti operaterji dejansko imeli takšno izravnalno moč, bi namreč ta imela tak vpliv, da bi ponudnik zaradi potencialnega izpada prihodkov odjemalcev in njihovega prehoda k drugemu ponudniku teh veleprodajnih storitev odstopil od tovrstnih namer in pogojev ne bi poslabševal.

Da je tak pogoj lahko izpolnjen, mora imeti v prvi vrsti takšno podjetje, ki na veleprodaji prodaja storitve drugim operaterjem interes, da te veleprodajne storitve sploh ponuja. Na trgu so sicer prisotni tudi operaterji odprtih širokopasovnih omrežij, vendar pa je Telekom Slovenije edini na področju celotne Slovenije, ki je sposoben omogočiti takšno obliko dostopa in tudi sam na maloprodajnem trgu ponuja storitve končnim uporabnikom. Njegovi odjemalci veleprodajnih storitev na predmetnem upoštevnom trgu mu na maloprodajnem trgu predstavljajo neposredno konkurenco zato ni zainteresiran ponujati teh veleprodajnih storitev drugim operaterjem. Izpad veleprodajnih prihodkov iz naslova prodaje dostopa bi v tem primeru namreč povsem preprosto nadomestil s prihodki na povezanem maloprodajnem trgu, saj v odsotnosti nujenja dostopa drugim operaterjem na maloprodajnem trgu ne bi imel več konkurence v tolikšnem obsegu. Operaterji, povpraševalci po storitvah predmetnega upoštevnom trga bi bili namreč povsem omejeni na nudenje storitev na območjih, kjer razpolagajo s svojim omrežjem, kar pa je povsem neprimerljivo z obsegom omrežja Telekoma Slovenije. Ker želijo operaterji praviloma ponujati storitve nacionalno, bi bili v tem početju posledično onemogočeni ter tako omenjeni zgolj na lastna omrežja, kolikor jih pač imajo, posledično pa bi se lahko izkazalo, da je takšno nudenje storitev parcialno po zgolj določenih delih države nerentabilno in ne zagotavlja ustrezne ekonomije obsega ter bi lahko v posledici imelo rezultat v odhodu teh operaterjev iz trga.

Če bi operaterji, ki pri Telekomu Slovenije na predmetnem upoštevnom trgu kupujejo dostop do omrežja na veleprodajnem nivoju, želeli na poslabšanje pogojev odgovoriti z grožnjo, da bodo dostop iskali pri drugih veleprodajnih ponudnikih dostopa, bi trčili ob težavo, da drugih ponudnikov tovrstnega in primerljivega dostopa v Republiki Sloveniji ni. Na veleprodajnem trgu (razen na maloštevilnih, geografsko omejenih in raztresenih območjih odprtih širokopasovnih omrežij, ki omogočajo razvezavo lokalne zanke) namreč ni drugih ponudnikov, zato takšna grožnja ne more biti uspešna, kar pomeni, da ti operaterji povpraševalci nimajo izravnalne kupne moči, ki bi jo lahko uporabili za preprečitev takšnega početja ponudnika predmetnih veleprodajnih storitev. Ne le, da so alternativna optična in bakrena dostopovna omrežja geografsko zelo omejena in da dosega neprimerno manjše pokrivanje odjemalcev na maloprodajnem trgu (končnih uporabnikov), celo kjer ta so prisotna, njihovi lastniki (razen v primerih že omenjenih odprtih širokopasovnih omrežij) na predmetnem veleprodajnem trgu ne ponujajo storitev dostopa. Alternativne ponudbe torej, niti v omejenem obsegu, kjer omrežja so, niti ni nikakršnih pokazateljev, da bi se ta v doglednem času ustvarila. Namreč, kot je Agencija navedla v primeru Telekoma Slovenije, velja tudi v primeru ostalih lastnikov omrežij, ki hkrati delujejo na povezanem maloprodajnem trgu, da ti dostopa do svojih omrežij nimajo interesa nuditi neposrednim konkurentom na maloprodajnem trgu. Pri tem je treba poudariti, da je bistvena razlika v dosegu dostopovnih bakrenih in optičnih omrežij do končnih uporabnikov posameznega infrastrukturnega operaterja. Omrežje Telekoma Slovenije zagotavlja 69,9% vseh zgrajenih bakrenih in optičnih omrežnih

priključnih točk, medtem ko bakrena in optična omrežja vseh drugih infrastrukturnih operaterjev skupaj zagotavljajo 30,1% omrežnih priključnih točk omenjenih tehnologij. Odprta širokopasovna omrežja, ki so pod enakimi pogoji dostopna vsem operaterjem, ki na povezanem maloprodajnem trgu nudijo storitve končnim uporabnikom (in jih upravljajo operaterji, ki sami na teh omrežjih ne smejo ponujati maloprodajnih storitev), zagotavljajo le 3,9% vseh zgrajenih bakrenih in optičnih omrežnih priključnih točk.

Iz navedenega je Agencija ugotovila, da operaterji, ki na predmetnem upoštevnem trgu kupujejo (za delovanje na povezanem maloprodajnem trgu) nujno potreben dostop preko omrežja Telekoma Slovenije, ne razpolagajo z izravnalno kupno močjo oziroma vplivom velikih kupcev na moč operaterja, s katerim bi lahko vplivali na pogoje, ki jih za dostop lahko postavlja Telekom Slovenije in ki bi lahko tak dostop celo odrekel. Slednje kaže na pomembno tržno moč operaterja Telekom Slovenije.

7.1.3 Nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti

Nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti, je v tesni povezavi z obstojem potopljenih stroškov. Infrastruktura, ki se je ne da zlahka podvojiti, je pokazatelj tržne moči, ki jo lahko uživa prevladujoči operater in zvišuje vstopne ovire za potencialne nove in kasnejše vstopnike, kar kaže na nekonkurenčno stanje na trgu. V kolikor operater razpolaga z infrastrukturo, ki jo je težko podvojiti in sama infrastruktura predstavlja pomemben dejavnik pri oblikovanju storitve, ga to postavlja v močnejši tržni položaj, zaradi katerega lahko na trgu deluje v precejšnji meri neodvisno od ostalih ponudnikov in povpraševalcev na maloprodajnem ter veleprodajnem trgu. Poleg tega daje infrastruktura obstoječim operaterjem na trgu vselej tudi možnost, da prenašajo tržno moč na horizontalno in vertikalno povezane trge.

Potopljeni stroški oziroma stroški, ki ne bodo povrnjeni ob morebitnem izstopu iz trga, so ena najbolj pomembnih vstopnih ovir in so relevantni na celotnem sektorju elektronskih komunikacij, saj so za izgradnjo omrežja in infrastrukture potrebne velike vstopne investicije. Novi vstopnik bo za vstop na trg pripravljen vložiti sredstva le, če bo upravičeno pričakoval, da se mu bodo slednja skozi investicijo v zadevnem času povrnila. Tako so visoki potopljeni stroški v povezavi z izgradnjo infrastrukture, potrebne za delovanje omrežja, vstopna ovira tudi na predmetnem upoštevnem trgu. V kolikor se drugi operater, ki vstopa na trg, odloči, da bo v Sloveniji zgradil novo omrežje in se kasneje izkaže, da postane projekt iz kateregakoli razloga neuspešen, ne more računati na povrnitev večine investiranih sredstev. Višina potopljenih stroškov raste sorazmerno z velikostjo omrežja, npr. za zagotavljanje ustrezne pokritosti in dodatno tudi zagotavljanje kapacitet omrežja, tudi ko je določena stopnja pokritosti že dosežena. Poleg tega so v Sloveniji potopljeni stroški relativno visoki tudi zaradi geografske in demografske specifikke, kar v veliki meri povečuje investirana sredstva v infrastrukturo.

Operater, ki vstopa na trg, je torej soočen z visokimi stroški izgradnje omrežja, poleg tega pa mora za učinkovit in konkurenčen vstop na trg v zelo kratkem času zgraditi omrežje, ki bo po pokritosti, dostopnosti do končnih uporabnikov in kakovosti zagotavljanja storitev na nivoju omrežja prevladujočega operaterja. V nasprotnem primeru ne more računati na to, da bi končni uporabniki pričeli uporabljati njegove storitve v zadostnem številu, da bi dosegel zadostne ekonomije obsega in povrnitev investicij. V Smernicah⁴⁶ navaja primer Hoffmann-La Roche⁴⁷ proti Komisiji, kjer zapiše: »*Ena od najpomembnejših vrst vstopnih ovir so fiksni stroški. Fiksni stroški so za sektor elektronskih komunikacij zlasti pomembni zaradi dejstva, da so velike naložbe nujne, da se na primer vzpostavi učinkovito elektronsko komunikacijsko omrežje za zagotavljanje dostopovnih storitev, in verjetno je, da*

⁴⁶ 80. točka Smernic

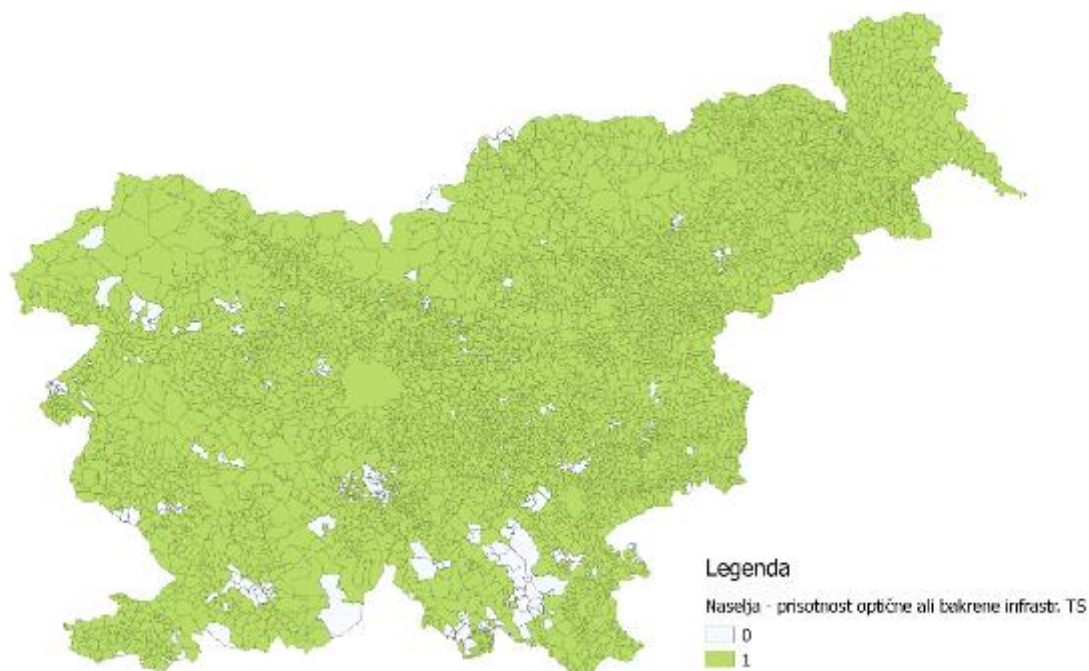
⁴⁷ Primer 85/76, Hoffmann-La Roche proti Komisiji [1979] ECR 461, sledi besedilo iz odstavka 48 citirane sodbe.

se bo le nekaj malega povrnilo, če se bo novi tekmeč odločil, da bo trg zapustil. Vstopne ovire zaostujeta dodatna ekonomija obsega in gostota, ki sta pogosto značilni za taka omrežja. Tako je verjetno, da bo veliko omrežje vedno imelo nižje stroške kot majhno, kar bo povzročilo, da bo novi tekmeč, da bi zavzel velik delež trga in bil sposoben konkurirati, moral postaviti ceno pod prag rentabilnosti, s tem pa si bo težko povrnil fiksne stroške.»

Navedeno bi lahko imelo za posledico, bodisi da novi operater zaradi grožnje predmetne vstopne ovire na trg ne bi vstopil, bodisi da se bi kasnejši vstopnik ob soočenju z asimetričnimi pogoji v primerjavi z obstoječimi operaterji, ki bi predstavljali nepremostljivo oviro in bi mu onemogočili konkurenčno nastopanje na trgu, odločil za predčasen izstop iz trga, še preden postanejo vložena sredstva še večja, ne bi pa mogel računati na njihovo povrnitev.

Pri podvojitvi infrastrukture obstajajo ovire, ki so predvsem tehnične, ekonomske in strukturne narave. V Republiki Sloveniji razpolaga z lastnim bakrenim oziroma optičnim omrežjem 49 operaterjev, pri čimer Telekom Slovenije obvladuje 100% dostopovnega bakrenega omrežja in je tako lastnik vseh zgrajenih bakrenih omrežnih priključnih točk v državi. Prav tako njegovo optično dostopovno omrežje predstavlja 31,4% vseh optičnih omrežnih priključnih točk. Od vseh lastnikov optične oziroma bakrene infrastrukture ima tako Telekom Slovenije največje in najbolj razširjeno dostopovno omrežje, katero pokriva 81,3% vseh gospodinjstev in je tudi prisotna skoraj na celotnem ozemlju Republike Slovenije, kot prikazuje slika spodaj.

Slika 44: Prisotnost optične in bakrene dostopovne infrastrukture lastnika Telekom Slovenije po naseljih

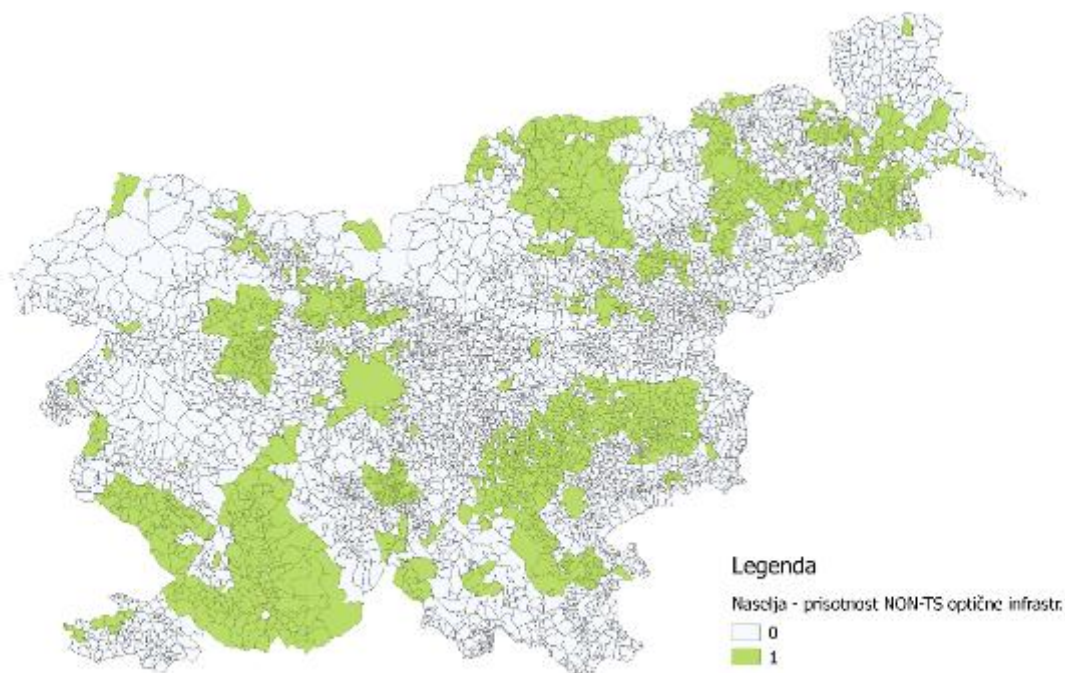

Vir: AKOS, april 2017

Drugi operaterji razpolagajo z lastno optično, ne pa tudi bakreno dostopovno infrastrukturo. Skupno z njo pokrivajo 27,1% vseh gospodinjstev na omejenem ozemlju Republike Slovenije. T-2 je lastnik 45,5%

vseh optičnih omrežnih priključnih točk, Telemach pa 10,5%. Vseh ostalih operaterjev, ki razpolagajo z lastno dostopovno optično omrežno infrastrukturo je poleg treh že omenjenih še 46. Slednji razpolagajo z 12,6% vseh optičnih omrežnih priključnih točk.

Slika 45: *Prisotnost optične dostopovne infrastrukture vseh drugih operaterjev (razen Telekoma Slovenije) z lastno dostopovno infrastrukturo po naseljih*

Vir: AKOS, april 2017

Iz obeh slik je tudi razvidno, da je Telekom Slovenije z lastno dostopovno infrastrukturo, ki sodi na predmetni upoštevni trg, torej z bakrenimi in optičnimi omrežnimi priključnimi točkami, prisoten na večini ozemlja Republike Slovenije. Omrežne priključne točke Telekoma Slovenije se pojavijo kar v 95,1% vseh naselij. Optične omrežne priključne točke drugih operaterjev se pojavijo v 27,5% naselij.

Na podlagi zgrajenih optičnih in bakrenih omrežnih priključnih točk je Agencija preverila tudi pokritost gospodinjstev z dostopovno infrastrukturo, pri čimer je, kot navaja že zgoraj, upoštevala optične in bakrene omrežne priključne točke Telekoma Slovenije in optične omrežne priključne točke drugih operaterjev. 58,2% vseh gospodinjstev tako razpolaga zgolj z dostopovno infrastrukturo Telekoma Slovenije, 23,1% z dostopovno infrastrukturo Telekoma Slovenije in drugega operaterja ter 4,4% le z dostopovno infrastrukturo drugega operaterja. Od slednjih, ki razpolagajo zgolj z infrastrukturo drugega operaterja v 1,4% vseh gospodinjstev to predstavljajo OŠO omrežja, ki so grajena z javno-zasebnim partnerstvom.

Slednje potrjuje dejstvo, da izgradnja dostopovnih omrežij predstavlja veliko investicijo, obenem pa zahteva izgradnja novega omrežja z zadovoljivo pokritostjo in kapaciteto, primerljivo z omrežjem operaterja, ki je na trgu že ustaljen in bi novim infrastrukturnim operaterjem posledično omogočalo na tem trgu dejansko tudi konkurirati, izjemno veliko časa in ogromna investicijska sredstva. Dejstvo, da so vsi konkurenti Telekoma Slovenije uspeli skupaj zgraditi le malo manj kot tretjino vseh omrežnih

priključnih točk le malo več kot četrtini vseh naselij v Republiki Sloveniji, priča, da je podvajanje dostopovne infrastrukture praktično nemogoče izvesti v doglednem času. Operaterji, ki sicer gradijo lastna dostopovna omrežja, preko katerih ponujajo storitve na maloprodajnem trgu, se pri tem nikakor ne morejo zanesti zgolj na svoje kapacitete, saj bi slednje pomenilo, da bi storitve lahko ponujali zgolj in samo v omejenem obsegu na področjih, kjer so prisotni z lastno infrastrukturo. V Sloveniji namreč operaterji, ki delujejo na maloprodajnem trgu nudenja širokopasovnih storitev za množični trg, infrastrukture ne najemajo drug od drugega, razen v primeru reguliranega dostopa na povezanih veleprodajnih trgih, kjer storitve pod regulatornimi pogoji najemajo pri Telekom Slovenije. Tako, razen reguliranega operaterja Telekoma Slovenije, noben drug operater, razen OŠO, nima veleprodajne ponudbe za dostop do svojega bakrenega oziroma optičnega omrežja. Tudi, če bi takšna veleprodajna ponudba obstajala, lahko vidimo, da bi zajemala zgolj tretjino vseh omrežnih priključnih točk na zgolj dobri četrtini vseh naselij v Republiki Sloveniji. Operaterji, ki sicer na upoštevem trgu 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« pri Telekomu Slovenije zakupujejo dostop do omrežja v obliki razvezave lokalne zanke ali virtualnega dostopa, bi sicer lahko tretjim operaterjem na obravnavanem upoštevem trgu ponudili dostop preko bitnega toka. Vendar pa ima slednje dve pomembni karakteristiki. Prvič, te ponudbe preprodaje v Sloveniji ni, niti je ni mogoče predvideti v prihodnje, saj lahko ti tretji povpraševalci dostop dobijo neposredno preko omrežja Telekoma Slovenije v geografsko večjem obsegu in drugič, takšna ponudba ne more predstavljati večje konkurence na trgu, saj je v osnovi povsem odvisna od omrežja in pogojev dostopa, ki jih določi Telekom Slovenije in poteka preko njegovega omrežja. Takšna ponudba bi torej temeljila na omrežju družbe Telekom Slovenije in glede na to, da operaterji, ki sicer deloma celo posedujejo lastna omrežja (razen omenjenih operaterjev odprtih širokopasovnih omrežij) dostopa preko bitnega toka za tretje operaterje ne ponujajo niti preko lastnih omrežij in tega namena niti nimajo, saj jim tretji operaterji predstavljajo neposredne konkurente na povezanem maloprodajnem trgu, česar pa si operaterji omrežij ne želijo, zato za nudenje takšne veleprodajne oblike dostopa niso zainteresirani.

Vsi operaterji skupaj, ki vsak zase gradijo lastna omrežja, v vsem času od pričetka gradnje, ki poteka v zadnjem desetletju, niso uspeli podvojiti omrežja družbe Telekom Slovenije niti za 30% po številu zgrajenih optičnih in bakrenih omrežnih priključnih točk oziroma niti za polovico glede na prisotnost dostopovne omrežne infrastrukture po gospodinjstvih, geografsko gledano pa jim je to uspelo le četrtini vseh naselij. Slednje za ustrezno maloprodajno ponudbo nikakor ne zadošča, saj bi se ti operaterji, če bi želeli nuditi ustrezne maloprodajne storitve zgolj preko lastnih omrežij, srečali z dejstvom, da bi morali ob pričetku ponujanja komercialnih storitev razpolagati z dostopovnim omrežjem, ki bi bilo takoj primerljivo z omrežjem operaterja, ki je na trgu že bistveno dlje časa in se ob svojem vstopu na trg ni srečeval s tako močnimi konkurenčnimi pogoji in je lahko svoje dostopovno omrežje gradil postopoma, brez pritiskov konkurence. Tak vstop na trg bi bil tako nekonkurenčen in bi ogrožal sprotne investicije operaterja v lastno omrežje, na dolgi rok pa bi ogrozil tudi njegovo dolgoročno delovanje, saj bi omajal zaupanje v kakovost storitev, ki jih novi operater ponuja. Za kateregakoli kasnejšega vstopnika bi bil tako vstop na trg povsem nemogoč, saj omrežja v obsegu, kot z njim razpolaga Telekom Slovenije, praktično ni mogoče podvojiti, pod vprašajem pa je tudi ekonomičnost takšne podvojitve. Poleg tega bi podvojitve dostopovnega omrežja, preko katerega bi bilo mogoče dostopati do končnih uporabnikov v obsegu, v katerem to omogoča bakreno oziroma optično omrežje Telekoma Slovenije, namreč predstavljala izjemne pravne (služnosti, odkupi zemljišč), tehnične (izgradnja omrežja, gradbeni in tehnični posegi, obremenjevanje okolja) in ekonomske vložke (izjemno visoke investicije in dostop do izjemno visokih finančnih sredstev v zelo kratkem času), pri čemer je povrnitev investicije pod vprašajem, posebej, ker v velikem delu ob potencialnem izstopu iz trga predstavlja potopljene stroške.

Kot rečeno, v Republiki Sloveniji med operaterji, ki sicer v delih razpolagajo z lastnimi dostopovnimi omrežji, ni praksa, da bi ti drug drugemu prostovoljno omogočali dostop do teh omrežij in tako do končnih uporabnikov, ki jih z lastnim omrežjem dosega, z izjemo OŠO omrežij, kjer je operaterjem

tak dostop zagotovljen. Na trgu, ki kaže nagibanje k učinkoviti konkurenci oziroma prisotnost konkurence, se povpraševalci uspejo dogovoriti za dostop z operaterji tudi v odsotnosti predhodne regulacije, torej na povsem komercialni osnovi, ali v primeru obstoja predhodne regulacije denimo z operaterjem, ki ni reguliran. V odsotnosti takšne oblike prostovoljnega dostopa in dejstvu, da bi tudi tak dostop, v kolikor bi med drugimi operaterji z lastnim dostopovnim omrežjem obstajal, ne zadoščal za ponujanje storitev zadostnemu številu končnih uporabnikov, če ga ne bi hkrati ponujala tudi družba Telekom Slovenije, je mogoče zaključiti, da bi bila edina pot za zagotavljanje konkurence na povezanem maloprodajnem trgu širokopasovnega dostopa obstoj zadostnega števila dostopovnih omrežij, ki bi bila z vidika dostopa do končnih uporabnikov primerljiva z omrežjem družbe Telekom Slovenije. Ker je bilo že zgoraj argumentirano, da je takšno omrežje v doglednem času nemogoče podvojiti, je nujno, da se drugim operaterjem zagotovi dostop do končnih uporabnikov na drug način, saj operaterji sami, na način, da bi do končnih uporabnikov zgradili lastna omrežja, ne bodo mogli dostopiti in jim posledično ne bodo mogli ponujati storitev.

Agencija ponovno poudarja, da bi vstop na ta trg zahteval hipne in izjemno visoke investicije, pretežno kot potopljene stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri izstopu iz trga. Ti potopljeni stroški, skupaj z ekonomijami povezanosti in gostoto, ki so karakteristika za dostopovna omrežja, znatno povečujejo ovire za vstop za operaterje, ki načrtujejo nova krajevna dostopovna omrežja. Družba Telekom Slovenije razpolaga z infrastrukturo, ki omogoča dostop do vseh končnih uporabnikov v Sloveniji, razen v redkih področjih, kjer je dostop do končnih uporabnikov otežen. Vendar ta del predstavlja zanemarljiv delež vseh potencialnih končnih uporabnikov. Telekom Slovenije razpolaga z infrastrukturo, ki je zahtevala visoke investicije in jo je Telekom Slovenije gradil skozi dolgo obdobje. Agencija na podlagi napisanega ugotavlja, da ta kriterij kaže na pomembno tržno moč družbe Telekoma Slovenije.

Agencija ugotavlja, da v Sloveniji ni operaterjev omrežij, ki bi lahko v dovolj kratkem času ponudili primerljivo razširjeno dostopovno omrežje, Agencija pa tudi ugotavlja, da podvojitve takega omrežja ne bi bila ekonomsko upravičena. Skladno z navedenim Agencija ugotavlja, da ima družba Telekom Slovenije nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti, kar je indikator, ki kaže na pomembno tržno moč operaterja.

7.2 Sklep o ugotovitvi operaterja s pomembno tržno močjo na obravnavanem upoštevnom trgu

Agencija je na podlagi presoje meril za ugotavljanje obstoja pomembne tržne moči:

- tržni delež operaterja na upoštevnom trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnom trgu v daljšem obdobju;
- vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč) in
- nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti,

ugotovila, da ima Telekom Slovenije na upoštevnom trgu 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg« na celotnem ozemlju Republike Slovenije (medoperaterski trg) položaj operaterja s pomembno tržno močjo, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno samostojnost nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

8 Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Prvi in drugi odstavek 101. člena ZEKom-1 določata, da Agencija, če na podlagi analize upoštevne trga ugotovi, da ta ni dovolj konkurenčen, z odločbo določi operaterja ali več operaterjev s pomembno tržno močjo na tem trgu in mu oziroma jim z odločbo naloži vsaj eno izmed obveznosti iz 102. do vključno 107. člena ZEKom-1. Pri tem mora upoštevati, da so obveznosti primerne, nujne in sorazmerne za preprečevanje obstoječih oziroma potencialnih motenj konkurence na trgu.

Agencija želi s predlaganimi obveznostmi spodbujati učinkovite naložbe v novo in izboljšano infrastrukturo, zlasti v izgradnjo NGA omrežij, ki predstavljajo glavno gonilo razvoja trga elektronskih komunikacij, ter inovacij na tem področju ob istočasnem priznavanju potrebe po ohranjanju učinkovite konkurence v luči spreminjajočih se tržnih pogojev. Pri tem pa želi zagotoviti predvidljivo in stabilno regulatorno okolje, ki je ključno za spodbujanje učinkovitih vlaganj v izgradnjo NGA omrežij.

Agencija pri svojih prizadevanjih sledi Priporočilu o regulaciji NGA omrežij, katerega cilj je pospešitev razvoja enotnega trga z izboljšanjem pravne varnosti ter spodbujanjem vlaganj, konkurence in inovacij na trgu širokopasovnih storitev, zlasti pri prehodu na dostopovna omrežja naslednje generacije. Navedeno priporočilo je bilo dopolnjeno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, v katerem je Evropska komisija izpostavila, da je potrebna večja prožnost za spodbujanje naložb v infrastrukturo omrežij naslednje generacije.

Agencija je v decembru 2015 objavila javno posvetovanje glede Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevne trgov za dostop do širokopasovnega omrežja z vprašanji, ki so bila namenjena zainteresirani javnosti, predvsem operaterjem, z namenom, da pridobi predhodna mnenja in poglede deležnikov na trgu, ter v skladu z regulatornim okvirjem vzpostavi ustrezno regulacijo v smislu doseganja ciljev glede spodbujanja konkurence na trgu in posledično izboljšanja ponudbe za končne uporabnike, kot tudi ustvarjanja predvidljivega regulatornega okolja, ki bo spodbudilo investiranje na trgu. Dokument je bil posvetovalne narave, pri čemer pa so prejeti odgovori služili Agenciji kot dodatna osnova pri izvedbi analiz upoštevne trgov 3a, 3b in 4. Agencija je proučila vse prejete vsebine in jih smiselno upoštevala.

Poleg tega je Agencija pri nalaganju oziroma oblikovanju obveznosti upoštevala tudi prejete prispevke s strani operaterjev na naslednjih delavnicah, posvetih in sestankih, in sicer v okviru:

- delavnice o metodologiji glede regulacije upoštevne trgov,
- več delavnic glede obveznosti povezane z gospodarsko ponovljivostjo z BWCS,
- dveh delavnic glede dostopa z bitnim tokom z Deloitte,
- delavnice glede regulacije širokopasovnih trgov s Cullen International,
- delavnice o razvoju in gradnji širokopasovnih omrežij v RS,
- več delavnic glede oblikovanja obveznosti enakega obravnavanja,
- več sestankov z operaterji glede oblikovanja obveznosti za virtualni produkt - VULA.

Pri tem je Agencija preučila vse prejete pripombe, pri čemer pa jih je glede na ugotovljeno stanje na trgu skušala upoštevati v največji možni meri.

Agencija na podlagi opravljene analize upoštevne trga ugotavlja, da je Telekomu Slovenije, kot operaterju s pomembno tržno močjo na upoštevne trgu 3b »Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg«, potrebno naložiti naslednje obveznosti:

- obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe;

- obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja;
- obveznost zagotavljanja preglednosti;
- obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva;
- obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Agencija je na podlagi geografske analize stanja na trgu ugotovila, da obstajajo naselja, kjer bi bilo zaradi drugačnih razmer na trgu potrebno prilagoditi regulatorne ukrepe za Telekom Slovenije, saj bi lahko naložitev enakih obveznosti pomenila nesorazmernost le teh. Tako je Agencija definirala naselja, ki zahtevajo prilagoditev zgoraj navedenih regulatornih obveznosti, na podlagi kumulativno izpolnjenih naslednjih pogojev:

1. pokritost gospodinjstev z infrastrukturo drugih operaterjev (bakreno ali optično omrežje⁴⁸) v naselju je vsaj 65%. Navedeni delež po mnenju Agencije ob upoštevanju vseh dodatnih kriterijev za določanje teh območij, pomeni možnost izbire za iskalce dostopa. Višji del pokritosti z infrastrukturo drugih operaterjev bi namreč pomenil veliko podvajanje infrastrukture.
2. Telekom Slovenije na maloprodajnem trgu nima prevladujočega položaja. Tako je Agencija upoštevala tista naselja kjer ima Telekom Slovenije manj kot 40%⁴⁹ maloprodajni delež priključkov širokopasovnega dostopa (na bakrenem, optičnem in kabelskem omrežju). Pri obstoju takšnih pogojev je po mnenju Agencije bistveno zmanjšana verjetnost protikonkurenčnih ravnanj operaterja.
3. Obstaja ekonomska upravičenost za razvezavo krajevne zanke, ki omogoča zadostno pokritost gospodinjstev v naselju. Pri tem je Agencija kot kriterij upoštevala, da je vsaj 65% gospodinjstev v naselju povezanih na funkcijske lokacije Telekoma Slovenije, od katerih ima vsaka najmanj 500⁵⁰ zgrajenih naročniških priključkov. Operaterji imajo namreč na območju celotne Republike Slovenije omogočen dostop prek razvezanega lokalnega dostopa pod reguliranimi pogoji na upoštevnem trgu 3a in bi lahko v primeru nesprejemljivih cenovnih pogojev dostopa prek dostopa z bitnim tokom prešli na to obliko veleprodajnega dostopa. Tako je Agencija z vidika, da se res zagotovi možnost izbire operaterjev, ki so že na omrežju Telekoma Slovenije in so že investirali, in glede na to, da je lokalni razvezan dostop reguliran, preko katerega imajo iskalci dostopa možnost dostopati do omrežja, preverila še ta kriterij. V primeru manjšega deleža tovrstnih priključkov na veleprodajnem trgu bi po mnenju Agencije pomenilo, da se sili iskalce dostopa na obliko veleprodajnega dostopa, ki za njih zaradi prenizke gostote poseljenosti ne bi bila ekonomsko upravičena in bi to predstavljalo nesotrazmeren ukrep.

Na podlagi upoštevanja navedenih kriterijev je Agencija definirala geografska območja, to je naselja (v Prilogi 1 v katerih ne predvideva naložitve obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva).

Bo pa Agencija na teh območjih naložila sledeče obveznosti, z namenom, da se drugim operaterjem zagotovi dostop do omrežja tudi na območjih, kjer nimajo odprtega dostopa do alternativnih omrežij na veleprodajnem nivoju in s tem posledično nadaljnje spodbujanje konkurence na trgu:

⁴⁸ Kljub temu, da je Agencija preverjala prisotnost tako optičnega kot bakrenega dostopovnega omrežja drugih operaterjev, je ugotovila, da drugi operaterji v Republiki Sloveniji izmed omenjenih tipov tehnologij omrežnih priključnih točk razpolagajo zgolj z optičnimi, ne pa tudi bakrenimi.

⁴⁹ V zvezi s tem je potrebno poudariti, da se po splošnih pravilih konkurenčnega prava šteje, da ima podjetje prevladujoč položaj na trgu, če je njegov tržni delež višji od 40% (peti odstavek 9. člena Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence, 75. točka Smernic).

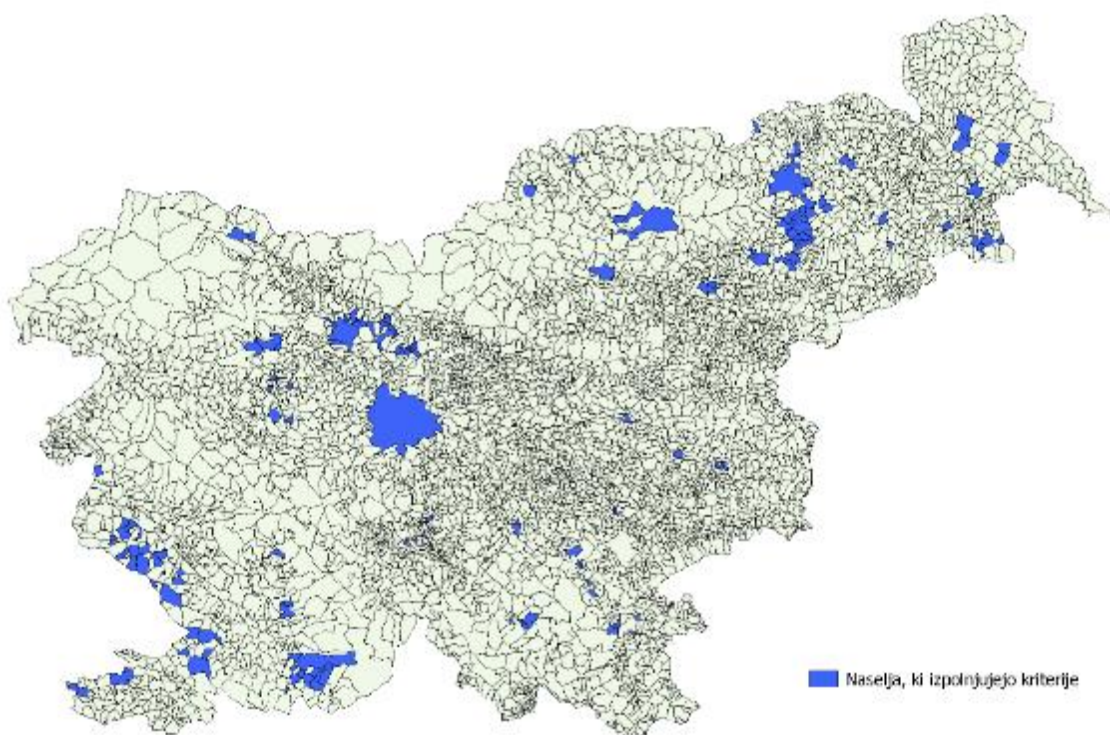
⁵⁰ Po oceni Agencije je takšno število priključkov zadostno za zadostitev ekonomije obsega razvezanega lokalnega dostopa.

- obveznost dopustitve operaterskega dostopa,
- obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja,
- obveznost preglednosti in
- obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Na teh naseljih so prisotne konkurenčne infrastrukture in možnosti dostopa prek razvezanega lokalnega dostopa, kar predstavlja zadosten pritisk na veleprodajne cene Telekoma Slovenije.

Zgoraj navedene pogoje izpolnjuje 159 naselij z 260.128 gospodinjstvi, ki so prikazana na spodnji sliki. Ta naselja tako predstavljajo 2,6% vseh naselij, v njih pa se nahaja 31% vseh gospodinjstev v Republiki Sloveniji.

Slika 46: Naselja v katerih ne bo naložena obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

Vir: Interno gradivo AKOS, april 2017

V skladu z določili 101. člena ZEKom-1 in 118. točke Smernic Agencija pri naložitvi regulatornih obveznosti iz 102. do vključno 107. člena ZEKom-1 kot ključno merilo pri ocenjevanju predlaganih obveznosti upošteva načelo sorazmernosti, kar pomeni, da Agencija kaskadno preverja:

- (1) primernost (tj. ali je izbrano sredstvo za doseg cilja primerno, uporabno in možno in ali kot tako pride v poštev),
- (2) nujnost (tj. ali je v poštev prihajajoče sredstvo za doseg cilja potrebno) in
- (3) sorazmernosti v ožjem pomenu besede (tj. ali izbrano sredstvo ni zunaj razumnega razmerja do družbene ali politične vrednosti cilja oziroma ali je bilo vzpostavljeno proporcionalno razmerje).

V skladu z načelom sorazmernosti sredstva, ki se uporabijo za doseg določenega cilja tako ne smejo presežati tistega, kar je ustrezno in potrebno za doseg tega cilja (ukrep mora biti tako namenjen

dosegi zakonitega cilja, sredstva za doseg tega cilja pa morajo biti potrebna in najmanj obremenilna, kar pomeni, da morajo biti taka, kot je minimalno potrebno za doseg cilja).

Agencija je pri predlaganih regulatornih obveznostih tako sledila načelu sorazmernosti, z upoštevanjem cilja spodbujanja učinkovitih naložb v zmogljivejšo infrastrukturo ter inovacij na tem področju ob istočasnem ohranjanju učinkovite konkurence, ter s tem zagotavljanje cenovno dostopnih, kakovostnejših in inovativnih storitev ter možnosti izbire za končne uporabnike, pri čemer je nujnost, primernost in sorazmernost obrazložena v nadaljevanju.

8.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija lahko na podlagi 105. člena ZEKom-1 naloži operaterju omrežja s pomembno tržno močjo obveznost, da ugoti vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti. Tako ravna Agencija zlasti, kadar oceni, da bi zavrnitev operaterskega dostopa ali nerazumni pogoji, ki bi imeli podoben učinek, ovirali vzpostavitev zadostne konkurenčnosti trga na maloprodajnem nivoju, ali da ne bi bili v interesu končnih uporabnikov. Pri tem lahko Agencija naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Z naložitvijo navedene obveznosti se želi preprečiti dejanja, ki preprečujejo konkurenco in niso cenovne narave.

Podlaga za naložitev obveznosti operaterskega dostopa je ugotovitev, da bi zavrnitev operaterskega dostopa ali nerazumni pogoji, ki bi imeli podoben učinek, ovirali vzpostavitev zadostne konkurenčnosti trga ali da ne bi bili v interesu končnih uporabnikov. Agencija ugotavlja, da je treba naložiti navedeno obveznost, da se prepreči nevarnost ustvarjanja ali krepitev prevladujočega položaja Telekoma Slovenije z oviranjem operaterskega dostopa do omrežnih elementov in s postavljanjem nerazumnih pogojev za dostop do omrežja iskalcem dostopa in s tem onemogočanje učinkovite konkurence. Poleg tega bi posledice ne naložitve obveznosti neposredno učinkovale na konkurenco na maloprodajnem trgu in nasprotovale interesom končnih uporabnikov, saj bi te prikrajšale za izbiro med konkurenčnimi operaterji, še zlasti na redkeje poseljenih območjih, kjer razvezava krajevnih zank ni ekonomsko vzdržna.

Z ukrepom se vzpodbuja vstop novih ponudnikov storitev na maloprodajnem trgu, in sicer tako na trgu storitev širokopasovnega dostopa do interneta kot tudi na trgu konvergenčnih storitev (npr. storitev IP televizije in IP telefonije), in s tem konkurenco. Navedeno ima za posledico kakovostnejše in ugodnejše storitve za končne uporabnike. Predmetna obveznost pospešuje izgradnjo in razvoj elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev v Republiki Sloveniji, s tem pa učinkovito konkurenco. Naložitev te obveznosti je sorazmerna, saj predstavlja nujen predpogoj, da lahko operaterji brez lastne infrastrukture razvijejo lastno omrežje in zagotavljajo storitve končnim uporabnikom na enak način kot Telekom Slovenije, s tem pa se zagotavlja dolgoročno varstvo konkurence na trgu. Ta obveznost od Telekoma Slovenije med drugim zahteva, da storitve širokopasovnega dostopa na veleprodajnem trgu, ki jih zagotavlja samemu sebi, ponudi tudi drugim operaterjem.

Agencija je tako na predmetnem upoštevnem trgu Telekomu Slovenije že z odločbami št. 300-131/2005-127 z dne 10. 4. 2006, št. 3824-50/2007-3 z dne 11. 10. 2007 in št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011 kot operaterju s pomembno tržno močjo naložila obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe.

Agencija na podlagi analize trga in možnosti, ki bi jih operater s pomembno tržno močjo lahko izkoristil na podlagi svoje pozicije na trgu ugotavlja, da bi se lahko pojavile motnje konkurence predvsem v izločitvi konkurentov na maloprodajnih trgih (t.i. *foreclosure*), kjer je položaj drugega operaterja odvisen od pogojev, ki mu jih na medoperaterskem trgu nudi obstoječi operater. Telekomu Slovenije njegov visok tržni delež na upoštevnom trgu omogoča, da sprejme odločitve neodvisno od ravnanj ostalih udeležencev na trgu. Poleg tega je družba v položaju, da prepreči oziroma omeji operaterski dostop.

Agencija na podlagi navedenega ugotavlja, da je naložitev obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe Telekomu Slovenije potrebna tudi v prihodnje. Naložena obveznost bo tako omogočala razvoj trga in vstop novih operaterjev na trg.

Agencija ugotavlja, da bo Telekom Slovenije v okviru predlagane obveznosti dopustitve operaterskega dostopa moral ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti, ki so potrebne za dostop z bitnim tokom. V okviru obveznosti dopustitve operaterskega dostopa bo tako Telekom Slovenije:

1. o moral zagotoviti dostop do svojega omrežja preko 4 regionalnih in 2 nacionalnih točk prevzema prometa, ter v zvezi s tem omogočiti dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih pomembnih tehnologij, ki so potrebni za tovrstno obliko dostopa, pri čemer bo moral vsem operaterjem omogočiti dostop do svojega strežnika za širokopasovni oddaljeni dostop (BRAS) oziroma druge funkcionalno enakovredne naprave, kot je širokopasovni robni prehod (BNG) in namestitev ali uporabo operaterjeve lastne enakovredne naprave, kot tudi uporabo in upravljanje lastne uporabniške opreme (CPE) iskalca dostopa,
2. se bo moral v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki zahtevajo operaterski dostop z bitnim tokom,
3. ne bo smel zavrniti že odobrenega operaterskega dostopa z bitnim tokom, na način da sledi Priporočilu o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operaterski dostop št. 0073-23/2013/14 z dne 24.6.2013⁵¹,
4. bo moral v primeru posodabljanja omrežja operaterju za vsakega posameznega končnega uporabnika ali skupino uporabnikov omogočiti nemoten prehod na enakovredno ali boljše tehnološko rešitev,
5. ne bo smel postavljati pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni.

Telekom Slovenije bo moral zagotoviti operaterski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav, ki so potrebne za prenos bitnega toka, v okviru katerega bo moral zagotoviti dostop do svojega omrežja na nacionalnem in regionalnem nivoju. Agencija ugotavlja, da večina operaterjev, ki uporabljajo storitve bitnega toka na podlagi trenutno veljavne odločbe št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011, ki omogoča tri nivoje priključitve (lokalni, regionalni in nacionalni nivo), večinoma dostopa do omrežja Telekoma Slovenije na regionalnem nivoju. V manjšem obsegu operaterji dostopajo do omrežja Telekoma Slovenije na nacionalnem nivoju, na lokalnem nivoju pa za dostop z bitnim tokom do sedaj s strani operaterjev ni bilo izkazanega interesa. Operaterji se namreč v primeru lokalne prisotnosti raje odločajo za razvezan dostop, ki jim omogoča več možnosti pri oblikovanju in ponujanju storitev na maloprodajnem trgu, s tem pa tudi večjo konkurenčnost. Agencija ugotavlja, da je obveznost dostopa na dveh nivojih (regionalni in nacionalni nivo) nujno potrebna, da se operaterjem zagotovi ohranitev

⁵¹ <http://www.akos-rs.si/priporocila-agencije-priporocilo-o-ravnanju-operaterjev-v-primeru-nerazumnih-zahtev-za-operaterski-dostop>

obstojećih povezav na regionalnem nivoju kakor tudi, da se zagotovi dostop potencialnim novim vstopnikom na nacionalnem nivoju. Telekom Slovenije bo moral pri tem omogočiti dostop do BRAS-a oziroma druge podobne naprave (npr. BNG), na željo operaterja pa omogočiti namestitev in uporabo operaterjeve lastne funkcionalno enakovredne in tehnično ustrezne naprave, ki operaterjem omogoča lastno upravljanje storitev in s tem določeno mero neodvisnosti od operaterja omrežja. Telekom Slovenije bo moral operaterju omogočiti tudi uporabo in upravljanje lastne uporabniške opreme (CPE), ki bo morala biti tehnično skladna. Ker ima Telekom Slovenije omrežje, ki ga ni mogoče zlahka podvojiti in ker so operaterji brez svojega omrežja odvisni od dostopa do omrežja Telekoma Slovenije, je navedena obveznost nujen ukrep, hkrati pa tudi edino sredstvo za preprečitev vertikalnega prenosa pomembne tržne moči na maloprodajne trge. Drugi operaterji oz. ponudniki storitev so torej odvisni od infrastrukture Telekoma Slovenije, ki omogoča dostop do končnih uporabnikov. Tako se vzpodbuja vstop na maloprodajne trge večjemu številu ponudnikov storitev in s tem konkurenco. To pa ima za posledico kakovostnejše storitve za končne uporabnike po dostopnejših cenah in večjo možnost izbire.

Z odpiranjem dostopa drugim operaterjem do omrežja Telekoma Slovenije se istočasno spodbuja rast aktivnih priključkov na maloprodajnem trgu zaradi pridobivanja novih končnih uporabnikov s strani drugih operaterjev, ki gostujejo na njegovem omrežju, in s tem boljšo izkoriščenost že izgrajenega omrežja Telekoma Slovenije. Izkoriščenost že zgrajenega optičnega omrežja družbe v času analize namreč znaša 39,7%, kar ne zagotavlja primerne stopnje donosa vloženih sredstev v doglednem časovnem obdobju. Optično omrežje Telekoma Slovenije je bilo v obdobju prejšnje analize izkoriščeno le 24,5%, kar pa se je do danes glede na prej navedeno, nekoliko izboljšalo, pri čemer so na dvig izkoriščenosti vplivali tudi pozitivni učinki dosedanje regulacije, ki je omogočila drugim operaterjem dostop in ponujanje storitev na optičnem omrežju Telekoma Slovenije na maloprodajnem trgu in s tem povečanje števila aktivnih uporabnikov na omrežju.

Agencija ugotavlja, da je naložitev obveznosti dostopa z bitnim tokom v javnem interesu, saj bo tako operaterjem še naprej omogočeno ponujanje storitev končnim uporabnikom na območjih, kjer niso prisotni z razvezanim dostopom, kot tudi vstop novih operaterjev, kar bo prispevalo k učinkoviti konkurenci na trgu elektronskih komunikacij. Z naložitvijo obveznosti dopustitve operaterskega dostopa se bo tako preprečilo izkoriščanje pomembne tržne moči s strani obstoječega operaterja. Sama obveznost za Telekom Slovenije ne predstavlja večjih obremenitev omrežja, tako da ni moč ugotoviti, da obstoječe kapacitete zagotavljanja takih storitev ne bi omogočale. Poleg tega Telekom Slovenije navedeno storitev že zagotavlja in naložitev te obveznosti zanj ne predstavlja znatnih sprememb in dodatnih obremenitev. Na podlagi napisanega je mogoče zaključiti, da je naložitev obveznosti sorazmerna s ciljem zagotavljanja večje konkurenčnosti na trgu elektronskih komunikacij. Skladno s tem je naložitev predlagane obveznosti nujna, pri tem pa bo Telekom Slovenije moral ugoditi vsem razumnim zahtevam za dostop z bitnim tokom.

Telekom Slovenije bo moral zagotoviti odprt operaterski dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, saj je to nujno potrebno za zagotavljanje širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu. Agencija navedeno obveznost šteje za primeren in nujen ukrep za zagotovitev učinkovite konkurence, saj bi Telekom Slovenije v odsotnosti te obveznosti lahko izkoristil svoj položaj na trgu in kot lastnik omrežja drugim operaterjem zavrnil dostop do infrastrukture, ki jo potrebujejo za ponujanje maloprodajnih storitev. Ker gre pri tem za omrežje, ki ga ni mogoče v doglednem času podvojiti, bi to vodilo do omejevanja konkurence na maloprodajnih trgih in bi s tem neposredno škodovalo končnim uporabnikom, ki bi bili ob odsotnosti konkurence prikrajšani tako glede izbire, kakor tudi kakovosti in dostopnosti cen storitev. Do povsem enakih posledic bi pripeljalo tudi onemogočanje dostopa do spremljajočih tehnologij oziroma tehničnih protokolov, saj so ti nujno potrebni za pravilno delovanje povezave. V kolikor namreč spremljajoča tehnologija zainteresiranemu operaterju ni dostopna, vzpostavitev delujočega dostopa ni mogoča. Posledično sta obveznost dopustitve dostopa do omrežnih elementov in naprav ter obveznost dopustitve dostopa do tehničnih

vmesnikov, protokolov ali drugih spremljajočih tehnologij naloženi skupaj kot komplementarni obveznosti.

Telekom Slovenije se bo moral v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki želijo operaterski dostop z bitnim tokom. Agencija ugotavlja, da je ta obveznost potrebno in učinkovito sredstvo za doseganje kasnejših sporazumov o operaterskem dostopu. Ta obveznost je potrebna, saj bi se z opustitvijo naložitve navedenega ukrepa lahko Telekomu Slovenije omogočilo, da bi na maloprodajnem trgu širokopasovnega dostopa izkrivljaval konkurenco, s tem da bi operaterjem onemogočal oziroma zavlačeval pogajanje in doseganje dogovora o operaterskem dostopu, kar bi imelo za posledico odhajanje končnih uporabnikov k drugemu operaterju. Naložitev navedene obveznosti je nujna za preprečevanje potencialne nepopravljive škode operaterjem, ki zagotavljajo storitve na maloprodajnem trgu preko omrežja Telekoma Slovenije in posledično ohranjanje konkurenčnosti na trgu. Istočasno navedena obveznost Telekomu Slovenije ne nalaga, da bi moral zase sklepati škodljive dogovore, ki ne bi bili v skladu z naloženimi ukrepi. Telekom Slovenije naj bi kot poslovni subjekt pristopal k sklepanju poslovnih dogovorov, tako kot vse ostale gospodarske družbe, v dobri veri, zaradi česar naložitev predmetne obveznosti daje le dodaten poudarek temu v smeri pogajanja v dobri veri, ki naj bi jo Telekom Slovenije kot gospodarska družba izpolnjeval.

Prav tako Telekom Slovenije ne bo smel zavrniti že odobrenega operaterskega dostopa z bitnim tokom. Možnost zavrnitve že odobrenega dostopa bi namreč pomenila negotovost konkurentov ali celo onemogočanje operaterskega dostopa in s tem onemogočanje operaterjev pri nadaljnjem zagotavljanju storitev na maloprodajnem trgu. Agencija ugotavlja, da je ta obveznost nujna, da se prepreči izločitev operaterjev, ki so že na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti, kot tudi posledično poslabšanje položaja končnih uporabnikov pri maksimiranju njihove skupne koristi. Izjemo od te obveznosti predstavlja nerazumna zahteva operaterja, kot to določa Priporočilo o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operaterski dostop, št. 0073-23/2013/14 z dne 24. 6. 2013, ki ga je izdala Agencija.

Operaterski dostop je storitev, ki si jo operaterji elektronskih komunikacij med seboj zagotavljajo na podlagi pogodbenega razmerja. Gre za odplačno storitev, ki operaterjem, ki nimajo lastnih omrežnih zmogljivosti, omogoča uporabo zmogljivosti pri drugem operaterju. Telekom Slovenije, ki mu je taka obveznost naložena, je na razumno zahtevo drugega operaterja z njim dolžan skleniti pogodbo in mu zagotoviti operaterski dostop, že odobrenega operaterskega dostopa pa ne sme zavrniti. Taka obveznost po mnenju Agencije predstavlja kontrahirno dolžnost zadevnega operaterja. Temeljni načeli vsakega pogodbenega razmerja sta dolžnost izpolnitve obveznosti (*pacta sunt servanda*) ter načelo vestnosti in poštenja. Bistvo načela izpolnitve pogodbenih obveznosti je, da so stranke dolžne izpolniti svoje pogodbene obveznosti in odgovarjajo za njihovo izpolnitev. Načelo vestnosti in poštenja pa pomeni predvsem dolžnost pogodbenih strank, da druga do druge ravnajo lojalno, da se vzajemno obveščajo o vseh dogodkih in dejstvih, ki so zanje pomembna, se vzajemno varujejo in sodelujejo pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti ter ravnajo v skladu z dobrimi poslovnimi običaji. V pogodbenih razmerjih se je Telekom Slovenije že srečeval s problemom plačilne nediscipline operaterjev, katerim je dolžan skladno z regulatorno odločbo zagotavljati operaterski dostop. V okviru reševanja problematike (ne)plačevanja operaterskega dostopa se lahko zgodi, da zahteva za operaterski dostop ne bo izpolnjevala pogoja razumnosti iz ZEKom-1. Agencija je želela zato z omenjenim priporočilom podati smernice o načinu in morebitnih ukrepih operaterja s pomembno tržno močjo, v tem primeru Telekom Slovenije v zvezi z neizpolnjevanjem pogodbenih obveznosti operaterjev, torej v primerih, ko bi šlo za izvajanje nerazumnih zahtev operaterjev za operaterski dostop. To priporočilo upošteva načela sorazmernosti in zagotavlja varstvo končnih uporabnikov. Določila priporočila veljajo le v zvezi z neplačevanjem nespornih obveznosti iz pogodb, na podlagi katerih Telekom Slovenije dolžnikom zagotavlja operaterski dostop iz 105. člena ZEKom-1 in ne v zvezi z neplačevanjem spornih obveznosti

iz pogodb. Priporočilo v ničemer ne posega v pravne postopke, ki so na razpolago in operaterjem ne jemlje pravic, ki jih imajo na podlagi obligacijskega zakonika.

Agencija skladno z vsem navedenim ugotavlja, da je obveznost sorazmerna, saj preprečuje Telekomu Slovenije neupravičeno izginjanje operaterjev s trga in posledično ohranjanje konkurence na trgu, po drugi strani pa od Telekoma Slovenije ne zahteva zagotavljanja dostopa v primeru nerazumne zahteve, kar bi zanj s poslovnega vidika lahko imelo škodljive posledice.

Agencija ugotavlja, da je glede na tehnološko nevtralnost regulacije trga in dejstvo, da je optično omrežje substitut za bakreno omrežje, potrebno Telekomu Slovenije naložiti obveznost, da mora v primeru nadgradenj omrežja (npr. zamenjava bakra z optiko) drugemu operaterju omogočiti enakovredno ali boljše obliko dostopa (npr. prek optike). Telekom Slovenije je v času od predhodne analize nadaljeval s posodabljanjem svojega omrežja, pri čemer gre v večji meri za izgradnjo optičnega dostopovnega omrežja do končnih uporabnikov (FTTH) in v precej manjši meri za skrajšavo krajevnih zank in povezovanje cestnih omaric z optičnim kablom (FTTC). V letu 2015 je Telekom Slovenije zamenjal način gradnje optičnega dostopovnega omrežja in prešel iz točka-točka (P2P) na točka-večtočk (P2MP) način gradnje, kar omogoča združevanje večjega števila končnih uporabnikov na posamezno funkcijsko lokacijo in s tem zmanjševanje števila potrebnih funkcijskih lokacij. Pri tem sta oba tipa optičnega dostopovnega omrežja vključena v širokopasovno omrežje Telekoma Slovenije na enakovreden način kot bakreno dostopovno omrežje, obe obliki dostopa (optično ali bakreno) pa se povezujeta na isto IP/MPLS hrbtnično omrežje. Posamezna oblika izvedbe dostopovnega omrežja Telekoma Slovenije ne vpliva na storitev dostopa z bitnim tokom in je tako dostop z bitnim tokom prek optičnega omrežja tehnično primerljiv dostopu z bitnim tokom preko bakrenega omrežja. Pri tem bo moral Telekom Slovenije med posameznimi oblikami dostopa omogočiti tudi hkraten skupinski prehod končnih uporabnikov na določeni lokaciji. Ukrep je sorazmeren glede na cilje, ki jih Agencija z njim zasleduje, saj razen manjših prilagoditev poslovnih procesov ne predstavlja posebnega bremena za Telekom Slovenije. Naložitev navedene obveznosti je nujna za vzpostavljanje konkurence in za učinkovitost investicij. Poleg tega pa predmetna obveznost drugim operaterjem omogoča, da organizirajo omrežne, informacijske, komercialne in druge postopke skladno s spremembami pri veleprodajnih storitvah. Agencija bo naložila to obveznost, saj bi v nasprotnem primeru lahko pomenilo, da bi Telekom Slovenije oviral izvedbo prehoda oziroma ga ne bi izvedel.

Poleg tega proces prehoda sproži drugi operater, zaradi česar mora biti čas prekinitve storitve zmanjšan na minimum. V nasprotnem primeru bi končni uporabniki drugega operaterja utrpeli posledice prehoda kot neprijetno izkušnjo zaradi izpada storitve, kar bi imelo negativen vpliv na drugega operaterja kot njihovega ponudnika storitev širokopasovnega dostopa. Za storitev prehoda (bodisi posameznega bodisi skupinskega) med storitvami mora biti definiran nivo zagotavljanja storitev. Navedena obveznost je bila Telekomu Slovenije naložena že s predhodno regulatorno odločbo, pri čemer pa ravno zaradi spremembe načina gradnje oziroma posodabljanja omrežja s strani Telekoma Slovenije, naložitev te obveznosti tudi z vidika pričakovanega večjega prehajanja operaterjev in posledično tudi njihovih končnih uporabnikov med različnimi oblikami dostopa še toliko bolj nujna za nadaljnje ohranjanje konkurenčnosti na trgu. V nasprotnem primeru bi namreč lahko spreminjanje topologije omrežja na strani Telekoma Slovenije imelo za posledico slabšanje kakovosti zagotovljenih storitev operaterjev njihovim končnim uporabnikom in s tem njihovo odhajanje k drugemu operaterju, kar bi lahko imelo nepopravljivo škodljiv učinek na poslovanje operaterja. Agencija pri tem ugotavlja, da je naložitev navedene obveznosti še naprej nujna za vzpostavljanje konkurence na trgu, saj bi lahko operaterji, ki so že investirali v dostop z bitnim tokom, v nasprotnem primeru ostali brez dostopa do svojih končnih uporabnikov, ki bi bili tako prikrajšani za izbiro med konkurenčnimi operaterji na trgu, še zlasti na redkeje poseljenih območjih, kjer razvezava krajevnih zank ni ekonomsko vzdržna. Poleg tega je dostop z bitnim tokom za operaterje, ki šele vstopajo na trg in niso zmožni večjih investicij, celo nujno potrebna oblika dostopa, ki omogoča operaterjem postopen prehod na razvezan dostop.

Istočasno pa predlagana obveznost za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelike obremenitve. Omogočanje hkratne skupinske migracije namreč od Telekoma Slovenije zahteva le preoblikovanje organiziranja in planiranja dela na način, ki bo omogočil občasno večjo razpoložljivost zaposlenih za izvedbo procesa skupinske migracije, medtem ko bo ta proces bistveno pripomogel k ohranjanju konkurence na trgu ter posredno s tem boljše in kakovostnejše storitve za končne uporabnike. Naložitev navedene obveznosti je tako nujna za zaščito investicij drugih operaterjev, hkrati pa se na ta način povečuje izkoriščenost omrežja Telekoma Slovenije. Obveznost je tako sorazmerna s ciljem zagotavljanja večje konkurenčnosti na trgu elektronskih komunikacij.

Agencija istočasno tudi ugotavlja, da je potrebno Telekomu Slovenije v okviru obveznosti dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe zaradi zagotavljanja razumnosti pogojev dostopa naložiti tudi dodatno prepoved oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev, ki za izvajanje storitve niso nujno potrebni, oziroma se da isti učinek doseči tudi z lažje izpolnjivimi pogoji. Agencija ugotavlja, da je naložitev navedene prepovedi oblikovanja nerazumnih pogojev Telekomu Slovenije, kot so na primer nepotrebna ali nerazumna zavarovanja terjatev (npr. nerazumne bančne garancije), nujna za vzpostavitev zadostne konkurenčnosti trga na maloprodajnem nivoju. Telekom Slovenije ima zaradi svojega položaja na medoperaterskem trgu v nasprotnem primeru možnost, da s postavljanjem nerazumnih pogojev izloči konkurente na maloprodajnem trgu, ter s tem poslabša pogoje na trgu za končne uporabnike. Takšno postavljanje nerazumnih pogojev s strani Telekoma Slovenije bi pomenilo enostranske posege v pogosto že prej dogovorjena pogodbeno razmerja in bi lahko predstavljalo za druge operaterje veliko in težko nadomestljivo škodo, saj bi jim bilo onemogočeno opravljanje njihovih temeljnih dejavnosti in zagotavljanje storitev svojim končnim uporabnikom. Za poslovanje operaterja je število naročnikov na maloprodajnem trgu namreč bistvenega pomena, saj sta od njihovega števila odvisna tako višina prihodkov, kot tudi velikost tržnega deleža na trgu širokopasovnega dostopa, operater pa z njimi pridobiva tudi na prepoznavnosti in veljavnosti svoje blagovne znamke. Zavrtni naročniki bi bili v primeru zavrtnitve priklopa s strani Telekoma Slovenije za operaterja za vedno izgubljeni, saj bi lahko sklepali, da je operater tisti, ki jim ni mogel zagotoviti storitev, zaradi česar bi ta operater lahko trpel posledice in dodatno izgubo potencialnih končnih uporabnikov tudi v prihodnosti. Predlagana obveznost za Telekom Slovenije ne bo predstavljala nesorazmernega bremena, saj je oblikovanje razumnih pogojev del običajne poslovne in pogodbene prakse. Nenazadnje pa bi postavljanje nerazumnih pogojev predstavljalo tudi kršitev predlagane obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, zato Agencija zaključuje, da je naložitev prepovedi oblikovanja nerazumnih pogojev, ki niso nujno potrebni za izvajanje storitve, ustrezna in nujna. Istočasno pa je potrebno upoštevati dejstvo, da je Agencija zaradi težav povezanih z insolventnostjo in zamud s plačili zapadlih obveznosti nekaterih operaterjev izdala Priporočilo o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operaterski dostop, ki Telekomu Slovenije omogoča, da v primeru nesprejemljivega ravnanja s strani operaterjev ne deluje v svojo škodo.

Agencija ugotavlja, da je predlagana obveznost dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe sorazmerna glede na koristi pri vzpostavljanju učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij. Agencija je pri predlagani obveznosti ocenjevala ali je obveznost proporcionalna koristim, ki jih zasleduje, in bremeni, ki jih terja, in pri tem upoštevala tudi dejavnike, ki so določeni v tretjem odstavku 105. člena ZEKom-1. Operaterski dostop drugim operaterjem omogoča, da na območju Republike Slovenije vstopijo na maloprodajne trge in enakovredno konkurirajo z že obstoječimi ponudniki. Glede na hitrost razvoja trga ter pomembnost širokopasovnega dostopa Agencija ugotavlja, da je pomembno, da ima operater možnost priklučitve na dveh različnih nivojih dostopa z bitnim tokom (regionalnem in nacionalnem nivoju), kot tudi možnost namestitve lastne opreme, saj bo to povečalo konkurenco in pospešilo razvoj elektronskih komunikacijskih storitev. Prav tako je mogoče ugotoviti, da je predlagana obveznost dopustitve dostopa z bitnim tokom izvedljiva glede na kapaciteto, ki je na voljo, saj Telekom Slovenije zagotavlja bitni tok na celotnem ozemlju države in tako potencialno omogoča dostop do velike večine končnih uporabnikov. Prav tako je obveznost potrebna

in nujna z vidika dolgoročnega varstva konkurence, razvoj katere bi bil v nasprotnem primeru ogrožen. Le z naložitvijo te obveznosti se bo namreč lahko zagotovilo dolgoročno varstvo konkurence na trgih elektronskih komunikacijskih storitev, po drugi strani pa bo Telekom Slovenije z njo drugim operaterjem omogočil le take oblike dostopa, kot jih že zagotavlja sam zase.

Agencija ugotavlja, da so bile vse predlagane obveznosti Telekomu Slovenije že naložene s trenutno veljavno regulatorno odločbo, tako da naložitev enakih obveznosti dostopa z bitnim tokom pomeni le ohranitev že naloženih obveznosti in ne predstavlja dodatne obremenitve za Telekom Slovenije. Glede na navedeno torej Agencija ugotavlja, da je predlagana obveznost tudi sorazmerna, saj pripomore h konkurenčnemu razvoju na trgu elektronskih komunikacij.

8.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija lahko na podlagi 103. člena ZEKom-1 operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja v zvezi z operaterskim dostopom. Z naložitvijo navedene obveznosti se zlasti zagotovi, da operater s pomembno tržno močjo zagotavlja enakovredne pogoje operaterskega dostopa v enakovrednih okoliščinah zase in za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve, ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in informacije v zvezi z operaterskim dostopom pod enakimi pogoji in v istih časovnih rokih kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih ali partnerskih podjetij.

Agencija ugotavlja, da zgolj naložitev obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti ni zadosten ukrep, saj lahko Telekom Slovenije kljub tej obveznosti z določenimi cenovnimi in necenovnimi ravnanji (npr. neenako obravnavanje v zvezi s kakovostjo storitve ali drugimi tehničnimi parametri ali značilnostmi povezav, dostopom do informacij, taktiko zavlačevanja, pretiranimi zahtevami in strateško zasnovano bistvenih značilnosti produktov) sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem zagotavlja boljše pogoje pri poslovanju, s tem pa izriva konkurenco s trga storitev širokopasovnega dostopa. Zaradi navedenega je Agencija Telekomu Slovenije že z odločbo št. 300-131/2005-127 z dne 10. 4. 2006, z odločbo št. 3824-50/2007-3 z dne 11. 10. 2007 in z odločbo št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011 naložila obveznost enakega obravnavanja. Agencija ugotavlja, da je naložitev obveznosti enakega obravnavanja Telekomu Slovenije nujno potrebna tudi v prihodnje, saj se bo le na ta način zagotovilo, da bodo drugi operaterji deležni enakovrednih pogojev dostopa z bitnim tokom v enakovrednih okoliščinah ter enako kakovostnih storitev in informacij, kot jih družba zagotavlja za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih ali partnerskih podjetij.

Agencija ugotavlja, da bi Telekom Slovenije lahko imel še posebej velik interes, da oblikuje necenovne parametre, ki preprečujejo vzpostavljanje učinkovite konkurence, saj je takšno ravnanje težje odkriti in ustrezno obravnavati. Takšno diskriminatorno ravnanje operaterja s pomembno tržno močjo bi postavilo posameznega operaterja v neenakopraven položaj naproti ostalim operaterjem. Zato Agencija ugotavlja, da je naložitev obveznosti enakega obravnavanja nujna, da bi se zagotovil nediskriminatoren dostop do omrežja, s tem pa razvoj konkurence, saj bi imeli drugi operaterji v primeru, da ne bi imeli dostopa do omrežja pod enakimi pogoji kot operater s pomembno tržno močjo in njegove hčerinske družbe ter v zvezi s tem na voljo tudi enakovredne informacije in storitve, že v izhodišču slabši položaj na trgu. Agencija tako ugotavlja, da je obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja nujni dopolnilni instrument regulacije obveznosti dopustitve operaterskega dostopa z bitnim tokom, pri čemer je nujno zagotoviti tudi dejansko enakopravnost dostopa z dosledno uporabo obveznosti enakega obravnavanja – z namenom, da se v največji možni meri prepreči prednostna obravnava lastne vertikalno povezane maloprodajne enote in s tem izrivanje konkurence s trga. Pomen

naložitve te obveznosti je prepoznala tudi Evropska komisija, ki je v zvezi s tem sprejela Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah.

Navedeno Priporočilo kot najučinkovitejši ukrep za zagotovitev izpolnjevanja obveznosti enakega obravnavanja opredeljuje naložitev enakovrednosti vložkov (EoI) operaterju s pomembno tržno močjo, na podlagi katerega mora operater opravljati storitve in zagotavljati informacije tako samemu sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem kot tudi operaterjem, ki želijo dostop, pod enakimi pogoji, in istočasno s ceno in kakovostjo storitev, v okviru enakih časovnih lestvic, z uporabo enakih sistemov in procesov, ter enako stopnjo zanesljivosti in učinkovitosti.

Agencija ugotavlja, da bo Telekom Slovenije v okviru predlagane obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja moral pri zagotavljanju storitve dostopa z bitnim tokom drugim operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu:

- zagotavljati enakovredne pogoje dostopa do omrežja v enakovrednih okoliščinah, kot jih zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,
- zagotavljati enako kakovostne storitve in istočasne informacije v zvezi z dostopom z bitnim tokom, pod enakimi pogoji, kot jih zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,

pri tem pa bo moral:

1. zagotoviti obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo operaterjem omogočala ponujanje enakih storitev in le te v enaki kakovosti, kot jih je preko te oblike dostopa možno zagotoviti in jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sam oziroma prek hčerinskih ali partnerskih podjetij (dostop do interneta, IP telefonija (VoIP), IP televizija (IPTV), video na zahtevo (VoD), časovni zamik (Time Shift), navidezno zasebno omrežje (VPN IP/MPLS) in druge storitve), vključno z multicast načinom razširjanja prometa ter s proporcionalno enako zagotovljeno pasovno širino. Nadalje bo moral omogočati tudi enakovredne pogoje dostopa z bitnim tokom na širokopasovnih priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev. Te storitve mora omogočati na enak način, kot jih omogoča sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, po potrebi pa tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme operaterja,
2. zagotoviti takšen nivo kakovosti veleprodajnega dostopa z bitnim tokom, ki omogoča izpolnjevanje zahtev glede kakovosti storitev na maloprodajnem trgu na podlagi vsakokrat veljavne zakonodaje,
3. zagotoviti informacije o izpadih in prekinitvah omrežja na enak način kot njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskemu ali partnerskemu podjetju,
4. zagotoviti uporabo istega informacijskega sistema (v nadaljnjem besedilu: enoten informacijski sistem) in enakovrednih procesov in dostopov za pregledovanje, naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja njegova lastna maloprodajna enota oziroma hčerinska ali partnerska podjetja,
5. zagotoviti sprotno obveščanje o rokih za odpravo napake, takoj po odpravi pa o vzrokih za nastanek napake in o odpravi prijavljene napake, ter o vseh ostalih fazah in postopkih reševanja na neizbrisen in sledljiv način prek enotnega informacijskega sistema in na način, kot je v uporabi pri njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskih ali partnerskih podjetjih,
6. omogočiti neizbrisen in sledljiv dostop do informacij z uporabo enotnega informacijskega sistema, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim notranjim organizacijskim enotam ter

hčerinskim in partnerskim podjetjem, pri čemer morajo biti te informacije na enak način dostopne tudi Agenciji, predvsem pa do:

- informacij o topologiji omrežja,
 - informacij o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno. Za vse posodobitve (razen vzdrževalnih del) najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu, vendar ne kasneje kot so o tem obveščena njegova hčerinska ali partnerska podjetja,
 - informacij o razpoložljivosti širokopasovnega dostopa na posameznih lokacijah, vključno z rezervami, standardnimi in multipleksiranimi priključki,
 - informacij o geografski pokritosti s širokopasovnim dostopom na posameznih lokacijah s podatki za vsako posamezno tehnologijo priključka do naslova natančno,
 - informacij, ki Agenciji omogočajo preverjanje izpolnjevanja naloženih obveznosti.
7. opraviti preskus tehnične ponovljivosti in zagotoviti tehnično ponovljivost novih oziroma spremenjenih maloprodajnih ponudb, v okviru katerih bo moral Agenciji posredovati tehnične in poslovne informacije v primerih uvedbe novih reguliranih veleprodajnih vložkov ali spremembah obstoječih reguliranih veleprodajnih vložkov, pri čemer bo moral pri določitvi razumnega roka za predhodno obvestilo Agenciji in operaterjem pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe upoštevati 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe 2-mesečni rok.
8. upoštevati, da:
- rok za odgovor na poizvedbe preko enotnega informacijskega sistema v zvezi z informacijami glede dostopa z bitnim tokom znaša največ 15 minut od oddaje poizvedbe. V primeru, da mora za pripravo odgovora izvesti dodatne aktivnosti na terenu, je rok za odgovor na poizvedbo 3 delovne dni,
 - v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe, mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja preko enotnega informacijskega sistema, tako, da bo že na podlagi avtomatiziranega odgovora na poizvedbo jasno in nedvoumno razviden razlog za zavrnitev. Telekom Slovenije mora na podlagi izrecne zahteve operaterja le temu najkasneje v roku 3 delovnih dni v prostorih Telekoma Slovenije predložiti tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev. Telekom Slovenije mora operaterju na njegovo zahtevo izročiti tudi kopijo tehnične dokumentacije. V primeru, da Telekom Slovenije zavrne poizvedbo brez navedbe jasnega, nedvoumnega in razumljivega razloga, take poizvedbe operaterju ne sme zaračunati, ker se šteje, da storitev ni bila opravljena,
 - rok za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru bakrenega omrežja znaša 8 delovnih dni od prejema naročila (ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema) pri čemer se lahko ta rok se lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, o podaljšanju roka pa bo moral obvestiti operaterja in Agencijo. Telekom Slovenije bo moral obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se takšna situacija pojavi,
 - rok za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru optičnega omrežja, od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema, znaša:
 - 8 delovnih dni od prejema naročila, v primeru, da je optični kabel pred objektom končnega naročnika (tj. razred priključka 1),

- 15 delovnih dni od prejema naročila v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od naročniku najbližjega TKI do objekta naročnika brez gradbenih zemeljskih del (tj. razred priključka 2),
- 30 delovni dni od prejema naročila v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od TKI do objekta naročnika in so potrebna gradbena zemeljska dela (tj. razred priključka 3), pri čemer se čas potreben za pridobivanje služnosti, soglasij drugih infrastrukturnih upravljavcev na območju gradnje in soglasij etažnih lastnikov ne šteje v roke za izvedbo naročila. Telekom Slovenije bo moral v roku 3 delovnih dni od začetka teh postopkov o tem obvestiti operaterja in mu na njegovo zahtevo posredovati podatke o lastnikih, upravljavcih ali etažnih lastnikih. Navedeni rok se lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, pri čemer mora o podaljšanju roka obvestiti operaterja in Agencijo. Telekom Slovenije bo moral obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se takšna situacija pojavi,
- rok za odpravo napak znaša 2 delovna dneva od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer mora o podaljšanju roka ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako,

pri tem pa bo moral Telekom Slovenije vzpostaviti lestvice, s katerimi se zagotovi učinkovito izvajanje in primerno upoštevanje rokov, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednjo porazdelitev:

- 60% vseh napak odpraviti v 1 delovnem dnevu in 99% v 2 delovnih dneh.

9. upoštevati dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednje pogodbene kazni:

- v primeru zamude pri izvedbi naročila dostopa z bitnim tokom bo dolžan za prvih 10 dni zamude plačati pogodbeno kazen v višini 50% mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom za vsak posamezen dan in od 11. dne zamude dalje 150% mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom za vsak posamezen dan zamude, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom, pri čemer se tovrstna oblika pogodbene kazni upošteva tudi v primeru napačnega odgovora na poizvedbe,
- v primeru zamude pri odpravljanju napak za prva 2 dneva zamude bo dolžan plačati pogodbeno kazen v višini celotne mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom in po tega obdobja dodatnih 40% mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom za vsak dodaten dan zamude, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom.

10. v enotnem informacijskem sistemu operaterjem in Agenciji na pregleden način mesečno do 10. v mesecu za pretekli mesec objavljati podatke o kakovosti dostopa z bitnim tokom, ki so potrebni za preverjanje izvrševanja obveznosti enakega obravnavanja, pri čemer bo moral objaviti najmanj naslednje podatke, ki morajo biti prikazani ločeno za ponujanje storitev operaterjem in za ponujanje storitev samemu sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, in sicer:

- povprečni čas odgovora na poizvedbe preko enotnega informacijskega sistema v zvezi z informacijami glede dostopa z bitnim tokom (merjeno v minutah) in povprečni čas odgovora na poizvedbe v primeru, da je za pripravo odgovora potrebno izvesti dodatne aktivnosti (merjeno v delovnih dnevih),
- povprečni čas za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru bakrenega omrežja (merjeno v delovnih dnevih),

- povprečni čas za izvedbo naročila v primeru optičnega omrežja za vsak razred priključka posebej (merjeno v delovnih dnevih),
- povprečni čas za odpravo lažjih napak (merjeno v delovnih dnevih) in delež odpravljenih lažjih napak izven rednega delovnega časa, ki mora biti podan ločeno za delovne dneve, sobote, nedelje in praznike (izraženo v odstotkih),
- povprečni čas za odpravo težjih napak (merjeno v delovnih dnevih), delež odpravljenih težjih napak izven rednega delovnega časa, ki mora biti podan ločeno za delovne dneve, sobote, nedelje in praznike (izraženo v odstotkih),
- delež vseh odpravljenih napak v 1 in 2 delovnih dneh (izraženo v odstotkih).

Agencija ugotavlja, da je naložitev obveznosti Telekomu Slovenije, da operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu zagotovi, tako obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo operaterjem omogočala ponujanje enakih storitev in le te v enaki kakovosti, kot jih je preko te oblike dostopa možno zagotoviti in jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sam oziroma prek hčerinskih ali partnerskih podjetij (dostop do interneta, IP telefonija (VoIP), IP televizija (IPTV), video na zahtevo (VoD), časovni zamik (Time Shift), navidezno zasebno omrežje (VPN IP/MPLS) in druge storitve), vključno z multicast načinom razširjanja prometa ter s proporcionalno enako zagotovljeno pasovno širino sorazmerna in nujna, saj se lahko le z njeno naložitvijo zagotavlja enako obravnavanje obstoječih operaterjev na trgu, ki bodo tako pri zagotavljanju storitve dostopa z bitnim tokom deležni enakovrednih okoliščin in pogojev dostopa do omrežja, kot jih Telekom Slovenije uporablja sam zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja. Predlagana obveznost (hkrati z obveznostjo dostopa) namreč omogoča in pospešuje vstop novih operaterjev z namenom ponujanja maloprodajnih storitev končnim uporabnikom, obenem pa zagotavlja drugim operaterjem, da bodo deležni enakega obravnavanja in pridobivanja enako kakovostnih storitev ter enakih in istočasnih informacij kot njihovi konkurenti ali s Telekomom Slovenije povezane družbe. Interes končnih uporabnikov je, da na trgu deluje več operaterjev, ki ponujajo čim širšo paleto produktov in storitev za primerno ceno. Agencija ugotavlja, da je naložitev te obveznosti nujna za preprečevanje protikonkurenčnega vedenja in hkratno omogoča operaterjem enakovredno konkuriranje na trgu in s tem posledično ohranjanje konkurenčnih razmer na trgu ter izboljšanje pogojev za končne uporabnike na maloprodajnem trgu. Z naložitvijo poglobljene obveznosti enakega obravnavanja se bo preprečila možnost diskriminacije operaterjev, v primerjavi z maloprodajno enoto oziroma s povezanimi družbami Telekoma Slovenije. Na ta način se bo tudi preprečilo, da bi Telekom Slovenije preprosto oblikoval storitve, ki bi ustrezale zgolj njegovim potrebam oziroma potrebam njegovih hčerinskih in partnerskih podjetij, ostalim operaterjem pa bi omejeval možnost ponujanja raznolikih in inovativnih storitev ter posredno možnost konkuriranja na maloprodajnem trgu.

Telekom Slovenije bo moral zagotoviti tako nediskriminatorno obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo operaterjem omogočala ponujanje različnih storitev in le te v enaki kakovosti, ki jih je preko te oblike dostopa možno zagotoviti rezidenčnim in/ali poslovnim uporabnikom (IP telefonije (VoIP), IP televizije (IPTV), videa na zahtevo (VoD), časovnega zamika (Time Shift), navideznega zasebnega omrežja (VPN IP/MPLS) in drugih storitev, ki bi jih ponujal sam ali prek svojih hčerinskih ali partnerskih podjetij) na maloprodajnem množičnem trgu, vključno z multicast načinom razširjanja prometa ter s proporcionalno enako zagotovljeno pasovno širino. Te storitve mora omogočati na enak način, kot jih omogoča sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme operaterja. Na trgu elektronskih komunikacij je opaziti močno prisotno konvergenco, ki se kaže predvsem v oblikovanju paketov storitev po katerih končni uporabniki tudi povprašujejo v največjem obsegu, zaradi česar je ponujanje širšega spektra storitev širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu za operaterje, ki želijo biti konkurenčni Telekomu Slovenije vedno pomembnejše. Na trgu je opaziti močan porast števila priključkov s paketi storitev, predvsem s trojčkom in četverčkom. Stanje na trgu kaže na to, da številni končni uporabniki želijo fiksni širokopasovni dostop uporabljati tudi za druge storitve prek IP protokola, ki se običajno ponujajo kot

storitve dvojček (double-play) ali trojček (triple-play) zaradi česar morajo biti ponudnikom (t.j. operaterjem) na veleprodajni ravni dostopni ustrezni medoperaterski infrastrukturni produkti. Poleg tega poslovni uporabniki na maloprodajnem množičnem trgu tudi vse pogosteje povprašujejo po storitvi navideznega zasebnega omrežja (VPN), ki ga drugi operaterji na trgu lahko ponudijo preko dostopa z bitnim tokom Telekom Slovenije. Agencija na podlagi napisanega ugotavlja, da je naložitev navedene obveznosti nujna za vzpostavitev in ohranitev konkurence na trgu, saj drugi operaterji v nasprotnem primeru končnemu uporabniku teh storitev ne morejo ponuditi, oziroma jim lahko zagotovijo le storitve slabše kakovosti, kar pa bi jih postavilo v slabši položaj v primerjavi s Telekomom Slovenije. Trg elektronskih komunikacij se hitro razvija, kar vpliva tudi na pojav novih storitev. Skladno s tem Agencija ugotavlja, da je Telekomu Slovenije potrebno naložiti obveznost zagotavljanja takšne oblike dostopa z bitnim tokom, ki bo omogočala operaterjem ponujanje vseh (in ne le primeroma naštetih) storitev, ki jih je preko te oblike dostopa možno zagotoviti in jih na maloprodajnem trgu zagotavlja sam oziroma prek hčerinskih ali partnerskih podjetij. Z naložitvijo navedene obveznosti se drugim operaterjem, ki v fazi vstopa na trg niso zmožni večjih investicij (npr. v razvezavo krajevne zanke oziroma vzpostavitev lastnega širokopasovnega priključka), omogoči ponujanje storitev širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu, ter s tem konkuriranje na trgu za končne uporabnike. To vodi v večjo konkurenčnost med operaterji širokopasovnega dostopa, neposredno korist od tega pa imajo prav končni uporabniki. Ti namreč pridobijo možnost izbirati med več ponudniki, čemur se posledično prilagodita tako cena kot tudi kakovost storitve. Na podlagi navedenega je tako mogoče zaključiti, da je obveznost zagotavljanja bitnega toka enake kakovosti v javnem interesu. Ker ne gre za obveznost, ki bi bila povezana s posebnimi finančnimi ali kakršnimikoli drugačnimi obremenitvami, pa je tudi v sorazmerju s koristmi, ki jih prinaša na trgu elektronskih komunikacij.

Nadalje bo moral Telekom Slovenije v okviru obveznosti enakega obravnavanja omogočiti enakovredne pogoje samemu sebi in drugim operaterjem, da bodo lahko storitve širokopasovnega dostopa ponujali tudi širokopasovnih priključkih, ne glede na to, ali je vključena PSTN ali ISDN storitev. Navedena obveznost je bila Telekomu Slovenije naložena že s trenutno veljavno odločbo št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011. Telekom Slovenije namreč svojim končnim uporabnikom ponuja storitve širokopasovnega dostopa tako z možnostjo ohranitve naročniškega razmerja za telefonski priključek PSTN oziroma ISDN, kot tudi samostojno, torej brez naročniškega razmerja za PSTN/ISDN priključek. Le tako bodo namreč operaterji lahko prek obeh oblik dostopa bitnega toka (bitni tok in goli bitni tok) še naprej uspešno in konkurenčno ponujali tudi lastne širokopasovne storitve. Ker operaterji ponujajo storitve preko obeh oblik dostopa z bitnim tokom, je to pogoj, da lahko enakovredno konkurirajo na maloprodajnem trgu Telekomu Slovenije.

Poleg tega predlagana obveznost ne pomeni dodatne obremenitve za Telekom Slovenije, saj le ta vse navedene elemente in pogoje zagotavlja že sam sebi. Na podlagi napisanega Agencija zaključuje, da je predlagana obveznost sorazmerna s cilji, ki jih Agencija z regulacijo predmetnega trga zasleduje.

Poleg navedenega bo moral Telekom Slovenije zagotoviti najmanj takšen nivo kakovosti veleprodajnega dostopa z bitnim tokom, ki omogoča hkrati tudi izpolnjevanje zahtev glede kakovosti storitev na maloprodajnem trgu na podlagi vsakokrat veljavne zakonodaje. Težnja regulacije na EU nivoju gre tudi v smeri oblikovanja zahtev do operaterjev, ki zagotavljajo storitve na maloprodajnem trgu, predvsem v smeri izboljšanja kakovosti storitev in transparentnosti pogojev. Pri tem so operaterji, ki zagotavljajo storitve preko omrežja Telekom Slovenije odvisni od pogojev, ki jim jih ta zagotavlja na medoperaterskem nivoju. Pri tem so operaterji v primeru neizpolnjevanja z zakonodajo predpisanih obveznosti na maloprodajnem trgu odgovorni in ima to lahko za njih tudi finančne in druge posledice. Skladno z navedenim Agencija ugotavlja, da je naložitev predlagane obveznosti nujno potrebna, da se operaterjem omogoči izpolnjevanje njihovih obveznosti. Poleg tega mora Telekom Slovenije na podlagi veljavne zakonodaje zagotavljati isto tudi sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim

podjetjem, zaradi česar naložitev predlagane obveznosti ne predstavlja nesorazmerne obveznosti glede na cilje, ki se z njeno naložitvijo zasledujejo, to je zagotavljanje konkurenčnosti na trgu in posledično kakovostnejših, dostopnejših in z zakonodajo usklajenih storitev končnim uporabnikom.

Iz enakih razlogov bo moral Telekom Slovenije operaterjem, s katerimi ima sklenjene pogodbe za dostop zagotoviti informacije o napakah in izpadih omrežja na enak način kot njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskemu ali partnerskemu podjetju. Operaterji so namreč pri obveščanju svojih končnih uporabnikov v veliki meri odvisni od informacij Telekoma Slovenije in ažurnosti njegovega obveščanja (npr. o izpadih in prekinitvah na omrežju).

Agencija nadalje ugotavlja, da je Telekomu Slovenije tudi v nadaljevanju potrebno naložiti obveznost, da bo moral operaterjem zagotoviti uporabo istega informacijskega sistema in enakovrednih procesov in dostopov za pregledovanje, naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja njegova lastna maloprodajna enota oziroma hčerinska ali partnerska podjetja. Prek navedenega enotnega informacijskega sistema pa zagotoviti sprotno obveščanje o rokih za odpravo napake, takoj po odpravi pa o vzrokih za nastanek napake in o odpravi prijavljene napake, ter o vseh ostalih fazah in postopkih reševanja na neizbrisen in sledljiv način (vse na enak način, kot je v uporabi pri njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskih ali partnerskih podjetjih). Na ta način se bo preprečilo, da bi Telekom Slovenije diskriminatorno obravnaval druge operaterje s tem, ko bi jim zagotavljal navedene procese in dostope v slabši kakovosti ter operaterjem posredno onemogočal enakovredno konkuriranje na maloprodajnem trgu. Predlagana obveznost tudi ne pomeni dodatne obremenitve za Telekom Slovenije, saj le ta vse navedene elemente in pogoje zagotavlja že sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. Pomembnost naložitve takšne obveznosti prepoznava tudi Evropska komisija v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja iz Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah.

Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah opisuje Eol kot zagotavljanje storitev in informacij operaterjem pod enakimi pogoji in istočasno, z uporabo istega informacijskega sistema in procesov, ter enako stopnjo zanesljivosti, kot jih Telekom Slovenije zagotavlja svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. Eol se lahko tako kot zagotavljanje nediskriminacije na necenovnem nivoju naložijo za različne oblike medoperaterskega dostopa in za z njimi povezane storitve potrebne za zagotavljanje dostopa operaterjem. V primeru, da Telekom Slovenije za procese v zvezi z zagotavljanjem dostopa na medoperaterskem trgu uporablja za operaterje enak vmesnik kot za svoja hčerinska ali partnerska podjetja, se lahko to šteje kot zadostno za doseganje okvira splošne nediskriminacije, medtem ko je v primeru uporabe različnih vmesnikov za to potrebno naložiti dodatna varovala za preprečevanje diskriminacije operaterjev v primerjavi s svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. V primeru, da prihaja do asimetrije pri izpolnjevanju zahteve za zagotavljane enakovrednih in istočasnih informacij, se lahko zahteva za zagotavljanje vseh relevantnih informacij za planiranje novih komercialnih ponudb pod enakimi pogoji naloži tako v okviru Eol.

Pomembnost naložitve ključnih kazalnikov uspešnosti v okviru Eol prepoznava tudi EK v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Zaradi pomanjkanja preglednosti glede zagotavljanja kakovosti storitve je namreč pogosto težko ugotoviti diskriminatorno ravnanje operaterja s pomembno tržno močjo v razmerju do svoje maloprodajne enote oziroma povezanih družb v primerjavi z ostalimi operaterji. Zato so ključni kazalniki uspešnosti (KPI) najprimernejše orodje za odkrivanje možnega diskriminatornega ravnanja in povečanje preglednosti v zvezi z zagotavljanjem in kakovostjo reguliranih veleprodajnih proizvodov dostopa operaterja s pomembno tržno močjo na ustreznih trgih.

Istočasno Agencija ugotavlja, da bi bilo Telekomu Slovenije potrebno naložiti tudi obveznost, da bo moral operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, omogočiti dostop do informacij

z uporabo enotnega informacijskega sistema, predvsem pa do informacij o topologiji omrežja, o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno, zlasti glede polaganja optičnega omrežja in morebitnega ukinjanja bakrenega omrežja do posameznih uporabnikov, za vse posodobitve (razen vzdrževalnih del) najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu, vendar ne kasneje kot je o tem obveščena maloprodajna enota Telekom Slovenije, o razpoložljivosti širokopasovnega dostopa na posameznih lokacijah, vključno z rezervami, standardnimi in multipleksiranimi priključki, o geografski pokritosti s širokopasovnim dostopom na posameznih lokacijah s podatki za posamezen priključek do naslova natančno. Pri tem morajo biti vse navedene informacije na enak način dostopne tudi Agenciji, saj to omogoča preverjanje dejanskega nediskriminatornega obnašanja.

Agencija namreč ugotavlja, da so prav navedene informacije bistvenega pomena za ustrezno in pravočasno odzivanje zainteresiranih drugih operaterjev. Pri tem mora biti omogočen dostop do informacij v transparentni obliki, enake vsebine in v enakem času, kot to velja za Telekom Slovenije oziroma njegova hčerinska ali partnerska podjetja. Omogočanje dostopa do navedenih informacij je po presoji Agencije nujen ukrep, saj se le na ta način lahko prepreči asimetričnost informacij, ki vpliva na geografsko širitev drugih operaterjev in širitve konkurence tudi izven mestnih območij. Z zagotavljanjem enako kakovostnih informacij se nenazadnje tudi zmanjšuje možnost, da bi se dostopovne povezave nadgrajevale le za potrebe Telekom Slovenije oziroma njegovih hčerinskih ali partnerskih podjetij, saj se bodo za nadgrajene dele omrežja lahko enakopravno potegovali tudi drugi operaterji. Primeren način za posredovanje informacij je dostop do informacij preko enotnega informacijskega sistema, saj se na ta način omogoči učinkovita komunikacija med operaterjem omrežja in drugimi operaterji. Pri tem bo moral Telekom Slovenije uporabljati za operaterje isti informacijski sistem kot ga uporablja sam zase oziroma za njegova hčerinska ali partnerska podjetja. Agencija ugotavlja, da je bila obveznost zagotavljanja dostopa do informacij preko enotnega informacijskega sistema Telekomu Slovenije naložena že z odločbo Agencije št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011, ter tako za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatnega bremena, saj jo družba že izvaja. Informatiziran način poslovanja in komuniciranja je v današnjem času utečena praksa, ki na konkurenčnem trgu edini omogoča učinkovitost gospodarskih družb. Predlagan ukrep je tako skladen z zakonsko določenim ciljem zagotavljanja in razvoja konkurence na trgu elektronskih komunikacij, saj omogoča učinkovit vstop novih operaterjev na trg.

Telekom Slovenije bo moral operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, omogočiti izdelavo in prikaz ustreznih statistik neposredno prek enotnega informacijskega sistema, ki omogočajo nadzor nad enakim obravnavanjem operaterjev. Agencija ugotavlja, da je naložitev tovrstne obveznosti še naprej nujna za sprotno spremljanje izpolnjevanja naložene obveznosti enakega obravnavanja, poleg tega pa naložitev obveznosti za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatne obremenitve, saj je bila navedena obveznost Telekomu Slovenije že predhodno naložena, Telekom Slovenije pa tudi razpolaga z informatizirano bazo, ki mu omogoča tovrstno spremljanje podatkov.

Telekom Slovenije bo moral Agenciji predložiti rezultate preskusa tehnične ponovljivosti, v okviru katerega bo moral dokazati tehnično ponovljivost novega ali spremenjenega obstoječega veleprodajnega vložka, vključno z vsemi informacijami, ki so potrebne za dokazovanje, da je tehnična ponovljivost v celoti zagotovljena. Predložena dokumentacija bo morala vsebovati naslednje tehnične in poslovne informacije o:

- tehničnih karakteristikah vključno s pripadajočimi parametri kakovosti storitve ustreznega veleprodajnega vložka, ki omogoča izvedbo enake maloprodajne storitve, kot jo zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,
- razpoložljivosti ustreznih dogovorov o ravni storitev (SLA) in ključnih kazalnikih uspešnosti (KPI) za predmetno storitev,

- ustreznem veleprodajnem vložku za naročanje, priključitev in odpravo napak, ki jih drugi operater potrebuje za razvoj ali prilagoditev lastnih sistemov in procesov, da bi ponudil konkurenčne nove ali spremenjene maloprodajne storitve, na voljo v razumnem času, preden Telekom Slovenije ali njegovo hčerinsko ali partnersko podjetje uvede lastno maloprodajno storitev.

Telekom Slovenije bo moral na svoji spletnih straneh v rokih, navedenih na začetku tega poglavja, na pregleden način objaviti tehnične in poslovne informacije o novem ali spremenjenem ustreznem veleprodajnem vložku, da se iskalcem dostopa omogoči ponoviti ustrezno maloprodajno ponudbo, pri čemer pa ne bo obvezan razkriti informacij glede svoje ustrezne maloprodajne ponudbe v kolikor te predstavljajo poslovno skrivnost družbe.

Nov ali spremenjen obstoječ veleprodajni vložek bi moral biti iskalcem dostopa na voljo v razumnem času, preden Telekom Slovenije uvede ustrezno maloprodajno ponudbo, da se prepreči neupravičena časovna prednost Telekoma Slovenije, ob upoštevanju potrebe učinkovitega drugega operaterja po razvoju in prilagoditvi lastnih sistemov in procesov, da bi lahko ponudil konkurenčno novo maloprodajno storitev, zato je Agencija upoštevala pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe vsaj 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe vsaj 2-mesečni rok.

Ob upoštevanju pomembnosti zagotavljanja tehnične ponovljivosti je za konkurenco ključnega pomena, da Telekom Slovenije zagotovi tehnično ponovljivost nove maloprodajne ponudbe, preden jo uvede in od takrat naprej v vsakem trenutku. Naložitev obveznosti tehnične ponovljivosti je nujna, da se iskalcem dostopa omogoči ponovitev ustrezne maloprodajne ponudbe in s tem konkuriranje na povezanem maloprodajnem trgu, pri tem pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega dodatnega bremena, saj mora ta veleprodajni vložek zagotavljati že za izvedbo svoje maloprodajne ponudbe.

Agencija ugotavlja, da je potrebno Telekomu Slovenije naložiti še pogoje, da bi se zagotovilo pošteno in pravočasno izpolnjevanje predlagane obveznosti dopustitve operaterskega dostopa. V zvezi s tem je Agencija določila pogoj upoštevanja konkretnih rokov in terminov za izvedbo posamezne priključitve za dostop z bitnim tokom ter kot dodaten pogoj predlaga, da bo moral Telekom Slovenije še naprej zagotavljati uporabo enotnega informacijskega sistema za bakreno in optično omrežje, preko katerega bo operaterje in lastno maloprodajno enoto na neizbrisen in sledljiv način obveščal o vzrokih za nastanek napake, roku za njeno odpravo in o odpravi prijavljene napake takoj po odpravi le-te, ter o vseh ostalih fazah in postopkih v zvezi z izvedbo dostopa z bitnim tokom, predvsem pa o zgrajenih omrežnih priključnih točkah na naslov natančno, vključno z informacijo o tehnološki izvedbi posameznih priključkov, ter o predvidenih posodobitvah omrežja s podatki o vplivnem območju posamezne nadgradnje omrežja na naslov natančno. Naložitev navedene obveznosti je še naprej nujno potrebna za pravočasno odzivanje drugega operaterja na potrebe njegovih končnih uporabnikov. Dokler namreč drugi operater o odpravi napake s strani Telekoma Slovenije ni nemudoma obveščen, ne more nadaljevati z izvajanjem aktivnosti pri svojem končnem uporabniku. To po eni strani zavlačuje dobavo storitev temu končnemu uporabniku, po drugi strani pa daje popačeno podobo o drugem operaterju, saj se na trgu neupravičeno ustvari vtis, da nekompetentno opravlja svojo dejavnost. S tem se zmanjšuje poslovni ugled drugih operaterjev, posledično pa tudi njihova konkurenčna sposobnost. Takojšnje obvestilo o odpravi napake bo po presoji Agencije še naprej pomembno prispevalo k zmanjševanju opisane problematike. Primerljive obveznosti so bile Telekomu Slovenije naložene že v okviru trenutno veljavne odločbe št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011, tako da naložitev enakih obveznosti na trgu dostopa z bitnim tokom ne predstavlja dodatne obremenitve za Telekom Slovenije. Agencija ugotavlja, da je poleg tega potrebno Telekomu Slovenije še naprej naložiti tudi obveznost obveščanja operaterjev in lastne maloprodajne enote prek enotnega informacijskega sistema na neizbrisen in sledljiv način, saj bo na ta način omogočeno lažje ugotavljanje ali vzpostavljen informacijski sistem dejansko zagotavlja nediskriminatorno obravnavanje vseh operaterjev in lastne

maloprodajne enote. Pri uvedbi obveznosti enakega obravnavanja, morajo imeti iskalci dostopa možnost uporabljati ustrezne sisteme in procese z enako stopnjo zanesljivosti in učinkovitosti kot maloprodajna enota Telekom Slovenije. Agencija pri tem ugotavlja, da naložena obveznost za Telekom Slovenije tako ne bo predstavljala dodatnega bremena. Agencija ugotavlja, da bo nadaljnja naložitev navedene obveznosti še naprej pozitivno prispevala k učinkoviti komunikaciji med Telekomom Slovenije in operaterji, istočasno pa za družbo ne bo predstavljala dodatne obremenitve. Glede na to, da je Telekomu Slovenije že s sedaj z veljavno regulatorno odločbo naložena obveznost enakega obravnavanja, ta obveznost za Telekom Slovenije ne bo predstavlja dodatnega bremena. Predlagana obveznost je tudi sorazmerna, saj pripomore h konkurenčnemu razvoju trga elektronskih komunikacij. To obveznost kot zelo pomembno prepozna tudi Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah.

Roki za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) so sicer že sedaj del vzorčne ponudbe Telekoma Slovenije, vendar Agencija kljub temu ugotavlja, da je treba pri izvedbi dostopa z bitnim tokom v prvi vrsti zagotoviti upoštevanje datuma priključitve, ki sta ga dogovorila drugi operater in njegov končni uporabnik, seveda pod pogojem, da je ta določen v okviru razumnega roka. Pri določitvi termina je potrebno upoštevati realne možnosti izvedbe dostopa z bitnim tokom na strani Telekoma Slovenije. Posledično je Agencija kot rok za izvedbo naročila določila razumni rok, ki glede na stanje organizacije Telekoma Slovenije v času izvajanja analize znaša v primeru dostopa prek bakrenega omrežja največ 8 delovnih dni od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema. Rok za izvedbo naročila v primeru dostopa prek optičnega omrežja, od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema, znaša največ 8 delovnih dni, v primeru, da je optični kabel pred objektom končnega naročnika (tj. razred priključka 1), 15 delovnih dni v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od naročniku najbližjega TKI do objekta naročnika brez gradbenih zemeljskih del (tj. razred priključka 2) in 30 delovnih dni v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od TKI do objekta naročnika in so potrebna gradbena zemeljska dela (tj. razred priključka 3). Agencija se je odločila za različno določanje rokov za izvedbo glede na vrsto omrežja preko katerega želi operater dostopati do svojih končnih uporabnikov, saj je optično omrežje Telekoma Slovenije še v fazi gradnje in se kot tako na različnih področjih nahaja v različnih fazah gradnje. Ker čas izvedbe naročila ni odvisen samo od Telekoma Slovenije, temveč tudi od termina, ki ga med sabo dogovorita operater in njegov bodoči končni uporabnik, bo moral Telekom Slovenije operaterju ponuditi vsaj dva različna termina za izvedbo naročila. Agencija je pri določanju rokov upoštevala razporejanje človeških virov, potrebna dela na glavnem delilniku in po potrebi dela na terenu. Telekom Slovenije bo moral upoštevati dogovorjeni termin med operaterjem in končnim uporabnikom, če je ta določen v razumnem roku od dne, ko je Telekom Slovenije prejel popolno naročilo, to pomeni v celoti izpolnjen obrazec za naročilo v enotnem informacijskem sistemu. Agencija je roke za izvedbo naročila za priključitev naročnika na optično omrežje določila glede na fazo zgrajenosti priključka. Faze zgrajenosti priključka so združene v razrede priključkov od 1 do 3, pri čem višja številka razreda priključka odraža nižjo stopnjo zgrajenosti priključka. Agencija je pri določanju rokov izvedbe naročila za optičnega omrežja upoštevala dejstvo, da dolžina časovnega obdobja, povezanega s pridobivanjem morebitnih soglasij lastnikov nepremičnin in urejanja služnosti ni odvisen od Telekoma Slovenije. Na podlagi navedenega se čas, povezan s pridobivanjem služnosti, soglasij drugih infrastrukturnih upravljavcev na območju gradnje in soglasij etažnih lastnikov, prišteje rokom določenih s to analizo. Telekom Slovenije bo moral v roku 3 delovnih dni od začetka teh postopkov o tem obvestiti operaterja in mu na njegovo zahtevo posredovati podatke o lastnikih, upravljavcih ali etažnih lastnikih. Navedeni rok se bo lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, pri čemer bo moral Telekom Slovenije o podaljšanju roka obvestiti tako operaterja, ki zahteva dostop, kot Agencijo. Prav tako bo moral Telekom Slovenije Agencijo obvestiti o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se bo takšna situacija pojavila. Prav tako je treba pojasniti, da se pri

določanju razreda priključka pojem optična priključna doza šteje za element omrežja in predstavlja omrežna priključna točka. Agencija pojasnjuje, da razred priključka 1 zajema vse faze zgrajenosti priključka, ko je optični kabel pred objektom naročnika in je za priključitev naročnika morebiti potrebno optični kabel le še z interno instalacijo zaključiti na optični priključni dozi. Razred priključka 2 pa zajema vse faze zgrajenosti priključkov, ko je za vzpostavitev priključka razreda 1 potrebno povezati optični kabel od TKI do objekta naročnika in za izvedbo niso potrebna gradbena zemeljska dela. Razred priključka 3 zajema vse faze zgrajenosti priključkov, ko je za vzpostavitev priključka razreda 2 potrebno povezati optični kabel od TKI do objekta naročnika in za izvedbo niso potrebna gradbena zemeljska dela. Roki 8 delovnih dni v primeru dostopa prek bakrenega omrežja in 8, 15 in 30 delovnih dni v primeru dostopa prek optičnega omrežja so v času priprave analize glede na potrebna dela in organizacijo delovnega procesa primerno dolgi, zato se po izteku tega roka šteje, da je Telekom Slovenije vedno zmožen izvesti naročilo v terminu, ki sta ga dogovorila operater in končni uporabnik. Pri tem je dejansko potreben rok izvedbe za dostop z bitnim tokom nižji oziroma enak, kot je rok izvedbe razvezanega dostopa in nižji oziroma enak kot rok izvedbe vzpostavitve priključka na maloprodajnem trgu. Glede na to, da je v Splošnih pogojih za opravljanje maloprodajnih storitev Telekoma Slovenije naveden rok izvedbe vzpostavitve priključka najkasneje v 30 delovnih dneh, ter da je rok za izvedbo razvezanega dostopa do krajevne zanke, ki predstavlja večji poseg v primerjavi z izvedbo dostopa z bitnim tokom, 8 delovnih dni, Agencija ugotavlja, da je določen rok 8 delovnih dni primeren in sorazmeren. Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da je nadaljnja naložitev roka 8 delovnih dni za izvedbo dostopa z bitnim tokom nujna za zagotovitev konkurence na maloprodajnem trgu, ter da za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikih dodatnih obremenitev, saj mora biti tudi navedeni družbi v interesu, da pospešuje svoje lastne poslovne procese.

Nadalje je Agencija določila, da je rok za odgovor na poizvedbe preko enotnega informacijskega sistema v zvezi z informacijami glede dostopa z bitnim tokom največ 15 minut. V primeru, da je za pripravo odgovora potrebno izvesti dodatne aktivnosti na terenu, pa je rok za odgovor na poizvedbo 3 delovne dni. Agencija je pri določanju roka 15 minut upoštevala dejstvo, da navedeni rok Telekomu Slovenije ne predstavlja nesorazmernega bremena, saj se poizvedbe izvajajo avtomatizirano preko enotnega informacijskega sistema, poleg tega pa je bil družbi predhodno takšen rok že naložen na upoštevnem trgu za razvezavo krajevne zanke. V primeru, da je za pripravo odgovora potrebno izvesti dodatne aktivnosti na terenu, pa Agencija ugotavlja, da so 3 delovni dnevi dovolj, da Telekom Slovenije določene informacije lahko preveri tudi na terenu.

Telekom Slovenije bo moral v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja prek enotnega informacijskega sistema, tako, da bo že na podlagi avtomatiziranega odgovora na poizvedbo jasno in nedvoumno razviden razlog za zavrnitev. Telekom Slovenije bo moral na podlagi izrecne zahteve operaterja le temu najkasneje v roku 3 delovnih dni v prostorih Telekoma Slovenije predložiti tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev. Telekom Slovenije bo moral operaterju na njegovo zahtevo izročiti tudi kopijo tehnične dokumentacije. V primeru, da prejme operater od Telekoma Slovenije zavrnitev poizvedbe brez navedbe jasnega, nedvoumnega in razumljivega razloga, Telekom Slovenije take poizvedbe operaterju ne sme zaračunati, ker se šteje, da storitev ni bila opravljena. Agencija ugotavlja, da je naložitev navedene obveznosti še naprej nujna za preprečevanje neutemeljenega zavračanja operaterskega dostopa s strani Telekoma Slovenije in s tem izrivanje konkurence. Istočasno pa 3 dnevni rok Telekomu Slovenije omogoča pridobitev vseh potrebnih dokazil in podatkov za pripravo dokumentacije.

Agencija je določila, da je rok za odpravo napak 2 delovna dneva od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer bo moral ob podaljšanju roka o tem ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako. Agencija ugotavlja, da je naloženi rok 2 delovnih dni glede na razpoložljive vire Telekoma

Slovenije izvedljiv, istočasno pa ima Telekom Slovenije možnost v primeru težjih napak le tega tudi podaljšati. Daljši rok za odpravo napak bi imel negativne učinke na konkurenco, saj bi lahko operater v primeru daljšega roka za odpravo napake izgubil svoje končne naročnike, ki bi krivdo za daljši izpad storitve pripisali drugemu operaterju, kar bi ga postavilo v slabši položaj.

Agencija želi, da se predlagani ukrepi Telekomu Slovenije izvajajo učinkovito in se primerno upoštevajo tudi roki izvedbe, kar je povezano tudi s primerno razporeditvijo izvajanja posameznih dejavnosti v določenem časovnem okviru, tako, da se vsa naročila ne izvaja v zadnjem, skrajnem roku. Posledično bo Telekom Slovenije dolžan vzpostaviti lestvice, pri čemer Agencija kot primerno ocenjuje porazdelitev, kot je navedena na začetku tega poglavja. Agencija pri tem ugotavlja, da je predlagana obveznost sorazmerna tako glede na potencialno breme, ki ga terja, kot tudi glede na cilje, ki se z njo zasledujejo, obenem pa je tudi nujna, saj bi se brez nje lahko ustvarjali pogoji slabe poslovne prakse, ki bi preko zmanjšanja sposobnosti zagotavljanja nivoja kakovosti storitev s strani drugih operaterjev v dogovorjenih časovnih okvirih vodila v izgubo njihovih končnih uporabnikov in posledično vplivala na razvoj konkurence na trgu. Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da so določene lestvice za izvedbo dejavnosti, primerne in sorazmerne.

Istočasno Agencija želi, da se predlagani ukrepi Telekomu Slovenije izvajajo učinkovito in da se upoštevajo tudi časovni roki izvedbe, kar bi omogočilo drugim operaterjem kakovostnejše izvajanje storitev svojim končnim uporabnikom. Predlagani naloženi roki izvedbe in predlagane pogodbene kazni so že in bodo po presoji Agencije tudi v prihodnje učinkovit mehanizem za preprečevanje zlorab pomembne tržne moči na trgu in pogoj za uresničevanje naloženih ukrepov in zastavljenih ciljev regulacije in posledično izboljšanje konkurence na trgu. Posledično bo Telekom Slovenije dolžan svojo vzorčno ponudbo dopolniti tako, da bo vanjo vnesel primerne pogodbene kazni, pri čemer Agencija predlaga višine pogodbenih kazni, kot so navedene na začetku tega poglavja.

Agencija poudarja, da je skladno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah potreba po naložitvi obveznosti za naložitev rokov, lestvic za izvedbo posameznih dejavnosti in pogodbenih kazni nujna, da bi se enako obravnavanje v celoti zagotovilo. Kot je pojasnjeno, so določeni primerni roki, lestvice za izvedbo posameznih dejanj in pogodbene kazni ukrep, s katerim bo izpolnjevanje obveznosti ustrezno zavarovano. Drugi operaterji so pri pogajanjih o časovnih rokih za izvedbo šibkejši od Telekoma Slovenije, zaradi česar ne bi mogli doseči, da bi Telekom Slovenije prostovoljno pristal na določitev primernih lestvic za izvedbo posameznih dejanj znotraj skrajno določenega roka in na določitev ustreznih pogodbenih kazni za primer svojih nepravilnih ravnanj. Posledično je potrebno navedene lestvice in pogodbene kazni predpisati kot regulatorni ukrep, ki bo pripomogel k preprečitvi zlorab pomembne tržne moči, s tem pa se bo omogočil razvoj trga v smeri večje konkurence. Ta ukrep se zato kaže kot primeren, poleg tega pa je nujen, saj na drugačen način (torej z morebitnimi milejšimi ukrepi) tega cilja ni mogoče doseči.

Temeljno izhodišče, ki je vodilo Agencijo pri določanju višine pogodbenih kazni, ki odražajo oziroma predstavljajo kompenzacijo za neuspešno zagotavljanje dogovorjene ravni storitev (SLA), je, da morajo biti le te dovolj visoke, da bodo Telekom Slovenije odvrčale od kršitev ter ga silile k pravočasnemu izpolnjevanju obveznosti do drugih operaterjev in tako zagotavljale, da do težav v zvezi z dostopanjem do omrežja in posledično do škode, ki bi s tem lahko nastala drugim operaterjem, v praksi ne bo prihajalo. Agencija je pri določanju višine pogodbene kazni primarno izhajala iz cen, ki jih Telekom Slovenije zaračunava operaterjem na upoštevnem trgu ter kazni določila v sorazmerju z njimi. Pri določitvi pogodbenih kazni je Agencija upoštevala tudi ekonomski položaj Telekoma Slovenije, še posebej pa dejstvo, da je navedena družba za leto 2015 izkazala poslovni prihodek v višini 685.140.00 EUR in čisti dobiček v višini 41.179.000 EUR (vir: javno dostopni podatki, AJPEŠ). Agencija je pri tem primerjala poslovne rezultate Telekoma Slovenije in potencialni izpad prihodka za druge operaterje, ki bi ga povzročila odpoved pogodbe s strani končnega uporabnika zaradi zamude. Ker drugi operater v

primeru zamude Telekoma Slovenije pri dostopu z bitnim tokom in pri odpravi s tem povezanih napak končnemu uporabniku ne more pravočasno zagotoviti naročenih storitev, slednji lahko odpove pogodbo. Drugi operater zaradi zamude na strani Telekoma Slovenije najbolj utрпи izgubo na maloprodajnem trgu, kjer ne more svojemu končnemu uporabniku pravočasno zagotoviti želene storitve in mu le-te tudi zaračunati. Agencija je pri predlaganju navedene obveznosti upoštevala tudi načelo recipročnosti v smislu, da je tudi Telekom Slovenije v svojo vzorčno ponudbo za širokopasovni dostop z bitnim tokom⁵² vključil pogoje oziroma dodatne obveznosti (kot so npr. bančne garancije, sankcije za kršitev pogojev in podobno), s katerimi se želi zaščititi pred kršitvami pogodbenih dogovorov z operaterji. Agencija pa Telekomu Slovenije dopušča, da skupno višino pogodbene kazni v posameznem primeru omeji, saj bi bila le-ta v nasprotnem primeru lahko nesorazmerna z dejansko škodo. Pri določitvi najvišje pogodbene kazni za zamudo pri realizaciji izvedbe dostopa z bitnim tokom oziroma odpravi napak pri dostopu z bitnim tokom je Agencija upoštevala čas 24 mesecev kot običajni čas vezave naročnika pri posameznem operaterju. Drugi operater lahko v primeru zamude na strani Telekoma Slovenije utрпи tudi večje izgube, ko mu končni uporabnik zaradi zamude na maloprodajnem trgu odpove naročniško pogodbo. Zato Agencija ugotavlja, da je potrebno za opisani primer Telekomu Slovenije naložiti kazen v višini 24-kratnika zakupnine za ustrezno obliko dostopa z bitnim tokom, saj je običajni čas vezave naročnika pri posameznem operaterju 24 mesecev, kar pomeni, da bo drugi operater ne po lastni krivdi brez takšnega naročnika ostal vsaj tako dolgo obdobje. Zamude drugega operaterja na maloprodajnem trgu zaradi zamud s strani Telekoma Slovenije na medoperaterskem trgu pa imajo za posledico lahko tudi trajno izgubo ugleda drugega operaterja na trgu, zaradi česar Agencija zaključuje, da je naložitev predlaganih kazni nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnih razmer na trgu.

V primeru napačnega odgovora na poizvedbo (da dostop z bitnim tokom ni mogoč) štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji dostopa z bitnim tokom. Učinek neupravičene zavrnitve je za operaterja lahko usoden in po mnenju Agencije lahko pomeni sredstvo za izrinjanje konkurence na trgu.

Glede na to, da predstavljajo pogodbene kazni v primerjavi s poslovnimi rezultati Telekoma Slovenije zanemarljive zneske, Agencija ugotavlja, da poslovanja navedene družbe nikakor ne morejo ogroziti. Na podlagi povedanega je predlagana obveznost sorazmerna tako glede na potencialno breme, ki ga terja, kot glede na cilje, ki se z njo zasledujejo, obenem pa je tudi nujna, saj bi se brez nje ustvarjali pogoji za razvoj slabe poslovne prakse, ki bi preko zmanjšanja sposobnosti zagotavljanja nivoja kakovosti storitev s strani drugih operaterjev v dogovorjenih časovnih okvirih vodila v izgubo njihovih končnih uporabnikov in posledično vplivala na razvoj konkurence na trgu. Pogodbene kazni so bile Telekomu Slovenije naložene že s predhodno regulatorno odločbo in so se izkazale za učinkovito orodje za preprečevanje diskriminatornega ravnanja Telekoma Slovenije. Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da je višina pogodbene kazni, ki jih bo Telekom Slovenije dolžan še naprej imeti v vzorčni ponudbi, ustrezna in primerna.

Agencija je v okviru te obveznosti presojala tudi potrebo po nadaljnji naložitvi obveznosti oblikovanja in objave t.i. sporazumov o zagotavljanju nivoja kakovosti storitve (SLA) in ključnih kazalnikov uspešnosti (KPI). Agencija namreč ugotavlja, da je za uspešno spremljanje izvajanja naložene obveznosti enakega obravnavanja in uspešnosti zagotavljanja nivoja zagotavljanja storitve (SLA), kot tudi za prepoznavanje večjih ali novo nastalih problemov, treba oblikovati in objaviti podatke o kakovosti in dogovorjeni ravni storitev. Razlogi, ki terjajo naložitev obveznosti oblikovanja SLA (predvsem v smislu spoštovanja določenih rokov za izvedbo naročil in pogodbene kazni ter za odpravo napak) in KPI (v smislu oblikovanja in objave podatkov o kakovosti), so predvsem v tem, da tako SLA kot KPI predstavljajo običajno poslovno prakso, pri čemer njuna učinkovita implementacija vodi v

⁵² <http://www.telekom.si/operaterji/vzorcne-ponudbe/bro-sirokopasovni-dostop>

zagotavljanje enako kakovostnih storitev pod enakimi pogoji in posledično v zagotavljanje enakih konkurenčnih pogojev delovanja (t.i. »*level playing field*«), s katerimi se zasleduje oziroma omogoča pravilno delovanje trga. Vstopajoči operaterji lahko namreč na njihovi podlagi prek dostopanja do enako kakovostnih storitev za potrebe svojih končnih uporabnikov vzpostavijo učinkovito konkurenco na trgu in razvoj novih storitev na njem, imajo pa tudi možnost zagotavljanja nivoja kakovosti medsebojno primerljivih storitev, saj so mogoče vrednostne primerjave med ponudbo storitve dostopa z bitnim tokom, ki je namenjena notranjim organizacijskim enotam Telekoma Slovenije, in njegovo ponudbo istih storitev na medoperaterski ravni. Agencija je v preteklosti prejela tudi več prijav operaterjev zaradi napak Telekoma Slovenije pri odgovorih na prejete poizvedbe, zato Agencija kot del podatkov o kakovosti še nadalje vključuje tudi ta kazalnik. Poleg tega pa je potreba po oblikovanju in objavi primernih podatkov o kakovosti še posebej izpostavljena v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Podatki o kakovosti so še posebej potrebni pri potrditvi dogovorov o nivoju zagotavljanja storitev, ter za spremljanje upoštevanja obveznosti enakega obravnavanja. Tako kot v primeru internih referenčnih ponudb, je tudi tu na mestu objava, saj se tako večja zaupanje akterjev na trgu v učinkovitost obveznosti enakega obravnavanja in seveda možnost preverjanja dejanske nediskriminacije. Primerna je razumna stopnja razdruževanja, ki predstavlja varovalo pred subtilnimi oblikami diskriminacije in ki pripomore k identificiranju potencialnih situacij, kjer lahko prihaja do nepredvidenih težav. Glede na to, da Telekom Slovenije ponuja dostop z bitnim tokom tako na medoperaterskem, kot tudi na maloprodajnem trgu, namreč obstaja nevarnost, da bi s ponujanjem storitev slabše kakovosti ostalim operaterjem na medoperaterskem trgu onemogočil ponujanje enako kakovostnih storitev na maloprodajnem trgu, ter s tem posredno slabšal njihov položaj na trgu, jim onemogočal enakovredno konkuriranje na trgu in jih na ta način izrival s trga. Kot je bilo pojasnjeno že zgoraj, je oblikovanje in objava podatkov o kakovosti ukrep, s katerim bo izpolnjevanje obveznosti še naprej ustrezno zavarovano. Ta ukrep se zato kaže kot primeren, saj je naravnani v doseganje zakonsko določenih ciljev, poleg tega pa je nujen, saj je ključnega pomena za učinkovito delovanje storitev, ker je le na ta način mogoče doseči opravljanje kakovostnih storitev. S predlagano obveznostjo bo, zaradi v praksi težko izvedljivega nadzora nad kakovostjo storitev, mogoča dejanska primerjava med ponudbo Telekoma Slovenije samemu sebi in ponudbo drugim operaterjem, z namenom zasledovanja njune usklajenosti in skladnosti ravnanja Telekoma Slovenije z obveznostjo enakega obravnavanja. Ker so te zaveze skladne z ustaljeno in običajno poslovno prakso in pogosto celo nujne za zagotavljanje pravilnega delovanja trga, je naložitev teh obveznosti v okviru obveznosti enakega obravnavanja Telekomu Slovenije sorazmerna, primerna in legitimna, saj se teh ciljev z blažjimi ukrepi ne da zasledovati. Predlagana obveznost Telekomu Slovenije ne bi smela predstavljati prevelike dodatne obremenitve, saj Telekom Slovenija sprejema tako naročila, kot tudi prijave napak operaterjev prek enotnega informacijskega sistema.

Pomembnost naložitve ključnih kazalnikov uspešnosti v okviru Eol prepoznava tudi Komisija v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Zaradi pomanjkanja preglednosti glede zagotavljanja kakovosti storitve je namreč pogosto težko ugotoviti diskriminatorno ravnanje operaterja s pomembno tržno močjo v razmerju do svoje maloprodajne enote oziroma povezanih družb v primerjavi z ostalimi operaterji. Zato so ključni kazalniki uspešnosti (KPI) najprimernejše orodje za odkrivanje možnega diskriminatornega ravnanja in povečanje preglednosti v zvezi z zagotavljanjem in kakovostjo reguliranih veleprodajnih proizvodov dostopa operaterja s pomembno tržno močjo na ustreznih trgih.

Enakovrednost vložkov kot učinkovit ukrep v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja med operaterji definirajo tako revidirana BEREC Skupna stališča o najboljših praksah pri regulaciji

upoštevni trgov medoperaterski lokalni dostop⁵³, medoperaterski širokopasovni dostop⁵⁴ in medoperaterske zakupljene vode⁵⁵ kot tudi Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Enakovrednost vložkov (Eol) lahko Agencija naloži za optimalnejše oziroma učinkovitejše zagotavljanje izpolnjevanja obveznosti enakega obravnavanja v okviru katere naj bi se tak ukrep tudi naložil operaterju s pomembno tržno močjo na posameznem upoštevnem trgu.

Enakovrednost vložkov (Eol) pa pomeni opravljanje storitev in zagotavljanje informacij svojim hčerinskim oziroma partnerskim podjetjem in operaterjem, ki želijo imeti dostop, pod enakimi pogoji: vključno s ceno in kakovostjo ravni storitev, v okviru enakih časovnih lestvic, z uporabo enakih sistemov in procesov ter z enako stopnjo zanesljivosti in razpoložljivosti.

Eol, kot je opredeljeno v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, se lahko uporablja za storitve dostopa ter povezane in pomožne storitve, ki so potrebne za zagotavljanje veleprodajnih produktov oziroma storitev svojim hčerinskim oziroma partnerskim podjetjem in drugim operaterjem, ki želijo imeti dostop do omrežja. Eol tako omejujejo možnosti operaterja s pomembno tržno močjo za diskriminacijo drugih operaterjev z zavlačevanjem postopkov, ponujanjem slabše kakovosti storitev in oblikovanjem za druge operaterje neponovljivih produktov na trgu.

Namen naložitve EoO in Eol je povezan z enakim obravnavanjem in ponovljivostjo; drugim operaterjem je s ponudbo enakega oziroma primerljivega produkta oziroma storitve maloprodajni enoti operaterja s pomembno tržno močjo omogočeno, da tehnično ponovi maloprodajni produkt oziroma storitev operaterja s pomembno tržno močjo. To pomeni, da bi moralo biti enako obravnavanje zagotovljeno povsod, kjer je to mogoče in zaželeno. Pri tem se EoO smatra kot manj stroga obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, medtem ko pomeni naložitev Eol bolj strogo naložitev obveznosti enakega obravnavanja in posledično tudi večjo zagotovilo za njeno izpolnjevanje. Tako Eol kot tudi EoO pa se pogosto dopolnjujejo z naložitvijo ključnih kazalnikov uspešnosti (KPI), dogovorov o ravni storitev (SLA) in pogodbene kazni (SLG). Pri tem je Agencija v okviru izvajanja analize trga in oblikovanja regulatornih obveznosti ugotavljala sorazmernost naložitve obveznosti, zagotoviti ustrezne veleprodajne vložke na osnovi Eol in v primeru, da naložitev ni sorazmerna, o naložitvi EoO. Pri naložitvi te obveznosti je skladno s priporočilom potrebno izvesti test sorazmernosti in na podlagi tega določiti najbolj ustrezno obliko enakega obravnavanja. Agencija je skladno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah pri oceni sorazmernosti med drugim upoštevala naslednje vidike: povečanje stroškov skladnosti z Eol je običajno majhno, kadar se oblikujejo novi sistemi, s tem je povezana odprava reguliranih veleprodajnih cen dostopa na omrežju NGA, možen pozitiven vpliv, ki ga lahko ima uporaba Eol na inovacije in konkurenco, morebitno prostovoljno zavzetost Telekom Slovenije, da zagotovi tistim, ki želijo imeti dostop, veleprodajne vložke na osnovi Eol, če takšna prostovoljna ponudba izpolnjuje pogoje iz priporočila in velikost družbe.

Glede na navedeno Agencija ugotavlja, da bo naložitev obveznosti enakega obravnavanja preprečila uveljavljanje nepoštenih pogojev za druge operaterje pri dostopanju do storitev dostopa z bitnim tokom in jim omogočila hitrejši vstop na trg. To je tudi v interesu končnih uporabnikov, saj večje število konkurenčnih operaterjev pomeni tudi večjo možnost izbire, kar pa praviloma vodi v kakovostnejše in cenejše storitve. Predlagana obveznost je tako nujna in primerna za zagotavljanje konkurence na

⁵³BEREC common position on best practice in remedies on the market for wholesale (physical) network infrastructure access (including shared or fully unbundled access) at a fixed location imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market BoR (12) 127

⁵⁴ BEREC common position on best practice in remedies on the market for wholesale broadband access (including bitstream access) imposed as a consequence of a position of significant market power in the relevant market BoR (12) 128

⁵⁵BEREC Common Position on best practices in remedies as a consequence of a SMP position in the relevant markets for wholesale leased lines BoR (12) 126

upoštevem trgu. Po drugi strani ta obveznost ne predstavlja neke dodatne storitve, ki jo Telekom Slovenije že doslej ne bi izvajal (gre namreč zgolj za kvalitativno spremembo v načinu in obsegu izvajanja obveznosti, ki jih navedena družba izvaja že na podlagi lastne vzorčne ponudbe) in je zato ekonomsko nevtralna ter za Telekom Slovenije ne predstavlja prekomernega bremena. Ker torej predlagani ukrepi pomenijo minimalne posege v sfero Telekoma Slovenije, Agencija ugotavlja, da je obveznost z vidika ciljev, ki jih zasleduje, sorazmerna.

8.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija lahko na podlagi 102. člena ZEKom-1 naloži operaterju s pomembno tržno močjo, da zagotavlja preglednost glede operatorskega dostopa, tako da od njega zahteva razkritje določenih informacij v zvezi z operatorskim dostopom, na primer računovodske informacije, tehnične specifikacije, značilnosti omrežja, pogoje izvedbe in uporabe, cene in drugo. Namen obveznosti zagotavljanja preglednosti je, da imajo vsi operaterji na trgu možnost vpogleda v tehnične lastnosti ter pogoje operatorskega dostopa do javnega komunikacijskega omrežja.

Obveznost zagotavljanja preglednosti se vsebinsko dopolnjuje z obveznostjo enakega obravnavanja. Agencija ugotavlja, da je potrebno Telekomu Slovenije skupaj z obveznostjo enakega obravnavanja naložiti tudi obveznost zagotavljanja preglednosti, saj gre pri dostopu z bitnim tokom za tehnično zahtevno storitev. Izvajanje obveznosti enakega obravnavanja je v tem primeru namreč mogoče le s hkratnim transparentnim prikazom vseh informacij in pogojev za dostop z bitnim tokom. Obveznost omogoča jasen pregled nad pogoji za dostop z bitnim tokom in s tem preprečuje nastajanje ovir pri vstopu novih ponudnikov na trg elektronskih komunikacij. Naložitev tega ukrepa bo zato nedvomno prispevala k učinkoviti konkurenci na trgu, kar je eden glavnih namenov zakona.

Glede na zahtevnost storitve dostopa z bitnim tokom samo razkritje določenih informacij ne bi bilo dovolj, zato je potrebno objaviti ustrezno vzorčno ponudbo, ki po pravni naravi predstavlja splošne pogoje poslovanja. Ta vzorčna ponudba mora biti dovolj razčlenjena, tako da drugim operaterjem, ki želijo določeno storitev v zvezi z dostopom z bitnim tokom ni treba plačati zmogljivosti, ki niso nujno potrebne za zahtevano storitev. V tej vzorčni ponudbi morajo biti opisane storitve, ter podrobne tehnične lastnosti, ki jih Telekom Slovenije ponuja v zvezi z dostopom z bitnim tokom, razčlenjene na komponente dostopa z bitnim tokom v skladu s tržnimi potrebami, ter z njimi povezani pogoji, vključno s cenami, skupaj z dostopom do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih tehnologij, ki so potrebni za tovrstno obliko dostopa. Opisana razčlenjenost vzorčne ponudbe je nujna, da se prepreči neutemeljeno vezavo storitev, ki bi jo lahko izvajal operater s pomembno tržno močjo.

Agencija je tako že z odločbo št. 300-131/2005-127 z dne 10. 4. 2006 in z odločbo št. 3824-50/2007-3 z dne 11. 10. 2007 in z odločbo št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011 Telekomu Slovenije naložila obveznost objave vzorčne ponudbe za dostop z bitnim tokom, ki je objavljena na spletnem naslovu: <http://www.telekom.si/operatorji/vzorčne-ponudbe/bro-sirokopasovni-dostop>. Zadnja popravljena vzorčna ponudba je bila na spletni strani Telekoma Slovenije objavljena dne 31. 3. 2017, z veljavnostjo od 1. 5. 2017. Agencija je mnenja, da je naložitev obveznosti zagotavljanja preglednosti v obliki objave vzorčne ponudbe za dostop z bitnim tokom nujna in potrebna tudi v prihodnje, da se drugim in novo vstopajočim operaterjem na trgu zagotovi transparentnost ponujenih storitev, ki bodo tako enake za vse operaterje.

Agencija bo na podlagi navedenega Telekomu Slovenije naložila obveznost, da objavi vzorčno ponudbo za dostop z bitnim tokom, pri čemer bo moral obstoječo vzorčno ponudbo za dostop z bitnim tokom v 30 dneh od vročitve odločbe dopolniti tako, da bo v besedilu vključevala vse naložene obveznosti. Tako dopolnjena in objavljena vzorčna ponudba začne veljati z datumom njene objave. Rok je sorazmeren

glede na potrebe po čimprejšnji uskladitvi obstoječe vzorčne ponudbe z naloženimi obveznostmi in zahtevnosti priprave dokumenta, ki predstavlja zgolj manjše administrativno breme.

Telekom Slovenije bo moral nadalje na spremembe in dopolnitve vzorčne ponudbe vidno opozarjati s posebej objavljenim obvestilom. O objavi navedene vzorčne ponudbe ter o vseh njenih spremembah in dopolnitvah bo Telekom Slovenije dolžan obvestiti Agencijo in vse operaterje, s katerimi ima sklenjene pogodbe o dostopu z bitnim tokom, najmanj 30 dni pred uveljavitvijo sprememb, če iz odločb Agencije ne bo izhajalo drugače.

Vzorčna ponudba bo med drugim morala vsebovati vse pogoje in podatke za dostop z bitnim tokom preko bakrenega in optičnega dostopovnega omrežja. Taka razčlenitev, ki temelji na obveznosti zagotavljanja preglednosti v zvezi z naloženima obveznostma enakega obravnavanja in dopustitve operatorskega dostopa, je potrebna, da bi se omogočilo tekoče reševanje odprtih vprašanj med operaterji, brez intervencije Agencije kot regulatorja, hkrati pa se tako zagotavljajo poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Objava primerne vzorčne ponudbe omogoča hitrejše sklepanje dogovorov, preprečuje diskriminacijo in morebitne nepotrebne spore, kot tudi povečuje zaupanje v zagotavljanje veleprodajnih storitev pod enakimi pogoji.

Poleg tega bo Telekom Slovenije še naprej dolžan oblikovati obstoječo vzorčno ponudbo v poglavju, ki se nanaša na nivo zagotavljanja storitve (SLA), tako da so vključena določila o plačilu pogodbene kazni (SLG), kot izhaja iz obrazložitve pri obveznosti enakega obravnavanja. Poleg tega bo morala vzorčna ponudba oziroma SLA še naprej vsebovati tudi natančno določene pogoje dostopa z bitnim tokom, podroben opis izvajanja nivoja zagotavljanja kakovosti te storitve, lestvice za izvedbo posameznih dejavnosti, način obveščanja pri prijavi napak in najavi vzdrževalnih del, seznam kontaktnih oseb ter opis sankcij za neizvajanje nivoja kakovosti storitve. Nadalje je primerna razumna stopnja razdruževanja oziroma razčlenbe storitev v vzorčni ponudbi, kar predstavlja varovalko pred subtilnimi oblikami diskriminacije in pripomore k identificiranju potencialnih situacij, kjer lahko prihaja do nepredvidenih kršitev. Navedena obveznost je še naprej nujna, da bodo lahko vstopajoči operaterji na maloprodajnem trgu svojim končnim uporabnikom ponujali kakovostne storitve ter s tem uspešno konkurirali ostalim udeležencem na trgu, obenem pa ne predstavlja nesorazmernega bremena za Telekom Slovenije glede na cilje, ki se jih z njo zasleduje, saj predstavlja le nadaljevanje izpolnjevanja že naložene obveznosti.

Istočasno bo moral Telekom Slovenije dopolniti navedeno vzorčno ponudbo tako, da bodo iz nje razvidni vsi pogoji prehoda na enakovredno ali boljšo obliko dostopa, vključno s hkratnim skupinskim prehodom končnih uporabnikov na določeni lokaciji ter pogoje dostopa do vseh delov omrežja, ki jih je Agencija navedla v okviru obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe. Poleg tega bo moral Telekom Slovenije vključiti v vzorčno ponudbo za dostop z bitnim tokom vse pogoje povezane s predlaganimi obveznostmi dostopa, zagotavljanje enakega obravnavanja in cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Agencija ugotavlja, da je objava vzorčne ponudbe primeren ukrep, saj prispeva k transparentnemu delovanju Telekoma Slovenije, hkrati pa dopolnjuje naloženo obveznost enakega obravnavanja. Z objavo vzorčne ponudbe se preprečuje nastajanje ovir za vstop na trg. S tem se vzpodbudi vstop na trg novim ponudnikom in zagotovi učinkovito konkurenco pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev in povezanih zmogljivosti ter storitev.

Predlagana obveznost zagotavlja ohranitev in izboljšanje konkurence na trgu, omogoča jasen pregled pogojev za dostop z bitnim tokom in s tem preprečuje nastajanje ovir pri vstopu novih ponudnikov na

trg elektronskih komunikacij. Naložitev tega ukrepa bo zato nedvomno prispevala k učinkoviti konkurenci na trgu, kar je eden glavnih namenov ZEKom-1.

Agencija ugotavlja, da so naloženi ukrepi Telekomu Slovenije primerni in sorazmerni, saj je ta edini ponudnik dostopa z bitnim tokom in bi lahko z nepreglednimi pogoji in cenami ponujal drugim operaterjem drugačne pogoje in cene, kot jih zaračunava sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. Z nepreglednimi pogoji bi bil po ugotovitvah Agencije otežen vstop drugih operaterjev, saj ti ne bi imeli jasnega pregleda nad zahtevanimi komponentami in cenami, v zvezi z zagotavljanjem širokopasovnega dostopa z bitnim tokom. Agencija ugotavlja, da bi v praksi lahko prišlo do tega, da bi Telekom Slovenije posameznim operaterjem pri pogajanjih ponujal različne pogoje za operaterski dostop, v primeru da Agencija Telekomu Slovenije ne bi naložila obveznosti objave vzorčne ponudbe za dostop z bitnim tokom.

8.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

V skladu s 106. členom ZEKom-1 lahko Agencija operaterju omrežja s pomembno tržno močjo na določenem upoštevnem trgu naloži obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in kontrolo cen, vključno z obveznostmi glede stroškovne naravnosti cen in obveznostmi glede sistemov stroškovnega računovodstva, v povezavi z zagotavljanjem določene vrste medomrežnega povezovanja oziroma operaterskega dostopa.

Agencija naloži navedeno obveznost, če na podlagi analize upoštevanih trgov oceni, da bi operater omrežja s pomembno tržno močjo zaradi pomanjkanja učinkovite konkurence utegnil obdržati ali previsoke cene ali prenizko razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami v škodo končnih uporabnikov (drugi odstavek 106. člena ZEKom-1). Skladno s tem namerava Agencija Telekomu Slovenije naložiti obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, kot to izhaja iz nadaljevanja.

V okviru predloga obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva se bo Telekomu Slovenije naložilo naslednje:

1. za internetni veleprodajni osrednji dostop z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja preko tehnologije različic ADSL na nacionalnem in regionalnem nivoju bo moral Telekom Slovenije oblikovati in uveljaviti stroškovno naravnane cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA). V okviru stroškovnih kalkulacij LRIC+ bo moral upoštevati:
 - strošek polno razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke, ki znaša na mesečni ravni 8,09 EUR (brez DDV),
 - v primeru dostopa z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev, od cene storitve golega bitnega toka (na priključkih, kjer ni vključena PSTN ali ISDN storitev), oblikovane v skladu z zgoraj opisano metodo, odšteti stroškovno naravnano ceno dostopa ob spoštovanju obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, pri čemer lahko ta strošek znaša največ 4,82 EUR mesečno (brez DDV), in
 - primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva (nominalni WACC pred davki) v višini 10,15 %⁵⁶.

⁵⁶ <http://www.akos-rs.si/koncno-porocilo-o-izracunu-wacc-ter-odgovori-na-pripombe-zainteresirane-javnosti-na-predlog-izracuna-wacc>

Telekom Slovenije bo moral najkasneje v roku 30 dni od vročitve regulatorne odločbe pripraviti in Agenciji posredovati podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) ter jih istočasno objaviti in uveljaviti. V prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa bo moral Telekom Slovenije ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo od 1.5.2017.

2. Telekom Slovenije bo moral, v okviru izvrševanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, za dostop z bitnim tokom na regionalnem in nacionalnem nivoju do NGA omrežja, to je za:

- Dostop z bitnim tokom preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije);
- Dostop z bitnim tokom preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH);

upoštevati gospodarsko ponovljivost (ERT), pri čemer se gospodarska ponovljivost nanaša:

- na dva obstoječa vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) in na dva obstoječa vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije, z vidika tržnega deleža (priključki) in z vidika vrednosti (prihodkov), pri čemer se upošteva tržni delež na dan uveljavitve odločbe, prihodki pa za obdobje preteklih 12 mesecev pred uveljavitvijo odločbe, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,
- na enega izmed prvih dveh novih ali spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) ali enega izmed prvih dveh novih ali spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki) oziroma vrednosti (prihodki) proizvoda oziroma ocenjenih stroškov oglaševanja, pri čemer bo moral Telekom Slovenije podati ocenjen tržni delež, prihodke za prihodnjih 12 mesecev, oziroma podatke o tem, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov glede na ocenjeno višino stroškov oglaševanja, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,
- na nov ali spremenjen vodilni maloprodajni proizvod preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) ali preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), ki sicer po ocenah Telekoma Slovenije ni sodil med vodilne maloprodajne proizvode, vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov, zato se ta vključi med vodilne maloprodajne proizvode, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,
- na maloprodajni proizvod, primerljiv vodilnemu maloprodajnemu proizvodu iskalca dostopa, ki ima zagotovljen veleprodajni dostop preko NGA omrežja Telekoma Slovenije, pri čemer bo moral Telekom Slovenije posredovati podatke o tržnem deležu in številu veleprodajnih priključkov, ki jih zagotavlja iskalcem dostopa, in sicer v naseljih, ki niso na seznamu v prilogi k tej analizi,

Za preverjanje navedene obveznosti bo moral Telekom Slovenije:

- v roku 8 koledarskih dni po objavi nove vzorčne ponudbe Agenciji posredovati podatke oziroma informacije o obstoječih vodilnih maloprodajnih proizvodih, in sicer naziv

proizvoda, tehnologijo, hitrost navzdol in navzgor, druge karakteristike, in kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je tržni delež oziroma prihodki;

- vsaj 30 koledarskih dni pred nameravano uvedbo nove oziroma spremenjene maloprodajne ponudbe Agenciji posredovati informacijo o tej ponudbi, tako da bo posredoval podatke oziroma informacije o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, in sicer naziv proizvoda, tehnologijo, hitrost navzdol in navzgor, druge karakteristike, in kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je ocenjen tržni delež oziroma ocenjeni prihodki, oziroma podatek o tem, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov glede na ocenjeno višino stroškov oglaševanja;
- v roku prvih 8 koledarskih dni tekočega meseca Agenciji posredovati podatke o novi ali spremenjeni maloprodajni ponudbi, ki sicer po njegovih ocenah ne sodi med vodilne maloprodajne proizvode vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov ter v zvezi s tem posredovati informacije o nazivu proizvoda, tehnologiji, hitrosti navzdol in navzgor, druge karakteristike, in podatek o rasti priključkov;
- kadarkoli na zahtevo Agencije posredovati podatke o tržnemu deležu in številu veleprodajnih priključkov, ki jih zagotavlja iskalcem dostopa; in
- kadarkoli na zahtevo Agencije posredovati podatke o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto.

3. Telekom Slovenije bo moral za ostale storitve, ki vključujejo:

- operaterski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav, ki so potrebne za prenos bitnega toka, v okviru katerega bo moral Telekom Slovenije zagotoviti dostop do svojega omrežja na nacionalnem in regionalnem nivoju,
- oblike dostopa z bitnim tokom, ki jih je preko tega dostopa možno zagotoviti na povezanem maloprodajnem trgu (IP telefonija (VoIP), IP televizija (IPTV) in druge storitve),
- mesečni najem naprave BRAS Telekoma Slovenije, v primeru, da se na razumno zahtevo operaterja zagotovi BRAS (oziroma druge primerljive naprave) Telekoma Slovenije, ter
- ostale storitve,

oblikovati njihove veleprodajne cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA), pri čemer bo moral upoštevati primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva (nominalni WACC pred davki), ki znaša 10,15% za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij in 10,76% za omrežja naslednje generacije. Telekom Slovenije bo moral najkasneje v roku 30 dni od vročitve odločbe posodobiti podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto). Telekom Slovenije bo moral na podlagi stroškovne metode LRIC+ najkasneje v roku 30 dni od vročitve odločbe nove cene objaviti ter jih istočasno uveljaviti, na svojih spletnih straneh pa v istem roku na pregleden način objaviti krajši opis sistema, ki prikazuje vsaj glavne kategorije, po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila, ki se uporabljajo za razporeditev stroškov. V prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa bo moral Telekom Slovenije ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Agencija želi z naloženimi in spodaj obrazloženimi posameznimi oblikami obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva spodbujati učinkovite naložbe v novo in izboljšano infrastrukturo, zlasti v gradnjo NGA omrežij, ki predstavljajo glavno vzpodbudo razvoja trga

elektronskih komunikacij, ter inovacij na tem področju ob istočasnem priznavanju potrebe po ohranjanju učinkovite konkurence v luči spreminjajočih se tržnih pogojev.

Evropska komisija je v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah pritrdila, da je potrebna večja prožnost za spodbujanje naložb v infrastrukturo omrežij naslednje generacije (omrežja NGA), zlasti pri operaterjih s pomembno tržno močjo, in sklenila, da operaterji s pomembno tržno močjo pod določenimi pogoji ne bi smeli ponujati stroškovno naravnanih veleprodajnih proizvodov omrežij NGA, ampak bi morali uspešno opraviti predhodni preskus gospodarske ponovljivosti. BEREC je decembra 2014 izdal smernice o regulatornem računovodskem pristopu k preskusu gospodarske ponovljivosti (v nadaljevanju: Smernice ERT)⁵⁷ Cilji teh priporočil in teh smernic so izboljšanje regulativnih pogojev, potrebnih za ustvarjanje pogojev učinkovite konkurence na trgu, krepitev enotnega trga omrežja in storitev elektronskih komunikacij, povečanje pravne varnosti in regulativne predvidljivosti zaradi dolgoročnih obetov naložb v omrežja NGA ter spodbujanje investicij v NGA omrežja. Smernice ERT upoštevajo, da je ERT dejansko posebna oblika predhodnega preskusa cenovnih škarij za posamezne proizvode, povezane z omrežji NGA, ki nimajo uvedene obveznosti stroškovno naravnanih veleprodajnih cen dostopa.

Namen Priporočila o regulaciji NGA omrežij in Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je torej spodbujanje učinkovitih naložb v novo in izboljšano infrastrukturo ter inovacij na tem področju ob istočasnem priznavanju potrebe po ohranjanju učinkovite konkurence, ki je pomembna dolgoročna spodbuda za naložbe. Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah si poleg navedenega prizadeva:

- zagotoviti enake konkurenčne pogoje z uporabo strožjih pravil glede nediskriminacije;
- vzpostaviti predvidljive in stabilne regulirane veleprodajne cene dostopa do bakrenega omrežja, ter
- povečati gotovost glede razmer, ki bi morale privedi do neuedbe reguliranih veleprodajnih cen za dostop do storitev omrežij NGA.

Kot že navedeno zgoraj, je Agencija v decembru 2015 objavila javno posvetovanje glede Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevanih trgov za dostop do širokopasovnega omrežja z vprašanji, ki so bila namenjena zainteresirani javnosti, predvsem operaterjem. V dokumentu so bili predstavljeni tudi okviri in metode prihodnje cenovne regulacije omenjenega trga. Med te ukrepe sodi tudi preskus gospodarske ponovljivosti. Metodologija za izračun predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti mora zagotavljati konkurenco, še posebej v primerih, kjer ni stroškovno naravnanih cen. Metodologija mora tako zagotoviti nediskriminacijo in transparentnost ter preprečiti izključitev drugih operaterjev s trga.

V zvezi s preskusom gospodarske ponovljivosti oziroma v zvezi z metodologijo za izračun stroškov, objavljene v tem javnem posvetu, so imeli operaterji možnost podati svoja mnenja. Dokument je bil posvetovalne narave, pri čemer so prejeti odgovori služili Agenciji kot osnova pri izvedbi analiz upoštevanih trgov 3a, 3b in 4, pri čemer se Agencija ni zavezala upoštevati vse prejete vsebine. Glede na navedeno, so bili prejeti odgovori Agenciji v pomoč tako pri izvedbi analize upoštevne trga kot tudi pri pripravi obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

V začetku maja 2016 je bil v javno posvetovanje posredovan dokument Metodologija za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti. Dokument je predstavljal osnutek metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, ki se bo operaterju s pomembno tržno

⁵⁷ http://www.berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/regulatory_best_practices/guidelines/4782-berec-guidance-on-the-regulatory-accounting-approach-to-the-economic-replicability-test-ie-ex-antesector-specific-margin-squeeze-tests

močjo na upoštevni trgih dostopa do širokopasovnega omrežja 3a in 3b naložila kot regulatorna obveznost. S strani operaterjev so bili Agenciji posredovani komentarji, ki jih je le ta v procesu oblikovanja modela in določanja vhodnih parametrov modela tudi delno upoštevala. Tako zapisana dejstva, komentarji in predlogi so konstruktivno prispevali k oblikovanju modela.

Prvo verzijo oziroma osnutek modela ERT je Agencija predstavila vsem operaterjem, ki so se odzvali v okviru javnega posvetovanja na Metodologijo za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, na delavnicah v mesecu juniju leta 2016. Z namenom odprtega sodelovanja jim je bila posredovana delovna različica modela ERT, ki še ni bila dokončna glede popolnosti, primernosti in odprave morebitnih napak. Podatki, vključeni v model, so se smatrali za okvirne, čeprav naj bi predstavljali razumne vrednosti. Namen posredovanja predhodnega osnutka modela ERT je bil:

- zagotoviti zainteresirani javnosti zgodnji vpogled v osnovno strukturo in kalkulacijske tokove modela,
- seznanitev zainteresirane javnosti z načinom uporabe posredovanih podatkov Agenciji v končni različici modela,
- omogočiti zainteresirani javnosti ugotoviti vpliv vnesenih vhodnih podatkov na končni rezultat modela.

Nadalje je bil zgoraj navedenim operaterjem poslan tudi vprašalnik za navedbo nabora vhodnih podatkov operaterjev, ki so bili posredovani Agenciji za zapolnitev podatkov, zahtevanih za izvedbo ERT modela. Izpolnjene vprašalnike so operaterji posredovali Agenciji do konca septembra leta 2016, ob sočasnem usklajevanju in razčiščevanju nejasnosti, ki so se operaterjem pojavile ob izpolnjevanju vprašalnika.

Operaterji so bili v celotni fazi definiranja, izdelave in preizkušanja modela ERT aktivno vključeni in seznanjeni s potekom aktivnosti s tega področja. Njihova mnenja, predloge in pripombe je Agencija konstruktivno obravnavala in selektivno na osnovi medsebojnih posvetovanj tudi vključila v izdelan model.

Končna verzija ERT modela, vključno z navodili za njegovo izvedbo, je bila vključenim operaterjem posredovana v februarju 2017. Predhodno so bile, prav tako v februarju 2017, z njimi izvedene ločene delavnice, na katerih jim je bil model in način njegove uporabe v praksi tudi predstavljen in obrazložen.

8.4.1 Oblikovanje veleprodajnih cen za storitve osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja

Telekomu Slovenije se bo v okviru obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva naložila obveznost oblikovanja veleprodajnih cen za nacionalni in regionalni nivo osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja preko tehnologije različic ADSL na osnovi metodologije LRIC+.

Kot je določeno v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, je za izpolnjevanje ciljev regulativnega okvira primerna metodologija za izračun stroškov, s katero se oblikujejo cene dostopa, ki so čim bolj podobne cenam, pričakovanim na trgu z učinkovito konkurenco. Takšna metodologija za izračun stroškov bi morala temeljiti na sodobnem učinkovitem omrežju, odražati potrebo po stabilnih in predvidljivih veleprodajnih cenah bakra v daljšem obdobju, kar preprečuje bistvena nihanja in pretrese, da se zagotovi jasen okvir za naložbe in omogoči ustvarjanje stroškovno naravnanih cen bakrenega omrežja, ki se uporabljajo kot sidro za storitve omrežij NGA, ter ustrezno in skladno obravnavati učinek zmanjšanih količin, ki so posledica prehoda z bakrenih omrežij na omrežja NGA, tj.

preprečevati umetno zviševanje veleprodajnih cen dostopa do bakrenega omrežja, kar bi bila sicer posledica prehoda odjemalcev na omrežja NGA operaterja s pomembno tržno močjo.

Metodologija LRIC+ najbolje dosega te cilje za določanje cen reguliranih veleprodajnih storitev dostopa. Ta metodologija modelira povečane stroške za investicijsko vzdrževanje (vključno s fiksnimi stroški) in obratovalne stroške, ki nastanejo pri hipotetično učinkovitem operaterju pri zagotavljanju vseh storitev dostopa, ter dodaja pribitek za popolno pokrivanje skupnih stroškov. Zato metodologija LRIC+ omogoča pokrivanje vseh dejansko nastalih stroškov.

Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije oblikovati stroškovno naravnane cene storitev veleprodajnega osrednjega dostopa z bitnim tokom za množični trg za aktivne veleprodajne vložke (različice ADSL tehnologije) do starejšega bakrenega omrežja po metodi LRIC+, pri čemer bo moral izhajati iz naslednjih določil.

Na stroškovni osnovi LRIC+ se oblikuje stroškovno ceno za internetni veleprodajni osrednji dostop z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na nacionalnem in regionalnem nivoju.

Uporaba stroškovne metode, ki temelji na dejanskih prirastnih (inkrementalnih) stroških, ki jih ima Telekom Slovenije, zahteva pravilno alokacijo virov, ki so uporabljeni za izvedbo storitve dostopa do interneta. Pri tem se upoštevajo le tisti deli omrežja, ki so potrebni za izvedbo zahtevanih storitev veleprodajnega osrednjega dostopa z bitnim tokom za izdelke za množični trg.

Glede na nivo, na katerem iskalec dostopa do omrežja Telekoma Slovenije, nastajajo naslednji omrežni stroški:

- Regionalni nivo:
 - strošek razvezave krajevne bakrene zanke;
 - strošek DSLAM/MSAN; in
 - strošek prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in regionalno prevzemno točko (PoH).
- Nacionalni nivo:
 - strošek razvezave krajevne bakrene zanke;
 - strošek DSLAM/MSAN; in
 - strošek prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in nacionalno prevzemno točko (PoH).

Telekom Slovenije bo moral pri tem upoštevati strošek polno razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke, ki ga je Agencija za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji do bakrenega omrežja, ki ni nadgrajeno z vectoring tehnologijo, izračunala z lastnim stroškovnim modelom po metodologiji BU LRIC+, in znaša na mesečni ravni 8,09 EUR (brez DDV).

Omrežni stroški DSLAM/MSAN, prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in regionalno prevzemno točko (PoH) oziroma prenosne povezave med omrežnimi elementi DSLAM/MSAN in nacionalno prevzemno točko (PoH) pa morajo izhajati iz stroškovnih kalkulacij Telekoma Slovenije po metodologiji LRIC+.

Agencija ugotavlja, da je najprimernejši način, da za storitve, s katerimi se zagotavlja osrednji veleprodajni dostop z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja, in sicer na regionalnem in nacionalnem nivoju, naloži Telekomu Slovenije oblikovanje njihovih veleprodajnih cen na podlagi stroškovne metodologije, ki bo omogočala učinkovito konkurenco in hkrati spodbujala učinkovito vlaganje v NGA infrastrukturo. Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije mesečno

naročnino dostopa do interneta preko starejšega bakrenega omrežja (tehnologije različic ADSL) za regionalni in nacionalni nivo oblikovati po stroškovni metodologiji LRIC+.

Agencija ugotavlja, da je pomembno, da so veleprodajne cene na regionalnem in nacionalnem nivoju osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja, stroškovno naravnane, in ne bi smele biti višje od stroškov učinkovitega operaterja, zato Agencija meni, da je primerna stroškovna metodologija LRIC+. Veleprodajne cene, oblikovane na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ na osnovi tekočih stroškov (CCA), bodo Telekomu Slovenije omogočale pokrivanje dejanskih nastalih stroškov učinkovitega operaterja z ustreznim donosom na vloženi kapital in bodo omogočale iskalcu dostopa učinkovit vstop na trg.

Glede na navedeno bo Agencija Telekomu Slovenije naložila, da za storitve osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na regionalnem in nacionalnem nivoju oblikuje in uveljavi stroškovno naravnane cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA), torej da v okviru kalkulacij upošteva vrednotenje sredstev na podlagi tekočih stroškov vzpostavitve sodobnega učinkovitega omrežja. Agencija bo v okviru te obveznosti Telekomu Slovenije naložila, da upošteva primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva, ki jo predstavlja tehtano povprečje stroškov kapitala (nominalni WACC pred davki) hipotetično učinkovitega operaterja, ki ga je Agencija v letu 2014 izračunala in znaša 10,15% za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij.

Spoštovanje oblikovanja stroškovno naravnanih cen osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja bo Agencija preverjala na podlagi ustreznih stroškovnih kalkulacij Telekoma Slovenije, zato bo Telekomu Slovenije naložila oblikovanje stroškovno naravnanih cen, ki temeljijo na metodologiji LRIC+ in z upoštevanjem vrednosti WACC. V skladu z navedenim bo moral Telekom Slovenije najkasneje v roku 30 dni od vročitve regulatorne odločbe pripraviti in Agenciji posredovati podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) za preveritev cen. Telekom Slovenije bo moral nove cene najkasneje v roku 30 dni od vročitve regulatorne odločbe objaviti ter jih istega dne uveljaviti. V prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa bo moral Telekom Slovenije ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Agencija ugotavlja, da Telekom Slovenije za te storitve za potrebe svoje maloprodajne veje vodi in ima vzpostavljene stroškovne kalkulacije, zato Agencija meni, da je rok 30 dni od vročitve odločbe za pripravo stroškovnih kalkulacij primeren, in ne predstavlja nesorazmernega bremena.

Agencija bo v prehodnem obdobju naložila zgoraj navedeno obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, saj bi Telekom Slovenije v nasprotnem primeru v tem času lahko izrabljal prevladujoči položaj na tem segmentu trga in s tem poskušal postavljati previsoke cene. Agencija bo tako iz razlogov prehodnega obdobja Telekomu Slovenije naložila obveznost, da bo moral v času do uveljavitve novih cen za te storitve ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Pri preverjanju izračuna stroškov po metodologiji LRIC+ lahko Agencija na podlagi petega odstavka 106. člena ZEKom-1 uporablja metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja operater omrežja. Agencija lahko kadarkoli preuči stroškovne kalkulacije in spremljajočo dokumentacijo, in bo lahko poleg preučitve podrobnih stroškovnih kalkulacij cen predmetnih storitev ocenjevala stroškovno naravnano cen teh storitev tudi na osnovi zlasti naslednjih neodvisnih metod:

- primerjava s cenami, ki jih bo izračunala po svojem modelu BU LRIC+,

- primerjava (benchmark) s cenami, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih, in pri drugih operaterjih omrežij v in izven Slovenije,
- oziroma drugih neodvisnih metod,

in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Obveznost oblikovanja cen na podlagi stroškovnega modela LRIC+ je primerna in sorazmerna, saj je nujno potrebna za zagotovitev ustreznih cen na veleprodajnem trgu, hkrati pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega bremena, saj upošteva stroške učinkovitega zagotavljanja storitev, vključno s primernim donosom na kapital. Agencija se je odločila za metodologijo LRIC s pribitkom za splošne stroške (plus), saj ta operaterju omogoča tudi povračilo skupnih stroškov, zato je z vidika načela sorazmernosti primerna, hkrati pa vzpodbuja investiranje v NGA omrežja.

Obveznost oblikovanja cen skladno z opisanimi metodami cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva je primerna in sorazmerna, saj je nujno potrebna za preprečitev prekomernih cen na tem segmentu veleprodajnega trga, hkrati pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega bremena, saj Telekom Slovenije za te storitve že na podlagi obstoječe odločbe razpolaga s stroškovnimi kalkulacijami, ki temeljijo na stroškovni metodologiji LRIC+.

Agencija ugotavlja, da je stroškovna metodologija LRIC+ primerna, saj omogoča doseganje ciljev regulatornega okvirja, to je doseči ustrezno ravnotežje med zagotavljanjem učinkovitega vstopa na trg in zadostnimi spodbudami za naložbe, zlasti v omrežja NGA, ter s tem zagotavljanjem novih, hitrejših širokopasovnih storitev boljše kakovosti.

Telekom Slovenije bo moral v primeru dostopa z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev, tako kot v sedaj veljavni regulatorni odločbi, operaterjem od cene za storitve golega bitnega toka, oblikovane v skladu z zgoraj opisanimi metodami, odšteti stroškovno naravnano ceno dostopa ob spoštovanju obveznosti enakega obravnavanja, pri čemer lahko ta strošek znaša največ 4,82 EUR mesečno (brez DDV).

V primerjavi z obstoječo regulatorno odločbo Agencija v tem delu ne spreminja načina metodologije. Telekom Slovenije ponuja dostop z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev in dostop z bitnim tokom na priključkih, na katerih ni vključena PSTN ali ISDN storitev (t. i. goli DSL v skladu s 2c. točko izreka odločbe št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011). V trenutno veljavni Vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1.5.2017, je razlika med obema navedenima dostopoma okvirno 2,50 EUR mesečno (brez DDV), kar izhaja iz obstoječe obveznosti enakega obravnavanja, saj Telekom Slovenije kot vertikalno integriran operater omenjeni strošek zaračuna tudi sebi oziroma svojim končnim uporabnikom na maloprodajnem nivoju. V kolikor se iskalec dostopa odloči za dostop z bitnim tokom na priključkih, na katerih je vključena PSTN ali ISDN storitev, bo moral Telekom Slovenije od veleprodajne cene mesečnih zakupnin za osrednji veleprodajni dostop z bitnim tokom za množični trg, naknadno odšteti stroškovno naravnano dostop ob spoštovanju obveznosti enakega obravnavanja, pri čemer lahko znaša največ v višini 4,82 EUR mesečno (brez DDV).

8.4.2 Oblikovanje veleprodajnih cen za storitve dostopa z bitnim tokom do NGA omrežij

Čeprav po obstoječi regulatorni odločbi še velja obveznost cenovnega nadzora po metodi maloprodajna cena minus, vključno s cenovnim stropom, in obveznost prepovedi škarij cen, pa Agencija ugotavlja, da so se konkurenčni pritiski na maloprodajnem nivoju, ki izhajajo iz bakrenega sidra ali iz ene ali več alternativnih (NGA) infrastruktur drugih operaterjev, ki vplivajo na oblikovanje maloprodajnih cen Telekoma Slovenije, od dneva uveljavitve obstoječe odločbe povečali, zaradi česar

se lahko v skladu s Priporočilom o regulaciji NGA omrežij in Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ob izpolnitvi določenih pogojev naložijo ukrepi, ki omogočajo prožnost pri oblikovanju cen na trgu in hkrati ščitijo konkurenco. Agencija je v postopku analize tega upoštevnega trga tako ugotovila, da obstaja dokazljiva ovira za maloprodajno ceno Telekoma Slovenije, in sicer oviro na maloprodajnem nivoju predstavljajo konkurenčni pritiski operaterjev, kateri izhajajo ali iz bakrenega sidra ali pa iz ene ali več alternativnih infrastruktur. Bakreno sidro pri tem pomeni stroškovno naravnano veleprodajni proizvod dostopa do bakrenega omrežja, ki omejuje cene omrežja NGA tako, da se bodo cene storitev omrežja NGA oblikovale v skladu s pripravljenostjo končnih uporabnikov, da plačajo dodatne zmogljivosti in funkcije, ki jih lahko zagotovi maloprodajni proizvod, ki temelji na omrežju NGA, v primerjavi z maloprodajnim proizvodom, ki temelji na bakrenem omrežju. Bakreno sidro predstavlja tako stroškovno naravnano ceno dostopa do starejšega bakrenega omrežja, ki zajema polno razvezan dostop in sodostop do krajevne bakrene zanke, ki je oblikovana po metodologiji, predstavljeni v analizi upoštevnega trga 3a, saj imajo iskalci dostopa možnost nadrejenih proizvodov na trgu za dostop do omrežne infrastrukture (na primer razvezani dostop). Dokazljiva ovira za maloprodajno ceno Telekoma Slovenije še ne pomeni, da na veleprodajnem nivoju obstaja učinkovita konkurenca, pomeni pa, da takšna ovira preprečuje Telekomu Slovenije oblikovanje pretiranih maloprodajnih cen NGA omrežja.

Glede na navedeno bo Agencija v skladu z določili Priporočila o regulaciji NGA omrežij in Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah za aktivne veleprodajne produkte v omrežje NGA uvedla obveznost gospodarske ponovljivosti.

8.4.3 Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti

V nadaljevanju je predstavljena metodologija za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti (ERT), ki ga bo Agencija izvajala v skladu z določili Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Metodologija in izvedba ERT modela se razlikuje od preskusov škarij cen, ki se lahko v skladu s konkurenčnim pravom izvajajo naknadno, in tudi ne posega vanje.

Da bi lahko iskalec dostopa učinkovito konkuriral operaterju s pomembno tržno močjo, mora biti sposoben ponoviti ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo, tako s tehničnega kot tudi z ekonomskega vidika. V številnih primerih iskalci dostopa uporabljajo veleprodajne storitve, ki jih zagotavlja operater s pomembno tržno močjo. Nato dodajo dodatne zmogljivosti, ki jih zagotavljajo z lastno omrežno infrastrukturo in/ali jih kupujejo od tretjih oseb, da bi bili sposobni tehnično ponoviti maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo. Če se predpostavlja, da so iskalci dostopa sposobni tehnično ponoviti maloprodajne storitve operaterja s pomembno tržno močjo, morajo biti sposobni to storiti tudi ekonomsko učinkovito, ob upoštevanju maloprodajnih cen, ki jih zaračunava operater s pomembno tržno močjo. Tako morajo biti sposobni gospodarsko ponoviti maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo.

Pri tem je treba upoštevati različne skupine stroškov:

- a) operativni stroški iz poslovanja (režijski stroški);
- b) stroški maloprodaje - stroški prodaje, trženja in zagotavljanja storitev;
- c) operativni stroški, povezani z omrežjem in vsebino;
- d) stroški lastnega omrežja in vsebine;
- e) drugi veleprodajni stroški tretjih oseb;
- f) drugi veleprodajni stroški operaterja s pomembno tržno močjo;
- g) regulirani NGA veleprodajni vložki operaterja s pomembno tržno močjo.

V Prilogi II k Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah so opredeljeni ključni parametri preskusa gospodarske ponovljivosti, ki jih določi nacionalni regulatorni organ, torej Agencija:

- a) ustrezni prodajni (downstream) stroški;
- b) ustrezni stroškovni standard;
- c) ustrezni regulirani veleprodajni vložki in ustrezne referenčne cene;
- d) ustrezni maloprodajni proizvodi;
- e) in ustrezno obdobje.

Ključni parametri so predstavljeni v nadaljevanju.

Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti ugotavlja razliko med maloprodajno ceno ustreznega maloprodajnega proizvoda operaterja s pomembno tržno močjo na eni strani ter vsoto ustreznih reguliranih veleprodajnih (upstream) in prodajnih (downstream) stroškov na drugi strani. V kolikor je vsota stroškov nižja ali enaka maloprodajni ceni proizvoda operaterja s pomembno tržno močjo in je rezultat preskusa večji ali enako nič, je proizvod uspešno opravil predhodni preskus gospodarske ponovljivosti. V primeru negativnega rezultata predhodni preskus gospodarske ponovljivosti ni uspel.

8.4.3.1 Ustrezni prodajni (downstream) stroški

Agencija bo skladno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ocenila prodajne (downstream) stroške na podlagi stroškov lastnega maloprodajnega nivoja Telekoma Slovenije preskus enako učinkovitega operaterja (EEO). Pri tem bo Agencija uporabila zadnje veljavne revidirane prodajne stroške Telekoma Slovenije. V primeru, da bo Agencija ugotovila, da posredovani podatki niso skladni z zahtevami vhodnih podatkov ERT modela, si Agencija pridržuje pravico, da uporabi druge vire podatkov na primer: preskus razumno učinkovitega operaterja– (REO).

Prodajni (downstream) stroški so v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah stroški maloprodajnih dejavnosti, vključno s trženjem, pridobivanjem končnih uporabnikov, izdajanjem računov in drugimi stroški omrežja, ki nastajajo poleg stroškov omrežja, ki so že vključeni v veleprodajno storitev dostopa. Glede na navedeno ustrezne prodajne (downstream) stroške predstavljajo naslednje skupine stroškov:

- operativni stroški iz poslovanja (režijski stroški),
- stroški maloprodaje - stroški prodaje, trženja in zagotavljanja storitev,
- operativni stroški, povezani z omrežjem in vsebino,
- stroški lastnega omrežja in vsebine,
- drugi veleprodajni stroški tretjih oseb, in
- drugi veleprodajni stroški operaterja s pomembno tržno močjo.

Agencija na tem mestu sledi Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, kjer navajajo, da se prodajni stroški ocenijo na podlagi stroškov lastnih podrejenih podjetij operaterja s pomembno tržno močjo (preskus EEO). S pristopom EEO želi Agencija zagotoviti, da marža med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta Telekoma Slovenije in ceno veleprodajnega vložka v omrežje NGA pokrije prirastne prodajne (downstream) stroške Telekoma Slovenije in primeren odstotek skupnih stroškov, povezanih s prodajnimi (downstream) storitvami. Z uporabo pristopa EEO Agencija omogoča, da se podprejo naložbe Telekoma Slovenije v omrežja NGA in zagotovijo spodbude za inovacije na področju storitev, ki temeljijo na omrežju NGA. Uporaba pristopa EEO je primerna tudi z vidika konkurence, saj v preteklosti ni bilo neučinkovitega vstopa na trg, zato ni potrebe, da bi Agencija

prilagodila obseg prodajnih (downstream) stroškov Telekoma Slovenije, in so tako z uporabo tega pristopa zagotovljene realne možnosti za gospodarsko ponovljivost.

8.4.3.2 Ustrezen stroškovni standard

Agencija je v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah kot ustrezen stroškovni standard v okviru ERT modela upoštevala metodologijo dolgoročnih prirastnih stroškov s pribitkom za skupne stroške (metoda LRIC+). Agencija bo upoštevala revidirane prodajne (downstream) stroške operaterja s pomembno tržno močjo, ki bodo zadosti razčlenjeni, primerni in ustrezni v skladu z zahtevanimi vhodnim podatki ERT modela.

Agencija ugotavlja, da je najbolj primeren stroškovni standard zagotavljanja relevantnih prodajnih (downstream) storitev metoda dolgoročnih inkrementalnih stroškov s pribitkom za splošne stroške (LRIC+). Metoda LRIC+ namreč omogoča, da se z razliko med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka (maržo) pokrije učinkovite prirastne stroške prodajnih (downstream) storitev Telekoma Slovenije z upoštevanjem pribitka za skupne stroške. Ta metoda bo tudi omogočala zagotavljanje in spodbujanje učinkovite konkurence, saj bo preprečevala, da bi Telekom Slovenije obdržal prenizko razliko med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka, saj bodo stroški prodajnih (downstream) storitev, ki predstavljajo maržo (razlika med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka), temeljili na metodi LRIC+. Ta metodologija hkrati omogoča in spodbuja naložbe Telekoma Slovenije v omrežja NGA in spodbuja njegove inovacije na področju storitev, ki temeljijo na omrežju NGA, saj dopušča ustrezno povračilo stroškov kapitala (WACC), s čimer se zagotavlja primerna stopnja donosnosti naložbe glede na vložena sredstva in s tem povezana tveganja.

Telekom Slovenije bo moral v skladu z zgoraj navedenim posredovati podatke o prodajnih (downstream) stroških na podlagi ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC, ki so mu naložene že na podlagi obstoječe veljavne regulatorne odločbe, Telekom Slovenije pa je tudi tekom sodelovanja z Agencijo podal odgovor, da nima težav s pridobitvijo oziroma razčlenitvijo podatkov za potrebe ERT modela, zato podatki o ustreznih prodajnih (downstream) stroških po metodi LRIC+ za Telekom Slovenije ne predstavljajo nesorazmernega bremena.

8.4.3.3 Ustrezni regulirani veleprodajni vložki (oblike dostopa) in ustrezne referenčne cene

Agencija v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah zavzema stališče, da se v izhodišču v modelu ERT upoštevajo cene veleprodajnih vložkov operaterja s pomembno tržno močjo, objavljene v njegovi vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi, ki jih uporabljajo ali jih bodo predvidoma uporabljali tisti, ki želijo imeti dostop na veleprodajnem omrežnem sloju omrežja NGA na tem upoštevnem trgu. Ustrezni regulirani veleprodajni vložki so tisti, ki temeljijo na tehnologijah naslednje generacije (NGA), tj. vložki, ki končnim uporabnikom omogočajo doseganje ciljev Digitalne agende 2020.

Ustrezne veleprodajne NGA vložke je Agencija definirala na osnovi izvedene analize tega upoštevnega trga. V primeru, da se na trgu pojavi nov veleprodajni NGA vložek, ki je drugačen od opredeljenih v tej analizi, ali kadar obstaja veliko povpraševanje po dostopu na novem omrežnem sloju NGA, ali da se zviša referenčna veleprodajna cena obstoječega ustreznega veleprodajnega NGA vložka, bo Agencija izvedla preskus gospodarske ponovljivosti.

Agencija na osnovi opravljene analize trga 3b ugotavlja, da predstavljajo ustrezne regulirane veleprodajne vložke osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg, na regionalnem in nacionalnem nivoju, naslednji produkti dostopa preko NGA omrežja:

- a) Dostop z bitnim tokom preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije);
- b) Dostop z bitnim tokom preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH).

V Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je navedeno, da bi bilo treba ERT izvesti za vsak relevanten maloprodajni proizvod na podlagi najustreznjšega veleprodajnega reguliranega vložka, ki jih uporabljajo ali jih bodo predvidoma uporabljali operaterji, ter ob upoštevanju trenutnega stanja na relevantnem trgu.

Ločen predhodni preskus gospodarske ponovljivosti se izvede za relevanten NGA veleprodajni vložek, ki zagotavlja ustrezen vodilni maloprodajni proizvod.

Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah navaja, da bi bilo treba pri ERT za vsak ustrezeni regulirani veleprodajni vložek v omrežju NGA upoštevati ustrezno referenčno veleprodajno ceno. To je cena, ki jo Telekom Slovenije dejansko zaračunava operaterjem, ki želijo imeti dostop, in mora biti tudi enaka ceni, ki jo Telekom Slovenije zaračunava svoji maloprodajni enoti. Če ustreznna referenčna veleprodajna cena združuje enkratne in ponavljajoče (periodične) stroške, morajo biti v ERT vključeni vsi ustrezni stroški.

Agencija bo v okviru ERT modela tako upoštevala veleprodajno ceno reguliranih vložkov, kot je objavljena v vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi Telekoma Slovenije.

8.4.3.4 Ustrezni maloprodajni proizvodi (flagship – vodilni proizvodi)

Agencija bo v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ocenila najpomembnejše maloprodajne proizvode, ki jih Telekom Slovenije ponuja na podlagi opredeljenega sloja veleprodajnega dostopa na omrežju NGA, ob upoštevanju rezultatov analize trga in predvidevanj prihodnjih tržnih dogajanj. Glede na to, da se bo obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva nanašala na določena območja Slovenije, bo Agencija upoštevala ustrezne maloprodajne proizvode, ki so vodilni na teh območjih. Ti proizvodi se v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah imenujejo vodilni proizvodi in so določeni z navedbo uporabljene tehnologije dostopa, s hitrostjo prenosa podatkov in tržnim deležem.

Agencija predlaga, da so ustrezni maloprodajni proizvodi tisti proizvodi, ki jih ponuja Telekom Slovenije, ki uporablja enega ali več navedenih reguliranih veleprodajnih produktov dostopa v omrežju NGA, in predstavljajo relativno pomemben tržni delež oziroma predstavljajo potencialno pomemben tržni delež na območjih, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, in ki je v aktualni oziroma bodoči prodajni ponudbi Telekoma Slovenije.

Agencija je določila, da relativno pomemben tržni delež v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije predstavljata:

- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika tržnega deleža (priključki),
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda,

- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki), in
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda.

Pri tem se kot vodilni maloprodajni proizvod upošteva proizvod glede na tehnologijo in glede na hitrost dostopa navzdol in navzgor ne glede na druge lastnosti tega vodilnega proizvoda (programska shema, poštni predali, zakup prostora, ipd.), in sicer se upošteva tržni delež na dan uveljavitve odločbe na tem trgu, prihodki pa za obdobje preteklih 12 mesecev pred uveljavitvijo odločbe. Primer vodilnega proizvoda je tako lahko na primer Modri paket, hitrosti do 100/20 Mb/s na optiki. Agencija bo znotraj paketa preverjala tudi posamezne različice programskih TV shem.

V okviru potencialnega pomembnega tržnega deleža v bodoči prodajni ponudbi Telekom Slovenije bo moral Telekom Slovenije posredovati informacijo o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, za katerega Telekom Slovenije ocenjuje, da bo postal eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki) oziroma vrednosti (prihodki) proizvoda, pri čemer mora Telekom Slovenije podati ocenjen tržni delež in prihodke za prihodnjih 12 mesecev za območja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Ne glede na navedeno lahko Agencija kot vodilni maloprodajni proizvod določi tisti proizvod, katerega bo Telekom Slovenije ciljno oglaševal, zato bo moral posredovati tudi podatke o prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodih glede višine ocenjenih stroškov oglaševanja, za območja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Maloprodajni proizvod je lahko samostojna storitev ali paket storitev.

Agencija lahko v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodah med vodilne proizvode vključi tudi maloprodajni proizvod Telekom Slovenije, ki morda ni med njegovimi najpomembnejšimi maloprodajnimi proizvodi, a je posebno privlačen za iskalce dostopa, ki so lahko usmerjeni na določeno nišo ali maloprodajne proizvode nižje kakovosti. Glede na navedeno bo Agencija lahko preverila tudi maloprodajni proizvod Telekom Slovenije primerljiv vodilnemu maloprodajnemu proizvodu iskalca dostopa na način, da bo Telekom Slovenije posredoval podatke o prvih dveh vodilnih veleprodajnih vložkih NGA omrežja glede na tržni delež oziroma število priključkov, ki jih zagotavlja iskalcem dostopa, za območja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

8.4.3.5 Ustrezno obdobje

V ustreznem obdobju naj bi končni uporabnik zagotovil prihodke, ki prispevajo k pokritju različnih stroškov (enkratnih in periodičnih), nastalih pri zagotavljanju storitve končnemu uporabniku.

Pri uporabi ERT modela se bo upoštevala 36-mesečna povprečna življenjska doba končnih uporabnikov. Razlog za navedeno je v tem, da običajno pogodba končnega uporabnika traja 24 mesecev, in ker le del baze končnih uporabnikov odstopi od pogodbe ob koncu tega obdobja, je primerna daljša povprečna doba. Agencija je navedeno obdobje ocenila tudi na podlagi prejetih odgovorov zainteresirane javnosti.

V skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je Agencija v okviru ERT modela upoštevala pristop diskontiranega denarnega toka, ki temelji na mesečni ravni, pri čemer diskontna stopnja predstavlja primerno stopnjo donosnosti vložnega kapitala. Kot primerno stopnjo donosnosti se upošteva vsakokrat veljavno tehtano povprečje stroškov kapitala (WACC), ki ga izračunava Agencija. Trenutno veljavna stopnja donosnosti vložnega kapitala (nominalni WACC pred davki) hipotetično učinkovitega operaterja za omrežja naslednje generacije, znaša 10,76%, ki jo je Agencija izračunala in objavila na svojih spletnih straneh v letu 2014.

8.4.3.6 Izvajanje predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti

Agencija je razvila model, predstavljen v poglavju 8.4.3 (Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti) te analize, ki se bo uporabljal za izvedbo predhodnega (ex ante) preskusa gospodarske ponovljivosti in ga bo izvajala ob sprožilnih dogodkih (trigger). V ta namen in v izogib dvomom in nesporazumom bo Telekom Slovenije zaprosen za posredovanje zahtevanih ustreznih vhodnih podatkov, potrebnih za izvedbo preskusa gospodarske ponovljivosti.

Telekom Slovenije bo moral v roku 8 koledarskih dni po objavi nove ali spremenjene vzorčne ponudbe, ki se nanašajo na cene in zaračunavanje storitev NGA omrežja, skladne z obveznostjo preglednosti, Agenciji posredovati podatke za dve skupini produktov z vidika tržnega deleža (priključki) in z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda, ki temeljita na različnih tehnologijah veleprodajnega dostopa in hitrostih dostopa navzdol in navzgor, in se nanašata na naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, in sicer:

- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije in
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije.

Telekom Slovenije bo pri tem moral posredovati naslednje podatke oziroma informacije o obstoječem vodilnem proizvodu, objavljenem v aktualni maloprodajni ponudbi Telekoma Slovenije:

- naziv,
- tehnologija,
- hitrost navzdol in navzgor, in
- druge karakteristike, kot so različne možnosti TV shem, telefonije, ipd., in
- kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je tržni delež, kjer navede število priključkov in delež v % na dan uveljavitve regulatorne odločbe oziroma prihodki, kjer navede vrednost za preteklih 12 mesecev obstoječega proizvoda.

Agencija bo na podlagi pridobljenih podatkov pričela s postopkom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, s katerim bo ugotavljala ustreznost veleprodajnih cen, objavljenih v novi vzorčni ponudbi, pri tem bo od Telekoma Slovenije zahtevala posredovanje podatkov o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC, ki so mu naložene že na podlagi obstoječe veljavne regulatorne odločbe, ter druge informacije in podatke, potrebne za izvedbo preskusa ERT.

Telekom Slovenije bo moral vsaj 30 koledarskih dni pred nameravano uvedbo nove oziroma spremenjene maloprodajne ponudbe Agenciji posredovati informacijo o tej ponudbi, tako da bo posredoval podatke o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, ki se nanaša na naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, za katerega Telekom Slovenije ocenjuje:

- da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika ocenjenega tržnega deleža (priključki),
- oziroma da bo vsaj med prvimi prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH) z vidika ocenjene vrednosti (prihodki) proizvoda,
- oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), z vidika ocenjene višine stroškov oglaševanja,

pri čemer bo moral Telekom Slovenije za vsak ocenjen vodilni maloprodajni proizvod podati ocenjen tržni delež in prihodke za prihodnjih 12 mesecev.

Telekom Slovenije bo moral posredovati naslednje podatke oziroma informacije o novem ali spremenjenem vodilnem proizvodu, objavljenem v aktualni maloprodajni ponudbi Telekoma Slovenije:

- naziv,
- tehnologija,
- hitrost navzdol in navzgor,
- druge karakteristike, kot so različne možnosti TV shem, telefonije, ipd.,
- kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je ocenjen tržni delež, kjer navede število priključkov in delež v % n za prihodnjih 12 mesecev oziroma prihodki, kjer navede ocenjeno vrednost za prihodnjih 12 mesecev, oziroma navede, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajna proizvodov glede na višino stroškov oglaševanja.

Na podlagi pridobljenih podatkov bo Agencija pričela s postopkom preskusa gospodarskega ponovljivosti, s katerim bo ugotavljala ustreznost veleprodajnih cen, objavljenih v vzorčni ponudbi, pri tem bo od Telekoma Slovenije zahtevala posredovanje podatkov o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC.

Telekom Slovenije bo moral v roku prvih 8 koledarskih dni tekočega meseca Agenciji posredovati podatke o novi ali spremenjeni maloprodajni ponudbi, ki sicer po ocenah Telekoma Slovenije ni sodila med vodilne maloprodajne proizvode za naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov, zato se ta vključi med vodilne maloprodajne proizvode. Telekom Slovenije bo moral o tem obvestiti Agencijo o tej ponudbi. Na podlagi pridobljenih podatkov bo Agencija pričela s postopkom preskusa gospodarskega ponovljivosti.

Agencija lahko med vodilne proizvode vključi tudi maloprodajni proizvod Telekoma Slovenije, ki morda ni med njegovimi najpomembnejšimi maloprodajnimi proizvodi, a je posebno privlačen za druge operaterje, ki so lahko usmerjeni na določeno nišo ali maloprodajne proizvode nižje kakovosti. Glede na navedeno bo Agencija lahko preverila tudi maloprodajni proizvod Telekoma Slovenije, primerljiv vodilnemu maloprodajnemu proizvodu iskalca dostopa, ki ima zagotovljen veleprodajni dostop preko NGA omrežja Telekoma Slovenije, pri čemer bo moral Telekom Slovenije posredovati podatke o tržnemu deležu in številu veleprodajnih priključkov ki jih zagotavlja iskalcem dostopa, ki se nanašajo na naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Agencija se je odločila, da ne bo uvedla ali ohranila reguliranih veleprodajnih cen dostopa za aktivne veleprodajne vložke omrežja NGA. Telekom Slovenije bo tako lahko prosto oblikoval cene osrednjega

veleprodajnega dostopa za množični trg na NGA omrežju, vendar pa bo moral v okviru izvrševanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva upoštevati obveznost gospodarske ponovljivosti, pri čemer se obveznost gospodarske ponovljivosti oziroma obveznost zadostne razlike med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami nanaša na vodilne maloprodajne proizvode, ki se zagotavljajo preko ustreznih vodilnih veleprodajnih vložkov NGA omrežja, in sicer za naselja, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. V primeru, da bi Agencija naložila to obveznost na celotnem trgu, bi to pomenilo nesorazmerni ukrep za Telekom Slovenije, saj bi bilo to v nasprotju z ugotovitvami agencije iz poglavja 8 te analize. Prav tako bi v takšnem primeru lahko nastale anomalije, saj bi bil na primer ugotovljen relevanten maloprodajen proizvod, ki bi bil vodilen na celotnem ozemlju, ne bi bila pa vodilen v naseljih, kjer bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Za preverjanje navedene obveznosti bo moral Telekom Slovenije v skladu z zgoraj navedenimi roki Agenciji posredovati zahtevane podatke, na podlagi katerih bo Agencija pričela s postopkom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti in ugotavljala ustrezno razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami. S preskusom gospodarske ponovljivosti bo Agencija tako preverjala, ali je lastna podrejena maloprodajna enota Telekoma Slovenije dobičkonosna ali ni dobičkonosna na podlagi cene, ki jo njegova nadrejena enota zaračunava njegovim konkurentom. S tem bo Agencija preverjala ali je ustrezna maloprodajna ponudba Telekoma Slovenije tudi gospodarsko ponovljiva.

Agencija se je odločila za uvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, ker želi po eni strani spodbujati učinkovite naložbe in inovacije Telekoma Slovenije v omrežja NGA, saj mu bo ta ukrep omogočal določeno stopnjo prožnosti pri oblikovanju cen, po drugi strani pa želi Agencija ščititi učinkovito konkurenco, zato bo naložila ta ukrep le ob pogoju, da bodo hkrati naloženi tudi drugi zaščitni ukrepi za varstvo konkurence (obveznost enakega obravnavanja, obveznost EoI in obveznosti tehnične ponovljivosti).

Agencija želi z navedenim ukrepom Telekomu Slovenije omogočiti določeno stopnjo prožnosti pri oblikovanju cen na veleprodajni ravni, zato se bo predhodni preskus gospodarske ponovljivosti nanašal le na nekaj vodilnih maloprodajnih proizvodov iz njegove aktualne ali prihodnje ponudbe, katerega izbor je predstavljen zgoraj. Pri tem bodo zaradi zaščite učinkovite konkurence zajeti tisti maloprodajni proizvodi, ki so oziroma bodo glede na zgoraj predstavljene parametre, vodilni.

Naložitev navedenega ukrepa za Telekom Slovenije ne predstavlja nesorazmernega bremena, saj Telekom Slovenije že razpolaga s podatki o prodajnih (downstream) stroških, ki izhajajo iz vsakokrat veljavnih ločenih računovodskih evidenc, ki jih Telekom Slovenije že na podlagi trenutno veljavne regulatorne odločbe pripravlja in vsako leto posreduje Agenciji, prav tako pa jih bo posredoval Agenciji tudi v okviru prihodnje naložene obveznosti ločitve računovodskih evidenc, predstavljenih v poglavju 8.5 (Obveznost ločitve računovodskih evidenc) te analize.

Prav tako tudi podatki o velikosti tržnih deležev oziroma vrednosti vodilnih maloprodajnih proizvodov, za Telekom Slovenije ne predstavljajo nesorazmernega bremena, saj Telekom Slovenije zaradi zaračunavanja storitev končnim uporabnikom, ki se izvaja na mesečni ravni, mora razpolagati s temi podatki. Telekom Slovenije kot dober gospodar tudi razpolaga z mesečnimi in letnimi plani glede ocenjene velikosti tržnih deležev oziroma vrednosti novih oziroma spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov, zato mu takšni podatki ne predstavljajo nesorazmernega bremena.

8.4.4 Oblikovanje cen za ostale storitve, ki jih zaračunava pri zagotavljanju storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg

Agencija ugotavlja, da je najprimernejši način, da za ostale storitve, s katerimi se iskalcem dostopa omogoči zagotavljanje osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg in vključujejo tako:

- operaterski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav, ki so potrebne za prenos bitnega toka, v okviru katerega bo moral zagotoviti dostop do svojega omrežja na nacionalnem in regionalnem nivoju, kot tudi
- oblike dostopa z bitnim tokom, ki jih je preko tega dostopa možno zagotoviti na povezanem maloprodajnem trgu (IP telefonija (VoIP), IP televizija (IPTV) in druge storitve),
- mesečni najem naprave BRAS Telekoma Slovenije, v primeru, da se na razumno zahtevo operaterja zagotovi BRAS (oziroma druge primerljive naprave) Telekoma Slovenije, ter
- ostale storitve,

naloži Telekomu Slovenije oblikovanje njihovih veleprodajnih cen na podlagi stroškovne metodologije, ki bo omogočala učinkovito konkurenco in hkrati spodbujala učinkovito vlaganje v NGA infrastrukturo.

Agencija meni, da je zelo pomembno, da so veleprodajne cene ostalih storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg, stroškovno naravnane in ne smejo biti višje od stroškov učinkovitega operaterja, zato Agencija ugotavlja, da je primerna stroškovna metodologija LRIC+, ki je Telekomu Slovenije naložena že z obstoječo regulatorno odločbo. Veleprodajne cene, oblikovane na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ na osnovi tekočih stroškov (CCA), bodo Telekomu Slovenije omogočale pokrivanje dejanskih nastalih stroškov učinkovitega operaterja z ustreznim donosom na vloženi kapital in bodo omogočale iskalcu dostopa učinkovit vstop na trg, kar bo omogočalo zagotavljanje novih, hitrejših širokopasovnih storitev boljše kakovosti.

Glede na navedeno bo Agencija Telekomu Slovenije naložila, da oblikuje in uveljavi stroškovno naravnane cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA), torej da v okviru kalkulacij upošteva vrednotenje sredstev na podlagi tekočih stroškov vzpostavitve sodobnega učinkovitega omrežja. Agencija bo v okviru te obveznosti Telekomu Slovenije naložila, da upošteva primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva, ki jo predstavlja tehtano povprečje stroškov kapitala (nominalni WACC pred davki) hipotetično učinkovitega operaterja, ki ga je Agencija v letu 2014 izračunala in znaša 10,15% za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij in 10,76% za omrežja naslednje generacije.

Telekom Slovenije bo lahko, v primeru, da na razumno zahtevo operaterja zagotovi BRAS (oziroma druge primerljive naprave) Telekoma Slovenije, dodatno zaračunal še stroškovno naravnano ceno mesečnega najema naprave BRAS, po metodologiji LRIC+. V praksi se je izkazalo, da iskalci dostopa, ki zakupujejo omrežje Telekoma Slovenije, večinoma sami nosijo strošek namestitve BRAS-a, vendar pa lahko Telekom Slovenije v primeru, ko na razumno zahtevo iskalca dostopa omogoči namestitev naprave BRAS, k veleprodajni ceni mesečnih zakupnin za osrednji veleprodajni dostop z bitnim tokom za množični trg dodatno zaračuna stroškovno naravnano ceno mesečnega najema BRAS.

V skladu s Priporočilom Komisije z dne 19. septembra 2005 o ločenem računovodstvu in sistemih stroškovnega računovodstva na osnovi regulativnega okvira za elektronske komunikacije (2005/698/ES)⁵⁸ je namen naložitve obveznosti izvajanja sistema stroškovnega računovodstva

⁵⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005H0698&from=SL>

zagotoviti, da operaterji s pomembno tržno močjo, ki so jim naložene obveznosti glede cenovnega nadzora in stroškovno naravnanih cen, pri razporejanju svojih stroškov na storitve sledijo pravičnim, objektivnim in preglednim merilom.

Spoštovanje oblikovanja stroškovno naravnanih cen ostalih storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg bo Agencija preverjala na podlagi ustreznih stroškovnih kalkulacij Telekom Slovenije, zato bo Telekom Slovenije naložila oblikovanje stroškovno naravnanih cen, ki temeljijo na metodologiji LRIC+ in z upoštevanjem vrednosti WACC. V skladu z navedenim bo moral Telekom Slovenije najkasneje v roku 30 dni od vročitve odločbe posodobiti podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) za morebitno preveritev cen. Istočasno bo moral Telekom Slovenije na svojih spletnih straneh na pregleden način objaviti krajši opis posodobljenega sistema, ki prikazuje vsaj glavne kategorije po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila, ki se uporabljajo za razporeditev stroškov. Telekom Slovenije bo moral na podlagi stroškovne metode LRIC+ najkasneje v roku 30 dni od vročitve odločbe nove cene objaviti ter jih istočasno uveljaviti. V prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa bo moral Telekom Slovenije ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Agencija predvideva, da bo Telekom Slovenije posodobil in prilagodil obstoječe stroškovne kalkulacije, ki že temeljijo na stroškovni metodologiji LRIC+. Glede na to, da Telekom Slovenije že oblikuje cene ostalih storitev po stroškovni metodologiji LRIC+, je Agencija mnenja, da Telekom Slovenije pri posodobitvi stroškovnih kalkulacij, ki temeljijo na isti stroškovni metodologiji, ne potrebuje daljšega časovnega okvirja za pripravo, saj s stroškovnimi kalkulacijami po posameznih storitvah že razpolaga.

Agencija bo v prehodnem obdobju naložila zgoraj navedeno obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, saj bi Telekom Slovenije v nasprotnem primeru v tem času lahko izrabljaj prevladujoči položaj na tem segmentu trga in s tem poskušal postavljati previsoke cene. Agencija bo tako iz razlogov prehodnega obdobja Telekom Slovenije naložila obveznost, da bo moral v času do uveljavitve novih cen za te storitve ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za širokopasovni dostop z bitnim tokom, z veljavnostjo 1. 5. 2017.

Pri preverjanju izračuna stroškov po metodologiji LRIC+ lahko Agencija na podlagi petega odstavka 106. člena ZEKom-1 uporablja metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja operater omrežja. Agencija lahko kadarkoli preuči stroškovne kalkulacije in spremljajočo dokumentacijo, in bo lahko poleg preučitve podrobnih stroškovnih kalkulacij cen predmetnih storitev ocenjevala stroškovno naravnano cen teh storitev tudi na osnovi zlasti naslednjih neodvisnih metod:

- primerjava s cenami, ki jih bo izračunala po svojem modelu BU LRIC+,
- primerjava (benchmark) s cenami, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih, in pri drugih operaterjih omrežij v in izven Slovenije,
- oziroma drugih neodvisnih metod,

in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Obveznost oblikovanja cen na podlagi stroškovnega modela LRIC+ je nujno potrebna za zagotovitev ustreznih cen na veleprodajnem trgu, hkrati pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega bremena, saj upošteva stroške učinkovitega zagotavljanja storitev, vključno s primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva. Agencija se je odločila za metodologijo LRIC s pribitkom za splošne stroške (plus), saj ta operaterju omogoča tudi povračilo skupnih stroškov, zato je z vidika načela sorazmernosti primerna, hkrati pa vzpodbuja investiranje v NGA omrežja.

Obveznost oblikovanja cen skladno z opisanimi metodami cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva je primerna in sorazmerna, saj je nujno potrebna za preprečitev prekomernih cen na

tem segmentu veleprodajnega trga, hkrati pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega bremena, saj Telekom Slovenije za te storitve že na podlagi obstoječe odločbe razpolaga s stroškovnimi kalkulacijami, ki temeljijo na stroškovni metodologiji LRIC+.

Agencija ugotavlja, da je stroškovna metodologija LRIC+ primerna, saj omogoča doseganje ciljev regulatornega okvirja, to je doseči ustrezno ravnotežje med zagotavljanjem učinkovitega vstopa na trg in zadostnimi spodbudami za naložbe, zlasti v omrežja NGA, ter s tem zagotavljanjem novih, hitrejših širokopasovnih storitev višje kakovosti.

Agencija ugotavlja, da je najbolj primerna metodologija stroškovne naravnosti cen ostalih storitev osrednjega veleprodajnega dostopa za izdelke za množični trg metoda dolgoročnih inkrementalnih stroškov s pribitkom za splošne stroške (LRIC+). Metoda LRIC+ namreč omogoča, da Telekom Slovenije s stroškovno naravnanimi cenami teh storitev pokrije učinkovite prirastne stroške z upoštevanjem pribitka za skupne stroške. Ta metoda bo tudi omogočala zagotavljanje in spodbujanje učinkovite konkurence, saj bo preprečevala, da bi Telekom Slovenije postavil previsoko ceno teh storitev z namenom izrinjanja konkurence s trga. Ta metodologija hkrati omogoča in spodbuja naložbe Telekoma Slovenije, saj dopušča ustrezno povračilo stroškov kapitala (WACC), s čimer se zagotavlja primerna stopnja donosnosti naložbe glede na vložena sredstva in s tem povezana tveganja.

Agencija za te storitve tako nalaga obveznost stroškovnega računovodstva v skladu z metodologijo LRIC+. Ta metoda bo preprečevala, da bi Telekom Slovenije obdržal previsoke cene, saj bodo cene neposredno povezane z učinkovitimi prirastnimi stroški določenih storitev, ki jih bo moral Telekom Slovenije zagotavljati za iskalce dostopa. Ta metodologija tudi omogoča naložbe Telekoma Slovenije, saj dopušča ustrezno povračilo stroškov kapitala (WACC), s čimer se zagotavlja primerna stopnja donosnosti naložbe glede na vložena sredstva in s tem povezana tveganja.

8.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Ena izmed obveznosti, ki jo lahko Agencija lahko naloži operaterju s pomembno tržno močjo, je tudi obveznost ločitve računovodskih evidenc (skladno z določili 104. člena ZEKom-1).

Na podlagi prvega odstavka 104. člena ZEKom-1 lahko Agencija v skladu s predpisi, ki urejajo računovodstvo, z odločbo - iz prvega odstavka 101. člena ZEKom-1 - naloži določenemu operaterju omrežja s pomembno tržno močjo, da vodi računovodske evidence za določene dejavnosti, povezane z medomrežnim povezovanjem oziroma operaterskim dostopom, ločeno od računovodskih evidenc za druge dejavnosti. To pa ne posega v zakon, ki ureja preglednost finančnih odnosov in ločeno evidentiranje različnih dejavnosti.

Agencija naloži to obveznost zaradi nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja (103. člen ZEKom-1) ali, kjer je to potrebno glede na okoliščine primera, zaradi preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja.

Agencija namerava Telekomu Slovenije naložiti obveznost ločitve računovodskih evidenc na podlagi stroškovne osnove tekočih stroškov in na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC), v okviru katere bo moral:

- računovodske evidence za dejavnost veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg, voditi ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti,
- voditi računovodske evidence ločeno zase in ločeno za ostale operaterje,

- ločeno voditi računovodske evidence za dejavnost osrednjega dostopa do starejšega bakrenega omrežja na fiksni lokaciji in ločeno za dejavnosti osrednjega dostopa do NGA omrežja na fiksni lokaciji,
- ločeno voditi računovodske evidence:
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na regionalnem nivoju,
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na nacionalnem nivoju,
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do NGA omrežja na regionalnem nivoju,
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do NGA omrežja na nacionalnem nivoju,
- ločeno voditi računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve,
- Agenciji predložiti ločene računovodske evidence najkasneje do 30. 06. vsakega tekočega leta in v roku 30 dni po oddaji revidiranih letnih poročil Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve, posredovati Agenciji poročilo revizorja o računovodskih izkazih, in v primeru morebitnih sprememb, zahtevanih v poročilu revizorja o računovodskih izkazih, v istem roku posredovati tudi dopolnjene ločene računovodske evidence.

V skladu s Priporočilom Komisije z dne 19. septembra 2005 o ločenem računovodstvu in sistemih stroškovnega računovodstva na osnovi regulativnega okvira za elektronske komunikacije (2005/698/ES) je namen naložitve obveznosti glede ločenega računovodstva zagotoviti natančnejše podatke, kot so tisti, dobljeni iz obveznih finančnih poročil operaterja s pomembno tržno močjo, da čim natančneje posamezno delovanje posameznih delov poslovanja operaterja s pomembno tržno močjo, kot če bi poslovali v ločenih podjetjih, in v primeru vertikalno integriranih podjetij, preprečevati diskriminacijo v korist njihovih lastnih dejavnosti in nepravilno navzkrižno subvencioniranje.

Agencija je izvedla tudi primerjalno analizo, na podlagi katere je ugotovila, da je v večini držav članic Evropske Unije (21 držav članic od 28-ih) in tudi na Norveškem ugotovljenim operaterjem s pomembno tržno močjo na prejšnjem upoštevnem trgu 5 oziroma na novem upoštevnem trgu 3b naložena obveznost ločitve računovodskih evidenc. Glede na rezultate primerjalne analize je razvidno, da je naložitev ločenih računovodskih evidenc ena izmed zelo pogosto naloženih obveznosti, saj je z izpolnjevanjem te obveznosti omogočena kontrola spoštovanja cenovnega dela obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja kot tudi kontrola izpolnjevanja obveznosti prepovedi navzkrižnega subvencioniranja med storitvami.

Agencija tako namerava zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja kot tudi zaradi preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja Telekomu Slovenije na podlagi 104. člena ZEKom-1 ponovno naložila obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Telekom Slovenije bo moral zaradi nove definicije upoštevnih trgov kot izhajajo iz Priporočila o upoštevnih trgih in zaradi določil Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ter rezultatov te analize ločene računovodske evidence prilagoditi oziroma nagraditi.

Telekom Slovenije bo moral zaradi zagotavljanja skladnosti podatkov:

- voditi računovodske evidence za dejavnosti veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg, ločeno od računovodskih evidenc za njegove ostale dejavnosti.

V okviru vodenja ločenih računovodskih evidenc za dejavnosti veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg bo moral Telekom Slovenije:

- ločeno voditi računovodske evidence za dejavnosti osrednjega dostopa do starejšega bakrenega omrežja na fiksni lokaciji in ločeno za dejavnosti osrednjega dostopa do NGA omrežja na fiksni lokaciji.

Agencija bo glede na prejšnji odstavek naložila spremembo obveznosti ločenega vodenja računovodskih evidenc, v skladu z izsledki te analize in v skladu z določili Priporočila Komisije o upoštevanih trgih in Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. V okviru te obveznosti bo moral Telekom Slovenije, dodatno pripraviti ločene računovodske evidence:

- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na regionalnem nivoju;
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do starejšega bakrenega omrežja na nacionalnem nivoju;
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do NGA omrežja na regionalnem nivoju; in
- za storitev osrednjega veleprodajnega dostopa z bitnim tokom za množični trg do NGA omrežja na nacionalnem nivoju.

Agencija bo v okviru naložitve obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva na podlagi 106. člena ZEKom-1 Telekomu Slovenije za aktivne veleprodajne vložke do NGA omrežja, naložila tudi obveznost preskusa gospodarske ponovljivosti, in bo za potrebe izvedbe preskusa gospodarske ponovljivosti potrebovala vsakokrat veljavne podatke o prodajnih oziroma (downstream) stroških, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc. Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije za potrebe izvedbe obveznosti preskusa gospodarske ponovljivosti dodatno:

- voditi ločeno računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve.

Agencija bo Telekomu Slovenije kot operaterju s pomembno tržno močjo naložila tudi:

- ločeno vodenje računovodskih evidenc za dejavnosti veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za množični trg samemu sebi oziroma svoji maloprodajni organizacijski veji in ločeno za dejavnosti veleprodajnega osrednjega dostopa tretjim strankam oziroma iskalcem dostopa.

Kot navedeno zgoraj namerava Agencija Telekomu Slovenije na predmetnem upoštevnem trgu naložiti tudi obveznost enakega obravnavanja. Namreč, ker lahko kot vertikalno povezano podjetje veleprodajne storitve zagotavlja sebi oziroma svoji maloprodajni organizacijski enoti pod drugačnimi pogoji, kot jih zagotavlja drugim iskalcem veleprodajnega dostopa, lahko Agencija s pomočjo naložitve obveznosti ločitve računovodskih evidenc nadzira izpolnjevanje obveznosti enakega obravnavanja. Glede na navedeno, kot tudi zaradi preprečitve navzkrižnega subvencioniranja, bo moral Telekom Slovenije kot vertikalno integrirani operater voditi ločene računovodske evidence ločeno zase oziroma samemu sebi in ločeno za iskalce dostopa.

Agencija bo naložila obveznost ločitve računovodskih evidenc:

- zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja,
- zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti oziroma preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja storitev,
- zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, (t. j. stroškovno naravnanih cen storitev veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za množični trg) in
- za potrebe predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti.

V primeru, da Agencija ne bi naložila obveznosti ločitve računovodskih evidenc, ne bi mogla zadostno nadzorovati obveznosti enakega obravnavanja (nediskriminacije), kot tudi ne bi mogla kontrolirati preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja storitev, prav tako pa ne bi mogla na pregleden način pregledati in kontrolirati podatkov, ki predstavljajo podlago oziroma vhodne podatke za izračun stroškovno naravnanih cen storitev veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za množični trg do starejšega bakrenega in NGA omrežja. Nenazadnje bodo podatki iz ločenih računovodskih evidenc predstavljali pomemben element v okviru predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti.

Agencija predlaga, da Telekom Slovenije tako kot do sedaj pri izpolnjevanju te obveznosti upošteva priporočila in smernice, ki jih sprejemata Evropska komisija in Združenje evropskih regulatorjev za elektronske komunikacije (BEREC) na področju ločenega vodenja računovodstva. Trenutno veljavno Priporočilo Evropske komisije, ki ureja tudi ločitev računovodskih evidenc, je Priporočilo Komisije o ločenem računovodstvu in sistemih stroškovnega računovodstva in trenutno veljavne smernice BEREC so smernice ERG COMMON POSITION: Guidelines for implementing the Commission Recommendation C (2005)3480 on Accounting Separation & Cost Accounting Systems under the regulatory framework for electronic communications (ERG (05) 29⁵⁹). V skladu s Priporočilom Komisije morajo biti pravila, po katerih se bo razporejalo stroške in prihodke, prikazana tako podrobno, da bo razvidno razmerje med stroški in bremenitvami omrežnih elementov in storitev. Namen naložitve te obveznosti je, da Telekom Slovenije pri razporejanju svojih stroškov sledi pravičnim, objektivnim in preglednim merilom.

Agencija lahko na podlagi drugega odstavka 104. člena ZEKom-1 določi tudi obliko in metodologijo vodenja računovodstva, ki jo je treba uporabiti. V skladu z navedeno določbo bo moral Telekom Slovenije voditi ločene računovodske evidence na podlagi stroškovne osnove tekočih stroškov in na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC). Poleg navedenega bo Agencija Telekomu Slovenije naložila, da bo v okviru izračuna kapitalskih stroškov angažiranih sredstev upošteval primerno donosnost vložnega kapitala. Kot primerno stopnjo donosnosti naložbe glede na vložena sredstva bo Agencija naložila Telekomu Slovenije, da upošteva vsakokrat veljavno tehtano povprečje stroškov kapitala (WACC), ki ga izračunava Agencija. Trenutno veljavna stopnja donosnosti vložnega kapitala (nominalni WACC pred davki) hipotetično učinkovitega operaterja za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij znaša 10,15% in hipotetično učinkovitega operaterja za omrežja naslednje generacije 10,76%, ki ju je Agencija izračunala in objavila na svojih spletnih straneh v letu 2014.

V skladu s prej citiranimi smernicami je LRIC stroškovna metodologija, ki omogoča izračun stroškov zagotavljanja določenega prirasta poslovnega učinka oziroma inkrementa, ki temelji na osnovi v prihodnost usmerjenih stroškov učinkovitega operaterja.

Prirastni stroški predstavljajo razliko med celotnimi stroški poslovanja z vključenim inkrementom in celotnimi stroški poslovanja brez tega inkrementa oziroma drugače povedano prirastni stroški so celotni stroški operaterja, ki bi se jim izognil, če tega inkrementa ne bi več zagotavljal. Inkrement pri tem lahko predstavlja eno samo storitev ali pa skupino storitev, in celo posamezno enoto poslovanja.

Stroškovna metodologija LRIC omogoča dva pristopa izračuna učinkovitih stroškov, in sicer po pristopu od spodaj navzgor (bottom up) ali po pristopu od zgoraj navzdol (top down) z namenom, da se določijo učinkovitost operaterja.

⁵⁹ http://berec.europa.eu/doc/publications/consult_accounting_sep/erg_05_29_erg_cp_rec_as_and_cas_final.pdf

Pristop od zgoraj navzdol temelji na analizi računovodskih informacij operaterja. Namen tega pristopa je izračun dolgoročnih inkrementalnih stroškov na osnovi obstoječega omrežja in stroškovni strukturi operaterja s pomembno tržno močjo, ob izločitvi neučinkovitosti in vrednotenju zamenjave zastarele opreme z novo, stroškovno bolj učinkovito tehnologijo.

Pristop od spodaj navzgor temelji na inženirskem modelu, ki zadosti povpraševanju po ustreznem inkrementu. V tem primeru osnovo predstavlja tehnično oblikovan model, ki temelji na učinkoviti sodobni tehnologiji, ki je na voljo, upošteva trenutno veljavne cene omrežnih elementov (tekoči stroški).

Obe metodi se lahko uporabljata kot komplementarni orodji. Model od zgoraj navzdol se uporabi za določanje učinkovito nastalih stroškov operaterja in model od spodaj navzgor za preveritev njegove učinkovitosti. Ta način se imenuje hibridni pristop. Oba pristopa sta ekonomska signala o tem, kaj je pravzaprav učinkovit strošek storitve. Če so upoštevani enakovredni pogoji, bi morala biti rezultata obeh pristopov enaka.

Le z naložitvijo metodologije LRIC lahko Agencija omogoči iskalcem dostopa, da ne bodo plačevali oziroma pokrivali stroškov, ki izhajajo iz neučinkovitosti Telekom Slovenije, s tem pa tudi spodbuja Telekom Slovenije k učinkovitemu poslovanju in investiranju.

Glede na navedeno, bo moral Telekom Slovenije v stroškovnih kalkulacijah po stroškovni metodologiji LRIC+ upoštevati in transparentno prikazati prilagoditve stroškov z vidika učinkovitosti.

Telekom Slovenije že na podlagi odločbe, št. 38244-2/2011/7 z dne 19. 4. 2011, vodi ločene računovodske evidence na podlagi stroškovne osnove tekočih stroškov in na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC) po pristopu od zgoraj navzdol, zato navedena oblika in metodologija vodenja ločenega računovodstva predstavlja nadaljevanje trenutno veljavne obveznosti. Glede na to, da je Telekomu Slovenije naložena ta obveznost že na podlagi trenutno odločbe, in da Telekom Slovenije vodi ločene računovodske evidence v skladu z trenutno naloženo obveznostjo, sprememba obveznosti ločitve računovodskih evidenc ne predstavlja nesorazmerno breme.

Navedena metodologija je usklajena tudi z obveznostjo cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, zlasti v okviru obveznosti predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, saj bodo vhodni podatki revidirani prodajni stroški po metodi LRIC in pristopu enako učinkovitega operaterja (EEO), le ti pa izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc.

Agencija bo Telekomu Slovenije v skladu s tretjim odstavkom 104. člena ZEKom-1 naložila, da enkrat letno predloži ločene računovodske evidence za preteklo leto, saj bo Agencija le tako lahko preverjala izpolnjevanje naložene obveznosti. Telekomu Slovenije je že s trenutno veljavno regulatorno odločbo naloženo, da mora Agenciji predložiti ločene računovodske evidence najkasneje do 31.05. vsakega tekočega leta, zato navedena obveznost predstavlja zgolj nadaljevanje te obveznosti. Glede na to, da mora Telekom Slovenije kot gospodarska družba predložiti letna poročila Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve najkasneje do 31.3. tekočega leta za preteklo leto, bo Agencija naložila Telekomu Slovenije, da posreduje ločene računovodske evidence najkasneje do 30.6. tekočega leta za preteklo leto. V prilogi Priporočila Komisije (2005/698/ES) je namreč določeno, da morajo biti regulativni računi objavljeni letno in čim hitreje po koncu računovodskega (poročevalskega) leta. Poleg navedenega je potrebno upoštevati, da je skrajni rok za predložitev revidiranih letnih poročil Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve 31.8. tekočega leta za preteklo leto. Glede na navedeno, bo moral Telekom Slovenije najkasneje v roku 30 dni po oddaji revidiranih letnih poročil Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve, posredovati Agenciji poročilo revizorja o računovodskih izkazih, in v primeru morebitnih sprememb, zahtevanih v poročilu revizorja o računovodskih izkazih, v istem roku posredovati tudi dopolnjene ločene računovodske evidence.

Agencija bo naložila to obveznost zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja in zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti oziroma preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja storitev, kot tudi zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, to je stroškovno naravnanih cen storitev veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg do omrežja in tudi za potrebe preskusa gospodarske ponovljivosti. V primeru, da Agencija ne bi naložila ločitve računovodskih evidenc, ne bi mogla zadostno nadzorovati obveznosti enakega obravnavanja (nediskriminacije) kot tudi ne bi morala kontrolirati preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja storitev, prav tako pa ne bi mogla na pregleden način pregledati in kontrolirati podatkov, ki predstavljajo podlago oziroma vhodne podatke za izračun stroškovno naravnanih cen storitev veleprodajnega osrednjega dostopa na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg do tradicionalnega bakrenega in NGA omrežja, nenazadnje pa podatki iz ločenih računovodskih evidenc predstavljajo bistveni element v okviru testa gospodarske ponovljivosti.

Glede na to, da je Telekom Slovenije naložena ta obveznost že na podlagi trenutno veljavne odločbe, in da Telekom Slovenije vodi ločene računovodske evidence v skladu s trenutno naloženo obveznostjo, naložitev obveznosti ločitve računovodskih evidenc ne predstavlja nesorazmernega bremena.

Obveznosti, ki jih Agencija naloži operaterju s pomembno tržno močjo, morajo biti tudi sorazmerne s koristmi, ki so posledica izpolnitve teh obveznosti. Z vidika zahtevnosti je sorazmeren tudi postavljen rok za predložitev ločenih računovodskih evidenc. Namreč, Telekom Slovenije bo moral predložiti ločene računovodske evidence enkrat letno, in sicer v roku treh mesecev po izteku roka oddaje letnih poročil Agencije RS za javnopravne evidence in storitve.

Obveznost je nadalje tudi sorazmerna, saj za Telekom Slovenije ne predstavlja neobičajnih bremen. Kot že navedeno Telekom Slovenije ločene računovodske evidence že vodi na podlagi trenutno veljavne regulatorne odločbo in zaradi lastnega interesa pri nadzoru svojega poslovanja. Posledično tako prilagoditev tega sistema za regulatorne potrebe ne predstavlja dodatnega bremena v razmerju do koristi, ki jih taka ločitev prinaša v smislu možnosti nadzora nad potencialnim protikonkurenčnim ravnanjem.

Kazalo slik

<i>Slika 1: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev fiksni obliki širokopasovnega dostopa glede na število priključkov</i>	32
<i>Slika 2: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev fiksni obliki širokopasovnega dostopa po tehnologijah glede na število priključkov</i>	33
<i>Slika 3: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev fiksni širokopasovnih priključkov glede na hitrost dostopa do interneta</i>	34
<i>Slika 4: Gibanje maloprodajnih tržnih deležev paketov storitev</i>	35
<i>Slika 5: Zmogljivost bakrene parice pri posamezni tehnologiji v odvisnosti od razdalje</i>	36
<i>Slika 6: Zmogljivost bakrene parice pri vektorskih tehnologijah</i>	37
<i>Slika 7: Razdelitev frekvenčnega spektra v HFC omrežju</i>	38
<i>Slika 8: Prikaz P2P in P2MP načina gradnje optičnega omrežja</i>	40
<i>Slika 9: Trend penetracije FTTH priključkov na gospodinjstva</i>	41
<i>Slika 10: Pokritost prebivalstva z LTE signalom A1</i>	43
<i>Slika 11: Pokritost prebivalstva z LTE signalom Telekoma Slovenije</i>	44
<i>Slika 12: Pokritost prebivalstva z LTE signalom Telemach</i>	44
<i>Slika 13: Arhitektura HFC omrežja</i>	49
<i>Slika 14: Pokritost gospodinjstev s kablenskim širokopasovnim omrežjem po naseljih</i>	50
<i>Slika 15: Pokritost gospodinjstev z bakrenim širokopasovnim omrežjem po naseljih</i>	51
<i>Slika 16: Pokritost gospodinjstev z optičnim širokopasovnim omrežjem po naseljih</i>	55
<i>Slika 17: Prisotnost operaterjev z razvezano krajevno zanko Telekoma Slovenije po naseljih</i>	58
<i>Slika 18: Prisotnost odprtih širokopasovnih omrežij po naseljih</i>	60
<i>Slika 19: Zemljevid možnosti različnih geografskih enot</i>	68
<i>Slika 20: Prikaz naselij v Republiki Sloveniji</i>	70
<i>Slika 21: Tip naselij po gostoti prebivalstva</i>	71
<i>Slika 22: Tip naselij po deležu prebivalstva</i>	71
<i>Slika 23: Grafični prikaz gostote prebivalstva po naseljih</i>	72
<i>Slika 24: Grafični prikaz števila prijavljenih gospodinjstev po naseljih</i>	72
<i>Slika 25: Grafični prikaz naselij brez prijavljenega gospodinjstva v Republiki Sloveniji</i>	73
<i>Slika 26: Prikaz naselij v Občini Postojna</i>	74
<i>Slika 27: Prikaz števila prisotnosti različnih infrastrukturnih lastnikov v naseljih v Občini Postojna</i>	75
<i>Slika 28: Prikaz števila prisotnosti različnih maloprodajnih ponudnikov v naseljih v Občini Postojna</i>	76
<i>Slika 29: Prikaz uporabe mrežnih celic velikosti 200 m pri preverbi dostopnosti gospodinjstev do omrežne infrastrukture v naselju Postojna</i>	77
<i>Slika 30: Primer razporeditve mrežnih celic velikosti 200m</i>	78
<i>Slika 31: Primer prikaza preverbe izpolnjevanja zadanih pogojev v mrežnih celicah 200m v delu naselja Ljubljana</i>	79
<i>Slika 32: Primer prikaza uporabe mrežnih celic pri različnih analizah razpoložljivosti infrastrukture</i>	79
<i>Slika 33: Število prisotnih ponudnikov maloprodajnih storitev po naseljih</i>	82
<i>Slika 34: Prikaz števila ponudnikov maloprodajnih storitev</i>	83
<i>Slika 35: Prikaz gibanja povprečnih maloprodajnih cen po naseljih</i>	84
<i>Slika 36: Število aktivnih veleprodajnih ponudnikov, ki omogočajo bitni dostop po naseljih</i>	85
<i>Slika 37: Deleži aktivnih veleprodajnih priključkov glede na tip dostopa po občinah</i>	86
<i>Slika 38: Regionalni dostop z bitnim tokom</i>	89
<i>Slika 39: Nacionalni dostop z bitnim tokom</i>	90
<i>Slika 40: Tržni deleži zamenljivih oblik širokopasovnega dostopa na maloprodajnem upoštevnom trgu glede na število širokopasovnih priključkov</i>	93

<i>Slika 41: Tržni deleži operaterjev na maloprodajnem upoštevnem trgu glede na število širokopasovnih priključkov</i>	94
<i>Slika 42: Tržni deleži operaterjev na veleprodajnem upoštevnem trgu glede na število širokopasovnih priključkov</i>	95
<i>Slika 43: Tržni deleži operaterjev na veleprodajnem upoštevnem trgu glede na število širokopasovnih priključkov z vključeno ponudbo samemu sebi (self supply).....</i>	96
<i>Slika 44: Prisotnost optične in bakrene dostopovne infrastrukture lastnika Telekom Slovenije po naseljih</i>	100
<i>Slika 45: Prisotnost optične dostopovne infrastrukture vseh drugih operaterjev (razen Telekoma Slovenije) z lastno dostopovno infrastrukturo po naseljih</i>	101
<i>Slika 46: Naselja v katerih ne bo naložena obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva</i>	106

Kazalo tabel

<i>Tabela 1: Seznam operaterjev, ki razpolagajo z lastnim ali zakupljenim javnim komunikacijskim omrežjem</i>	15
<i>Tabela 2: Seznam aktivnih operaterjev na trgu</i>	18
<i>Tabela 3: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko razvezave bakrenega omrežja ali sodostop na medoperaterskem trgu</i>	21
<i>Tabela 4: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop z bitnim ali golim bitnim tokom preko bakrene parice na medoperaterskem trgu.....</i>	21
<i>Tabela 5: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko razvezave optičnih vlaken na medoperaterskem trgu</i>	21
<i>Tabela 6: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop z bitnim tokom preko optičnega vlakna na medoperaterskem trgu</i>	22
<i>Tabela 7: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja na medoperaterskem trgu</i>	22
<i>Tabela 8: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko storitve zakupljenih vodov na medoperaterskem trgu</i>	22
<i>Tabela 9: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko storitev Ethernet na medoperaterskem trgu.....</i>	23
<i>Tabela 10: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko tehnologije xDSL na maloprodajnem trgu.....</i>	23
<i>Tabela 11: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja na maloprodajnem trgu.....</i>	23
<i>Tabela 12: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko optičnega dostopovnega omrežja na maloprodajnem trgu</i>	24
<i>Tabela 13: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko fiksno brezžičnega dostopa na maloprodajnem trgu</i>	25
<i>Tabela 14: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko zakupljenih vodov in Etherneta na maloprodajnem trgu</i>	26
<i>Tabela 15: Seznam operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop preko UMTS in LTE tehnologij na maloprodajnem trgu</i>	26
<i>Tabela 16: Prikaz števila naselij po številu različnih lastnikov omrežne infrastrukture.....</i>	81

AKOS

AGENCIJA ZA KOMUNIKACIJSKA
OMREŽJA IN STORITVE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Uporabljeni viri

- Common Position on geographical aspects of market analysis (definition and remedies), št. BoR (14) 73, BEREC, junij 2014
- Cullen International, Market Analysis Database, 2017
- Economic Replicability Testing for NGA Services, ETNO, 2015
- Global telecommunications study: navigating the road to 2020, EYGM, 2015
- Guidance on the regulatory accounting approach to the economic replicability test (i.e. ex-ante/sector specific margin squeeze tests), BEREC, 2014
- Guidelines for implementing the Commission Recommendation C (2005) 3480 on Accounting Separation & Cost Accounting System under the regulatory framework for electronic communications, BEREC, 2005
- Izračun WACC za dva hipotetična operaterja v telekomunikacijski panogi, Končno poročilo, KPMG, 2014
- Metodologija v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevnihih trgov za dostop do širokopasovnega omrežja, AKOS, 2016
- Metodologija za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti (osnutek), AKOS, 2016
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter zunanji deležniki: Načrtu razvoja širokopasovnih omrežij naslednje generacije do leta 2020, marec 2016
- Priporočilo Komisije z dne 9. oktobra 2014 o upoštevnihih trgih proizvodov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2014/710/EU)
- Priporočilo Komisije z dne 11. septembra 2013 o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in zboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave (2013/466/EU)
- Priporočilo o ravnanju operaterjev v primeru nerazumnih zahtev za operaterski dostop, AKOS, 2012
- Report regulatory Accounting in Practice, BEREC, 2016
- Smernice Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2002/C 165/03)
- Veleprodajni produkti dostopa z bitnim tokom, Tehnično-ekonomska študija, Deloitte, 2016
- Zakon o elektronskih komunikacijah (ZEKom-1), 2012

Uporabljene kratice

ADSL	<i>Asymmetric Digital Subscriber Line – asimetrična digitalna naročniška linija</i>
AJPES	<i>Poslovni register Slovenije</i>
AVK	<i>Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence</i>
BEREC	<i>Body of European Regulators for Electronic Communications – evropsko združenje regulatorjev elektronskih komunikacij</i>
BNG	<i>Broadband Network Gateway – širokopasovni robni prehod</i>
BRAS	<i>Broadband Remote Access Server – strežnik za širokopasovni oddaljeni dostop</i>
BRO	<i>Bitstream Reference Offer - vzorčna ponudba za širokopasovni dostop</i>
BU	<i>Bottom Up – od zgoraj navzdol</i>
CCA	<i>Current Cost Accounting – tekoči stroški</i>
CPE	<i>Customer Premises Equipment - Uporabniška oprema</i>
CRP	<i>Centralni register prebivalstva</i>
DOCSIS	<i>Data over Cable Service Interface Specification – standard vmesnika za prenos podatkov preko kabelskih omrežij</i>
DSL	<i>Digital Subscriber Line – digitalna naročniška linija</i>
DSLAM	<i>Digital Subscriber Line Access Multiplexer – sistem za zaključitev digitalnih naročniških linij</i>
DVB-C	<i>Digital Video Broadcasting – Cable – standard digitalne kabelske video distribucije</i>
EEO	<i>Equally Efficient Operator – enako učinkovit operater</i>
ERT	<i>Economic Replicability Test – preskus gospodarske ponovljivosti</i>
ESRR	<i>Evropski sklad za regionalni razvoj</i>
FTTB	<i>Fibre-To-The-Building – optika do zgradbe</i>
FTTC	<i>Fibre-To-The-Curb – optika do cestne omarice</i>
FTTH P2P, PON	<i>Fibre-To-The-Home Point to Point, or Passive Optical Network – optika do lokacije končnih uporabnikov ali pasivno optično omrežje</i>
G.fast	<i>Fast Access to Subscriber Terminals – hitri dostop do naročniških terminalov, G.9701 standard</i>
GOŠO	<i>Gradnja odprtega širokopasovnega omrežja</i>
GPON	<i>Gigabit Passive Optical Network – gigabitno pasivno optično omrežje</i>
GURS	<i>Geodetska uprava Republike Slovenije</i>
HFC	<i>Hybrid Fiber-Coaxial – hibridno optično koaksialno omrežje</i>
HSMID	<i>Enolični identifikator hišne številke</i>
HSPA	<i>high speed packet access - tretja generacija mobilnega širokopasovnega prenosa podatkov</i>
IP	<i>Internet Protocol – internetni protokol</i>
IPTV	<i>Internet Protocol Television – televizija preko internetnega protokola</i>
ISDN	<i>Integrated Services Digital Network – digitalno omrežje integriranih storitev</i>
IT	<i>Information Technology – informacijska tehnologija</i>
KPI	<i>Key Performance Indicator – ključni kazalnik učinkovitosti</i>
LAN	<i>Local Area Network – lokalno omrežje</i>
LRIC	<i>Long Run Incremental Cost – dolgoročni prirastni stroški</i>
LTE	<i>Long Term Evolution – četrta generacija mobilnega širokopasovnega prenosa podatkov</i>
MIMO	<i>Multiple Input Multiple Output – množilnik signala vhoda in izhoda (antene)</i>
MMDS	<i>Multichannel Multipoint Distribution System – večkanalni multimedijski distribucijski sistem</i>
MPLS	<i>Multiprotocol Label Switching - večprotokolna komutacija z zamenjavo label</i>
MSAN	<i>Multi Service Access Node – večstoritveno dostopovno vozlišče</i>

NGA	<i>Next Generation Access – dostopna omrežja naslednje generacije</i>
NGN	<i>Next Generation Network – širokopasovno omrežje naslednje generacije</i>
NUTS	<i>Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques – klasifikacija statističnih teritorialnih enot v Evropski uniji</i>
ODF	<i>Optical Distribution Frame – optični delilnik</i>
OPT	<i>Omrežna priključna točka</i>
OPTM	<i>Operater s pomembno tržno močjo</i>
OŠO	<i>Odprto širokopasovno omrežje</i>
OTT	<i>Over the Top – storitve OTT</i>
P2P, P2MP	<i>Point-to-point, Point-to-multipoint – točka točka, točka – več točk</i>
PoH	<i>Point of Handover – točka predaje</i>
PON	<i>Passive Optical Network – pasivno optično omrežje</i>
PRS	<i>Poslovni register Slovenije</i>
PSTN	<i>Public Switched Telephone Network – javno telefonsko omrežje</i>
REO	<i>Reasonably Efficient – razumno učinkovit operater</i>
RO	<i>Reference Offer – referenčna ponudba</i>
RPE	<i>Register prostorskih enot</i>
SC	<i>Street Cabinet – ulična omarica</i>
SKTE	<i>Standardna klasifikacija teritorialnih enot (SKTE)</i>
SLA	<i>Service Level Agreement – dogovor o nivoju kakovosti storitve</i>
SLG	<i>Service Level Guarantee – zagotovilo nivoja kakovosti storitve</i>
TKI	<i>Telekomunikacijski kabelski izvod</i>
UMTS	<i>Universal Mobile Telecommunications Service – tretja generacija mobilnega prenosa podatkov</i>
VDSL	<i>Very High Speed Digital Subscriber Line – zelo hitra digitalna naročniška linija</i>
VoD	<i>Video on Demand – video na zahtevo</i>
VoIP	<i>Voice over IP – prenos govora preko IP omrežij</i>
VPN	<i>Virtual Private Network – navidezno zasebno omrežje</i>
VULA	<i>Virtual Unbundled Local Access – navidezno razvezan lokalni dostop</i>
WACC	<i>Weighted Average Costs of Capital - tehtano povprečje stroškov kapitala</i>
ZEKom	<i>Zakon o elektronskih komunikacijah</i>
ZK-GJI	<i>Zbirni kataster gospodarske javne infrastrukture</i>

Seznam naselij

V spodnji tabeli se nahaja seznam naselij, za katera ne bo naložena obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Zap.št.	Občina	Naselje	Na_mid
1	Beltinci	Lipa	10116180
2	Cerklje na Gorenjskem	Cerklje na Gorenjskem	10102553
3	Cerklje na Gorenjskem	Češnjevек	10102588
4	Cerklje na Gorenjskem	Dvorje	10102596
5	Cerklje na Gorenjskem	Pšenična Polica	10103177
6	Cerklje na Gorenjskem	Zgornji Brnik	10103673
7	Dolenjske Toplice	Gabrje pri Soteski	10119227
8	Dolenjske Toplice	Gorenje Polje	10119430
9	Dolenjske Toplice	Mali Rigelj	10120314
10	Dolenjske Toplice	Selišče	10121078
11	Dravograd	Dravograd	10092396
12	Duplek	Dvorjane	10147476
13	Duplek	Spodnji Duplek	10148073
14	Gorenja vas-Poljane	Gorenje Brdo	10136806
15	Gorenja vas-Poljane	Jazbine	10136962
16	Gorenja vas-Poljane	Lučine	10137217
17	Gorenja vas-Poljane	Smoldno	10137683
18	Gorenja vas-Poljane	Zakobiljek	10138159
19	Gorenja vas-Poljane	Žirovski Vrh Sv. Urbana	10138299
20	Hoče-Slivnica	Hotinja vas	10147522
21	Hoče-Slivnica	Orehova vas	10147786
22	Hoče-Slivnica	Radizel	10147913

Zap.št.	Občina	Naselje	Na_mid
23	Hoče-Slivnica	Slivnica pri Mariboru	10148014
24	Hrpelje-Kozina	Ocizla	10131456
25	Hrpelje-Kozina	Prešnica	10131685
26	Hrpelje-Kozina	Rodik	10131758
27	Hrpelje-Kozina	Tublje pri Hrpeljah	10132096
28	Hrpelje-Kozina	Vrhpolje	10132266
29	Ilirska Bistrica	Dobropolje	10096979
30	Ilirska Bistrica	Dolnji Zemon	10097002
31	Ilirska Bistrica	Gornji Zemon	10097053
32	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	10097096
33	Ilirska Bistrica	Jablanica	10097100
34	Ilirska Bistrica	Koseze	10097185
35	Ilirska Bistrica	Pavlica	10097266
36	Ilirska Bistrica	Topolc	10097517
37	Ilirska Bistrica	Velika Bukovica	10097533
38	Ilirska Bistrica	Vrbica	10097550
39	Ilirska Bistrica	Vrbovo	10097568
40	Jesenice	Jesenice	10097827
41	Jesenice	Slovenski Javornik	17357808
42	Kidričevo	Spodnji Gaj pri Pragerskem	10126088
43	Kočevje	Breg pri Kočevju	10099439
44	Kočevje	Griček pri Željnah	18139570
45	Kočevje	Šalka vas	10101069
46	Kočevje	Željne	10101271
47	Komen	Brje pri Komnu	10130557

Zap.št.	Občina	Naselje	Na_mid
48	Komen	Coljava	10130573
49	Komen	Divči	10130638
50	Komen	Klanec pri Komnu	10131049
51	Komen	Mali Dol	10131316
52	Komen	Nadrožica	10131405
53	Komen	Sveto	10131910
54	Komen	Šibelji	10131936
55	Komen	Škrbina	10131987
56	Komen	Volčji Grad	10132223
57	Komen	Zagrajec	10132274
58	Komenda	Breg pri Komendi	10098084
59	Komenda	Gora pri Komendi	10098220
60	Komenda	Komenda	10098351
61	Komenda	Križ	10098416
62	Komenda	Mlaka	10098530
63	Komenda	Nasovče	10098564
64	Komenda	Podboršt pri Komendi	10098645
65	Komenda	Potok pri Komendi	10098742
66	Koper	Koper	10101743
67	Kranj	Britof	10102529
68	Kranj	Kokrica	10102766
69	Kranj	Kranj	10102774
70	Kranj	Orehovlje	10102995
71	Kranj	Predoslje	10103142
72	Kranj	Zgornje Bitnje	10103649

Zap.št.	Občina	Naselje	Na_mid
73	Krško	Čretež pri Krškem	10103983
74	Krško	Dunaj	10104190
75	Krško	Gora	10104254
76	Krško	Senožete	10105242
77	Krško	Strmo Rebro	10105463
78	Kungota	Jurski Vrh	10148472
79	Lenart	Lenart v Slov. goricah	10107229
80	Ljubljana	Ljubljana	10110084
81	Ljutomer	Ljutomer	10113580
82	Maribor	Maribor	10147719
83	Maribor	Ribniško selo	10147948
84	Maribor	Zrkovci	10148294
85	Markovci	Borovci	10123917
86	Miklavž na Dravskem polju	Dobrovce	10147433
87	Miklavž na Dravskem polju	Miklavž na Dravskem polju	10147751
88	Miklavž na Dravskem polju	Skoke	10148006
89	Mislinja	Mislinja	10132436
90	Mislinja	Razborca	10132509
91	Mokronog-Trebelno	Podturn	10143250
92	Murska Sobota	Bakovci	10115523
93	Murska Sobota	Murska Sobota	10116368
94	Naklo	Okroglo	10102979
95	Nova Gorica	Nova Gorica	10117801
96	Odranci	Odranci	10108101
97	Ormož	Hum pri Ormožu	10122252

Zap.št.	Občina	Naselje	Na_mid
98	Ormož	Loperšice	10122392
99	Ormož	Spodnji Ključarovci	10122694
100	Pesnica	Dolnja Počehova	10148359
101	Pesnica	Pesnica pri Mariboru	10148570
102	Piran	Lucija	10122961
103	Piran	Portorož	10123011
104	Pivka	Gradec	10123194
105	Pivka	Petelinje	10123453
106	Pivka	Pivka	10123461
107	Postojna	Zagon	10123771
108	Prevalje	Leše	10127734
109	Ptuj	Spodnji Velovlek	10125464
110	Rače-Fram	Brezula	10147387
111	Rače-Fram	Fram	10147484
112	Rače-Fram	Ješenca	10147581
113	Rače-Fram	Podova	10147867
114	Rače-Fram	Rače	10147905
115	Rače-Fram	Spodnja Gorica	10148049
116	Rače-Fram	Zgornja Gorica	10148227
117	Radeče	Radeče	10106451
118	Semič	Blatnik pri Črmošnjicah	10088623
119	Semič	Podreber	10089760
120	Semič	Pugled	10089867
121	Semič	Sela pri Vrčicah	10090008
122	Semič	Vrčice	10090369

Zap.št.	Občina	Naselje	Na_mid
123	Sevnica	Log	10129605
124	Sevnica	Slap	10130417
125	Sežana	Dol pri Vogljah	10130654
126	Sežana	Filipčje Brdo	10130751
127	Sežana	Kopriva	10131111
128	Sežana	Pliskovica	10131553
129	Sežana	Sežana	10131855
130	Sežana	Skopo	10131871
131	Sežana	Utovlje	10132126
132	Sežana	Veliki Dol	10132193
133	Sežana	Voglje	10132215
134	Slovenj Gradec	Brda	10132339
135	Slovenska Bistrica	Gaj	10132916
136	Slovenska Bistrica	Leskovec	10133173
137	Slovenska Bistrica	Pragersko	10133483
138	Slovenska Bistrica	Slovenska Bistrica	10133629
139	Slovenska Bistrica	Stari Log	10133726
140	Slovenska Bistrica	Zgornja Bistrica	10133971
141	Slovenske Konjice	Blato	10134145
142	Slovenske Konjice	Dobrava pri Konjicah	10134226
143	Slovenske Konjice	Slovenske Konjice	10134692
144	Slovenske Konjice	Zgornja Pristava	10134951
145	Središče ob Dravi	Godeninci	10122155
146	Središče ob Dravi	Šalovci	10122767
147	Šenčur	Milje	10102898

Zap.št.	Občina	Naselje	Na_mid
148	Šenčur	Srednja vas pri Šenčurju	10103312
149	Velenje	Velenje	10144965
150	Velike Lašče	Bane	10111153
151	Velike Lašče	Javorje	10111757
152	Velike Lašče	Marinčki	10112095
153	Velike Lašče	Prazniki	10112451
154	Velike Lašče	Rupe	10112613
155	Železniki	Smoleva	10137691
156	Železniki	Zali Log	10138175
157	Železniki	Železniki	10138248
158	Žužemberk	Drašča vas	10119138
159	Žužemberk	Veliki Lipovec	10121540